

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ SORUNLARI: AŞIRI MİLLİYETÇİLİK AÇISINDAN
BİR DEĞERLENDİRME

HİLAL ALPAY DAĞDAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA, 2017



T.C.
Ufuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ SORUNSAĞI: AŞIRI MİLLİYETÇİLİK AÇISINDAN
BİR DEĞERLENDİRME

Hilal ALPAY DAĞDAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ SORUNLARI: AŞIRI MİLLİYETÇİLİK AÇISINDAN
BİR DEĞERLENDİRME

Hilal ALPAY DAĞDAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Ufuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı

Tez Danışmanı

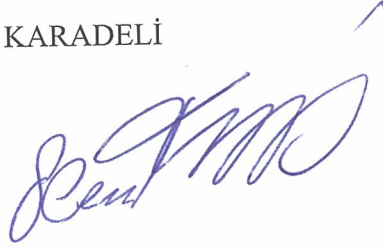
Yrd. Doç. Dr. Nezahat DOĞAN DEMİRAY

Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

Hilal ALPAY DAĞDAŞ tarafından hazırlanan “Avrupa Birliği’nin Göç Sorunsalı: Aşırı Milliyetçilik Açısından Bir Değerlendirme” başlıklı bu çalışma 31/05/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

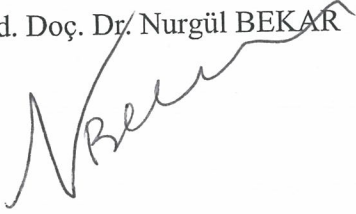
Başkan Doç. Dr. Cem KARADELİ



Danışman Yrd. Doç. Dr. Nezahat DEMİRAY



Üye Yrd. Doç. Dr. Nurgül BEKAR



Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.



Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

† Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

31.05.2017

Hilal Alpay Dağdaş

ÖZET

Hilal Alpay Dağdaş, Avrupa Birliği'nin Göç Sorunsalı: Aşırı Milliyetçilik Açısından Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

Avrupa'ya yönelik mülteci ve göçmen sayılarının giderek artması, Avrupa'da aşırı sağ partilerin desteğini arttırmasına neden olmakta ve Avrupa Siyasi Birliği'nin bütünlüğü için tehlike oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmamız, Avrupa'da yaşanan aşırı milliyetçiliğin sebeplerini ve yükselen milliyetçiliğin artan mülteci akınları ile ilişkisini göstermeyi amaçlamıştır. Araştırma yapılırken, Türkçe ve İngilizce kaynaklardan yararlanılmıştır, ulaşılan sonuçlar Hannah Arendt, Foucault ve Habermas gibi filozofların düşünceleri ile temellendirilmiştir.

Tezin temel kısımlarının anlatıldığı giriş bölümünü takiben çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde göç olgusu ve göç teorileri incelenmiş, göçün tarihsel süreçleri açıklanarak göç olgusunun temellendirilmesi yapılmıştır. Avrupa Birliğinin mülteci ve göçmen kavramına yaklaşımı, Foucault'nun hem kendi sağlığı ve refahına takıntılı hem de kendi dışındaki herkese duyarsızlaşan bir toplumu anlattığı “Biyopolitika”sı üzerinden değerlendirilmiştir. İkinci kısımda göç ile ilintili kavram açıklamalarına yer verilerek, göç ve mülteci kavramları vatandaşlık, milliyetçilik ve aşırı sağ üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Habermas'ın “öteki” kavramı ile Hannah Arendt'in mültecilik tanımı arasındaki ilişki ele alınmış ve mültecilerin “öteki” olarak nitelendirilmesinin toplum üzerindeki etkileri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, Hannah Arendt'in mülteci konumlandırmasına dayanarak mülteci problemi karşısında Avrupa'da oluşan sosyal tutumlara ve AB politikalarına yer verilmiştir.

Sonuç olarak Avrupa Birliği alanında göç olgusunun başarılı yönetilemediği ve tüm çabalara rağmen önemli bir siyasi krizin kaynağı olabileceği desteklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Aşırı Milliyetçilik, Aşırı Sağ, Avrupa Birliği, Foucault, Göçmen, Habermas, Hannah Arendt, Milliyetçilik, Mülteci, Öteki.

ABSTRACT

Alpay Dagdas, Hilal, European Union's Migration Problem: A Study With Respect to Ultrationalism, Ankara, 2017

Far right parties have started to gain more support because of an increase on the number of refugees and immigrants to Europe. This situation seems to create great danger for the future of European Political Union. Two main aims of this study are to examine the reasons why ultra-nationalism has occurred and the relationship between rising nationalism and refugee influx. The obtained results are supported by the thoughts of philosophers such as Arendt, Foucault and Habermas.

This study consists of three main parts, following the introduction section which explains the basics of the dissertation. In the first part, term of migration is examined and migration theories are defined. In addition to this, historical processes of migration are examined and migration is defined with supports of these theories. European Union's approach to refugee and immigrant problems is evaluated based on Foucault's biopolitics which explains a community which is insensitive to everyone except itself and obsessed with its own health and wealth. In the second part, terms related to migration are mentioned. Migration and refugee notions are also discussed, based on citizenship, nationalism and far right in the second part. Lastly, while the relation between the term "other" defined by Habermas and definition of refugee explained by Arendt are being discussed, impacts of defining refugees as "other" in the society are also examined. In the third part of the study, Social and political attitudes which have been occurring in Europe and EU policies are examined according to Arendt's refugee positioning.

Finally, it is explained that immigration in the case of European Union could not be successfully managed and may be a source of a major political crisis despite European Union's all efforts.

Key Words:, European Union, Far - Right, Foucault, Habermas, Hannah Arendt, Immigration, Nationalism, Other, Refugee, Ultra Nationalism.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
GÖÇ OLGUSU VE TARİHSEL GELİŞİMİ	3
1.1. GÖÇ OLGUSU VE ORTAYA ÇIKIŞI.....	3
1.1.1. Genel Olarak Göç Olgusu.....	3
1.1.2. Göç Teorileri.....	6
1.1.2.1. Ekonomik Göç Teorileri (Ravenstein Göç Kanunları).....	6
1.1.2.2. İtme Çekme Kuramı	8
1.1.2.3. Dünya Sistemi Kuramı	9
1.1.3. Tarihte Göç Olgusu ve Gelişimi	12
1.1.3.1. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Göç Olgusu.....	13
1.1.3.2. İki Savaş Arası Dönemde Göç Olgusu	14
1.1.3.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrası ve Soğuk Savaş Dönemi	16
1.1.3.4. Soğuk Savaş Sonrası Göç Olgusu	18
1.1.3.5. 2000 Yılı ve Sonrası Göçe Yaklaşım	19
1.2. Göç Kavramına İlişkin Teorik ve Eleştirel Yaklaşımı Olarak Foucault	22
1.3. DEĞERLENDİRME: ÇAĞDAŞ GÖÇ KAVRAMININ ANLAŞILMASI.....	26
İKİNCİ BÖLÜM	28
GÖÇ VE MİLLİYETÇİLİK GERİLİMİ	28
2.1. GÖÇ İLE BAĞLANTILI KAVRAMLAR	28
2.1.1. Göçmenlik.....	28
2.1.2. Düzensiz Göçmenler.....	30
2.1.3. Vatandaşlık	32
2.1.4. Mültecilik.....	34
2.1.5. Etnik Azınlıklar ve Etnisite Kavramı.....	37
2.1.6. Irkçılık Unsuru.....	39

2.2. MİLLİYETÇİLİK VE AŞIRI SAĞIN GÖÇ YAKLAŞIMI.....	41
2.2.2. Milliyetçiliğin Tarihsel ve Sosyal Kökeni Üzerinden Aşırı Sağı Anlamak...	41
2.2.1. Milliyetçilik	43
2.2.2.1. Aşırı Sağ	46
2.2.3. Aşırı Sağ ve Milliyetçi Hareketler	48
2.2.3.1. Aşırı Milliyetçi Hareketleri Destekleyen Sağ Partiler.....	49
2.2.3.1.1. Fransa – Milli /Ulusal Cephe Hareketi	50
2.2.3.1.2. İtalya - İtalyan Sosyal Hareketi.....	53
2.2.3.1.3. İtalya - Kuzey Ligi Hareketi	54
2.2.3.1.4. Avusturya - Avusturya Özgürlük Partisi.....	55
2.2.3.1.5. Almanya – Almanya için Alternatif Partisi.....	56
2.2.3.1.6. Hollanda – Hollanda Özgürlük Partisi	57
2.2.3.2. Milliyetçi Hareketler	58
2.2.3.2.1. Pegida Hareketi	59
2.2.3.2.2. İngiliz Savunma Ligi.....	60
2.2.3.2.3. Bloc Identitaire.....	61
2.2.4. Almanya Örneği: Nazizm	62
2.2.5. Faşizm Etkisindeki Söylemler	66
2.3. DEĞERLENDİRME: GÖÇ VE MİLLİYETÇİLİK GERİLİMİ.....	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	71
AVRUPA BİRLİĞİNİN GÖÇMEN POLİTİKASI	71
3.1. Avrupa Birliği'nin Ortak Göçmen Politikası	71
3.1.1. Avrupa Siyasetinde Milliyetçilik ve Göç Unsuru.....	74
3.1.1.1. Avrupa Birliği'nde Göç Karşıtlığının Tarihsel Temelleri.....	76
3.1.1.2. Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığının Kökenleri	77
3.1.1.3. Göç ve Mülteci Akımlarının AB üzerindeki Ekonomik ve Sosyal Etkisi.....	81
3.1.1.4. Yükselen Aşırı Sağ ve Neo-Nazi Hareketi.....	82
3.1.1.4.1. Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü.....	86
3.1.2. Ortak Göçmen Politikasına İlişkin Tartışmalar	88
3.1.2.1. AB'nde Göç Karşıtlığına Temel Oluşturan Unsurlar.....	88
3.1.2.2. Başat Ülkeler	90

3.1.2.3. Geri Kalan Ülkeler	94
3.2. Avrupa Birliğinde Göçmen-Mülteci Hukuku için Yapılmış Düzenlemeler	99
3.2.1. Anlaşmalar	99
3.2.1.1. Roma Anlaşması.....	99
3.2.1.2. Maastricht Antlaşması	100
3.2.1.3. Amsterdam Anlaşması	101
3.2.1.4. Nice Antlaşması ve AB Göçe Yönelik Global Yaklaşımı	102
3.2.1.5. Lizbon Antlaşması.....	102
3.2.2. Direktifler.....	103
3.2.2.1. Irk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Eşitlik Direktifi	103
3.2.2.2. Geçici Koruma Direktifi.....	104
3.2.2.3. AB Mavi Kart Direktifi	105
3.2.2.4. Geri Kabul Anlaşmaları.....	106
3.2.2.5. Dublin Sözleşmesi.....	107
3.2.3. Ortak Güvenlik Sınırları	108
3.2.3.1. FRONTEX.....	109
3.2.4. Avrupa Birliğinin Yabancı Düşmanlığı ile Mücadelesi	109
3.3. TÜRKİYE’NİN SURİYELİ MÜLTECİ POLİTİKASI.....	113
3.3.1. Suriye’den Önce	113
3.3.2. Suriye’den Sonra.....	115
3.4. KISA VADELİ SİYASETLE BELİRLENEN VİZYON	117
3.4.1. Kitlemel Göç ve Mülteci Akımı Sonrası Avrupa’da Artan Yabancı Düşmanlığı, Yabancılara Karşı Oluşan Sosyal Tutumlar.....	118
3.4.2. Avrupa Toplumunda Artan Irkçılık ve Yabancı Söylemlerinin Göç Sorunsalına Devlet Politikası Düzeyinde Realist ve Özgürlükçü Bakış.....	121
3.5. DEĞERLENDİRME: AVRUPA BİRLİĞİ’NİN TATMİN ETMEYEN GÖÇ POLİTİKASI.....	123
4. SONUÇ.....	127
KAYNAKÇA	129
KİTAPLAR	129
MAKALELER	135
İNTERNET KAYNAKLARI.....	142
ANONİM İNTERNET KAYNAKLARI	153

KISALTMALAR

AAET	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABA	Avrupa Birliği Antlaşması
ABİM	Avrupa İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFD	<i>Alternatif for Germany</i> - Almanya için Alternatif Partisi
Age	Adı Geçen Eser
Agm	Adı Geçen Makale
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CDU	<i>The Christian Democratic Union of Germany</i> - Hristiyan Demokrat Birliği
CEAS	Avrupa Ortak Sığınma Sistemi
DVU	<i>National Democratic Party of Germany</i> - Alman Halk birliği Partisi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
EASO	Avrupa Sığınma Destek Ofisi
EBCG	Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı
Ed	Editör

EDL	<i>English Defence League - İngiliz Savunma Ligi</i>
ENAR	<i>European Network Against Racism - Irkçılık Karşıtı Avrupa Ağı</i>
EU	<i>European Union – Avrupa Birliği</i>
EUMC	<i>European Monitoring Center on Racism and Xenophobia - Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi</i>
EURODAC	<i>Avrupa Birliği Mülteci Parmak İzi Veri Tabanı</i>
FAP	<i>The Free German Workers Party - Özgürlük İşçi Partisi</i>
FN	<i>National Party – Ulusal Cephe Partisi</i>
FPÖ	<i>Freedom Part of Austria - Avusturya Özgürlük Partisi</i>
FRONTEX	<i>European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders - Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarını Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı</i>
IOM	<i>Uluslararası Göç Örgütü</i>
İİBF	<i>İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi</i>
LN	<i>Lega Nord- Kuzey Ligi Hareketi</i>
MSI	<i>Movimento Sociale Italiano - İtalyan Sosyal Hareketi</i>
NSDAP	<i>The National Socialist German Workers' Party - Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi</i>
NSU	<i>National Socialist Underground - Nasyonal Sosyalist Yeraltı</i>
ODGP	<i>Ortak Dış ve Güvenlik Politikası</i>
ORSAM	<i>Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi</i>
PEGIDA	<i>Patriotic Europeans Against the Islamisation of the West - Batı'nın İslamleştirilmesine Karşı Yurtsever Avrupalılar</i>
PFN	<i>Party of New Forces - Yeni güçler Partisi</i>

PNFE	<i>Parti Nationalite Français et Europeen</i> - Avrupacı ve Fransız Milliyetçi Parti
PNR	<i>Passenger Name Records</i> - Yolcu Kayıt Sistemi
PVV	<i>Party for Freedom</i> - zgrlk Partisi
REP	<i>The Republican</i> - Cumhuriyeti Parti
SETA	Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
SIVE	<i>The Integrated System of External Vigilance</i> - Boğaz ve Denizlerde Entegre İzleme Sistemi
TASAM	Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
TESAM	Türkiye Ekonomik Siyasal Araştırmalar Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
USAK	Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GİRİŞ

Batı devletleri için Faşist ve Nasyonal Sosyalist sistemler, iki büyük savaş, ırkçılık, etnik temizlik gibi ayrımcılığa dayalı soykırımların yaşanması, rejimlerin yıkılması, gibi ürkütücü gelişmeleri içeren bir dönemi anlatmaktadır. Her ne kadar savaş sonrası devletler bir daha böyle bir felaket yaşanmaması için çok kültürlü bir yapı içerisinde birlik olma yoluna gitseler de 1970’li yıllar itibariyle liberal bakış açıları zayıflamış, “öteki” kavramı tekrar gündeme gelmiş ve ırkçılık, dışlayıcılık, yabancı düşmanlığı gibi unsurlar sağ partiler ile yeniden ön plana çıkmıştır.

“AB'nin göç sorunsalı: Aşırı milliyetçilik açısından bir değerlendirme” adlı tez konusunu seçmemizin nedeni Avrupa’da Faşizm olgusunun ve yapı taşlarının (ırkçılık, aşırı sağ, aşırı milliyetçilik, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, öteki vb kavramların) yeniden ortaya çıkmış olmasıdır. 2001 New York ve 2004 Madrid terör olayları, Ortadoğu’da yaşanan iç savaşlar ve savaşlar yüzünden yaşanan göç akınları söz konusu kavramları tekrar ön plana çıkarmış bu ise Avrupa siyasi birliğini tehlikeye atacak milliyetçiliğe dayalı hareketlere, örgütlenmelere yol açmıştır, dolayısıyla bizi göç sorununu aşırı milliyetçilik açısında incelemeye yöneltmiştir.

Bu tezin hazırlığı sırasında Türkçe ve İngilizce olarak tüm temel ve önemli kaynakların taraması yapılmaya çalışılmıştır. Güncel kaynaklar üzerinden yapılan tarama ile konu çerçevelenmesi hedeflenmiştir. Çalışmamız göç, AB ve aşırı sağ gibi üç önemli kavramı bağdaştırmaya çalışmakta ve bunu tezi üç bölüme ayırarak ilgili kavramları açarak bunlar arasındaki ilişkiyi ve sorunsal bağları adım adım değerlendirmektedir.

Birinci bölümde göç olgusu ve tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur. Göç teorileri üzerinden göç kavramı farklı açılardan açıklanmaya çalışılmıştır. Göç kavramı yeni bir olgu olmamakla beraber Birinci Dünya Savaşı itibariyle dikkat çekmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemi ise bu olguyu devletler için en önemli politika sorunu haline getirmiştir. Bunu desteklemek için Foucault’nun “Biyopolitika” kavramı üzerinde durulmuştur. Avrupa ülkelerinin günümüz politikaları “Biyopolitika” üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde göç kavramı ardından vatandaşlık, etnik kimlik, ırkçılık gibi göç için temel oluşturacak kavramlar açıklanmıştır. Mültecilik kavramı Hannah Arendt doğrultusunda açıklanarak, mültecilik tarihi ile ilişkilendirilmiştir. Mültecilerin öteki olarak tanımlanması süreci açıklanmış, bu doğrultuda “Öteki” kavramı ve Habermas’ın “Biz bilinci” ile “Öteki” kavramını nasıl açıkladığına yer verilmiştir. Ardından milliyetçilik kavramından bahsedilmiş ve aşırı sağ ile milliyetçilik arasındaki bağlar temellendirilmiştir. Avrupa ülkelerinde öne çıkan aşırı sağ partilere, sağ hareketlere ve milliyetçilik üzerinden ürettikleri söylemlere yer verilmiştir.

Son bölüm yani üçüncü bölümde ise tüm kavramların ama özellikle aşırı sağ, milliyetçilik ve göç unsurlarının Avrupa Birliği ve Avrupa halkı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Avrupa Devletlerinin aldığı önlemlerden, tarih boyunca geliştirdiği politikalardan bahsedilmiştir. Son olarak ise Avrupa Birliğinin mülteci ve göçmenler konusunda yaşadığı krizlerin ve krizlere karşı belirlenen politikaların etkinliğinin ya da etkisizliğinin artık sorgulanmaya başlaması ve siyasi birliğin dağılma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış olması irdelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. GÖÇ OLGUSU VE ORTAYA ÇIKIŞI

Göç, geçmişten günümüze gelen göz ardı edilemez, ekonomik ve toplumsal yaşamımızın doğal bir parçasıdır. Bugün uluslararası göç hareketlerinin çok dikkat çekmesinin sebebi, siyasal ve toplumsal sorunlar doğurmuş olmasıdır. Bu sebeple de göç olgusu ülke politikalarının en önemli parçası haline gelmiştir. İlber Ortaylı'ya göre göç ezelden beri var olan bir olgudur ve eğer göç sona ermişse, o toplum tükeniyor, yaşlanıyor ve son buluyor,¹ demektir. Göç unsuru sağladığı kültür çeşitliliği sayesinde ülkelerin siyasi işleyişlerinde demokrasinin iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamakta, yaşlı nüfusa sahip ülkelerin devamlılığını getirmekte ayrıca ucuz iş gücü ile ülke ekonomisinin gelişimini katkıda bulunarak refah düzeyini arttırmaktadır.² Yani göç hem toplumların devamlılığı için gerekli olan hem de var oldukça siyasal, sosyal ve ekonomik etkiler yaratan bir olgudur. Dolayısıyla aslında her zaman var olmuş olan göç unsuruna, özellikle küreselleşme ile birlikte hem yasal hem yasadışı göçlerin artması sonucu yeni anlamlar yüklenmiş ve ülke bazında göç konusunda yeni politikalar belirlenmiştir. Bu doğrultuda ilk bölümümüzde göç olgusunun genel özellikleri, göç teorileri ve göçün tarihsel süreçleri üzerinde durulacaktır.

1.1.1. Genel Olarak Göç Olgusu

Göç kavramına dair genel bir tanım ile başlarsak, göç bir kişinin ya da bir grubun devlet içerisinde veya uluslararası sınırlar arasında hareket etmesidir.³ Ekonomik, siyasal, doğal afetler, savaş gibi sebeplerle gönüllü olarak ya da zorunlu olarak sınırlar arası

¹ İlber Ortaylı, "Genel Olarak Göç Olgusu", **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler**, Mustafa Ersin Özben (çev.), Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 1.Baskı, 2006, İstanbul s.19.

² Christopher Heath Wellman, "Immigration", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 01.03.2016.

³ International Organization for Migration (IOM), Glossary on Migration, International Law Series No. 25, 2011, (Erişim) <http://www.iom.int/key-migration-terms>, 06 Nisan 2016.

hareket eden bireyleri kapsar. “Gönüllü göç” yeni iş imkanları, daha iyi yaşam şartları, daha iyi fırsatlar gibi daha çok bireysel istekler veya bireysel tercihler sonucu oluşmaktadır. Savaş, doğal afetler, ülke içi yaşanan şiddet de birer göç sebebidir ve literatürde “zorunlu göç” olarak adlandırılmaktadır. Bu sebeplerle göç eden kişiler mülteci olarak nitelendirilmekte ve özel bir statüye sahip olmaktadır. Sığınma talebinde bulunmuş ancak henüz mülteci sıfatı verilmemiş kişiler sığınmacı olarak ifade edilmektedir. Uluslararası hukukta sığınmacı ve mülteci kavramları bu tanım farklılığı sebebiyle ayrı olarak ele alınsa da çalışmada aksi belirtilmedikçe zorunlu göç ile uluslararası hareket eden her kişi mülteci olarak ifade edilecektir.⁴ Günümüzde yaşanan iç karışıklıklar, savaşlar, artan şiddet ve insan hakları ihlalleri insanları göç ve ilticaya itmektedir. Bu durum ülkeleri, kendi politikalarını yapılandırma ve uluslararası alanda ortak politikalar belirlemeye yöneltmiştir. Özellikle Avrupa ülkeleri göç konusunda ortak politikaları belirlemiş ve geniş önlemler almaya çalışmışlardır, ancak henüz göç konusunda kesin bir ortak karar ve çözüm belirleyememişlerdir.

Göç ve göçmenler konusunda, ülkeler kendi vatandaşları olmayan kişilerin devlet sınırlarına girişleri ve topraklarında bulunmaları üzerinde kontrol etme hakkına sahip⁵ olsa da sınır geçişlerinde bu egemenliğe sahip olmanın etik olup olmadığı konusunda farklı düşünceler bulunmaktadır. Almanya siyasi partileri örneği üzerinden bunu açıklarsak, Merkel’in başkanı olduğu Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) partisi ile göçmen karşıtı Almanya Alternatif Partisinin (AFD) göçmen ve mülteciler konusunda karşıt düşünceleri bulunmaktadır. CDU partisi göçmen ve mülteci alımına daha ılımlı bir yaklaşım sergilerken, AFD partisi tamamen mülteci ve göçmen karşıtı bir tutum sergilemektedir.⁶

Göç politikalarının önem kazanmasının ilk sebebi başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünya genelinde uluslararası göç ve sığınma başvurularının artmasıdır. Örneğin, 2013 kayıtlarına göre, 38 Avrupa ülkesine 264.000 sığınma başvurusu yapılmıştır ve bu

⁴ Neva Öztürk, **Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi**, 1.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim, 2015, s.48-59.

⁵ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, **Sığınma Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı**, 2014, s.26.

⁶ Cem Dalaman, “Almanya’da İslam Karşıtı AFD’ye Destek Artıyor”, 08 Mayıs 2016, (erişim) http://www.amerikaninseesi.com/a/almanyada-islam-karsiti-afdye-destek-artiyor/3320692.html?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter, 09.05.2016.

geçen döneme göre %24 artış göstermiştir.⁷ 2014 yılında ise Avrupa denizden gelen mülteciler akımına uğramıştır ve neredeyse 218.000 mülteci ve göçmen Akdeniz’i geçmiştir.⁸ Bu mülteci ve göçmen akımı, Avrupa Birliği ülkelerinde göç politikalarının önemini ilk sıraya taşımıştır.

Göç olgusu daha çok birey, göç veren ülke ve göç alan ülke olarak üç unsur ile ilişkilendirilir. Göçmenliğin birey ile olan ilişkisi daha çok ekonomik, sosyal, politik koşullar üzerine kuruludur. Göçmenlikte daha ayrıntılı bahsedeceğimiz bu unsur, göçmenlerin zorunlu olarak ya da gönüllü olarak ülkesini terk etmesini sağlayan sebepleri kapsar. Göç alan ve göç veren ülkeye olumlu ve olumsuz etkiler ise yine birey ile bağlantılı olarak oluşmaktadır. Şöyle ki göç veren ülke açısından bakıldığında, eğitilmiş bir vatandaş, nitelikli bir eleman başka bir ülkeye gitmiş olması, göç veren ülke açısından bir kayıp olacaktır. Bu durum ülkenin eğitim seviyesini, vasıflı çalışanların oranlarını düşürecektir, ama bunun yanında bu vatandaşlar ülkeye döviz akımını sağlayacaktır ve göçmenlerin ailelerine gönderdikleri para ile gelişmekte olan ülkeleri için önemli sermaye kaynağı oluşturacaktır. Sosyal konularda, yoksulluğun azalması konusunda, teknolojinin ilerlemesinde, ülkenin kalkınmasına yardımcı olabileceklerdir.⁹

Göç alan ülke açısından ise en büyük avantaj ucuz işçi gücünün getirdiği ekonomik kazançtır. Hem iş veren açısından bir kar sağlayacak hem tüketiciye ürünler daha uygun verilebilecek hem de ülke ekonomisine büyük bir katkı sağlayacaktır. Ancak bu durum göç alan ülkenin kendi vatandaşları ve kendi işçileri açısından dezavantajlı bir durumdur, çünkü ucuz iş gücü hem onların standart ücretlerini düşürmekte hem de yerlerini almaktadır. Yine bazı Avrupa ülkeleri için nüfusun az olması nedeni ile göçmen alımı hem avantaj hem dezavantaj sağlayabilmektedir: doğum oranlarının azalmasının yani genç nüfusun yetersiz kalacak olmasının, göçmen alımı ile kapatılabileceği düşündürmektedir, ancak nüfusun göçmenler ile tamamlanıyor olması kültür bozulmasının temel nedeni olarak görülmektedir.¹⁰ Bunun gibi ekonomik ve sosyal etki yaratan unsurlar, göçmenlerin ülke vatandaşları tarafından kabul

⁷ UNHCR, “Asylum Trends 2013”, (erişim) www.unhcr.org, 15 Nisan 2016, s.5.

⁸ UNHCR, “Asylum Trends 2014”, 26 Mart 2015, (erişim) www.unhcr.org, 15 Nisan 2016, s.5

⁹ United Nations Population Fund(UNFPA), 23 Aralık 2015, <http://www.unfpa.org/migration>, 29.04.2016

¹⁰ Christopher Heath Wellman, "Immigration", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim)

<http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>>, 01.03.2016.

görmemesine ve istenmemesine neden olmaktadır. Bu durum vatandaşlarda milliyetçilik duygusunu yeniden canlandırmakta, dolayısıyla aşırı sağ hareketlerini ve yabancı düşmanlığını tetiklemektedir. Göçmenlerin ve mültecilerin kültür, gelenek, dil ve din farkından ötürü sosyal olarak entegre olamadıklarını, asimile olamadıklarını, kendi ülkelerindeki şiddeti ise Avrupa'ya taşıdıklarını ve Avrupa ile asla bütünleşemeyeceklerini öne sürerek, Avrupa'da istenmemektedirler.

1.1.2. Göç Teorileri

Göç süreci çeşitli boyut üzerinde etki oluşturduğu için sosyoloji, siyaset, tarih gibi birçok alanda araştırma konusudur ve her alanda farklı teorilere ve yöntemlere sahiptir. Ekonomik Göç Teorileri (Ravenstein'in Göç Kanunları), İtme- Çekme Kuramı, Göç sistemleri Teorisi ve Disiplinlerarası Yeni Bir Yaklaşım Eğilimi, Kesişen Fırsatlar Kuramı, Ulusaşırı Teori, Network Kuramı gibi birçok teori bulunmaktadır. Bu teorilerden en temel ve en önemli olarak görülen Ekonomik Göç Teorileri (Ravenstein Göç Kanunları), İtme- Çekme Kuramı, Tarihsel-Yapısalcı Yaklaşım (Dünya Sistemi Analizi / Merkez-Çevre Göç Kuramı) üzerinde durulacaktır.

1.1.2.1. Ekonomik Göç Teorileri (Ravenstein Göç Kanunları)

Göçün istatistiksel kurallarını ortaya koyan kişi 19.yy. coğrafyacısı Ravenstein'dir.¹¹ Çalışmasını 1871 ve 1881 nüfus sayımlarındaki istatistikleri kullanarak elde etmiştir ve "Göç Yasaları" olarak İstatistik Topluluğunun Dergisinde yayınlamıştır.¹² İlk teorisi göçmenlerin genellikle kısa mesafede göç edeceği¹³ ve göç için tercih edeceği bölgelerin genellikle şehirler olacağıdır. İkinci şehirlerin kırsal kesimlerden gelenler tarafından basamak basamak dolacağıdır. Üçüncüsü dış göçün, göç ile ters orantılı olduğunu anlattığı yayılma ve emme sürecidir.¹⁴ Dördüncü teori büyük bir göç dalgasını

¹¹ Stephen Castles; Mark J. Miller, **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, çev. Bülent Uğur Bal; İbrahim Akbulut, 1.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Şubat, 2008, s.31.

¹² Andrew McCulloch, "George Ravenstein's Laws of Migrations", 01.21.2013, (erişim) <https://www.statslife.org.uk/social-sciences/474-george-ravenstein-s-laws-of-migration>, 06.05.2017.

¹³ Andrew McCulloch, "George Ravenstein's Laws of Migrations", 01.21.2013, (erişim) <https://www.statslife.org.uk/social-sciences/474-george-ravenstein-s-laws-of-migration>, 06.05.2017.

¹⁴ İngilizce kaynaklarda üçüncü kural "yayılma ve emme süreci" ifadesine karşı gelecek şekilde belirtilmemiştir. Türkçe kaynaklarda bu ifadeye rastlanmaktadır. İngilizce metinlerde ise "dış göç, iç göç ile ters orantılıdır" şeklinde kullanılmaktadır. Bu konuda bkz. D. B. Grigg, "E. G. Ravenstein and The "Laws of Migration", **Journal of Historical Geography**, vol. 1, 1977, s.43.

telafi edecek karşı bir göç dalgası olacağıın anlatıldığı zincirleme etkisidir. Beşinci uzun mesafeli göç edenlerin doğrudan göç ile büyük şehirlere taşınmaya meyilli olmasıdır. Altıncı kırsal kesimde yaşayanların kentlilere oranla daha çok göç etme olasılığıdır.¹⁵ Sonuncu yani yedinci teorisi ise kadınların erkeklerden daha çok göç etme olasılığıdır.¹⁶

Ravenstein göç olgusunu demografik etkenler üzerinden açıklamaktadır. Kırsal kesimlerde yaşayan insanların daha çok şehirleri, sanayileşmiş bölgeleri tercih ettiğini belirtir. Göçmenlerin iş ve eğitim imkanlarının yüksek olması sebebiyle, sanayi ve ticaret merkezini seçeceğini ve genelde kısa mesafeli göç edeceğini savunur.¹⁷ Ravenstein'a göre, endüstrileşmiş bölgeler iş, eğitim imkanları ve refah seviyeleri sebebiyle göç edenler için çekici bir hale gelecek, böylece kent nüfusu hızla artarken göç basamak basamak yükselmiş olacaktır.¹⁸

Dış göçün, göç ile ters orantılı olması süreci, birçok kişinin diğer ülkelerin refah düzeyinden, zenginliğinden yararlanma isteği ile göç edeceğini, buna karşılık göç eden kişilerin endüstrileşmiş bölgelerin iş gücü ihtiyacının bu kişiler tarafından karşılanacak olması ile açıklanmaktadır.¹⁹ Zincirleme etkisi, ülkelerin bir yandan göç vermesi diğer yandan göç alması ile açıklanmaktadır. Doğrudan göç, uzun mesafeli büyük şehirlere göçü kapsamaktadır. Kırsal yerleşimcilerin farkı ise kentlerde yaşayan insanların kırsal kesimde yaşayanlara göre daha az göç etmeyi tercih etmesinden ortaya çıkmıştır.²⁰ Kırsal kesimler şehirlere göç ederken, şehirdekiler genelde yer değişikliğini sık yapmaktadır.²¹ Son olarak Ravenstein kadın erkek farkında, kadınların kısa mesafede erkeklere oranla daha çok göç ettiğini iddia etmiştir. Ona göre kadınlar iç göçlerde, kısa mesafelerde göç ederken, erkekler uzun mesafe göçlerinde daha fazla orana sahiptir.²²

¹⁵ Örn B. Bodvarsson; Hendrik Van den Berg, **The Economics of Immigration: Theory and Policy**, 2nd ed., Springer, London, (e-boook s.1-35.) 2013, s.30.

¹⁶ D. B. Grigg, "E. G. Ravenstein and The "Laws of Migration", **Journal of Historical Geography**, vol. 1, 1977, s.43.

¹⁷ Çağlayan, **a.g.m.**, 68-70.

¹⁸ Bodvarsson; Van den Berg, **a.g.e.**, s.30.

¹⁹ Çağlayan, **a.g.m.**, s. 68-71.

²⁰ Bodvarsson; Van den Berg, **a.g.e.**, s.30.

²¹ Çağlayan, **a.g.m.**, s. 68-71.

²² Bodvarsson; Van den Berg, **a.g.e.**, s.30-31.

Bazı kaynaklar Ravenstein teorilerini 11 madde olarak ele almaktadır. Eklenen teorilerden ilki göç edenlerden çoğunun yetişkin olmasıdır, ayrıca Ravenstein'a göre aileler nadiren doğdukları bölgeleri terk etmeyi tercih etmektedir. İkincisi, büyük şehirler kendi nüfusların doğal olarak artmasından ziyade göç ile büyümektedir. Üçüncüsü, göçün başlıca nedeni ekonomiden kaynaklanmaktadır. Sonuncusu ise, sanayi, ticaret ve ulaşım geliştikçe göçün artacağı yönündedir.²³

Castles and Miller bu teorinin endüstrileşmiş bölgelere göç edilmesinin tercih edilmesinden dolayı itme-çekme faktörleri olarak açıklanabileceğini belirtmişlerdir. Çünkü kentleşmiş, zenginleşmiş bölgelere göç etme bireysel istekler sonucu gerçekleşmektedir.²⁴

Bu teoriye yönelik eleştiriler bulunmaktadır. Örneğin, Fransızların Cezayir, Türklerin Almanya'yı tercih etmesi gibi belirli grupların neden belirli ülkeleri tercih ettiğini bu teori açıklamamaktadır. Dahası, göç hareketlerini çok basit unsurlara indirgemesinden ve gelecek göç hareketlerini öngörmekte yetersiz görülmesinden ötürü eleştirilmektedir.²⁵

1.1.2.2. İtme Çekme Kuramı

Everett Lee 1966 yılında "Bir Göç Teorisi" makalesiyle kendinden önceki göç kuramcısı olan Ravenstein'in çalışmalarına atıf yaparak itme-çekme kuramını geliştirmiştir.²⁶ Lee kuramını yaşanan bölge ile ilgili koşullar, göç edilecek yerle ilgili faktörler (mesafe, bölge gibi²⁷), oluşabilecek engeller ve bireysel (iş gücü, ekonomi, eğitim gibi²⁸) faktörler üzerine kurmuştur. Bu faktörler itme ve çekme sebeplerini oluşturmaktadır. Sanayileşmenin getirdiği eşitsizlikler, yani az gelişmiş ülkelerin endüstrileşme ve gelir düzeyi açısından geri olması ve kentleşmiş ülkelerin refah

²³ Grigg, "E. G. Ravenstein and The "Laws of Migration", s.42-43.

²⁴ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.32.

²⁵ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.32-33.

²⁶ Fatih Çelik, "İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı Analizi", **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, sayı 27, 2006, s.151-152.

²⁷ Everett S. Lee, "A Theory of Migration", **Demography**, Vol. 3, 1996, (erişim) <https://www.researchgate.net/file.PostFileLoader.html?id=5746cbc4cbd5c24d56051382&assetKey=AS%3A365936533098498%401464257476217>, s.48.

²⁸ Lee, "A Theory of Migration", **Demography**, Vol. 3, 1996, s.48-49.

düzeşinin çok yüksek olması itici ve çekici unsurları oluşturmaktadır.²⁹ Ticaret ya da yeni iş imkanları için uzak ya da kırsal bölgelerden, sanayileşme sürecini tamamlamış refah düzeyi yüksek bölgelere olan göç akımı buna örnek gösterilebilir. İtici ve çekici faktörler her birey için şartlar ve zamana göre değişim gösterebilmektedir. Bir aile için çocuğun eğitimi önemli olduğundan ona göre bir bölge seçerken, başka bir birey yeni iş imkanları için uygun bir bölge tercih edebilmektedir. Lee'ye göre tüm bu etkenler de itici ve çekici faktörlerin yanında hesaplanmalıdır.³⁰ İtici faktörler demografik büyüme, düşük yaşam standartları, ekonomik olarak kötü şartlar, siyasal baskılar olarak tanımlanırken, çekici faktörler ise boş araziler, ekonomik fırsatlar, siyasal özgürlükler, yüksek yaşam şartlarını içermektedir.³¹

Lee'ye göre bir diğeri önemli unsur engelleyici faktörlerdir. Yukarıda da belirttiğimiz, bireylere göre değişen etkenlerin yanında göçün oluşturduğu ulaşım bedeli, sosyal belirsizlikler de mikro etkenlerdir. Makro faktörler ise göç edilen ülkelerdeki etmenleri açıklamaktadır.³² Göç sınırlandırmaları, ırkçılık, göç için şartlar belirlenmesi makro etkiler arasında sayılmaktadır. Kısacası Lee, ekonomik ve sosyal olarak hem bireysel açıdan hem ülkelerin koşulları açısından bir değerlendirme yapmış, bunun yanında ülke içerisindeki yabancı düşmanlığı gibi aşırı milliyetçi tutumları da bu faktörlere dahil etmiştir.

1.1.2.3. Dünya Sistemi Kuramı

1970'li yıllarda Immanuel Wallerstein tarafından ortaya atılan tarihsel yapısalcı yaklaşım³³ "Dünya sistemi" ya da "Merkez çevre göç kuramı" olarak adlandırılabilir.³⁴ Wallerstein için "Dünya sistemi kuramı", "Kapitalist dünya ekonomisi"nin dinamiklerini "Toplumsal sosyal bir sistem" olarak açıklanmasıdır.³⁵ Yani onun için dünya sistemi, sınırları, üye grupları, meşrulaştırılmış kuralları olan

²⁹ Çelik, **a.g.m.**, s.152.

³⁰ Çağlayan, **a.g.m.**, s.68-71.

³¹ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.31-35.

³² Çağlayan, **a.g.m.**, s.74.

³³ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.34.

³⁴ Çağlayan, **a.g.m.**, s.67.

³⁵ Carlos A. Martinez Vela, "World Systems Theory", 2001, s.1.

sosyal bir sistemdir.³⁶ Bu teori üzerindeki ilk açıklamasını 1974'te "Dünya Kapitalist Sisteminin Yükselişi ve Geleceği" makalesi ile yayınlamıştır.³⁷ Wallerstein kuramına dayanan toplum bilimciler göçün kökenini 16. yüzyıldan bu yana gelişen dünya ekonomisinde görmektedirler.³⁸

Teorisini üçüncü dünya ülkelerinin kötü durumları üzerinde durarak ortaya çıkarmıştır. Modernite ile oluşan sosyal etkileri değerlendirerek³⁹, Kapitalizmin, sanayileşmenin, ulus devletlerin ortaya çıkışı ve gelişimi üzerine yeni bir anlayış getirmeyi amaçlamıştır. Dünya üzerinde ülkeler arasındaki ekonomik eşitsizliklere ve orantısız siyasal güç dağılımına vurgu yapmaktadır.⁴⁰ Göçü ülkeler içerisinde bir çeşit ucuz iş gücü, ucuz emek gücü olarak tanımlamıştır. Bu teoriye göre zenginlerin daha zengin olma isteği ve refah devletlerinin refahının korunması isteği, yoksul ülkelerin hem bölgesel hem de iş gücü olarak kaynaklarının sömürülmesine ve eşitsizliklerin artmasına yol açmaktadır.⁴¹ Merkez ve çevre ülkeler coğrafi ve kültürel açıdan birbirinden farklıdır, merkez ülke sermaye yoğunluğuna sahipken, diğeri emek yoğunluğu içerisindedir.⁴² Amerika, Batı Avrupa gibi merkez ülkeler yayılarak çevre ülkeleri dünya pazar ekonomisine dahil etmektedir. Çevre bölgelerdeki hammadde ve iş gücü bu merkez ülkelerin denetimine girmekte bu ise göç akımlarını oluşturmaktadır. Yani kapitalist ülkeler kapitalist olmayan ülkelere doğru yayılmakta ve bir şekilde kapitalist sistem uluslararası göçe neden olmaktadır.⁴³ "Dünya Sistemi" bireylerin daha iyi şartlar sonucu göç etmesinden ziyade savaşın, sömürgeciliğin, Avrupa ülkeleri arasındaki endüstrileşmenin sebep olduğu eşitsizliğin getirdiği emek ihtiyacının yarattığı göçü vurgulamaktadır. Buna göre göç Üçüncü Dünya ülkelerinin Birinci Dünya ülkelerine bağımlı kalmasını sağlamaktadır, böylece dünya ticareti de korunmaktadır.⁴⁴ Göçmen işçiler ülkelerin

³⁶ Carlos A. Martinez Vela, "World Systems Theory", 2001, (erişim)

<http://web.mit.edu/esd.83/www/notebook/WorldSystem.pdf>, s.1.

³⁷ Martinez Vela, Carlos A., "World Systems Theory", 2001, s.1.

³⁸ Nermin Abadan Unat, **Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim, 2002, s.15.

³⁹ Chamsy El-Ojeili, "Reflections on Wallerstein: The Modern World System, Four Decades on", **Critical Sociology**, New Zeland, 2014, (erişim) <http://home.ku.edu.tr/~mbaker/CSHS503/el-OjeilionWallerstein.pdf>, s.2.

⁴⁰ Martinez Vela, Carlos A., "World Systems Theory", 2001, s.1-5.

⁴¹ Abadan Unat, **a.g.e.**, s.15.

⁴² Martinez Vela, Carlos A., "World Systems Theory", 2001, s.4.

⁴³ Abadan Unat, **a.g.e.**, s.15.

⁴⁴ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.34-35.

refah düzeyinin artmasına katkıda bulunmaktadır. Kısacası sömürüye dayanan bir ilişki söz konusudur, ancak buradaki sömürü devletler arası bir paylaşım olarak görülmemektedir. Bu sömürü tam olarak bir iş bölümü olarak tanımlanmaktadır.⁴⁵

Dünya Sistemi Analizi'nde dünya "Merkez", "Çevre" ve "Yarı Çevre" olarak ayrılmaktadır. Bu ayırmda temel nokta Batılı devletler ve Batılı olmayan devletler olarak gruplamadır. Bu güç farklılığı merkez ülkelerin çevre ülkelere baskısını oluşturmaktadır. Toplumdaki iş bölümü yani üst, orta ve alt tabakalar merkez, çevre ve yarı çevreyi oluşturmaktadır.⁴⁶ Merkez ülkeler kapitalist bir sistem içerisinde ekonomik, sosyal ve teknoloji olarak gelişmiştir ve bunu sürdürme isteğindedirler. Çevre ülkeler ise bu ülkelerle çevrilmiş ve merkeze bağlı olan ülkelerdir.⁴⁷ Merkez ülkeler hammaddelerin ihraç edilmesini ve kontrollerini sağlar ve çevre ülkelerle iletişim kurarak o bölgelere malların gönderilmesini sağlayarak üretimin sürekliliğini sağlamaktadır. Merkezdekiler, çevre ülkeleri kullanarak ülkelerine ucuz iş gücü edinmektedir. Merkez ülkeler bu hammaddeleri çevre ülkeler ile sağladıkları ucuz iş gücü ile işleyerek kendileri gibi merkez ülkelere ihraç etmekte, dolayısıyla kapitalist sisteme geri dönüşüm sağlanmaktadır.⁴⁸ Bu döngü merkez ülkelere ekonomik katkı sağlarken çevre ülkelere de sermaye ve bilgi birikimi sağlamaktadır. Dolayısıyla karşılıklı bağımlı bir ilişki sürdürülmektedir, ancak bu bağımlı ilişkideki en önemli unsur merkez ülkelerin sömürü sağlayabilmek için kullanabileceği bir teknolojiye sahip olmasıdır.⁴⁹

Yaklaşım, merkez ülkeleri sermayeyi ve ucuz iş gücü ihtiyaçlarını karşılamak için işçi göçü kontrolünü ellerinde tutuyorsa yani her şeye bu kadar hâkimse göçmenlerin kalıcı yerleşimi ve sebep oldukları sosyal sorunlara neden engel olamadığı konusunda birçok

⁴⁵ George Ritzer, **Modern Sosyoloji Kuramları**, çev. Himmet Hülür, 2. Baskı, Ankara, De Ki Basım Yayınları, 2013, s.164.

⁴⁶ Elçin Aktoprak, "Immanuel Wallerstein: Sosyal Bilimlere Yeniden Bakmak", **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi**, cilt 1, sayı 4, 2004, s.35-38.

⁴⁷ Fuat Güllüoğlu, "Göç Olgusunun Ekonomi- Politik ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme", **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 4, 2012, s.68.

⁴⁸ Douglas S. Massey; Jaquin Arango; Graeme Hugo vd., "Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirilmesi", **Göç Dergisi**, Cilt: 1, Sayı 1, Ekim, 2014, s.25.

⁴⁹ Martinez Vela, Carlos A., "World Systems Theory", 2001, s.4.

eleştiri almaktadır. Son olarak ise birey ve grupların göç konusundaki isteklerini göz ardı etmesi konusunda yetersiz görülmektedir.⁵⁰

1.1.3. Tarihte Göç Olgusu ve Gelişimi

Dünya tarih boyunca göç hareketleri ile şekillenmiştir. Öncelikle insanlar kendilerine uygun yerler ve yaşam şartları bulmak için sürekli göç etmişler, zamanla ise yerleşik yaşama geçiş yapmışlardır, ancak yerleşik yaşamda koşulların bazen yetersiz bazen sınırlı kalması ya da daha fazla beklenti içerisinde olunması sebebiyle, daha iyi iş ve yaşam şartları için tekrar göç etmeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu göç şekilleri ister gönüllü ister zorunlu olsun farklı kültürlerde insanları bir araya getirerek birbirleri üzerinde bir etkileşim oluşturmuştur. Modern devlete geçiş öncesinde, bilindiği gibi bölgeler üzerinde tek bir otorite söz konusuydu, tüm kişiler kralın tebaasıydı. Dolayısıyla göçler ancak savaşlar sonucu geniş topraklara yayılma veya toprak kaybetme sonucu başka ülkenin topraklarına dahil olarak oluşmaktaydı. Sanayileşme süreci ülkelerde iş gücü ihtiyacını ortaya çıkarmıştır, bu da beraberinde “kölelik” ve daha sonrasında “işçilik” kavramını getirmiştir.⁵¹ 15. Yüzyıl boyunca kölelik ticareti ile milyonlarca insan Amerika ve Avrupa’ya getirilmiştir. Köle ticareti yasaklandığında ise bu durum daha yasal gözüken ücretli işçi alımı ile devam etmiştir.⁵² 19. Yüzyıl itibariyle ise Ruslar ve İtalyanlar gibi Avrupa kıtasından birçok Avrupalı Kuzey Amerika ve Avusturalya’ya göç etmiştir. Aynı dönem Avrupa ülkeleri arasında da göç hareketleri yaşanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkeleri dışarıya göç verirken İkinci Dünya Savaşı sonrası endüstrileşme ve yeniden yapılanma sonucu olarak işçi göçü almaya başlamıştır.⁵³ 2000’li yıllarda küresel ekonomik kriz göçmen alımının azaltılmasına sağlarken, aynı zamanda düzensiz göçmen girişinin artmasına yol açmıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa Birliğinin kurulma aşaması ve 1989 Berlin Duvarının yıkılması ile Doğu Avrupa’dan Batı ülkelerine bir göç akımı yaşanmıştır. 21. Yüzyıla

⁵⁰ Massey; Arango; Hugo vd., **a.g.m.**, s.25-26.

⁵¹ ORSAM (Rapor no: 123), “Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye’nin Göç Politikalarının Gelişimi”, **The Black Sea İnternational Rapor No:22**, Haziran 2012, s.8.

⁵² ORSAM (Rapor no: 123), s.8.

⁵³ Eric J. Hobsbawn, **Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı**, çev. Yavuz Alogan, 6.Baskı, İstanbul, Everest Yayınları, 2006, s.321-360.

giriş itibariyle Kuzey Afrika ülkeleri ve Ortadoğu'da çıkan iç savaşlar sonucu yaşanan düzensiz göçmen ve mülteci akınları yeni bir dönem başlatmıştır.⁵⁴

1.1.3.1. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Göç Olgusu

Avrupa ve Amerika kıtası tarihinde göç önemli bir yere sahiptir. Avrupa tarihi göç akınları ile şekillenirken, Amerika göçmen akınları ile toplumsal temellerini atmıştır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı bu iki kıta tarihi üzerinde önemli etki yaratmıştır. Savaş öncesi dönemde Avrupa bölgesinde yaşanan sömürgecilik diğer kıtalara yönelik göçü ciddi biçimde arttırmıştır. 1800 ve 1900 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri göçmen ülkeleri arasında en önemli ülke olarak görülmektedir. Sanayi Devrimi'nin zirvesinde, Avrupa ülkelerinden büyük çoğunluğu İngiltere ve Almanya'dan olmak üzere, Hollanda, İspanya, Fransa gibi ülkelere Afrika, Asya ardından Amerika kıtasına ve daha sonra Avustralya'ya yönelik olarak deniz aşırı göçler yaşanmıştır. 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar yapılan köle ticareti modern emek göçünün başlangıcı olarak görülmektedir. 1850'li yıllara kadar Amerika kıtasına yapılan köle ticareti yaklaşık olarak 15.000.000'u bulmaktadır. Bu yüzden köle ticaretinin yoğun olduğu bu dönemler Avrupa ve Amerika'yı şekillendiren bir göç hareketi olarak kabul edilmiştir. Kölelik İngiliz sömürgelerinde 1834, Amerika Birleşik Devletleri'nin güney eyaletlerinde 1865'e kadar sürmüştür.⁵⁵ 19 Yüzyılın ikinci yarısından itibaren, köle ticareti bir insan hakları ihlali olarak son bulduğunda hem Amerika kıtası hem Avrupa ülkelerinde köle ticareti sözleşmeli işçi adı altında yasal yollardan devam etmiştir.⁵⁶

1870'li yıllardan 1920'li yıllara kadar Avrupa ülkeleri hem iç göç hem dış göçü beraber yaşamıştır. Bir yandan özellikle ABD'ye yönelik göçler sürerken diğer yandan İtalyanların yarısı diğer AB ülkelerine göç etmiştir. Deniz aşırı ülkelere göç eden işçilerin yerlerini Polonya, İrlanda ve İtalya gibi ülkelere gelen işçiler doldurmuştur. Bu dönem İngiltere'nin kendi nüfusu emek ihtiyacını karşılayamadığından İrlanda, İngiltere için önemli bir emek kaynağı olmuştur.⁵⁷ Bu durum ise İrlandalı göçmenlere

⁵⁴ ORSAM (Rapor no: 123), s.8-9.

⁵⁵ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.69-77.

⁵⁶ ORSAM (Rapor no: 123), s.8.

⁵⁷ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.79-82.

yönelik tıpkı günümüz Avrupa'sında göçmenlere karşı sergilenen tutum gibi düşmanlık ve ayrımcılığı ortaya çıkarmıştır. İngiltere'ye yönelik olarak ikinci göç dalgası Yahudi mülteciler ile gerçekleşmiştir. Yahudiler bir yandan ırkçı hareketlerin hedefi olurken diğer yandan göçmen gelişini kısıtlayan “1905 Yabancı Uyruklular Kanunu” ve “1914 Yabancı Uyrukları Sınırlandırma Kanunu” da beraberinde getirmiştir. Yahudiler, göçmenler arasında ilk kuşağın her sektörde yer alabilmesi ve ikinci kuşağın profesyonel bir kariyer sahibi olması sebebiyle bir başarı örneği olarak gösterilmektedir. Yine de o dönem olan ırkçı tutumların karşısında birçok İrlandalı ve Yahudi İngiltere uyruğuna geçmiştir. 1913 yıllardan itibaren ise Polonyalılar, Belçikalılar, Hollandalılar Almanya sanayileşme sürecinde önemli rol oynamıştır, yaklaşık 950.000 işçi Almanya'da çalışmaya başlamıştır. Bu çok kültürlü yapı Almanya'ya da tedirginlik uyandırdığından aile birleşmeleri ve sürekli yerleşimleri önlemek adına kendine politikalar belirlemiştir. Aynı şekilde Fransa'daki yabancıların sayısı 1900'lü yıllara kadar yaklaşık 1.000.000 ulaşmıştır. Gelen işçilerin birçoğu Fransız işçilerin çalışmadığı tarım, madencilik gibi sektörlerde niteliksiz işçi olarak çalışmıştır.⁵⁸ Avrupa'da daha çok niteliksiz işçi olarak çalışan göçmenler ya gittikleri ülkelerde kalarak ya ailelerini getirerek ya da yeni aileler kurarak Avrupa ülkelerinin bugünkü göçmen nüfuslarının demografik yapısını oluşturacak hareketi başlatmışlardır.

1.1.3.2. İki Savaş Arası Dönemde Göç Olgusu

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupalı devletler (ve tüm dünya) için “barış” artık tarih öncesinde kalmış olan bir kavram olarak nitelendirilmiştir, yani bu dönem artık Avrupalılar için felaket çağı haline gelmiştir.⁵⁹ Birinci Dünya Savaşının yarattığı hezimete ve ölüme tanık olan her asker ve her birey (Adolf Hitler gibi) savaş sonrası aşırı sağ kesimleri oluşturan kişiler olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın kaybedenlerinin (ve kazananlarının) karşılaştığı yıkıcı süreçler İtalyanların Etiyopya, Almanların İspanya iç savaşı müdahaleleri ve bunun gibi özel sebepler dışında (barış antlaşması olarak nitelendirilen ancak ağır şartlar sunan) Versailles Antlaşması, Bolşevizm'den

⁵⁸ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.80-86.

⁵⁹ Hobsbawn, **a.g.e.**, s.26.

kurtulma, Avrupa sınırlarının yeniden belirlenmesi isteği, özellikle Almanya'nın yenilgisi ve ağır ekonomik kriz İkinci Dünya Savaşı için zemin oluşturmuştur.⁶⁰

Birinci Dünya Savaşı ile birlikte gelen ekonomik kriz dolayısıyla göçmen ve emek gücü alımı azalmıştır. Yaşanan ekonomik kriz ülkelerdeki yabancı karşıtlığı ve göçmenlere karşı ırkçılığı arttırmıştır. Örneğin, İkinci Dünya Savaşına kadar Avustralya, Fransa, Almanya gibi ülkelerde savaş dolayısıyla hem nüfus oranı hem de göç oranları gerilemiştir. Savaş hali zaten çok büyük kitlesel kayıplara, zorunlu sürgünlere, yer değişimine ve büyük toplumsal krizlere neden olmuştur. Dolayısıyla savaş ülkelerin kendi nüfusları üzerinde de olumsuz bir etki yaratmıştır.⁶¹ Kısacası 1914 yılından 1945'in sonuna kadar olan süreç savaşın getirdiği yıkım, ekonomik kriz ve yeni bir döneme hazırlık aşamaları göç hareketleri için gerileme dönemi anlamına gelmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın temel nedeni olan Faşizm ise Birinci Dünya Savaşı'nın bıraktığı ekonomik yükler, yıkıntılar, aydınlanma, modernizm değerleri gibi otorite unsuru dışında her şeye karşı çıkan, isyan niteliği taşıyan bir akım olarak ortaya çıkmıştır.⁶² Birinci Dünya Savaşı'nın yenilmiş ülkelerinde Faşizm hızla oluşum gösterirken, Almanya'da daha ağır koşullar altında ortaya çıkan Nazizm tüm Avrupa'da ırkçı ve yıkıcı bir hareket olarak kendini göstermiştir.⁶³ Bu iki oluşumda en kötü sonucu Yahudiler, Çingenerler, Polonyalılar, Ruslar yaşamıştır. Kölelik, zorunlu göçler ve ölüm bu gruplar için hayatın bir parçası haline gelmiştir.⁶⁴ Savaş sonuna bakıldığın zaman diğer sınırlararası mülteciler göz ardı edildiğinde, yalnızca Avrupa'da yerinden edilmiş yani zorunlu göçe tabii tutulmuş 45.000.000 insan olduğu ortaya çıkmıştır.⁶⁵ Yani Faşizm çöküp savaş bitene kadar neredeyse tüm Avrupa ülkeleri tükenmiştir, bu bağlamda İkinci Dünya savaşı kitlesel ölümler, kitlesel sürgünler, teknolojik silahları ile yarattığı felaketler ile görülen en büyük yıkım olmuştur. Dolayısıyla savaş sonrası

⁶⁰ Hobsbawn, **a.g.e.**, s.18-50.

⁶¹ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.80-90.

⁶² Tayfun Üstün, "Faşizm ve Çağımızın Toplum Tasarımı", **Birikim Dergisi**, sayı :29, 1991, s.83.

⁶³ Jane Caplan, **Hitler Almanyası**, çev. İdem Erman, İnkılap Yayınları, 2008, s.42.

⁶⁴ Hannah Arendt, **Totalitarizmin Kaynakları-3**, çev. İsmail Serin, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014, s.104.

⁶⁵ Hobsbawn, **a.g.e.**, s.54-68.

ekonomik güce sahip çok güçlü devletler söz konusu olsa dahi dünyada etik sınırları olan bir düzenin olduğunu kabul etmek durumunda kalmışlardır.⁶⁶

1.1.3.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrası ve Soğuk Savaş Dönemi

İki Dünya Savaşı'nın getirdiği büyük yıkımlar sonrası Avrupa ülkeleri toparlanmak ve bir daha sosyal ve ekonomik olarak bu kadar büyük kayıplar vermemek adına birleşme yoluna girmiştir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği ortak ekonomik ve siyasi birlik oluşturma çabasına girmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yapılan bu entegrasyon hareketi Avrupa için bir dönüm noktası olmuştur. Bu birlik girişimi Avrupa'yı tarihte göç alan diğer ülkelerden ayıran önemli bir unsurdur. Bu süreçte Avrupa Tek Senedi imzalanmış, Avrupa ülkeleri arası serbest iş gücü dolaşımı sağlanmıştır.⁶⁷ Birlik olma çabaları içerisinde Schengen Antlaşması ile ülkeler arasında vatandaşlara serbest dolaşım sağlanmıştır ve diğer ülkelere karşı birlik olarak bir sınır konulmuştur.⁶⁸ Böylece savaş sonrasında hızlıca bir toparlanma sağlanacak ve büyük bir birlik kurularak tekrar böyle bir yıkım yaşanması engellenebilecektir.⁶⁹

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin iki belirgin özelliği bulunmaktadır. İlk özelliği ekonomik gelişmelerin ve toparlanma sürecinin büyük bir işçi alımı ihtiyacını ortaya çıkarmasıdır. İkinci Dünya Savaşına kadar göç veren konumda olan Avrupa ülkeleri savaş sonrası göç alan ülke konumuna geçmişlerdir. Avrupa'nın yeniden inşası, sanayileşmiş kuzey ülkelerinin sürdürülebilirliği güneyden işçi alımı ile desteklenmeye çalışılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda yaşanan milyonlarca kayıp, komşu ülkelere, doğudan ve güneyden göç alımı ile karşılanmak istenmiştir.⁷⁰ Bu yeni Avrupa'da göç için ilk adımı oluşturmuştur. Fransa, İngiltere, Belçika gibi ülkeler koloni kurdukları ülkelere işçi açıklarını tamamlarken, Almanya, İsviçre, Avusturya gibi kolonileri olmayan ülkeler misafir işçi politikaları ile işçi alımı gerçekleştirmiştir.⁷¹ İşçiler yaşamlarını kurduktan sonra ailelerini de yanlarına getirerek buldukları ülkelerdeki

⁶⁶ Hobsbawn, **a.g.e.**, s.20-60.

⁶⁷ Özcan, **a.g.e.**, s.36-37.

⁶⁸ Mehmet Özcan, **Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı**, Ankara, USAK, 2005, s.36.

⁶⁹ Özcan, **a.g.e.**, s.36-37.

⁷⁰ Abdurrahman Yılmaz, "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri", **Turkish Studies**, 2014, s.1685.

⁷¹ Murat Kardeşahin, **Avrupa Birliği'nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları ve Ulusal Farklılıklar Sorunu**, 1.Baskı, Ankara, ÇSGB, 2012, s.55-65.

göçmen sayısını giderek arttırmıştır. Birçoğu ülkedeki yaşam şartlarına alıştıklarından ülkelerine dönmek yerine aileleri ile hayatlarına burada devam etmek istemişlerdir. 1973 yılında yaşanan petrol krizi bu yoğun göçmen işçi alımını hızlı bir şekilde durdurmuştur. Aynı zamanda bu durumun Avrupa ekonomisini derinden etkilemiş olması ve bu yönde göçmen işçi alımının sınırlanması, göçmenleri aile birleşimine ve gruplaşma yoluna daha çok yöneltmiştir.⁷² 1970'lerin sonunda yaşanan ekonomik bunalım halkta göçmen karşıtı örgütlenmelere, Neo-faşist ırkçı parti oluşumlarına neden olmuştur.⁷³ 80'li yıllara kadar büyük bir sarsıntı yaşayan Avrupa ülkeleri süreç sonrası yeniden bir toparlanma aşamasına girmiştir ve sermaye yatırımları, dünya ticaret kalıpları değişmiş ve yeni teknoloji devrine geçilmiştir.⁷⁴ Yeni yatırımlar ve sermaye uluslararası göçe sebep olacak iş gücü ihtiyacını ortaya çıkarırken, etkisi geçmeyen kriz gelen işçilerin fazlalık olarak görüldüğü karışık bir durumu ortaya koymuştur. Göçmenler bu karmaşa yüzünden ekonominin gelişmesine hizmet eden, yardım ve korunma ihtiyacı olan konumundan, devletin refahını bozan, halkın zenginliğini ya da sosyal yardımları paylaşan, sınırları tehlikeye sokan kişiler konumunda görünmeye başlamışlardır.⁷⁵ Bundan sonraki yıllarda Soğuk Savaşın son bulması, 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması takiben Komünist rejimlerin yıkılması Batı'ya iltica eden insanların oranını giderek arttırmıştır.⁷⁶ 1990'lı yıllarda göçmen ve mülteci sayısının hızla artması refah seviyesi yüksek ülkeleri tedirgin etmiş ve bu konuda önlemler almaya itmiştir. Bu göçmen alımının durdurulması ve engellenmesi politikaları, İkinci Dünya Savaşı sonrası ikinci dönem özelliği olarak gösterilebilir.⁷⁷ Aslında Avrupa ülkeleri geçici olarak aldıkları göçmenlerin toparlanma süreci tamamlandıktan sonra ülkelerine geri dönecek olmalarını hedeflemiştir ancak bu durum bekledikleri gibi olmamıştır. Aksine aileler getirilmiş, gruplar oluşturulmuştur ve göçmenlerde aynı ülke vatandaşları gibi yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

⁷² Kardeşahin, **a.g.e.**, s.65.

⁷³ Alaeddin Şenel, **Irak ve Irkçılık Düşüncesi**, 2.Baskı, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1984, s.58-61.

⁷⁴ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.95-96.

⁷⁵ Cansu Güleç, "Avrupa Birliğinin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları", **Tesam Akademi Dergisi**, 2015, sayı.2, s.84-85.

⁷⁶ ORSAM (Rapor no: 123), s.11-12.

⁷⁷ Abdurrahman Yılmaz, **a.g.m.**, s.1685.

1.1.3.4. Soğuk Savaş Sonrası Göç Olgusu

Soğuk Savaş sonrası ise göç için ayrı bir dönemi yansıtmaktadır. İşçi alımının artık son bulmuş olması ve sınırlandırma politikaları, Batı ülkelerine olan göç akımını durduramamıştır, aksine düzensiz göçmen sayısını ve mülteci sayısını arttırmıştır. 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması Polonya, Yugoslavya, Macaristan gibi Doğu Blok ülkelerinden Batı ülkelerine binlerce göç akımına neden olmuştur. Soğuk Savaşın sona ermesi ve binlerce göçmen akımı kıtada etnik köken unsurunu daha önemli hale getirmiş ve İkinci Dünya Savaşı sonrası bastırılan milliyetçi duyguları tekrar harekete geçirmiştir. 1990 sonrası yeni kuşaklar için eskisine oranla daha az olan yabancı işçi programları geliştirilmiştir. Bu yıllarda Avrupa Birliği'nin göç konusunu ilk kez ele alması 1991'de Lüksemburg Konferansında olmuştur. Bu toplantıdaki önemli konu ise Avrupa ülkelerinin kendi vatandaşlarını da göçmenleri de kapsayan “yoğun işsizlik” olmuştur. Buna rağmen devam eden göçmen ve mülteci akımı ise genel olarak ülkeler arası ekonomik, sosyal ve demokratik eşitsizliklere bağlanmıştır.⁷⁸ Bu sebeple Konsey'de, Avrupa hükümetlerinin iş birliği içinde göç sorunlarını çözmesi ve ilgili ortak politikalar belirlenmesi yönünde yeni yaklaşımlar benimsenmiştir:

“Avrupalı Bakanlar, birbirini tamamlayan iki temel strateji üzerine bina ettikleri ilkeler konusunda uzlaşmaya varmıştı: (i) ikili ve çok taraflı işbirlikleri ve göç veren bölgelerde verimli yatırım programları aracılığıyla göçün sebeplerini ele almak, (ii) yasadışı göç ağlarına ve kayıt dışı istihdam sağlayan işverenlere yönelik sert yaptırımları ya da uygun görülen diğer önlemleri uygulayarak düzensiz göç ile mücadele etmek.”⁷⁹

1989 yılına kadar somut bir adım atılmamış ancak Soğuk Savaşın bitmesi ile uluslararası ilişkilerin değişmesi sonucu ülkeler arası barış önemli hale gelmiş, insan haklarının korunması öne çıkmış, yeniden yapılanma sürecine girilmiştir. Bu süreç içerisinde göçmenler ve mülteci sorunlarını çözmeye yönelik adımlarda atılmaya başlamıştır. Dönemin oluşturduğu siyasi ortam ve mültecilere olan güvensizlik “Temel sebepler yaklaşımı” olarak adlandırılmıştır. Bu yaklaşım AB içerisinde merkez ve Doğu

⁷⁸ Fatma Yılmaz Elmas, **Avrupa ‘Kapı Duvar’: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı**, 1.Baskı, Ankara, Usak Yayınları, 2016, s.108-109.

⁷⁹ İlgili kararın orijinal metnine ulaşılamamıştır. Bu konudaki bilgi için, Yılmaz Elmas, **Avrupa ‘Kapı Duvar’: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı**, s.108-109

Avrupa'dan gelen göç ve mülteci akınlarına karşı ortak bir politika belirlemeyi gerektirmektedir. Bu sayede göç ve yapılanma sürecinde ilk temeller atılmış ve 2000'li yıllar için bir süreç başlatmıştır.⁸⁰

1.1.3.5. 2000 Yılı ve Sonrası Göç Yaklaşım

1900'lü yıllar göç alma konusunda aşırılık gösterirken 2000 yılında yaşanan küresel kriz göç alma oranında büyük bir düşüş yaşanmasına sebep olmuştur.⁸¹ 2000'li yıllarda başlayan ekonomik kriz ve Ortadoğu'daki iç savaşlar, 2004 yılında Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin bazılarının AB'ye dahil edilerek genişletilmesi ve entegrasyon sürecinin getirdiği ekonomik yükler, özellikle 2010 "Arap Baharı" ile başlayan iç savaşlar sonucu Akdeniz'den (Tunus, Libya gibi ülkelerden) gelen mülteci ve düzensiz göçmen akımı⁸² Avrupa'nın savunma dürtüsü uyandırmıştır. Bu akım dünya göçmenlerinin üçte birine ev sahipliği eden Avrupa'yı tedirgin etmiş, göçmen ve sığınma konusunda sert politikalar almaya yöneltmiştir. AB'nin kurucusu antlaşmasını yenileyen Lizbon Antlaşması özellikle bir güvenlik ve sınır güvenliği anlayışını içermektedir. Antlaşmaya dayanarak her AB üye devletine belirli oranda göçmen alma zorunluğu şartı konulmuş, göç ve sığınma konusu özgürlük, güvenlik, adalet gibi önemli konularla bağlantılı olarak ele alınmıştır.⁸³

2008 yılında yaşanan mali krizi zaten ekonomik olarak sorun yaşamakta olan Avrupa olmuştur. 2010 yılında kriz artık somut olarak etkiler yaratmaya başlamış, AB'ye olan güveni sarsmış ve bu noktada göçmenler açısından Avrupa ülkelerinin çekiciliğini azaltmıştır. Avrupa'nın krizdeki en önemli sorunu bütçe açığı ve işsizlik olarak ortaya çıkmıştır. Bütçe açıklarından dolayı eğitim, sağlık gibi sosyal alanlarda –işsizlik maaşı, yaşlılık maaşı, çocuk yardımlarında- kesintiler yaşanmaya başlamıştır.⁸⁴ Bu durum ise Avrupa halkı üzerinde, refah devletinin yardımlarından en fazla göçmenlerin yararlandığı izlenimini bırakmış ve ayrımcılığın, yabancı düşmanlığının, artan sağ hareketlerin nedenlerinden biri gibi gözükmeğe başlamıştır.

⁸⁰ Yılmaz Elmas, a.g.e., s.99-105.

⁸¹ ORSAM (Rapor no: 123), s.8.

⁸² Philip L. Martin, "Görüş: Amerikan Gözüyle Avrupa'nın Göç Krizi", **Göç Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2016, s.127.

⁸³ Özerim, **a.g.m.**, s.34-40.

⁸⁴ Zeynep Songülen İnanç; Selvet Çetin, "Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık", **SDE Analiz**, Aralık, 2011, s.4-5.

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının mültecileri giderek Avrupa ülkelerinin baş edemeyeceği (ya da etmek istemeyeceği) bir orana ulaşmıştır. Kitleler halindeki bu mülteci ve göçmen akımları aynı zamanda Avrupa'da hali hazırda yaşanan finansal kriz, bu konularda belirlenen politikalarda etkili olmuştur. Sağ partiler ve Avrupa halkının bir kısmı bu finansal krizde en büyük etki payı sahibi olarak mültecileri sorumlu göstermiş ve bu da yabancı düşmanlığını, sağ hareketleri, ırkçı söylem ve hareketleri arttırmıştır. Aynı zamanda uluslararası göç hareketleri farklı etnik ve kültürel grupları bir arada yaşamaya mecbur bıraktığından, bu durum bazı toplumlar için rahatsız edici bir nitelik oluşturmuştur. Özellikle Almanya, İtalya, İngiltere gibi Avrupa ülkelerinin bazılarında sağ partiler bu durumu kendi lehlerine çevirmektedirler. Gerek devletler gerek sağ partiler kendilerine özgü kültürlerini korumanın gerekli olduğunu, ülkelere gelen göçmenlerin, mültecilerin kendilerine ait kültürlerini bozduklarını belirterek halkın desteğini toplamaya çalışmaktadırlar. Wellman'ın da makalesinde belirttiği gibi, eğer ABD, Meksika'dan gelen göçü sınırlamasaydı çok daha fazla göç gelecekti ve Amerikan kültürü çok daha hızlı ve dramatik bir değişim yaşayacaktı. Başka bir açıdan bakıldığında ise bu değişimin, göçmenler olmadan da zaten yaşandığı ve yaşanabileceği kabul edildiğinde, sağ partiler ve yabancı karşıtı gruplar kültürün korunması savunması altında halk desteğini almak için mültecilerin alınmamasını, sınırların kapatılmasını savunmasını makul bir gerekçeye dönüştürememektedir.⁸⁵ Özellikle sağ partilerin mülteci karşıtı sınırların kapatılmasına yönelik öne sürdüğü sebepler (ekonominin etkilenmesi, kültürün bozulması, iş ve sağlık alanlarının kötü yönde etkilenmesi gibi) oy oranlarının artmasına sebep olmuştur. Avrupa halkı giderek yabancılara karşı tahammülsüz olmaya ve yabancı düşmanlığını benimsemeye başlamıştır. Daha da kötüsü devlete bağlı bazı kurumlar da bu yabancı düşmanlığını gösterebilmektedir. Örneğin, bazı Avrupa ülkelerinde mülteciler ya da göçmenler dini inanç ve benimsediği yaşam tarzı sebebiyle hukuken hak etmiş olsa da vatandaşlığa kabul edilmemektedir.⁸⁶

20. yüzyılda uluslararası göç hareketlerini yönlendiren sebeplerin yanı sıra işsizlik ve ekonomik kriz iş gücü açıklarının ekonomik temelli göçe dayandırmış, yani ucuz işgücüne dayanan göçmen talebini arttırmıştır. 21. Yüzyılda ise bugüne kadar artan

⁸⁵ Christopher Heath Wellman, "Immigration", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim)

<http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 01.03.2016.

⁸⁶ Carens, a.g.e., s.1-6.

nüfusun gelecek yıllarda azalma gösterecek olması, özellikle ekonomik olarak iyi olan ülkelerin ciddi nüfus azalışı yaşayacaklarının tahmin edilmesi sebebiyle işçi göçmen alımının tekrar artacağı ve küresel göçün tamamen farklı bir hal alacağı beklenmektedir.⁸⁷ Bu da açıkça göstermektedir ki, Avrupa'da göçmenlik olgusu her dönem farklı eğilimler yaşamıştır. Örneğin, Birinci Dünya Savaşı öncesi göçmenler istenmezken savaş sonrası göçmenler istenen bireylerdir ve daha sonra yine istenmeyen bireyler haline gelmişlerdir. Ayrıca 1930'larda, Avrupalı devletler yurttaşlığa kabul edilmiş birçok insanı vatandaşlıktan çıkarmıştır. *Nürnberg Yasaları*⁸⁸ gereği birçok insan vatandaşlıktan mahrum edilmiştir. Özellikle Alman Yahudiler bunun için en dikkat çekici örnektir.⁸⁹ Devletlerin bunun gibi kararlar verme yetkisi olsa bile bu kararlar pek ahlaki bulunmamaktadır. Küresel göçün artık son bulmayacağı geçmişten günümüze gelen süreçte açıkça gözlenmektedir. Bu nedenle önümüzdeki yüzyıllarda da göç sürecinin aynı şekilde devam edeceği düşünülmektedir.

2001 New York, 2004 Madrid, 2005 Londra, 2015 Paris ve 2016 Nice terör saldırıları sonrası göçe yaklaşım oldukça sorunlu bir hale gelmiştir. 2004 Madrid bombalı saldırısını El- Kaide'nin üstlenmiş olması Avrupa için bir dönüm noktası oluşturmuştur ve terörizmle mücadele farklı bir boyuta ulaşmıştır.⁹⁰ 2000'li yıllar Avrupa Birliği ve mülteciler açısından karşılıklı çelişkiler bırakmıştır. Siyasi partiler bu olayları açık bir şekilde popülizm aracı olarak kullanmıştır. Halkın yaşadığı korku üzerinden gidilmiş ve her sorun mülteciler ile eşleştirilmiştir. Özellikle 2016 yılı itibariyle Avrupa halkı giderek artan mültecilere karşı tedirginlik ve korku içerisinde karşı çıkarken, mülteciler (özellikle Suriyeliler) ise Avrupa kapılarının tamamen kapanacağından endişe etmektedir. Çok sayıda mülteci kabul etmiş olan Avrupa ülkeleri Türkiye, Yunanistan gibi ülkeleri hedef göstererek akınları azaltmaya ve yön değiştirmeye çalışmıştır. Fakat sığınmacılar bu ülkeleri yine diğer Avrupa ülkelerine geçiş yapmak için kullanmakta,

⁸⁷ ORSAM (Rapor no: 123), s.9.

⁸⁸ Nürnberg Yasaları,1935'de Nazi İdeolojisine dair birçok ırkçı teoriyi kuramsallaştıran kanunlardır. Bknz. (erişim) <https://www.usmmm.org/outreach/tr/article.php?ModuleId=10007695>, 22.03.2016.

⁸⁹ Carens, a.g.e., s.7.

⁹⁰ İhsan Bal(der.), **Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, 1. Baskı, USAK, Ankara, s.226.

aynı zamanda kaldıkları ülkelerdeki yaşam koşulları ve muameleden şikayetçi olmaktadır.⁹¹

Yukarıda, göç ve göç ile ilişkili unsurlardan, aynı zamanda Avrupa göç tarihinden kısaca bahsedilmiştir. Avrupa tarihi göçler ile oluşmuştur. Göçmenler her ne kadar ihtiyaç halinde göçmen işçi olarak kabul edilseler de genel olarak Avrupa siyasileri ve halkı tarafından kabul görmemektedir. Buna görsel sebep olarak kültür farklılıkları öne sürülürken alt nedenler olarak refah seviyesinin korunması yani ekonomik sebepler gösterilebilir. Ancak genel olarak göçmen karşıtlığı sebeplerini özetlersek ekonomik, toplumsal, kültürel sebepler, AB sınırlarının korunması, refah düzeyinin korunması nedenlerini söyleyebiliriz.

1.2. Göç Kavramına İlişkin Teorik ve Eleştirel Yaklaşım Olarak Foucault

Günümüzde milyonlarca insan iç savaşlar, insan haklarının ihlal edilmesi gibi sebeplerle ülkesini terk etmektedir. Özellikle 2000’li yıllar itibariyle göçmen ve mülteci oranları giderek artmış, kontrol edilemez hale gelmiştir. Savaş, ölüm ve açlık korkusu ile ülkesini terk eden milyonlarca insanın kontrol edilemez olması mülteci akımının yoğunluk yaşandığı Avrupa ülkelerinde bir güven krizi doğurmuştur. Bu durum, ülkeleri yeni politikalar bulmaya yöneltmiş ve aynı zamanda göçmen ve mülteciler üzerindeki teorilerin tekrar değerlendirilmesine sebep olmuştur. Michel Foucault’yu günümüzde daha da önemli kılan Avrupa’da yaşanan mülteci krizini anlamak için teorik yaklaşımından yararlanmak durumunda olmamızdır. Foucault eleştirel teorisi ile AB devletlerinin göremediği sorunları ve bunların gerekçelerini açıklamaktadır.

Filozof Michel Foucault 1976 yılında “College de France Dersleri” nde “biyopolitika” adında bir yönetimden bahsetmiştir ve bu dersler “Biyopolitika”nın Doğuşu” adı altında bir kitapta toplanmıştır. “Biyopolitika” Foucault için, “18. yüzyıldan itibaren, yönetim pratiğinin nüfusu oluşturan canlıların karşılaştığı sorunları (sağlık, hijyen, doğum oranı, yaşam süresi, ırklar...) rasyonelleştirme çabasıdır.”⁹² Foucault “biyopolitika”nın

⁹¹ Martin, a.g.m., s.125.

⁹² Michel Foucault, **Biyopolitikanın Doğuşu**, 1.Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim, 2004, s.263.

anlaşılabilmesi için liberalizmin kökenlerine inmenin gerekli olduğunu belirtmiştir. Liberalizmi bir ideoloji ya da temsil biçimi olarak değil, belli bir “eylem tarzı”⁹³ olarak ele almıştır. Ona göre liberalizm yönetimin akılsallaştırılmasıdır, bir şekilde kendi içerisinde kendisini sınırlandırmasıdır. Yönetimsel aklın kendini sınırlandırmasıyla ortaya çıkan ekonomi politik ile birlikte yönetimin idare etmesi gereken bir nüfus oluşturmuştur. Bu da biyopolitika örgütlenmesinin çıkış noktası olmuştur. Kısacası liberalizm “biyopolitika”nın genel çerçevesidir⁹⁴, ancak biz burada “biyopolitika”nın kökenlerinden ve genel çerçevesini oluşturan etmenlerden ziyade günümüze yansıyan taraflarından bahsedeceğiz.

Foucault’ın bahsettiği bu yönetime göre liberal toplumlar artık nüfuslarının sağlığına ve kendi refahlarına takıntılı hale gelmişlerdir. Örneğin, meme kanseri kontrolleri, hastalık risk kontrolleri, sağlıklı gıda tüketimi gibi konularla daha fazla meşgul hale gelmişlerdir.⁹⁵ Foucault bunun kötü bir eğilim olmadığını belirtse de bu sağlık programından yararlanamayanların (tehlikeli görünenlerin) zorunlu olarak dışlanacağını konusunda uyarmıştır. “Biyopolitika”da yaşamın sorumluluğu (sağlık, gıda, hijyen, doğum, cinsellik vb) kamu kurumları tarafından üstlenilmekte⁹⁶ ve devlet bir şekilde kendi halkının sağlığına ve refahına aşırı odaklanırken, diğerlerini ölüme terk etmektedir. Bu nedenle “Biyopolitika” “yaşatmanın ve ölüme terk etme”nin politikasıdır.⁹⁷ Örneğin, Avrupalılar kendi refah düzeylerinin sabit kalmasına bu kadar odaklanmışken, binlerce mültecinin sahil kenarında çok kötü koşullarda yaşam mücadelesi vermesini izlemekte ve onların ülke içine girmemesi için ciddi engeller koymaktadırlar. Tıpkı Foucault’nun dediği gibi Fransa, Avusturya gibi birçok Avrupa ülkesi olabildiğince sert önleyici politikalar almaktadır. Avusturya sınırında mülteciler için tek taraflı bir kota belirlenirken, Fransa daha fazla mülteci alamayacağını belirtmektedir. Yunanistan ve Türkiye gibi ülkeler ise bu akının yüküyle tek başına bırakılarak mücadele etmektedir. Sınır koyan bu ülkeler, politikaları için gerekçe

⁹³ Foucault, **a.g.e.**, s.263-264,

⁹⁴ Foucault, **a.g.e.**, s..271-281.

⁹⁵ Jacques Bidet, **Foucault’yu Marx’la Okumak**, çev. Zehra Cunillera, 1.Baskı, Metis Yayınları, 2016, s.89-90.

⁹⁶ Foucault, **a.g.e.**, s..271-281.

⁹⁷ “Live and Let Die: Did Michel Foucault predict Europe’s refugee crisis?” 25 Şubat 2016, (erişim) <https://theconversation.com/live-and-let-die-did-michel-foucault-predict-europes-refugee-crisis-55286>, 01.03.2016.

sunacak olsalar da bu gerekçeler kolayca çürütülebilecek nitelikte politiklardır. Avrupalı toplumlar kendi sağlıklarını bu kadar düşünürken ve sağlıklarına ciddi yatırımlar yaparken, mültecilerin sahilde tutulması için ekonomiyi öne sürmeleri, sıkı denetimler yapmaları ve maddi engeller yaratmaları anlamsız durmaktadır.⁹⁸ Sağlığı için endişelendiği “kendi” halkına mültecileri de eklememesi “seçtiği” nüfusu daha değerli görmesindedir. Görmezden geldiği mülteciler seçilmeye değer bulunmamaktadır. İşte bu yüzden Foucault’nun böyle bir toplumun bir diğerini ölüme terk etmesinin altında gördüğü tek sebep: Irkçılık’tır.

Katliam ve zaferlerle dolu olan tarihsel politik savaşın yerini, hayat için mücadele eden evrimci-biyolojik model almıştır. Buna göre biyoiktidar refah içeren yaşam koşulları altında öldürme işlemini koruyan bir teknoloji sağlamaktadır, dolayısıyla biyoiktidar “Yaşamsal önem” le ilgilidir. Yani biyoiktidarın temel işlevi yaşatmak, yaşam süresini uzatarak, kayıpları gidermek iken aynı iktidar diğer insanları ölüme terk etmektedir.⁹⁹ Tanımadığı, sağlık durumları hakkında bilgiye sahip olmadığı mültecileri dışlaması, aradığı ya da sahip olduğu mükemmel sağlık durumundaki halkını tercihindedir. Foucault buna ırkçılık demek ile birlikte daha arka planda “ötekileştirmeden” kaynaklanan bir sorun olduğunu görebilmekteyiz.

Foucault için egemen iktidar ölüme ve yaşama izin vermekte, biyoiktidar¹⁰⁰ ise yaşamaya teşvik etmekte ya da ölüm noktasında engelleyici nitelik taşımaktadır. Bu baskıcı iktidar canlı varlıklarla uğraşan hayat üzerindeki iktidara tabidir ve hayat üzerindeki iktidar, vücudun etrafında “İnsan vücudunun (anatomisi) siyaseti” ve nüfusun etrafında “Nüfusun biyopolitikası” olmak üzere iki merkezli olarak ele alınmaktadır.¹⁰¹ İktidarın prosedürleri ve teknoloji bir şekilde bireyin bedeninin disiplinini sağlamakta ve denetlemektedir. Yani bireylerden optimize anlamda yararlanmak, üretimselliğin artmasına olanak sağlamak ve aynı zamanda siyasi gücü

⁹⁸ “Live and Let Die: Did Michel Foucault predict Europe’s refugee crisis?” 25 Şubat 2016, (erişim) <https://theconversation.com/live-and-let-die-did-michel-foucault-predict-europes-refugee-crisis-55286>, 01.03.2016.

⁹⁹ Thomas Lemke, **Biyopolitika**, çev. Utku Özkamas, 3.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2013, s.61-66.

¹⁰⁰ Vanessa Lemm and Miguel Vatter (eds.), “The Government of Life: Faoucault, Biyopolitics and Neoliberalism, **Fordham University Press**, 2014, (erişim) <https://ndpr.nd.edu/news/57849-the-government-of-life-foucault-biopolitics-and-neoliberalism/>, 01.03.2016.

¹⁰¹ Lemm; Vatter (eds.): “The Government of Life: Faoucault, Biyopolitics and Neoliberalism”, 2014 (erişim) <https://ndpr.nd.edu/news/57849-the-government-of-life-foucault-biopolitics-and-neoliberalism/>, 01.03.2016.

garanti altına almak anlamına gelmektedir. Nüfusun kolektif bedenine yönelmek ise doğum ve ölüm oranları, sağlık düzeyi, yaşam beklentisi gibi nüfus üzerindeki kontrolü sağlamak gibi “Toplumsal beden” i etkilemek üzere bir seri düzenleme içermektedir.¹⁰²

Foucault için biyolojik bir bütün olan toplumu denetleyip, yönetmek ve düşmanlara karşı yeterince sert olabilmek “Modern bir devlet” varlığını gerektirmektedir.¹⁰³ Yani ırkçılık bir şekilde devletin politik araçlarında ve somut politikalarında yer almaktadır, devlet artık üstünlüğü kanıtlamak için kullanılan bir araç olmaktan ziyade ırkın koruyucusu niteliğindedir.

Foucault ırkçılığı ideolojik ya da bir toplumsal kriz sonucu olarak görmemektedir. Ona göre ırkçılık “*Toplumsal bedenin hiçbir zaman tamamlanmayan ve daima süregiden temizlenmesine ilişkin biyopolitik bir düşünce tarafından kışkırtılan, toplum içindeki bölünmenin ifadesidir.*”¹⁰⁴ Onun için ırkçılık, bireysel eylem niteliğini taşımaz, politik oluşumların aracı, devlet aygıtlarının yönetiminde gerçekleşen bir unsur olarak tanımlanmaktadır.¹⁰⁵

Foucault’nun belirttiği gibi Avrupa devletleri ve halkları kendi refahları konusunda o kadar obsesif hale gelmişlerdir ki artan mülteci ve göçmen sayısı onları korkutmakta bu da aşırı sağ akımlarını ve sağ parti desteklerini yükseltmektedir.¹⁰⁶ Bu sebeple aşırı sağ partiler bir araya gelerek politikalar belirlemekte¹⁰⁷ ya da ülkeler alabilecekleri mülteci sayısını düşürmektedir. Yani artık insanlar kendi rahatları ve zenginlikleri için diğerlerini ölüme terk etmektedir. Wellman’ın da belirttiği gibi, bugün devletler ve insanlar asıl amaçları refahlarını ve zenginliklerini korumak olduğu halde, sözde

¹⁰² Lemke, **a.g.e.**, s.54.

¹⁰³ Murat Arpacı, “Foucault, Biyopolitika ve Biyotarih: Tarihsel Çalışma Alanları Olarak Tıp, Beden ve Nüfus”, **ViraVerita E-Dergi**, Sayı 3, 2016, s.92.

¹⁰⁴ Lemke, **a.g.e.**, s.65.

¹⁰⁵ Lemke, **a.g.e.**, s.65.

¹⁰⁶ Katya Adler, “Avrupa’da aşırı sağ gerçekten yükseliyor mu?”, 23.05.2016, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160523_avrupa_asiri_sag?ocid=socialflow_twitter, 25.05.2016.

¹⁰⁷ “Aşırı sağ Viyana’da toplandı”, 18.06.2016, (erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/553671/Asiri_sag_Viyana_da_toplandi.html, 19.06.2016.

kültürlerini korumak istediklerini belirterek sınırlarını kapalı tutmayı savunmaktadırlar.¹⁰⁸

1.3. DEĞERLENDİRME: ÇAĞDAŞ GÖÇ KAVRAMININ ANLAŞILMASI

Göç tarihi insanlık tarihi ile eşgüdümlü olarak ilerleyen bir olgudur. Yukarıda da anlattığımız gibi göç unsuru, nedenleri değişse bile insanlar var olduğu sürece önemini koruyacak bir unsur olacaktır. Ulus-devlet merkezli göç anlayışı¹⁰⁹ vatandaşlık, sosyal refah, düzenli - düzensiz kaçak gibi kategorilere ayrılırken ve bu şekilde değerlendirilirken, çağdaş göç anlayışında göçün yalnızca güvenlik açısından değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır.

Küreselleşmenin etkisiyle göç anlayışı ve göç politikaları değişiklik göstermeye başlamıştır. 2000 yılı itibariyle (ama özellikle 11 Eylül 2001 New York ve Paris terör saldırıları sonrası), göç ve güvenlik unsuru ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir. Bu süreçler ile göç kavramı ülkeler için ve göçmenler tarafından tercih edilen ülke halkları için tehdit olarak anlamlandırılmış bir söylem haline gelmiştir. Ekonomik krizler ise bu durumu göçmen karşıtlığına çevirmiş ve dolayısıyla göçmen politikalarını önemli ve gerekli hale getirmiştir. Bu anlamda çağdaş göç kavramı, tehdit, güvenlik ve yabancı düşmanlığı gibi söylemlerle eşleşirken aynı zamanda göç kavramının popülaritesini arttırmakta, mülteci, sığınmacı ve kaçak göçmen konularını AB'nin en önemli politikaları haline getirmektedir.

Ülkeler bir yandan göç politikalarını düzenlerken, diğer yandan göçmen karşıtlığını önleyebilmek ve Avrupa kültürünü koruyabilmek adına göçmenler için oryantasyon programları düzenlemektedir. Avrupa ülkeleri gelen göçmen ve mülteci sayısına paralel olarak aşırı sağ ve aşırı milliyetçi grupların artması sebebiyle, gelen akınlara engel olmak istemektedir. Diğer yandan genç nüfusun zaman içerisinde azalarak yaşlı nüfusu finanse edemeyecek hale gelmesi ve dolayısıyla yok olmakla karşı karşıya gelecek olan

¹⁰⁸ Christopher Heath Wellman, "Immigration", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim)

<http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 01.03.2016.

¹⁰⁹ S. Gülfer İhlamur Öner; N. Aslı Şirin Öner (der.), **Küreselleşme Çağında Göç**, 2.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2015, s.14.

bir Avrupa için mültecileri kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum devletlerle halkı karşı karşıya getirmekte, sağ partilerin gücünü arttırmakta ve Avrupa’da göçmen karşıtı grupları eyleme, şiddete yöneltmektedir.

Foucault’nun da öngördüğü gibi göçmenler ve mülteciler daha iyi koşullar için ölümü ve kötü koşulları göze alarak refah devleti olan Avrupa devletlerine ulaşmak isterken, Avrupa devletleri, sağlık ve kaliteli yaşam konusunda takıntılı hale gelmiş olan Avrupa halkı refah seviyesini korumak adına sınırlardaki ölümü yok saymaktadır.¹¹⁰ Bu korku ve refah isteğinin hızla artması Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki bütünlüğü de tehdit eder olmuştur. Avrupa Birliği ülkeleri gerek üye devletler arasında gerekse birlik dışı ülkelere karşı sınırlandırma çalışmaları ve politikalarına girişmeye başlamışlar ve dolayısıyla çok kültürlülük ile yola çıkan Avrupa Birliği’nin bütünlüğü bozulmaya başlamıştır. Çok kültürlülük sorgulanmaya, türdeşlik, aynılık gibi kavramlar yükselmeye başlamıştır. Din, kültür, fiziksel görünüş, farklı giyim tarzları “Öteki” olarak tanımlanmaya başlanmış ve “Öteki” kavramı insanlarda büyük korku uyandırmaya başlamıştır.¹¹¹ Göçmen, mülteci dalgalarının ve terör olaylarının paralel olarak artış göstermesi günümüzde ülkelerdeki -özellikle Avrupa- kimlik kaygısını ve bastırılmış milliyetçilik duygusunu uyandırmaktadır. Dolayısıyla göç artık bir güvenlik meselesi haline gelmektedir. Bu durum ise milliyetçiliğin göçmenler üzerinden güvenlik söylemleri ile sömürülmesini kolaylaştırmaktadır.

¹¹⁰ Stephane J. Baele, “Live and let die: did Michel Foucault predict Europe’s refugee crisis?”, 25.02.2016, (erişim) <https://theconversation.com/live-and-let-die-did-michel-foucault-predict-europes-refugee-crisis-55286>, 17.11.2016.

¹¹¹ Ayhan Kaya, “Göç: Güvenlik ve Korkunun İktidarı”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler**, Mustafa Ersin Özben (çev.), 1.Baskı, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s.23.

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ VE MİLLİYETÇİLİK GERİLİMİ

2.1. GÖÇ İLE BAĞLANTILI KAVRAMLAR

2.1.1. Göçmenlik

Göçmenlik bir kültürel dönüşüm süreci olarak tanımlanabilmektedir, çünkü göçmen olarak tanımlanan kişiler mensup oldukları toplulukların normlarını, değerlerini geri de bırakarak kimliklerinin bir nevi asimile olacağı, yeni normlar ve değerlerin kabul görüldüğü ve dolayısıyla uyum sağlamak zorunda olacakları yeni bir topluma göç ederler.¹¹² Ailelerini getirmeleri veya orada yeni bir aile kurmaları ile bu kültürel dönüşüm kendisini neredeyse tamamlamakta ve anlam kazanmaktadır.¹¹³ Göçmenler buldukları ülkelerde uzun yıllar yaşıyor, çalışıyor olsalar da vatandaşlık kazanmaları zor olmaktadır. Vatandaşlık kazansalar dahi sonradan kazanılan vatandaşlık doğumla kazanılan vatandaşlık ile aynı statüde görülmemektedir. Arada ki en büyük fark sonradan kazanılan vatandaşlığın belirli şartlara tabi tutulmasıdır.

Doğumla kazanılan vatandaşlıkta ise hiçbir şart aranmamakta ve devletin belirlediği siyasi uygulamalar sonucu doğrudan vatandaşlık kazanılmaktadır. Aslında sonradan vatandaşlık kazanma uzun süre bir devlette ikamet etme, yasalara bağlılık, sivil topluma katılım, otoriteye rıza gösterme gibi normları kapsamaktadır. Ancak göçmenler uzun zaman bu normlara uysa da doğuştan kazanılmış vatandaşlık gibi kolay elde edilmemektedir. Doğumla kazanılan vatandaşlıkta annesinin ve babasının o ülkenin vatandaşları olması yeterlidir, doğacak olan bebek başka ülkede yetişecek bile olsa yine de o vatandaşlığı doğum ile elde edebilecektir, ancak göçmenlerin bu vatandaşlığı elde etmesi için tüm şartlara uygun olması gerekmektedir.¹¹⁴

¹¹² William Outhwaite (ed), **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, çev. Melih Pekdemir, 2.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.314.

¹¹³ Outhwaite, **a.g.e.**, s.314-315.

¹¹⁴ Joseph H. Carens, **The Ethics of Immigration**, Oxford University Press, 2013, s.21-23.

Göçmen kavramı, gönüllü olarak veya zorunlu olarak ülkesini terk eden sınırlararası hareket eden kişiler için kullanılmaktadır. Göçmenler genel de iki kategori halinde ele alınmaktadır. İlki bireysel istekler sonucu göçü oluşturan gönüllü göçmenlerdir. Bu kategori genellikle iş dolayısıyla, daha iyi yaşam şartları için başka bir ülkeye tamamen yerleşmek amaçlı ülkesini terk eden kişileri kapsamaktadır. Zorunlu göçmenler ise doğal afetler, savaş, kıtlık ya da din, dil, ırk ayrımcılığı gibi insan haklarına aykırı olan durumlar sonucu ülkelerini zorunlu olarak terk eden, başka ülkelere sığınıp, bu anlamda yardıma ihtiyacı olan kişilerdir.¹¹⁵ Bu koşullar altında olan kişiler mülteci olarak anılmaktadırlar.

Göçmenlerin gönüllü ve zorunlu olarak ayrılması ve sınırlararası hareket etme sebepleri ülkelerdeki Everett Lee'nin ortaya koyduğu "itme ve çekme etkisi" (*push and pull effects*) diye adlandırılan mevcut koşullar ile ilgilidir. Göç edecek bireylerin ülkesinde yaşanan koşullar, ülkedeki sosyal-ekonomik istikrarsızlıklar, insan hakları ihlalleri "İtme" sebeplerini oluştururken, göç edilen ülkedeki daha iyi iş, daha iyi gelir düzeyi, yaşam şartları, sosyal ve ekonomik istikrar, ülkedeki refah düzeyi, insan haklarına verilen önem "çekme" sebeplerini oluşturmaktadır. Ancak, bu sebepler göç oluşumu için yeterli değildir. Bunların yanında göç alan ülkelerin belirlediği göç politikaları da büyük önem arz etmektedir.¹¹⁶ Ülkeler göç politikalarını istedikleri gibi belirlemektedir. Ne kadar göçmen ne kadar mülteci alacakları onların egemenliği altında olan bir durumdur. Ülkeler, kültürlerin, sosyal imkanların, refah devletinin korunması ve güvenliğin sağlanması gibi sebepleri öne sürerek yani genel olarak ülke ve yurttaş çıkarlarını korumaya yönelik sebepler ile göçmenler için politikalar belirlemektedirler.¹¹⁷ Günümüzde göçmen sayısının ve mülteci sayısının giderek artması bu politikaları daha da önemli hale getirmiştir.

¹¹⁵ Güllüpınar, **a.g.m.**, s.56.

¹¹⁶ Murat Karşahin, "Avrupa Birliği'nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları ve Ulusal Farklılıklar Sorunu", Ankara, **ÇSGB Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı**, 2012, s.1-3.

¹¹⁷ Christopher Heath Wellman, "Immigration", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 01.03.2016.

2.1.2. Düzensiz Göçmenler

Göç oluşumuna ekonomik sosyal ve siyasal sorunlar temel oluşturduğu açıkça görülebilmektedir. Özellikle dünyada ülkeler arası eşitsizliklerin giderek artması insanları göç etmeye daha çok itmektir. Az gelişmiş ülkeler nüfuslarına yeterli koşullar sağlayamamakta bu ise sanayileşmiş refah düzeyi yüksek ülkeleri çekici kılmaktadır. Çıkan iç savaşlar, güvenlik sorunları, kişi başına düşen gelirin çok az olması, insanlarda kendileri ve çocukları için gelecek endişesi yaratmaktadır. Bu durum Avrupa'ya ve refah düzeyi yüksek ülkelere olan göç oranları arttırmaktadır. Bir ülkeye yasaları ihlal ederek giriş yapan, göç ettiği ülkede yasal olarak bulunmayan kişilere düzensiz göçmen denilmektedir.¹¹⁸ Uluslararası göç oranlarının gittikçe artması göçmen ve mültecilere karşı sınırlama politikalarının artmasına sebep olmakta, sınırlama politikaları ise düzensiz göçmen sayısını arttırmaktadır.

Düzensiz göçmenleri iki ayrı kategoride ele alabiliriz. İlk kategori, yasaları ihlal edip göç ettikleri ülkede bulunan kişilerdir. Bu kişiler genellikle kaçakçılar tarafından düzenlenen sahte belgeler ile giriş yapmaktadırlar.¹¹⁹ İkinci kategori, yasal olarak buldukları ülkede ikametlerini yenilemediklerinde veya herhangi bir vize aşım sürecinde dikkatsizlikleri sebebiyle düzensiz göçmen konumuna düşen kişilerden oluşmaktadır.¹²⁰ Daha çok yasa dışı işlemlerle ülkelere giriş çıkış yapmak zorunda kalmaktadırlar.

Düzensiz göçmenlerin engellenmesi çok daha zorlu olmaktadır, özellikle deniz yolu denetiminin zor olması bu durumu neredeyse imkansızlaştırmaktadır. Uluslararası göç oranının artması sonunda Kanada, Almanya, ABD, Fransa, İngiltere gibi ülkeler mültecilere karşı daha sert kanunlar koymuşlardır. Ülkelere girişleri gittikçe zorlaştıran bu kanunlar, her şekilde istedikleri ülkeye ulaşmayı hedeflemiş olan mültecileri, göçmen kaçakçılarının eline düşürmektedir.¹²¹

¹¹⁸ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, **Sığınma Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı**, 2014, s.48.

¹¹⁹ Av. M. Hanefi Çevik, "Mülteci", **Hukuki Araştırmalar Dergisi**, Cilt 10, Sayı 18, Ekim, 2011, s.67.

¹²⁰ Çevik, **a.g.m.**, s.67.

¹²¹ Taşkın Deniz, "Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye", **TSA**, sayı 1, Nisan, 2014, s.179.

Düzensiz göçmen ve suç ifadelerinin beraber anılmalarının sebebi, göçmen kaçakçılarının bu durumları maddi olarak değerlendirmek istemeleri ve sınır değiştirmek isteyen insanların bu anlamdaki zaaflarını kullanmalarındır. Göçmen kaçakçılığı bu sayede küresel alanda büyüyen bir suç haline gelmektedir. Göçmen kaçakçılarının amacı yalnızca maddi çıkarlar elde etmektir, dolayısıyla düzensiz göçmenlerin can güvenliği sağlanmadan illegal yollardan başka ülkeye geçiş yapmasını sağlamaktır.¹²²

Göçmen ya da mülteci zorunlu ve zorlu şartlar sebebiyle kaçak olarak ülkeye girmek için göçmen kaçakçılara bir anlamda muhtaç olsa da göçmen kaçakçılığında asıl mağdur olan göç hukuku ihlal edilmiş devlet sayılmaktadır, çünkü başka bir ülkenin sınırını ihlal etmeye çalışan göçmen, kaçakçıya ya para öder ya da ödeyeceğini vaat eder; kaçakçı da bunun karşılığında hizmet sağlar. Yani kısaca karşılıklı bir anlaşma durumu oluşur ve burada tek mağdur devlet olur.¹²³

AB için düzensiz göçmenlerle ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele önemli bir politika haline gelmiştir. Sınırlardan geçiş yapmaya çalışan düzensiz göçmenleri ve yasal olarak ülkeye giriş yapan ancak yasal süresi dolunca ülkeden ayrılmayan düzensiz göçmenleri AB içindeki güvenlik seviyeleri veya vize bilgi sistemi sayesinde engellemek veya bulabilmek nispeten daha kolay sayılabilirken, deniz yoluyla giriş yapan düzensiz göçmenlerle mücadele etmek daha zorlu süreçler gözler önüne sermektedir. Göçmenler ve mülteciler istedikleri ülkelere ulaşmak için riskli yolları geçmekte ve hayatlarını kaybetmektedirler. Göçmen kaçakçılığı yapanlar ise bunu fırsat bilmektedir çünkü göçmen kaçakçılığı suçlar içerisinde karlı bir iş gibi gözükmektedir.¹²⁴

AB ülkeleri için ayrı bir mücadele ülkede bulunan düzensiz göçmenlerin tespit edilmesi ya da tespit edilenlerin iade edilmesidir, çünkü 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne göre ülkesinde iyi yaşam koşullarına sahip olan kişiler dışındaki düzensiz kişilerin iade

¹²² Çevik, a.g.m., s.67.

¹²³ Yeliz Yazan, **Avrupa Birliği'nin Yasa Dışı Göç Politikası**, 2.Baskı, İstanbul, Milenyum Yayınları, 2016, s.66.

¹²⁴ M. Zeki Bodur, "Ege'de Denizden Yapılan Yasa Dışı Göç ve Göçmen Profilleri, Göçmenlerin Geleceğe Yönelik Beklentileri ve Öngörüler", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, sayı 12, s.106.

edilmesi mümkün değildir.¹²⁵ AB, giderek sayısı artan mülteciler ve düzensiz göçmenler konusunda tam bir önlem alamamış olması; AB halkının bu durumdan rahatsız olması, sağ partilerin ve sağ hareketlerin artış göstermesi sebebiyle bir karmaşa yaşamaktadır. Bu karmaşayı en aza indirmek amacıyla AB, mültecilik kısmında daha ayrıntılı anlatacağımız önleyici tedbirler ve sıkı denetimler belirlemiştir.

2.1.3. Vatandaşlık

Yurttaşlık yani vatandaşlık kavramı Antik Yunan'a dayanıyor olsa da modern anlamda İngiliz sosyolog T. H. Marshall sayesinde toplumsal olarak değerlendirilmiş¹²⁶ ve şekillenmesi Fransız Devrimi ile olmuştur. Hukuki olarak vatandaşlık devletin bir üyesi olan bireyin yasal statüsünü, hak ve görevlerini ifade etmektedir.¹²⁷ Bu genel tanımın yanında kimin vatandaş olacağı ya da bu hak ve görevlere kimin sahip olacağı konusu ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Özellikle göç alan ülkeler farklılıkları tanımlamak, dışardan gelen kişilerin farkını belirlemek ve ülkesindeki kişilere bir hak içeren unsur sağlamak adına vatandaşlık kavramını ayrı ayrı tanımlama yoluna gitmiştir. Vatandaşlığın nasıl kazanılacağı, elde edilebilir olup olmadığı hususunda politikalar belirlemişlerdir. Örneğin, bir ülkede yaşayan kişiler doğum itibarıyla vatandaşlığını alabilirken, bir göçmenin bu vatandaşlığı aynı kolaylıkta alabilmesi mümkün değildir. Bu gibi durumlar sebebiyle vatandaşlık unsurunun tanımı ve bu unsura dair politikalarda devlet oldukça dikkatli davranmaktadır.¹²⁸

Modern dünyada vatandaşlık, bir insanın siyasi topluluğun resmi üyesi olarak tanınmasının hukuki yoludur. Bu gerçek anlamda vatandaşlığın anlamını yansıtmaz ancak, çağdaş demokrasilerde vatandaşlığın ne olduğu konusunda bir gerçeği yansıtır.¹²⁹ Devletler tarafından sosyal ve siyasi bir hak olarak sağlanan vatandaşlık, ülkede yaşayan vatandaşlar için bir siyasi hak olsa da Almanya, Fransa gibi ülkelerde göçmenler ve aileler için sosyal hak niteliğindedir. Bu sosyal haklardan yararlanmak

¹²⁵ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, **Sığınma Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı**, s.48.

¹²⁶ Riva Kastoryano, **Kimlik Pazarlığı- Fransa ve Almanya'da Devlet ve Göçmen ilişkileri**, çev.Ali Berktaş, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s.205.

¹²⁷ Neslihan Temelat, "Ülke Anayasalarında Vatandaşlık Tanımları", **TBMM Araştırma Merkezi**, Ekim, 2011, s.2.

¹²⁸ Carens, **a.g.e.**, s.1-6.

¹²⁹ Carens, **a.g.e.**, s. 24.

vatandaşlığa geçiş ile gerçekleşmektedir. Yurttaşlık bireylerin, grupların, genel nüfus gibi göçmenlerin de kamusal yaşama dahil olmalarını sağlamaktadır.¹³⁰ Kısacası vatandaşlık medeni, siyasal ve sosyal hakları kapsamaktadır.¹³¹

Uzun süredir göç ettikleri ülkelerde yaşayan bazı göçmenler “Yarı vatandaşlık” ya da “Tam vatandaşlık” statüsü elde edebilirler. Vatandaşlık ile ilgili kanunlar soy esasına göre tanımlanan jus sanguinis (kan yoluyla) ilkesi ve ülke sınırları içerisinde doğmak üzerinden tanımlanan jus soli (toprak yoluyla) olmak üzere iki çerçevede şekillenmektedir.¹³² Tüm modern devletlerin vatandaşlık prosedürleri de bu iki ilkenin karışımından oluşmaktadır. Bu ilkelerin yanı sıra sonradan vatandaşlık kazanmak hiç kolay olmamaktadır yani iş koşulları, uzun süredir o ülkede olmak, dil yeterliliği, kültürel entegrasyon, birçok sağlanması gereken birçok evraklar gibi uzun süreli gözlemlere dayanan bir süreç geçirilmektedir.¹³³ Vatandaşlık kazanılsa dahi hukuki olarak sonradan kazanılan vatandaşlık, doğuştan kazanılan vatandaşlık ile aynı statüde değerlendirilmeyebilir. Anne ve babası ülkenin vatandaşı olan bir bebek doğduğu ülkenin vatandaşlığını dil, inanış, ahlaki görüşler şartları olmadan ve herhangi bir sorguya tabii olmadan kazanmaktadır.¹³⁴ Avrupa vatandaşlığı, birliğe dahil olan ülkeler için ulusal bir vatandaşlık olarak görüldüğünden gerekli koşul bu devletlerden birinin vatandaşı olmak ya da olabilmektir.¹³⁵

Göçmenler için yerleştikleri ülkede vatandaşlık kazanmak çok daha zorlu olmaktadır. Yıllarca aynı ülkede yaşasalar dahi o ülkenin vatandaşlığını kazanamama ihtimalleri olabilmektedir. Vatandaşlığı kazanmaları için belirtilen süreci ve zorlu şartları sağlamaları gerekmektedir. Vatandaşlığı kazandıklarında ise her zaman yerli vatandaşlarla -doğuştan vatandaşlığa sahip bireylerle- aynı haklara sahip olamamaktadırlar. Ancak tüm zorlu koşullara rağmen vatandaşlık kazanmak göçmenlerin hayatında önemli bir yere sahiptir.¹³⁶

¹³⁰ Kastoryano, **a.g.e.**, s.205.

¹³¹ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.353.

¹³² Ayhan Dolunay, “Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, sayı 122, 2016, s.375-376.

¹³³ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.353-358.

¹³⁴ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.352-358.

¹³⁵ Bülent Çiçekli, “Avrupa Birliği Vatandaşlığı: Türk Göçmenlerinin Bu Kavram Karşısındaki Durumu”, **Amme İdaresi Dergisi**, s.49.

¹³⁶ Carens, **a.g.e.**, s.21-23.

Özetle, vatandaşlık, devletlerin bireylere haklarını sağlaması ahlaki bir yükümlülüktür. Hem yerli hem yabancılar için vatandaşlık önemli bir kurumdur. Vatandaşlık bir kişinin o ülke ile olan bağına ortaya koymaktadır. Özellikle başka bir ülkede doğmuş kişilere devlet tarafından vatandaşlık verilmesi, o kişilerin o ülke ile daha kuvvetli bir bağ kurmasına, milliyetçilik duygusunu o ülke özdeşleştirmesine, dolayısıyla siyasal olarak o devlete bağlı kalmasına olumlu olarak etki etmektedir. Yani yurttaşlık kişilerin siyasi topluluk ile özdeşleşmelerini sağlamaktadır, siyasi topluluk ise modern dünyada insanların kimliği için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.¹³⁷

2.1.4. Mültecilik

Mülteci, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde tanımlandığı biçimiyle, ırkı, dini, milliyeti, bir gruba mensubiyeti ya da siyasal görüşü nedeniyle zulme uğrayacağından korku taşıyan bu sebeple vatandaşı olmadığı bir ülkede bulunan ve koruma talep eden kişidir.¹³⁸ Mültecilik için çok önemli olan sığınma hakkı, kendi ülkelerindeki zulüm ve ciddi hayati tehlikelerden kaçan, dolayısıyla uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilere verilmektedir. Mültecilerin sığınma hakkına sahip olabilmesi “zorunlu olarak göç etmesi” ya da “korunma ihtiyacı duyması” olarak iki unsurdan birini taşıyor olması gerekmektedir.¹³⁹

Zorunlu göç değerlendirmesinde önemli olan bireyin ekonomik sebeplerden ziyade zorlu siyasal koşullardan zorunlu olarak göç ediyor olmasıdır. Korunma ihtiyacı ise bireylerin ülkelerini korku içerisinde terk etmesi ve geri dönebilecekleri güvenli bir ortama sahip olmadıklarından ileri gelmektedir.¹⁴⁰ Bu iki şart kişilerin mülteci statüsünde değerlendirilmelerini sağlayacaktır. Sığınma hakkı ilk kez mültecilerin korunmasına ilişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nde tanınan temel bir haktır ve ülkeler nezdinde uluslararası bir yükümlülüktür.¹⁴¹

¹³⁷ Carens, **a.g.e.**, s.3-26.

¹³⁸ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, **Dünya Mültecilerinin Durumu – Bir İnsanlık Sorunu**, çev. Yeşim Boyacılar; Volkan Çıdam, Ankara, Oxford University Press, 1997, s.51.

¹³⁹ Öztürk, **a.g.e.**, s. 48-54.

¹⁴⁰ Öztürk, **Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi**, s.65-70.

¹⁴¹ Delegation of the European Union to Turkey, “Göç ve Sığınma”, (erişim) <http://avrupa.info.tr/tr/vize-hareketlilik-ve-goec/goec-ve-siginma.html>, 31.05.2016.

BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası alanda mülteci sorunun geçici olmadığını farkına varılması ve mültecilerin ülkelerine dönmeleri ya da kaldıkları ülke ile bütünlük kazanmaları amacıyla kurulmuştur.¹⁴² Sığınmacıların ülkelerinden ayrılma sebepleri güvenlik unsurları içerdiğinden, savaştan, doğal afetten, ülke için baskı, zulüm ve insan haklarının ihlal edilmeleri gibi sebeplerle kaçtıklarından özel bir statüde değerlendirilmektedirler. Geldikleri ülke tarafından belirli bir bölgede güvende tutulmaları sağlanmaktadır. Ayrıca belirttiğimiz gibi şartları uygun görüldüğü müddetçe sınır dışı edilmeleri mümkün değildir. Gönüllü göçmenleri ve zorunlu göçmenleri yalnızca ekonomik ve politik sebeplerin yarattığı nedenler ile ayırmak yeterli değildir. Bu sebeplerden de öte mültecilerin en büyük farkı zorunlu olarak terk ettikleri ülkenin kötü koşullarının devam etmesidir. Yani geri dönmeleri çok tehlikelidir ve genelde de imkansızdır. Gönüllü göçmenler ise ülkelerine geri dönmek istediklerinde böyle bir tehlike ile karşı karşıya değildir.¹⁴³

Hannah Arendt, “Mülteci” teriminin anlamının Yahudi sorunu sonrası değiştiğini belirtmektedir. Daha öncesinde mülteciler bazı eylemleri ve siyasi görüşleri nedeniyle yalnızca sığınma talebinde bulunurken, şimdi ülkeye belirli sebeplerle hiçbir şeyi olmadan gelen, talihsiz ve mülteci komitelerinin yardımına ihtiyacı ve zorunluluğu olan kişilerdir.¹⁴⁴ Arendt, İkinci Dünya Savaşı’nda da kendilerinin¹⁴⁵ göçmen olarak nitelendirilmeleri gerekirken bir eylemde bulunmadıkları ve radikal bir siyasi görüş savunucu olmadıkları halde mülteci olarak nitelendirildiklerini belirtmiştir. Aslında, iyi bir hayat ya da ekonomik sebeplerle ülkelerini terk etmiş olan sıradan göçmen olduklarını kanıtlamaya uğraşmışlardır.¹⁴⁶ Sığınmacı olarak ikinci bir sınıfa itilmişlerdir. Dolayısıyla hem geçmişte hem günümüzde insanlığın ulusal ya da bölgesel olarak devletlerde örgütlenmesi sonucu vatanını terk eden kişilerin diğer uluslar

¹⁴² Öztürk, a.g.e., s.80.

¹⁴³ Emma Haddad, **The refugee in International Society- Between Sovereigns**, Cambridge University Press, 2008, s.12.

¹⁴⁴ Hannah Arendt, Marc Robinson (ed), **Altogether Elsewhere**, Faber and Faber, London, 1996, s.110.

¹⁴⁵ Burada “kendilerinden” kastedilen Yahudilerdir.

¹⁴⁶ Hannah Arendt, Marc Robinson (ed), **Altogether Elsewhere**, Faber and Faber, London, 1996, s.110.

tarafından kabul edilmemesi, bu kişilerin aslında bir anlamda insanlıktan ve haklarından ihraç edilmesi anlamına gelmektedir.¹⁴⁷

Arap Baharı sonrasında başlayan sosyal hareketler, Ortadoğu ülkelerindeki iç savaş ve karışıklıklar, Avrupa ve çevre ülkelerine yönelik mülteci sayısını artırmıştır. Avrupa ülkeleri kendileri tarafından belirledikleri politikalar çevresinde mülteci alımı ve mültecilere yardım yapılsa da kitleler halinde gelen mültecilerin çok fazla olması ve kaçak olarak girmeye çalışanların sayısının giderek artmasını gözlemlemişlerdir. Bunun yanında ulaşım koşullarının zorluğu sebebi ile gelmek isteyenlerin ölüm sayılarının artması AB ülkelerini yeni politikalar belirlemeye itmiştir. Bu artışa bir örnek vermek gerekirse, UNHCR(BMMYK) 2014 kayıtlarına göre Akdeniz'i geçmeye çalışan mülteciler arasından 3.500 kadın, erkek ve çocuğun öldüğünü ya da kaybolduğunu bildirmiştir.¹⁴⁸ 2015 yılında ise bir milyona yakın kişi ülkesindeki savaştan kaçmak amacıyla veya daha iyi yaşam şartları için mülteci ve göçmen olarak AB'ye ulaşmaya çalışmıştır.¹⁴⁹ 35.000'den fazla sığınmacı ve göçmen korkunç koşullarda güvensiz tekne ve botlarla güney Avrupa'ya gelmiştir ve seyahat sırasında yaklaşık 1.600'ünün öldüğü tespit edilmiştir.¹⁵⁰

Kitleler şiddetli çatışmalar ve doğal afetler sonucu yer değiştirmektedir. Özellikle Suriye, Afganistan ve Irak'tan milyonlarca insan savaş koşulları, insan hakları ihlalleri nedeniyle, yeni bir yer ve hayat arayışı içerisinde buldukları bölgeyi terk etmek istemektedir.¹⁵¹ Bu durum uluslararası bir kriz yaratmaktadır, özellikle Türkiye ve Yunanistan gibi transit ülkeler çok daha fazla etkilenmektedir.¹⁵² İstedikleri ülkelere gitmek isteyen mülteciler, şartları sağlayıncaya kadar -para biriktirinceye, evraklarını

¹⁴⁷ Lyndsey Stonebridge, "Hannah Arendt's Refugee History", 30.01.2017, (erişim)

<http://refugeehistory.org/blog/2017/1/30/hannah-arendts-refugee-history>, 01.04.2017.

¹⁴⁸ UNHCR, **Asylum Trends** 2014, 26 Mart 2015, (erişim) www.unhcr.org, 15 Nisan 2016, s.5.

¹⁴⁹ UNHCR, "Projected Global Resettlement Needs 2016", Haziran-Temmuz 2015, (erişim)

<http://unhcr.org/558019729.html>, 5 Mayıs 2016, s.9-12.

¹⁵⁰ UNHCR, "New Mediterranean Boat tTagedy May Be Biggest Ever, Urgent Action is Needed Now", 19 Nisan 2015, (erişim) <http://www.unhcr.org/5533c2406.html>, 06.05.2016.

¹⁵¹ Faridun Usmonov, "Avrupa'nın Mülteci Korkusu", 05.10.2015, (erişim) <http://sptnkne.ws/cWnW>, 10.12.2016.

¹⁵² Deniz, **a.g.m.**, s.186-199.

tamamlanincaya ya da iklim şartları uygun oluncaya kadar- geçici bir süre geçiş ülkelerinde yani transit ülkelerden birinde kalmaktadırlar.¹⁵³

Yardım sağlayan ülkelere ulaşmaya çalışan kitlelerin yoğunluğu engellenemez bir hal alması, transit ülkeleri de en az mülteci alan ülkeler kadar etkilenmektedir.¹⁵⁴ Mülteci sayısının artması sığınılan ülkelere sığınmacıların temel ihtiyaçlarının karşılanması, su, barınak, yiyecek yardımlarının sağlanması gibi sorumluluk yüklüyor olması ülke içerisinde hem ekonomik hem de sosyal bir etki yaratmaktadır. Özellikle ekonomik etki, yani ülkenin yerli vatandaşlarının iş olanakları ve sosyal olanaklarının eskisi gibi karşılanamıyor olması iddiası zaten var olan ancak bastırılmış olan milliyetçilik duygusunun harekete geçmesine dolayısıyla sağ hareketlerin ve yabancı düşmanlığının artmasına neden olmaktadır.

2.1.5. Etnik Azınlıklar ve Etnisite Kavramı

Göç sürecinin uzun süreli sonuçlarından biri etnik azınlıkların oluşmasıdır. Bu oluşumlar iki açıdan değerlendirilebilir; ilki göçmenlere yönelik yerleşimin açılması, kültürel farklılığın zamanla kabul edilmesi sonucu oluşan etnik cemaatlerin oluşmasına imkân verilmesi ile gerçekleşir. Bunlardan ikincisi ise yerleşmiş göçmenlerin haklarını kısıtlama, kültürel farklılığı kabul etmeme, göçmenleri dışlama, varlıklarını tehlikeli olarak görme sonucu oluşan etnik azınlık gruplarının oluşumudur. Bu doğrultuda etnik azınlıklar, egemen gruplar tarafından kültür olarak aşağı statü de tanınmış olan kişiler ya da ortak dil, kültür, gelenek, tarih sebebi ile bilinçli şekilde bir araya gelen cemaat oluşturan gruplar üst başlığında tanımlanabilir.¹⁵⁵

Ethnie bir vatana bağlılığı, -millet kavramında farklı kültürlerinde bir arada olabileceğinin tersine- kültürel nitelikleri, dayanışmayı, ortak paylaşılan anıları olan insan topluluğu olarak tanımlanmaktadır.¹⁵⁶ Etnisite kavramı genel olarak etnik grupların özünü ve ayırt edici özelliklerinin belirtilmesi, diğer gruplardan farklarının

¹⁵³ Buket Akıncı; Ahmet Nergiz; Ercan Gedik, “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt.1, Sayı.2, 2015, s.64-73.

¹⁵⁴ “Forming an orderly queue”, 06.02.2016, <http://www.economist.com/news/briefing/21690066-europe-desperately-needs-control-wave-migrants-breaking-over-its-borders-how?fsrc=scn/tw/te/pe/ed/forminganorderlyqueue>, 10.12.2016.

¹⁵⁵ Castles; Miller, *a.g.e.*, s.44-45.

¹⁵⁶ Smith, *Milliyetçilik: Kuram- İdeoloji- Tarih*, 1. Baskı, Atıf Yayınları, Ankara, 2013, s.26.

gösterilebilmesi için kullanılmaktadır.¹⁵⁷ Ortak bir köken, dil, kültür, gelenek gibi temel unsurlar etnisite'nin içinde yer almaktadır. Bu oluşumlar kültürel ve toplumsal ortamlarda ve tarihi süreçlerde değişiklik göstermektedirler, dolayısıyla etnik azınlıkların etnik kimlikleri de farklılık göstermektedir. Etnisite'nin önemli bir ayrımı genetik yollarla aktarılamıyor olmasıdır, ön planda olan unsurlar daha çok dil, kültür, adet gibi sosyal olgulardan oluşmaktadır. Bu sebeple etnik grupların homojen bir yapısı bulunmamaktadır.¹⁵⁸ Etnisite ve ırk arasında bağ kurulmasının sebebi genelde gruplar arası ötekileştirme yapılmasından ileri gelmektedir. Örneğin, 1940- 45'li yıllar arasında egemen gruplar, etnisite kavramını kendilerinden daha aşağıda gördükleri grupları nitelendirmek amacıyla kullanmıştır veya Britanyalılar, İtalyanlar ve Yahudiler gibi grupları “etnik” terimini kullanarak tanımlamışlardır.¹⁵⁹

Etnisite kavramının kökeni 1730'lara dayanıyor olsa da kavram günümüzde daha önemli hale gelmiştir. Özellikle 1990'lı yıllar sonrası yaşanan aşırı sağ hareketlerin kökenini artık ırkçılıktan çok etnik gruplaşmalar sonucu oluşan kültürel ve sosyal farklılıklara dayanmaktadır. Devletlerin politikalarında belirleyici olan etnisite kavramı ırk, ırkçılık ve yabancı düşmanlığının yeni görünümüdür.¹⁶⁰ Çünkü artık sağ parti ve milliyetçi hareketler ‘millet’ kavramını etnik zeminde tanımlamaktadır, devlet etnik topluluğu temsil etmekte ve bu etnik topluluğun dışında kalanlar içindekilerin yararlandığı özgürlüklerden, ayrıcalıklardan ve fırsatlardan faydalanmasına engel teşkil etmektedir.¹⁶¹ Yani geçmişte kalan ırkçılık unsurunu, kültürel dışlama, göçmen karşıtlığı, yabancı düşmanlığı, aşırı milliyetçilikten ayırmak neredeyse artık imkansız hale gelmiştir.¹⁶²

Göçmenlerin ülke içerisindeki sayısının çoğalması ve bununla beraber yerleşik hayata geçiş sayılarının yükselmesi ülke içerisindeki etnik cemaat ve azınlıkların oluşumunu arttırmaktadır. Etnik azınlıklar zaten doğası gereği bir “öteki tanımı ve kendilik

¹⁵⁷ Ruhten Yalçiner, “Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, cilt 69, 2014, s.190.

¹⁵⁸ Celalettin Yanık, “Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi”, **Araştırma Makalesi**, 2013, sayı 20, s.226-230.

¹⁵⁹ Emre Arslan, “Uluslararası Göç ve Yeni İrksallaştırma Biçimleri: Etnisite, Çokkültürcülük, Diaspora”, **Praksis Dergisi**, 2001, s.207-208.

¹⁶⁰ Arslan, **a.g.m.**, s.207.

¹⁶¹ Ödül Celep, **Aşırı Sağ ve Demokrasi**, İstanbul, Tasam Yayınları, 2009, s.18.

¹⁶² Yılmaz Elmas, “Avrupa’da İrkçı Salgın”, s.33.

tanımı”¹⁶³ nı içerisinde barındırmaktadır. Öteki tanımı dışlamayı barındırırken, kendilik tanımı kültürel ve sosyal unsurların kendini yaratmasından oluşmaktadır. Bu dışlama ve kendini oluşturma sosyal sorunlar ve ülkeler içerisinde kültürel, sosyal olarak dönüşümler yaratmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sırasında da yabancılara karşı uygulanmış olan ötekileştirme için Carl Schmitt’in önerilerini örnek gösterebiliriz. Carl Schmitt halkın yabancılardan arınması için, heterojen halkın bastırılmasını ya da sürdürülmesini, doğal koruma bölgelerinin oluşturulmasını öngörmektedir.¹⁶⁴

2.1.6. Irkçılık Unsuru

İnsanları biyolojik ya da kültürel özellikleri dolayısıyla sınıflandıran ve özelliklerine göre bir üstünlük sınıflandırması yapan inançlar ırkçı olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁵ Tarihte köleliğe, ayrımcılığa, büyük savaşlara neden olan ırkçılık iki alanda yer alan bir unsurdur. Bu sebeple ırkçılık unsurunu açıklarken biyolojik açıdan ve siyasal açıdan bakmak gereklidir. İnsanların sahip oldukları ırksal farklılıklar -beyaz ya da siyah tenli renkli gözlü ya da siyah gözlü olmak gibi-, doğdukları ya da mensup oldukları din, siyasal, toplumsal ve kültürel farklılıkların daha fark edilir hale gelmesini sağlamaktadır.

Özellikle Amerika’da siyasal ve toplumsal sorunlar yaratan beyazlar karşısında siyahilerin daha güçsüz kalması ve haksız görülmesi¹⁶⁶, Avrupa’nın birçok ülkesinde Müslümanların din ve kültür farkı nedeniyle istenmemesi¹⁶⁷, Almanların kendilerini tüm ırklardan üstün görmeleri bu fark edilirlige örnek gösterilebilir. Bu durum dönem dönem gelişen siyasal, sosyal ya da ekonomik sebeplerden olayı siyasi ırkçılığa dönüşmektedir. Siyasi ırkçılık genellikle ırk ayırımına ya da kan üstünlüğüne dayanmaktadır. İnsanların farklı ırklardan geldiği, bazı ırkların daha “Üstün” olduğu bu

¹⁶³ Castles; Miller, **a.g.e.**, s.64.

¹⁶⁴ Jürgen Habermas, “Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak, çev. İlknur Aka, 6.Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2012, s.50.

¹⁶⁵ Outhwaite, **a.g.e.**, s.343.

¹⁶⁶ Richard Fausset; Alan Blinder, “Man is shot in Charlotte as Unrest Stretches to Second Night”, 21 Sept 2016, (erişim) http://www.nytimes.com/2016/09/22/us/keith-scott-charlotte-police-shooting.html?_r=0, 26.09.2016.

¹⁶⁷ Spiegel Staff, “Germany’s New Islamophobia Boom, 05 March 2014, (erişim) <http://www.spiegel.de/international/germany/islamophobic-hate-groups-become-more-prominent-in-germany-a-956801.html>, 26.09.2016.

yüzden diğerleri üzerinde hakimiyet kurması gerektiği alt yapısına sahiptir.¹⁶⁸ Siyasi ırkçılık özellikle 18. yüzyılın sonlarına doğru daha popüler bir hal almıştır. Alman ırkın üstünlüğüne inanan ve İkinci Dünya Savaşına neden olan Alman Nazizmi buna örnek gösterilebilir.

İkinci Dünya Savaşının bitmesi ile beraber değişen Avrupa'nın yönetim sistemi, toparlanma sürecindeki göçmen işçi, misafir işçi alımlarının artması ırkçılık unsuruna farklı anlam ve popülerite kazandırmıştır. Günümüzde yabancı düşmanlığı, İslamafobi, ayrımcılık, göçmen karşıtlığı gibi giderek yükselen hareketler (özellikle Avrupa'da) yeni bir ırkçılık hareketi oluşturmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde İslam karşıtı hareketler ve örgütler artmakta ve bu hareketi desteklemektedir.¹⁶⁹ ırkçılık daha çok yabancı düşmanlığını yaymanın, göç hareketlerini durdurmanın aracı haline gelmiştir.¹⁷⁰ Sağ partilerin ve aşırı sağ yanlısı örgütlerin politikaları ve söylemleri de bu yeni ırkçılığın günümüz siyasetinde oldukça etkin bir unsur ve araç olduğunu açıkça göstermektedir. Avrupa ülkelerinin aşırı sağ partilerinin liderlerinin izlediği politikalar, göçmen ve sığınmacıların kabul edilmesine verdikleri tepkiler, sağ parti liderlerinin "Vatanseverler Baharı" toplantısı adı altında bir araya gelerek belirlediği sert politikalar, ırkçılık unsurunun siyasetteki önemine örnek gösterilebilir.¹⁷¹

Wallerstein'in belirttiği gibi "Yeni-ırkçılık, 'Sömürgeleikten kurtuluş' çağına ... insanlığın tek bir siyasal alan içinde parçalanışı çağına ait bir ırkçılıktır."¹⁷² Yeni ırkçılığın ana düşüncesi üstün ırktan ziyade kültürel farklılığa yani "İrksiz ırkçılık"¹⁷³ fikrine dayanmaktadır. Daha çok yaşam biçimi, gelenekler ve kültürlerin uyumsuzluğunu savunmaktadır. Sınırların kaldırılmasını, göçmenlerin ve sığınmacıların alınmasının zararlı olduğunu iddia etmektedir. Avrupa aşırı sağ partileri ve Avrupa halkı da diğer kültürlerin yani Türklerin, Arapların ve Müslümanlığın Avrupa kültürüne

¹⁶⁸ Andrew Heywood, **Siyasi İdeolojiler**, 3.Baskı, Ankara, Adres Yayınları, 2011, s.236.

¹⁶⁹ Beklan Kulaksızoğlu, "ırkçılık Yerleşiyor", 19.05.2015, (erişim)

http://www.dw.com/tr/irk%C3%A7%C4%B1%C4%B1k-yerle%C5%9Fiyor/a-18461521?maca=tur-twitter_tur_all-10083-xml-mrss&utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter, 16.07.2016.

¹⁷⁰ Mehmet Taş, **Avrupa'da ırkçılık- Göçmenler ve Aşırı Sağ Partiler**, İmge Kitapevi Yayınları, 1999, s.39-40.

¹⁷¹ "Aşırı sağ Viyana'da toplandı", (erişim) 17.07.2016.,

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/553671/Asiri_sag_Viyana_da_toplandi.html, 19.06.2016.

¹⁷² Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein, **ırk-Ulus-Sınıf 'Belirsiz Kimlikler'**, çev. Nazlı Ökten, 3.Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, Eylül, 2000, s.30

¹⁷³ Balibar; Wallerstein, **a.g.e.**, s.30.

uymadığını dile getirmektedir. Bu nedenle göçmenleri, sığınmacıları istememekte ve aşırı sağ söylemler, ırkçı tutumlar sergilemektedirler.¹⁷⁴ Yani kısacası Batı kültürünü ve yaşam biçimini diğer kültürlerden korumak bahanesiyle kültür farklılığı noktasını vurgulamaktadırlar. Ayrıca kültürel unsurdan biyolojik temelli unsura yani ırkçılığa geçiş daha kolay olabilmektedir. Burada önemli nokta ulusçuluk ve milliyetçiliktir, ırkçılık söylemi “kendi ulusçuluğunu yasallaştırıp, öteki ulusçulukları yasallık dışına itmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır.”¹⁷⁵

2.2. MİLLİYETÇİLİK VE AŞIRI SAĞIN GÖÇ YAKLAŞIMI

Milliyetçilik ve aşırı sağın göçe yaklaşımını anlayabilmek için öncelikle milliyetçilik unsurundan bahsedilecektir. Milliyetçiliğin kökeni, düşünürler açısından tanımları, milliyetçiliğin ortaya çıkışındaki tarihsel etmenler, 1945 sonrası (yeni) milliyetçilik anlayışı ve 1945 öncesi dönemle benzerlikleri, devamlılıkları ele alınacaktır. Daha sonrasında aşırı sağ¹⁷⁶ tanımlanacak ve aşırı sağın tarihsel temelleri, aşırı sağ ve milliyetçi hareketler ele alınacaktır.

2.2.2. Milliyetçiliğin Tarihsel ve Sosyal Kökeni Üzerinden Aşırı Sağı Anlamak

Uluslar, bir devlet sahibi olan modern toplumlar, ya kendilerini bir etnik kimliğe dayalı olarak tanımlarlar ya da bir ideoloji dayanarak tarih yaratıp bir kimlik oluşturmaya çalışırlar.¹⁷⁷ Devletin buradaki amacı ulus kavramının zeminini hazırlamaktır. Anthony Smith için de millet kimliğinin en önemli işlevi zaman ve mekân içinde ulus için bir çerçeve oluşturmaktır.¹⁷⁸ Tarihsel bir süreç içerisinde devlet ortak bir sembol, mit, kültür, dayanışma duygusu kısacası bir “etnie” geliştirerek milliyetçilik duygusu

¹⁷⁴ Taş, **a.g.e.**, s.51-53.

¹⁷⁵ Şenel, **a.g.e.**, s.190-192.

¹⁷⁶ Aşırı Sağ terimi ile İkinci Dünya Savaşı Sonrasında kurulan her türlü ırkçı, aşırı milliyetçi, nazi ya da faşizm yanlısı örgütler, partiler anlatılmak istenmiştir.

¹⁷⁷ Ernest Gellner, **Uluslar ve Ulusçuluk**, çev. Büşra Ersanlı, Günay Göksu Özdoğan, 2.Baskı, İstanbul, Hil Yayın, Mayıs, 2008, s.93-133.

¹⁷⁸ Smith, **Milli Kimlik**, s.99-117.

oluşturmakta¹⁷⁹ ve bu da ulus kavramını tamamlamaktadır. Böylece devletler ve uluslar varlıklarını sürdürebilmektedir.¹⁸⁰

Bir toplumda milliyetçilik duygusunun var olması veya oluşturulması devletlerin ve ulusların varlıklarını sürdürebilmeleri için önemlidir, çünkü bu şekilde farklı ırklardan da olsa insanlar yan yana savaş verebilecektir. Örneğin, Alman Nazizmi “ırk” unsurunu kullanarak bir ulus bilinci ve Alman milliyetçiliği oluşturmaya çalışmış yani ulus içinde bir bütünlük sağlamayı amaçlamıştır. Ancak bu bilinç ve aşırıya kaçan milliyetçilik zamanla Birinci Dünya Savaşı sonrasında Alman Nazizm’inin hızla yükselişinde görüldüğü gibi güçlenerek kontrol edilemez bir hale gelebilmektedir. Bilindiği gibi Avrupa’da İkinci Dünya Savaşı dönemi milliyetçiliğin geride büyük yıkımlar bıraktığı bir dönemdir. Yahudilere karşı Almanya’da başlayan ama sırasıyla ülkelere yayılan ırkçı bir milliyetçilik sergilenmiştir.¹⁸¹

ABD ve Rusya arasında oluşan iki kutuplu dünyanın dönüşmesi, Soğuk Savaş’ın bitmesi küresel anlamda pazar tercihinin ve anlayışının değiştirmiştir. Dünya küreselleşme etkisine girerken ideolojiler önemini yitirmeye başlamış ve milliyetçilik akımları ön plana çıkmıştır. 1989’da Berlin Duvarı’nın yıkılması etnik grupları ve ‘etnik millet’ anlayışını yeniden oluşturmuştur.¹⁸² Avrupa’nın İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma sürecinde aldığı göçmenlerin sayılarının artışını kontrol edememesi ve ekonomik olarak yaşanan sarsıntılar Avrupa halkını tedirgin etmiştir. Özellikle 1990’lı yıllar sonrasında aşırı milliyetçi ve sağ partilerin¹⁸³ Avrupa’da yaşanan ekonomik krizlerin sebebi olarak yabancıları, göçmenleri, mültecileri hedef göstermesi milliyetçiliği tetikleyen en önemli ve en legal unsuru oluşturmaktadır. Milli söylemlerin içerdiği yapaylık unsurunun yanı sıra propagandacı ve medyacı yaklaşıma sahip olması, milliyetçiliğin siyasi kesimlerce kullanımını ya da suiistimalini kolaylaştırmaktadır.¹⁸⁴ Milliyetçiliğin bu şekilde ön plana çıkarılarak, popülist bir dil içerisinde kullanılır olması ve Avrupa kültürünün korunması gerektiği inancını benimsetmesi, Avrupa’yı

¹⁷⁹ Smith, **Milli Kimlik**, s.99.

¹⁸⁰ George Holland Sabine, **Yakınçağ Siyasal Düşünceler Tarihi**, çev. Özer Ozankaya, İstanbul, Cem yayınevi, 2000, s.298-301.

¹⁸¹ Sabine, **a.g.e.**, s.298-301.

¹⁸² Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.133-137.

¹⁸³ Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.33-35.

¹⁸⁴ Habermas, **a.g.e.**, s.24-25.

hedeflediği çok kültürlü birliktelikten rahatsız olan bir topluluğa dönüştürmüştür. Dolayısıyla çok kültürlülük bir tehdit olarak algılanmış, ırkçı söylemlerin¹⁸⁵ ve tutumların artmasına neden olmuştur.

2000’li yıllar itibariyle Avrupa ülkelerinde özellikle Müslüman sayısının ama beraberinde yabancıların artması Müslüman ve yabancı karşıtı bir milliyetçiliği ortaya çıkarmıştır. Örneğin, Nicolas Sarkozy, Ulusal Cephe oylarını kendi tarafına çekebilmek için kamuya açık alanlarda peçe ile kapanan kadınlara para cezası ve vatandaşlık kursuna katılım zorunluluğu getirmiştir.¹⁸⁶ Oy kayıpları korkusu merkez partileri daha sağ ve daha milliyetçi tutumlar sergilemeye zorlamaktadır.

2.2.1. Milliyetçilik

Sınırların giderek yok olduğu küreselleşen dünyada etnik gruplar arası, milletlerarası savaşların tamamen bitmesi beklenirken birçok grubun aşırı sağcı, aşırı milliyetçi, ırkçı bir tutum sergilediği gözlenmektedir. Küreselleşmenin ve teknolojinin iletişimi kolaylaştırması, insanları yakınlaştırıp, zaman ve mekân unsurlarını yok ederken, aynı zamanda etnik milliyetçiliği ve sivil hareketlenmeleri beklenmedik şekilde tetiklemiştir. Anthony D.Smith’in belirttiği gibi, “*biz hâlihazırda, milli kimliklerine ait kültür ve anlatıları gittikçe daha fazla mezleşen ve müphemleşen¹⁸⁷ pek çok-etnili toplumların doğuşuna tanıklık*”¹⁸⁸ etmekteyiz. Yani sınırlar kayboldukça toplulukların bütün olması beklenirken, bugün giderek milli kimliklere yönelmekte ve milliyetçiliği aşırı seviyede yaşanmakta olduğu topluluklar görmekteyiz. Bu nedenle milliyetçilik geçmişte olduğu gibi günümüzde de varlığını ve önemini korumaktadır.

Milliyetçilik için önem arzeden unsur millet kaygısı taşımasıdır. Milliyetçiliğe dair milli özerklik, milli birlik ve kimlik kaygısı gibi üç ana unsur bulunmaktadır.¹⁸⁹ “*Milliyetçilik, bir milletin özerklik, birlik, kimlik kazanmasına ve bunları idame*

¹⁸⁵ Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.33-36.

¹⁸⁶ Songülen İnanç; Çetin, **a.g.m.**, s.13.

¹⁸⁷ Müphemleşmek kelime anlamı: Müphem hal almak, belirsizleşmek, açık ve anlaşılır olmaktan çıkmak.

¹⁸⁸ Anthony D. Smith, **Milli Kimlik**, çev. Bahadır Sina Şener, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, s.xvii,

¹⁸⁹ Anthony D. Smith, **Milliyetçilik: Kuram- İdeoloji- Tarih**, Atıf Yayınları, Ankara, 2013, s.20.

ettirmesine yönelik ideolojik bir harekettir.”¹⁹⁰ Tarih, semboller, gelenekler, mit gibi toplumu birleştirebilecek kavramların milliyetçilik için en etkili unsurlar olduğunu söyleyebiliriz, ancak milliyetçiliğin kullandığı en önemli metafor aile unsurudur. Millet bir aile olarak gösterilir ve ana dil anne, toprak baba, toprakta yaşayanlar kardeş olarak yansıtılır. Böylece millet, birey için sadakati ve bağlılığın gücünü göstereceği bir aile kavramına dönüşmekte ve kendi ailesinden daha önemli hale gelmektedir.¹⁹¹ Devletler akrabalık bağlarını özellikle kullanmaktadırlar. Böylece kendilerini bu çevre içerisinde kabul edenlerde “biz-bilinci” olmuş olacak ama aynı zamanda “biz-bilinci” nin dışında kalanlar ya da kalmak isteyenler bu çevreden soyutlanmış, ötekileşmiş – ötekileştirilmiş – kişiler olacaktır.¹⁹²

Milliyetçilik fikrinin ortaya çıkışında ve gelişmesinde en önemli etken elbette “*özgürlük, eşitlik ve kardeşlik*” i savunan 1789 Fransız Devrimi olmuştur.¹⁹³ Fransız Devriminin kökenleri Jean Jacques Rousseau ile temellendirilmiştir. Rousseau insanların doğada özgür ve eşit olduklarını, uygar topluma geçişte ise köle durumunda ve eşit olmadıklarını savunur.¹⁹⁴ Uygur bir yaşamda eşit olmaları için toplum sözleşmesi ile toplum içinde özgür olabileceklerini ve bu doğrultuda vatandaşların kendi istekleri ile bir yönetim gücü seçerek yaşayabileceklerini belirtir. Uygurluğun olumsuz yapısının mülkiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını ve bunun toplumda huzursuzluk yarattığını belirtmesi işçi hareketinin öncülerine esin vermiştir, bu da Fransız Devrimi’nin ilk adımlarını oluşturmuştur.¹⁹⁵ Fransa’nın yayımlacı politikası ve Fransız Devrimi Alman milliyetçiliği ve diğer milliyetçiliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kısacası, “*Fransız Devrimi, mutlak monarşiyi ortadan kaldırırken bütün dünyada milliyetçilik ve ulus devlet fikirlerinin gelişmesine yol açmış önemli bir olaydır.*”¹⁹⁶

¹⁹⁰ Smith, **Milli Kimlik**, s.122.

¹⁹¹ Smith, **Milli Kimlik**, s.128.

¹⁹² Habermas, **a.g.e.**, s.37-38.

¹⁹³ Oral Sander, **Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918’e**, 12.Baskı, İstanbul, İmge Kitapevi Yayınları, 2013, s.161-171.

¹⁹⁴ Jean Jacques Rousseau, **İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı**, çev. Hakan Zengin, 1.Baskı, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2003, s.60-104.

¹⁹⁵ Hasan Aydın, “Fransız Devrimine Uzanan Yolda Jean Jacques Rousseau”, **Muhafazakar Düşünce Dergisi**, Sayı 11, s.143.

¹⁹⁶ Aylin Ünver Noi, **Avrupa’da Yükselen Milliyetçilik**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, 2007, s.34.

Modern anlamda millet ve milliyetçilik fikirlerinin 18.yy Avrupa'sında ortaya çıkması ile Avrupa'nın büyük dönüşümü arasında önemli bağlantılar bulunmaktadır. Bu durumun en önemli sebebi Avrupa'da yaşanan büyük yıkımlar ve rejim değişikliğidir.¹⁹⁷ Bu anlamda milliyetçiliğin akademik olarak değerlendirilmesi 1920'li yılları bulmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen dünya sisteminde ortaya çıkan "yeni" milliyetçilik akımları bu akademik alanı daha önemli hale getirmiştir, 1960'lı yıllardan itibaren ise milliyetçilik tartışması daha da popüler hale gelmiştir. Bu sebeple milliyetçilik araştırmaları genel de üç ayrı dönem üzerinden ele alınmaktadır: Birinci Dünya Savaşı Öncesi (1918 öncesi), İki Dünya Savaşı Arası Dönem (1918-1945 yılları arası), İkinci Dünya Savaşı Sonrası (1945 sonrası) Dönem.¹⁹⁸ Bazı araştırmacılar bu tarihlere ek olarak 1989-90 sonrasını klasik milliyetçilik bakış açısından ayrı bir dönem¹⁹⁹ olarak da ele alabilmektedir. Biz 1945 sonrası ortaya çıkan milliyetçilik akımları dönemi üzerinde duracağız. Smith'e göre, 1945 sonrası yeniden yapılanma sürecinde çağdaş devletlerin inşasında yaşanan sorunlar, etnik milliyetçilikten ve devletlerin siyasal milliyetçilikleri ile etnik cemaatlerin etnik milliyetçiliklerinin çatışma halinde bir arada sürdürülmesinden ileri gelmektedir.²⁰⁰ Özellikle Avrupa Birliği halkı bugün artan göçmen ve mülteci sayısı karşısında kendi kültürünü korumaya çalışmaktadır. Bu durum halkın kendi içinde küçük etnik gruplar oluşturmaya, yeni bir milliyetçilik yaratmasına, ırkçılığı tetiklemesine ve bir şekilde AB tarafından ekonomik olarak desteklenen 'kültürel milliyetçilik' oluşturmaya sebep olmaktadır.²⁰¹

Modern milliyetçilik, yeniden yapılanma içerdiğinden ve Cumhuriyet dönemi ile geliştiğinden, savaşçı ve saldırgan bir yapısı yoktur, ancak doğası gereği kendini korumak için bir savunma içermektedir.²⁰² Milliyetçilik bir milletin varlığına, kültürel ve tarihsel unsurlara dayandığından daha çok birleştirici bir yapıda görülmektedir, ancak Marx ve Engels bir millet olabilmek için yalnızca dil, gelenek, tarihsel türdeşlik

¹⁹⁷ Ömer Asım Livanelioğlu, "Millet ve Milliyetçilik Kavramları Üzerine", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 3, 1998, s.48.

¹⁹⁸ Umut Özkırmı, **Milliyetçilik Kuramları 'Eleştirel Bir Bakış'**, 5.Baskı, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2015, s.28-31.

¹⁹⁹ Özkırmı, **a.g.e.**, s.31.

²⁰⁰ Smith, **Küreselleşme Çağında Milliyetçilik**, çev. Derya Kömürcü, 1. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul, 2002, s.9.

²⁰¹ Yılmaz Elmas, **Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, 1.Baskı, Ankara, USAK, 2008, s.1-2.

²⁰² Livanelioğlu, **a.g.m.**, s.52-60.

değil aynı zamanda ekonomik ve toplumsal olarak gelişme düzeyini zorunlu kılmaktadır. Bununla beraber önceki dönemlerin aksine 20.yy sonu milliyetçilikleri “etnisite” ve dilsel farklılıklar dayandığından hatta bu unsurları din ile birleştirdiğinden bölücü olarak görmektedir.²⁰³ Milliyetçilik bir kültür biçimi, siyasi ideoloji, toplumsal hareket türü olarak adlandırılabilir.²⁰⁴

2.2.2.1. Aşırı Sağ

Avrupa Birliği ülkelerinde aşırı sağ hareketlerin ve aşırı sağ partilerin toplumsal ve siyasal alanlarda giderek yükselişe geçtiği gözlenmektedir. Aşırı sağ kavramı “sosyal adalete karşı bir politika izleyen, etnik azınlıkların topluma entegrasyonunun önünü kapatan, yabancı düşmanlığını, anti-semitizmi ve ırkçılığı temel alan, irili ufaklı sosyo-politik parti ve kurumların tümünü kapsayan bir hareket”²⁰⁵ olarak tanımlanmaktadır. Kısacası demokratik sisteme temel olan eşitlik ilkesi başta olmak üzere birçok ilkeye karşı olan ve ayrımcılığı savunan bir görüşü içermektedir.

Aşırı sağ kavramı İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmıştır, ancak Avrupa ülkeleri tarafından bu aşırı sağ hareketler Soğuk Savaş dönemine kadar bastırılmıştır. 1990’lı yıllar sonrasında ise aşırı sağ, aşırı milliyetçi ve ırkçı hareketlerde büyük bir etki yaratan canlanma meydana gelmiş ve bu hareketlerin eylemleri önlenemez bir hal almıştır.²⁰⁶ İkinci Dünya Savaşına sebep veren faşist rejimlerin yıkılmasından sonra her türlü faşist hareket ve nazi parti girişimi yasaklanmıştır. Uzun yıllar nazi dönemine dair konuşmak bile mümkün olmamıştır. Bu durum nazi yanlısı kişilerin ya da faşistlerin ilkelerinden vazgeçmelerinin tersine kişilerin bir süre gizli örgütlenmelerine, başka isimlerle demokratik yollardan (parti vs) ya da demokratik olmayan (örgütler, sokak eylemleri vs) olarak tekrar ortaya çıkmalarına ve varlıklarını sürdürmelerine sebep olmuştur.²⁰⁷

NSU gibi yeraltı örgütleri, Nazi yanlısı kişilerin eylemleri gibi küçük hareketleri saymazsak demokratik yani legal olarak aşırı sağın varlığını kanıtlayan ilk adım 2014

²⁰³ Smith, **Küreselleşme Çağında Milliyetçilik**, s.1-2.

²⁰⁴ Smith, **Milli Kimlik**,s.118.

²⁰⁵ Taş, **a.g.e.**, s.76.

²⁰⁶ Deniz Altınbaş Akgül; Semra Rana Sezal, “Almanya’nın Asimilasyonist Politikaları ve Entegrasyon Anlayışı”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Cilt 3, Sayı 28, 2002, s.10.

²⁰⁷ Zeynep Atikkan, **Avrupa Benim Batı Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi**, 1.Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, Eylül, 2014, s.14-17.

yılında Fransa’da aşırı sağcı parti Ulusal Cephe partisinin tüm partileri geride bırakıp oylamadan birinci çıkmış olmasıdır. Daha sonra Neo-nazi Alman Nasyonal Demokratik Parti’nin eski başkanı Udo Voight Avrupa Parlamentosuna dahil olmuştur. Aynı yıl Avusturyalı aşırı sağcı lider Heinz Christian Strache seçim kampanyasını ırkçı söylemler üzerine kurmuştur.²⁰⁸ Kısacası Avrupa Parlamentosu’nda aşırı sağ ırkçı söylemler üzerine yeni bir taban oluşmuştur. Siyasi alanın yanında sosyal alanlar da aşırı sağ hareketler ve ırkçı söylemler ile sarsılmıştır. Avrupa halkı öteki olarak nitelendirdikleri yabancıların (genellikle Müslümanları) varlığı sebebiyle ekonomik, kültürel ve güvenlik endişesi yaşamaya başlamıştır ve yaşanan tüm sorunların sebebi yabancılara yüklemiştir.

Aşırı sağın yükselmesinde, iç politika, terör olayları yani güvenlik endişeleri, ideolojinin yani ideolojik partilerin son bulmuş olması, ekonomik krizler, Avrupa’da geçmişten gelen bir yabancı düşmanlığı ve ırkçılığın olması gibi birçok sebep bulunmaktadır. Bu sebepleri detaylandırırsak; bir ülke uzun zamandır geleneksel merkez bir parti tarafından yönetiliyorsa halk denenmemiş aşırı uçlardaki sağ partileri destelemeye başlamaktadır, aynı şekilde suç, şiddet ve terör olaylarının artması göçmenlerin ve yabancıların sorumlu tutulmasına sebep olmaktadır ve bunlar göçmen karşıtı aşırı sağa desteği arttırmaktadır. Ayrıca ülkelerde sağ ile sol arasında farkın kalmaması, sol partilerin eskisi kadar ideolojilerine destek çıkmamaları yine aşırı uç sağa yönelimi arttırmıştır.²⁰⁹ Belirtilen bu sebepler dolayısıyla halk mültecilerin Avrupa ülkelerinden geri gönderilmelerini istemekte ve dolayısıyla aşırı sağ partilere ciddi oranda destek vermektedirler.²¹⁰

Avrupa’nın tarihinden gelen ‘yabancı düşmanlığı’ (xenophobia) ve ırkçılık her ekonomik krizde ve her terör olayında artarak kendini göstermektedir. Özellikle yabancıların her konuda potansiyel suçlu, terörist, uyuşturucu kaçakçısı olarak gösterilmeye çalışılması ya da benzer suçlamalarla beraber anılması Arap, Türk ve benzeri ırklara sergilenen ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını arttırmaktadır.²¹¹ Avrupa’da 2014 yılından bu yana giderek artan mülteci sayısı ülkeleri mülteci karşıtı önlem almaya

²⁰⁸ Zeynep Atikkan, **a.g.e.**, s.15-16.

²⁰⁹ Akgül; Sezal, **a.g.m.**, s.25-30.

²¹⁰ Akgül; Sezal, **a.g.m.**, s.25-32.

²¹¹ Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.28.

yönelmiştir. Örneğin, Makedonya polisi, Yunanistan sınırını geçmeye çalışan mültecilere biber gazı sıkarak püskürtmeye çalışmıştır.²¹² Aynı şekilde Almanya’da mültecileri getiren bir otobüsün önü aşırı sağcılar tarafından “defolun” ve “biz halkız” sloganları ile kesilmiştir, polis ise otobüste bekleyen çocuk ve kadınları sürükleyerek indirmiştir. Halka yansıyan haberlerde ise mülteciler saldırganlık ile suçlanmıştır. Bu olayın hemen ardından ise mülteci barınağına çevrilmesi düşünülen eski bir otel yakılmıştır.²¹³

2.2.3. Aşırı Sağ ve Milliyetçi Hareketler

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan ve hızla etkinlik gösteren bir yandan Neo-faşist ve Neo-nazi olarak görülen aşırı sağcı ve milliyetçi hareketler tüm Avrupa’da yeni bir telaş ve korku başlatmıştır. İlk örgütlerin üyeleri daha çok eski Faşist ve Nazi partisinin devam etmesi gerektiğine inanlardan oluşmaktadır. Bu partiler devamlılıklarını ve destek toplamalarını artan göçmen sayısına borçludur, çünkü halkı etkilemek ve siyasal varlık göstermek için daha çok göçmen karşıtı politikalar izlemekte ve aşırı sağ söylemler kullanmaktadırlar. Avrupa’da yaşanmış olan yıkıcı tarihe rağmen, ciddi bir destek gören bu akımlar günümüzde de varlıklarını sürdürmektedirler.

11 Eylül 2001 sonrasında terör hareketleri ve Avrupa’da 2008’ başlayan ekonomik kriz ile aşırı sağ ve milliyetçi hareketlerde yükseliş gözlenmiştir. Ayrıca sosyal medyada, haberlerde, gazetelerde ekonomik kriz, terör, suç oranları artışı gibi sorunların sürekli olarak göçmenler ve mülteciler ile anılması, bu sorunlardan onların sorumlu tutulması aşırı sağ, ırkçı ve milliyetçi hareketlerin oluşumuna temel hazırlamıştır. Dolayısıyla aşağıda Avrupa ülkeleri bazında tarihsel olarak birkaç aşırı sağ ve milliyetçi hareket incelenecektir.

²¹² Chris Hannas, “BM’den Avrupa’ya Mülteci Krizi Uyarısı”, 01.03.2016, (erişim) http://www.amerikaninsesi.com/a/bm-den-avrupa-ya-uyari/3214718.html?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter, 01.03.2016.

²¹³ Hülya Topcu, “Almanya’daki Mültecilere Yönelik Saldırıları Ne Anlama Geliyor?”, 24 Şubat 2016, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160224_almanya_asiri_sag_tartisma?ocid=socialflow_twitter, 24.02.2016.

2.2.3.1. Aşırı Milliyetçi Hareketleri Destekleyen Sağ Partiler

Avrupa’da aşırı sağ partilerin yükselişe geçtiği açıkça görülmektedir, sağ partiler yerel seçimlerinde oy oranlarını artırırken diğer yandan AB parlamentosunda yer edinmektedirler. Avrupa’da sağ partiler, vatandaşları üzerinde etkili olabilmek için, küreselleşme, kültürel kimliğin kaybolması kaygıları, toplumsal eşitsizlikler, refah devletinin son bulması, demokratik açıklığın ortaya çıktığı kurumların çıkması, göç ile güvenilmez azınlıkların artması ve bunun korkusu gibi söylemlerden yararlanmakta ve etkili olmaktadır.²¹⁴ Partilerin kullandığı bu sağ popülist dil artık merkeze de kaymış ve kitlelerin de kullandığı bir söylem haline gelmiştir. İslam karşıtlığı güçlenmiş, Asya ve Afrika kökenli Müslüman göçmenlere karşı nefret suçları giderek artış göstermiştir.²¹⁵

Aşırı sağ partilerin genel özellikleri arasında göçmen ve yabancı karşıtlığı, bazılarında olmak üzere anti-feminist nitelikler, bazı partiler ise Yahudi karşıtı ya da islamafobik olabilmektedir. Sağ partiler aşırı milliyetçi, antidemokratik, güçlü devlet isteği, dışlayıcı ve otoriter yapıda olan bir politika isteği içermektedir. Birçoğu ülkelerinin toprak bütünlüğünü dile getirmekte ancak bazen bunu bölgesel olarak da savunabilmektedirler.²¹⁶

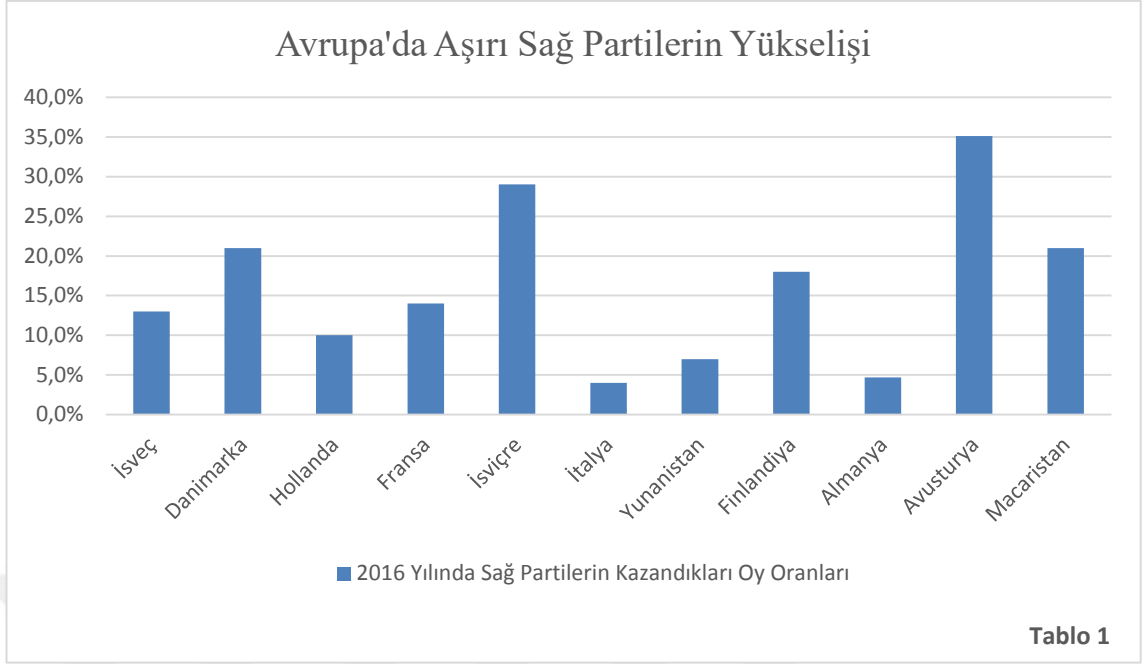
Aşağıda yer alan tabloda 2016 yılında yapılan anketlere göre partilerin oy oranları gösterilmiştir. Birçok ülke bu anketler sonrasında daha fazla destek elde etmiş ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde çok daha iyi sonuçlar elde etmiştir.²¹⁷

²¹⁴ Vassilis Petsinis, “The ‘New’ Far Right in Hungary: A Political Psychologist’s Perspective”, **Journal of Contemporary European Studies**, Cilt (vol.) 23, No. 2, 2015, s.275.

²¹⁵ Songülen İnanç; Çetin, **a.g.m.**, s.4-5.

²¹⁶ Celep, **a.g.e.**, s.15.

²¹⁷ Katya Adler, “Avrupa’da Aşırı Sağ Gerçekten Yükseliyor Mu?”, 23.05.2016, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160523_avrupa_asiri_sag, 13.11.2016.



218

Aşırı sağ partilerin özellikle Batı Avrupa’da daha başarılı hale gelmesi, öncelikle her mesajlarında popülist bir söylem takınmalarından kaynaklanmaktadır. Yani bu partiler söylemlerinde insanı merkez almakta, halkın her politik karar da olması gerektiğini savunmakta ve elitizm karşıtı bir tutum sergilemektedirler. Siyasetin elit halinden uzak bir şekilde sıradan halk dilini kullanarak göçmen düşmanlığını benimsetmekte, elitleri beceriksiz, kibirli ve bencil olmakla suçlamaktadırlar. Sağ partilerin kullandığı bu popülist dil göçmenler için dışlayıcı ve tehlikeli bir unsur oluşturmaktadır.²¹⁹

2.2.3.1.1. Fransa – Milli /Ulusal Cephe Hareketi

Avrupa’daki Neo-Faşist hareketlerden ilki Milli / Ulusal Cephe Hareketi (Front National - FN)’dir.²²⁰ Sağ hareketlerin birleşmesiyle ortaya çıkan FN, Neo-nazi hareketlerinin öncüsü sayılmaktadır. Fransa tarihi ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile doludur. 1920’lerde yabancı işçilerin, Polonyalı, İtalyan ve daha sonra İspanyolların varlığını bahane eden ırkçılar aynı zamanda yabancı düşmanlığı yapmaya başlamıştır. 1930’lu yıllarda, Fransa’da aşırı sağ, Faşist ve Nazi örgütlenmeleri gerçekleşmiştir.²²¹

²¹⁸ Grafikteki Sayısal Bilgiler İçin Bknz. Katya Adler, “Avrupa’da Aşırı Sağ Gerçekten Yükseliyor Mu?”, 23.05.2016, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160523_avrupa_asiri_sag, 13.11.2016.

²¹⁹ Matthijs Rooduijn, Populist Arguments Have Become More Pervasive in the UK and Other Western European Countries, **The London School of Economics and Political Science**, 26.01.2015, (erişim) http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/populist-arguments-have-become-more-pervasive-in-the-uk-and-other-western-european-countries/?utm_content=buffer92173.com, 23.01.2017.

1960'lı yıllar aşırı sağın tam anlamıyla oluştuğu ve kendini göstermeye başladığı yıllardır.²²² 1972 yılında ırkçı ve aşırı sağ yanlısı tutumuyla kurulan FN, kurulduğunda dikkat çekmemiştir, çünkü 1970'ler de ciddi bir siyasal varlık gösterememiştir ve seçimlerde yalnızca % 0.2-0.5 oy aldığından “tehlike” olarak kabul görmemiştir.²²³

Çok sayıda yabancı göçmenin barındığı bazı küçük şehirlerde Anti-Komünizm ile yaygınlaşan işsizlik korkusunu ve yabancı düşmanlığını birleştirdikleri pilot çalışmalarla % 10 sınırını zorlamıştır. Bu pilot çalışmalar 1980'lerde FN'nin genel politikasına yol göstermiştir. Yapısal iktisadi bunalım koşullarında göçmenleri işsizliğin ve her türlü yozlaşmanın sebebi olarak göstermesi FN'nin kaldıracı olmuştur.²²⁴ Bunun yanında 1970'lerin sonunda göç ve göçmen meselesi çok dikkat çekmezken,²²⁵ Le Pen “İki milyon göçmen eşittir iki milyon işsiz,” sloganını kullanmıştır ve bu anlamda göçmenliğe dikkat çeken ilk partilerden olmuştur. Le Pen göçü ekonomik ve sosyal maliyetiyle gündeme getirmiştir.²²⁶

Le Pen, programını AB, ABD, kapitalizm, küreselleşme, büyük işletmelere karşıtlık üzerine oturtmuştur. FN için en büyük ulusal tehlike “ters kolonileşme” olarak adlandırdığı dış göçlerdir. Yabancılar konusunda -ki burada kastedilen Müslüman gruplardır- yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilmesini, yabancıların sosyal hizmetlerden men edilmesini ve aile birleşmesinin yasaklanmasını savunmaktadır.²²⁷ Bununla beraber FN'ye oy verenler arasında işçiler, öğrenciler, azımsanmayacak oranda gençler ve aşırı milliyetçiler bulunmaktadır.²²⁸

FN'nin yanında PFN (Yeni Güçler Partisi), PNFE (*Parti Nationalite Français et Europeen* - Avrupalı ve Fransız Milliyetçi Parti) ve benzer birçok örgüt bulunmaktadır. Fransa'da yabancı düşmanlığını eylemlere dönüştüren birçok kişi bu gibi örgütlerden çıkmaktadır. Örneğin, PNFE, 150-200 kadar üyeye sahip olduğunu ileri sürmüştür.

²²⁰ M. Şehmus Güzel, **Fransa'da Aşırı Sağ ve Irkçılık**, İstanbul, Belgeler Yayınları, 1995, s.82.

²²¹ Güzel, **a.g.m.**, s.82.

²²² Güzel, **a.g.e.**, s.83.

²²³ Güzel, **a.g.e.**, s.83.

²²⁴ Bora, “Avrupa Üzerinde Neofaşiz Hayaleti”, s.29-30.

²²⁵ Glyn Ford, “Avrupa'da Yabancı Düşmanlığı ve Faşizm”, **İktisat Dergisi**, 1966, s.40.

²²⁶ Atikkan, **a.g.e.**, s.117.

²²⁷ Deniz Altınbaş Akgül, “Eşitlik Özgürlük Irkçılık: Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ”, **Stratejik Analiz**, Cilt 3, Sayı 27, Temmuz 2002, s.23.

²²⁸ Güzel, **a.g.e.**, s.97-98.

Öldürme, yaralama, bombalama, kundaklama, mezarlıklara saldırıları bu tür örgütlerden kişiler düzenlemiştir. Bu örgütler FN'nin de ciddi destekçileridir, dolayısıyla oy kaybedildiğinde ya da seçim kaybedildiğinde büyük sorun yaratmaktadırlar.²²⁹

Le Pen, Fransa'da 2002 yılında ilk turu 21 Nisan'da olan başkanlık seçimlerinde ikinci sıraya yükselmiştir. Bu dönem Le Pen karşıtı çok geniş bir kampanya başlatılmıştır, ancak bu kampanyalar Le Pen'e daha fazla oy getirmiştir.²³⁰ Bunun yanında bu kampanyalar Le Pen'in başarısının daha yükseleceğinin yarattığı korkuyu göstermektedir. Le Pen'e karşı sadece Fransa içinde değil, AB ülke başkanları ve ülke halkları tarafından karşıt tepkiler verilmiştir, ayrıca Fransa'yı uyarıcı mesajlar yayımlanmıştır.²³¹ İlk turun arkasından bütün parti ve adaylar Le Pen'e karşı birleşmiştir ve Chirac başkanlık seçimlerinde yüksek bir oy ile ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir²³², sonuçta Le Pen kaybetmiştir. 2007'de ise Sarkozy'nin aday olduğu Cumhurbaşkanlığı seçimlerini de kaybetmiştir.²³³

2011 yılında parti kongresinde Ulusal Cephe'nin liderliğini yeni bir imaj yeni bir görünüş idealinde olan Marine Le Pen babasından devralmıştır. Liderliği devralır almaz ilk olarak antisemitizmi lanetleyip, bazı kentlerdeki Müslümanların sokakta namaz kılmasını Nazi işgaline benzetirken, cumhurbaşkanlığı seçimleri kampanyasında İslam için yeşil faşizm temasını kullanmıştır.²³⁴ Ulusal Cephe Kurmayları ise Marine Le Pen'i "şeytanın kızı" imajından kurtarmaya çalışmıştır. 2012 seçimlerinde Cumhurbaşkanlığı'na aday olmuş, seçilemese de Sarkozy karşısında oylarını 17,9'a yükselterek Sarkozy'nin imajını ciddi anlamda sarmıştır.²³⁵ 2014 yılında ise, Marine Le Pen liderliğinde Ulusal Cephe Partisi, ülke tarihinde ilk kez senatoya girerek iki koltuk kazanmıştır.²³⁶ İnsan Hakları Bildirgesi, Fransız Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi işgaline karşı direnişi ile tarih yazan Fransızlar, aşırı sağ parti FN'nin

²²⁹ Güzel, **a.g.e.**, s.168-169.

²³⁰ Akgül, **a.g.m.**, s.20.

²³¹ Akgül, **a.g.m.**, s.20.

²³² Akgül, **a.g.m.**, s.21.

²³³ Atikkan, **a.g.e.**, s.117.

²³⁴ Atikkan, **a.g.e.**, s.118.

²³⁵ Atikkan, **a.g.e.**, s.117.

²³⁶ Fransa'da Aşırı Sağın Önlenemeyen Yükselişi, 29.09.2014, (erişim)

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140928_fransa_senato, 12.12.2015

ülkenin en büyük partisi olması gerçeğine alışmaya çalışmıştır.²³⁷ 2014 yılında Fransız siyasetinde yükselen tek parti Ulusal Cephe olmuştur.²³⁸ Paris'te 2015 yılında yaşanan terör saldırılarının ardından ise Fransız halkı, çareyi, yerel seçimlerinde aşırı sağcı parti Ulusal Cephe'ye yönelmekte aramıştır. Sonuçlar ulusal çapta şok etkisi yaratmıştır. Bu şokun nedeni Ulusal Cephe'nin birinci parti olma yolundaki başarısını pekiştirmesidir.²³⁹ Le Pen'in devam eden yıllarda Cumhurbaşkanlığı asılacağı bir olgudur. Le Pen tarihin kendisine Fransa'yı kurtarma misyonu verdiğiğine inanmaktadır.²⁴⁰

2.2.3.1.2. İtalya - İtalyan Sosyal Hareketi

İtalyan siyasi kültüründe sağcılık, Mussolini'nin kurduğu faşist rejimle özdeşleşmektedir. 90'larda kurulan sağ partiler, Mussolini'den daha ılımlı bir izlenim yaratmaktadır.²⁴¹ İtalyan Sosyal Hareketi (Movimento Sociale Italiana - MSI) 1946'da Mussolini'nin görüşlerini yaymak amacıyla kurulmuş olan partidir.²⁴² Bu klasik Neo-faşist hareket İtalya'da hem nicel hem nitel yönden büyük bir gelişme göstermiştir. İtalyan Faşizm'in varisi olan MSI Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında en istikrarlı Neo-faşist hareketidir, % 5 civarında oy oranıyla İtalyan Parlemantosu'nda hemen her dönemde yer almıştır.²⁴³ Bu hareketin temel aldığı ideolojiler geleneksel faşizm ile benzerlik göstermektedir. Milliyetçilik, korporatizm, anti-komünizm, sınır uzlaşmacılığı olarak özetlenebilir.²⁴⁴ Parti tüzüğü'nün ilk maddesi şu şekildedir: "*İtalyan Sosyal Hareketi etik bir yaşam anlayışından esinlenmiş, İtalyan halkının onur ve çıkarlarını savunmayı amaçlayan ve sosyal düşüncüyü kesintisiz bir tarihsel süreklilik içinde uygulamayı ilke edilmiş politik bir örgüttür.*"²⁴⁵

²³⁷ Fransa'da Aşırı Sağın Önlenemeyen Yükselişi, 03.03.2015, (erişim)

<http://www.amerikaninsesi.com/content/fransa-da-asiri-sagin-onlenemeyen-yukselisi/2665535.html>, 12.12.2015.

²³⁸ Atikkan, **a.g.e.**, s.119.

²³⁹ Fransa'da Front National Şoku, Eylül 2015, (erişim) <http://m.amerikaninsesi.com/a/fransada-front-national-soku-3092258.html>, 12.12.2015.

²⁴⁰ Atikkan, **a.g.e.**, s.119.

²⁴¹ Atikkan, **a.g.e.**, 97.

²⁴² Taş, **a.g.e.**, s.100.

²⁴³ Bora, **Avrupa Üzerinde Neofaşizm Hayaleti**, s.31-32.

²⁴⁴ Behice Boran, "Sağdaki Manevralar", **Haftalık Siyasi Haber ve Yorum Dergisi**, sayı 186-31, Ekim 1978, s.3.

²⁴⁵ Boran, **a.g.m.**, s.3.

1950'lerde İtalya'da soğuk Savaş politikası doğrultusunda Neo-Faşist kadrolar polis, jandarma, istihbarat kuruluşlarında ve "resmi yer altı" örgütünde sistematik biçimde istihdam edilmişlerdir. 1960'larda yükselişleri sekteye uğramıştır, ancak 1969'da MSI'nın o zamanki Genel Sekreteri Michelini'nin ölümü MSI için bir dönüm noktası olmuştur. Parti içindeki "devrimci" diye adlandırılan akımın lideri olan Almirante, o sırada çok gergin olan politik ortamı sonuna dek sömürerek Neo- faşist hareket için kitlesel destek sağlamaya çalışmıştır.²⁴⁶ Bu sebeple 70'lerde ikili bir stratejiye girmişlerdir. Bir yandan anti-komünist şiddete ve sokak örgütlenmesine kanat gererken, diğer yandan Hristiyan Demokratların "*Güçlü Devlet*" programına destek vererek sağ koalisyon seçeneğini diriltmeye çalışmıştır. Bu stratejiyle oylarını yükseltmeye başlamıştır.²⁴⁷ 1972 yılında monarşi yanlısı akımın da partiye dahil olması ile şimdiki adı "*İtalyan Sosyal Hareket- Ulusal Sağ*"ı ismini almıştır. Ulusal Sağ adı bu partiye liberal bir imaj sağlamıştır.²⁴⁸ 1973'den itibaren partinin politik çizgisi ve eylemleri yıkıcı boyutlara ulaşmıştır. İtalya'da özellikle 1970'lerde ve 80'lerde bir dizi terör eylemleri olmuştur. Partilerin ve örgütlerin varlığı bu olayları doğrudan olmasa bile dolaylı olarak destekler ve güçlenmesini sağlar nitelikte olmuştur. Örneğin, Bologna'da yapılan bombalı bir saldırıda 36 insan öldürülmüştür²⁴⁹ ve bu olaydan faşistler sorumlu tutulmuştur.

MSI 80 ve 90 yıllarda inişli çıkışlı bir yol izlemiştir. Devlet'in ön plana çıkması nedeniyle yabancı düşmanlığı başta çok etkili olmamışken, 90 yılların sonundaki ekonomik sorunlar nedeniyle bu unsur önemli hale gelmiştir ve ırkçı söylemler baş göstermiştir. 1991'de Fini'nin liderliğinin başlamasıyla ise MSI tamamen bir değişim yaşamıştır, sert bir tavır yerine daha ılımlı bir tutum izlemeye başlamıştır.²⁵⁰

2.2.3.1.3. İtalya - Kuzey Ligi Hareketi

Kökene 1970'li yıllardan daha eskiye dayanıyor olsa da İtalya Kuzey Ligi Hareketi (Lega Nord – LN) kendini asıl olarak 1979 yılında göstermiştir. Kuzey Ligi daha çok merkezi hükümet karşısındaki tepkileri analiz ederek bölgeselci ve milliyetçi

²⁴⁶ Boran, a.g.m., s.3.

²⁴⁷ Bora, *Avrupa Üzerinde Neofaşizm Hayaleti*, s.31-32.

²⁴⁸ Boran, a.g.m., s.3.

²⁴⁹ Ford, a.g.m., s.44.

²⁵⁰ Boran, a.g.m., s.3.

söylemlerle siyasi başarılar sağlayan bir partidir. 1979 yılında tüm özerk yapıları partiler ile koalisyon oluşturup bir araya gelerek Avrupa Parlamentosuna girmeyi amaçlamış ancak başarılı olamamıştır.²⁵¹ Bu süreç sonucunda Umberto Bossi Kuzey Liginin lideri olmuştur.

Son dönemlerde parti liderliğini Matteo Salvini yürütmekte ve oy çekmek için hem göçmen karşıtlığı hem yabancı düşmanlığı içeren bir politika izlemektedir. Salvini İtalya'ya gelen göçmenler için kurtarma operasyonu olmaması gerektiğini savunmaktadır, çünkü ona göre bu operasyonlar göçmenleri teşvik etmektedir.²⁵² 2015 yılında Kuzey Ligi ve taraftarları gelen göçmenleri ve mültecileri artık istenmediklerini göstermek için hükümete karşı yürüyüşler ve protestolar düzenlemişlerdir.²⁵³

2.2.3.1.4. Avusturya - Avusturya Özgürlük Partisi

1949 yılında Nazileri, Liberalleri ve Alman Milliyetçilerini kapsayan bağımsızlar birliği kurulmuştur. Bu birliğin dağılmasıyla Avusturya Özgürlük Partisi (Freedom Part of Austria – FPÖ) örgütlenmiştir.²⁵⁴ FPÖ, İtalya'daki MSI ile birlikte, İkinci Dünya Savaşı sonrası rejimin kuruluşundan beri var olan Avrupa'nın iki köklü Neo-Faşist partisinden biridir. Pan-Alman milliyetçi çizgisi ile FPÖ 70'lere dek marjinal kalmıştır. 1986 yılında, bugün “*Innsbruck Darbesi*” olarak tanımlanan gizli kapalı bir kulis hareketi ile 36 yaşındaki Haider, parti lideri olmuştur.²⁵⁵ 1970-86 döneminde Haider sağ popülist bir söylem oluşturmuştur. FPÖ'nün ideolojik söyleminin temel sabiti Alman Milliyetçiliği ve buna bağlı olarak Avusturya'nın bağımsız kimliğinin benimsenmesidir; Nazi rejimine, “Alman Birliği”nin gerçekleştiği dönem olarak sahip çıkılır. 1980'li yılların sonunda Haider, yabancı göçüne izin verilmesine şiddetle karşı çıkmıştır. Bunun bir anti-Cermen ırkçılığı olduğunu söylemiştir.²⁵⁶

²⁵¹ Alper Arısoy, “İtalya’da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi”, **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt.1, Sayı.1, s. 2-3.

²⁵² Julian Miglierini, “Migrants Tell Migrants: Don't Come to Italy”, 10.05.2014, (erişim) <http://www.bbc.com/news/blogs-eu-27352480>, 15.11.2016.

²⁵³ “Italy’s Anti-Immigration Movement Brings Protest Rally to Roma”, 28.02.2016, (erişim) <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2973389/Italys-anti-immigrant-movement-brings-protest-rally-Rome.html>, 15.11.2016.

²⁵⁴ Hakan Gürses, “Avusturya Nazi Ülkesi mi?”, **Birikim Dergisi**, Sayı 127, Kasım 1999, s.9-12.

²⁵⁵ Gürses, **a.g.m.**, s.9-12.

²⁵⁶ Bora, “Avrupa’da Neofaşizmin Hayaleti”, s.37-39.

Günümüze kadar bu ideolojik söylemlerini sürdüren FPÖ, göçmen karşıtı açıklamalarıyla son seçimlerde gittikçe oyunu arttırmaktadır. 2005 yılı itibariyle Heinz-Christian Strache liderliğinde daha sert tutumlar ile ilerlemeye başlamıştır.²⁵⁷ 2015’de Avusturya’da bazı eyaletlerde yapılan yerel seçimlerde oylarını 16 puanın üzerinde arttırarak, büyük bir çıkış elde etmiş ve bölgedeki üçüncü siyasi parti konumuna yükselmiştir. FPÖ başarısından sonra “cami yerine konut” gibi sloganlarla kutlama yapmıştır.²⁵⁸ 2015’de yayınladığı bir konuşmada Avusturya’ya her gün binlerce yasadışı göçmenin geldiğini ve ay boyunca 10.000’in üzerinde yasadışı göçmene sayısına ulaşıldığını belirterek, bu nüfusun Avusturyalı çocukların ve gelecek nesillerin ödemek zorunda olduğu sonuçlar doğuracağını belirtmiştir. Göçmenlerin hukuki yollarla gelebilmesi için kanunların olduğunu ama buna yine yasal yollardan karşı durulabileceğini, bu yüzden halkın sokağa çıkarak bu durumu protesto etmesi gerektiğini söylemiştir.²⁵⁹

FPÖ’nün en şiddetli mülteci karşıtlığı İslam ile mülteciliği eşleştirilerek yapmaya çalışmasıdır. Heinz-Christian Strache İslam’ı, “kadın düşmanı”, “anti-liberal”, “faşizm” olarak nitelendirerek İslam’ın yasaklanmasını gerektiğini belirtmiş ve aynı zamanda koalisyon partisinin daha fazla göçmen isteğine karşı çıkmıştır.²⁶⁰ Özetle İtalya’da hem halk hem sağ partiler göçmenler konusunda artık daha tahammülsüz bir sınıra gelmiştir. İtalyan halkı hem kendi hem çocuklarının geleceği için endişe duymakta, sağ partiler ise tam da bu kaygı üzerinde faydalanmakta ve oy oranını yükseltmektedir.

2.2.3.1.5. Almanya – Almanya için Alternatif Partisi

Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD – Alternatif for Germany) 2013 yılında sağcı popülist bir parti olarak Euro Bölgesi içinde mülteci yardım ve kurtarma paketlerine tepki amacıyla Almanya’da kurulmuştur. Başlangıçta seçmen desteği % 5’in altında kalmıştır. AFD’nin argümanları daha çok Avro’nun gelecek nesillere yük olacak

²⁵⁷ “Avusturya’da Aşırı Sağ FPÖ’den 16 Puanlık Büyük Çıkış”, 01.06.2015, <http://tr.euronews.com/2015/06/01/avusturya-da-asiri-sag-fpo-den-16-puanlik-buyuk-cikis>, 06.10.2016.

²⁵⁸ “Avusturya’da Aşırı Sağ FPÖ’den 16 Puanlık Büyük Çıkış”, 01.06.2015, <http://tr.euronews.com/2015/06/01/avusturya-da-asiri-sag-fpo-den-16-puanlik-buyuk-cikis>, 06.10.2016.

²⁵⁹ “HC Strache’den İlginç Dava”, 11.11.2015, (Erişim) http://www.havadis.at/haber/hc-stracheden-hukumete-ilginç-dava_h2809.html, 06.10.2016.

²⁶⁰ “Austrian Freedom Party Leader Strache Calls for ‘Islamization Ban’”, 14.01.2017, (erişim) <http://dw.com/p/2Vofh>, 22.01.2017.

olması, AB'nin geleceğinin başarısız olacak olması ve göç önlemlerinde yetersiz kalınmasıdır.²⁶¹ AFD partisi 2015 yılı itibariyle bir milyondan fazla göçmen ve mülteci gelmesi sonucu Başbakan Merkel'e karşı milliyetçi cepheye dönüşmüştür. "Batı'nın İslamlaştırılması"na karşı olarak haftalık yürüyüşler organize etmiş ve Pegida Hareketi ile bağlantılı olarak hareket etmiştir.²⁶²

AFD sınır kontrollerinin çok daha sıkı olması gerektiği ya da tamamen AB dış sınırlarının kapatılması gerektiğini savunmaktadır ve hatta yasadışı yollardan girmeye çalışan göçmen ve mültecilere ateş edilmesi gerektiğini savunmuştur.²⁶³

2.2.3.1.6. Hollanda – Hollanda Özgürlük Partisi

Ötenazi, hafif uyuşturucular, eşcinsel evlilikleri gibi unsurları kabul eden, bu anlamda dünya çapında serbestliği ile tanınan²⁶⁴ ve hatta çok kültürlülüğü ile gurur duyulan Hollanda'nın 2000'li yıllar itibariyle göçmenler ve İslam karşısında takındığı tavrı toplumsal barışa en büyük tehdit ve "çok kültürlü drama" olarak tanımlanmıştır.²⁶⁵ Özellikle son dönemlerde Hollanda'da sağ popülizm yükselmesi ve çok kültürlü yapının kabul edilmemesi daha net görülür olmuştur.

Geert Wilders 2004 yılında Özgürlük Partisi'ni (Party for Freedom – PVV) kurmuştur. 2006 yılında ilk kez katıldığı seçimlerde Wilders Grubu 9 koltuk kazanarak çıkışını göstermiştir. Wilders Hollanda'nın milyonlarca göçmen ve mülteci tarafından İslamlaştırılmasına karşı bir mücadele yürütmektedir, yani uluslararası anti-cihad hareketinin başı sayılmaktadır.²⁶⁶ PVV lideri Wilders Fas kökenlilere için kullandığı ifadelerde çok ileri gitmesinin sonucu olarak, "bir gruba karşı ırk temelinde ayrımcılık yapmaktan ve hakaret etmekten" mahkum olmuştur. PEGIDA üyeleri ve destekçileri ise

²⁶¹ "Alternative für Deutschland (AfD)", 01.11.2016, (erişim) <http://www.dw.com/en/alternative-f%C3%BCr-deutschland-afd/t-17455253>, 05.11.2016.

²⁶² "What does Alternative for Germany (AFD) Want?", 05.09.2016, (erişim) <http://www.bbc.com/news/world-europe-37274201>, 05.11.2016.

²⁶³ "What Does Alternative for Germany (AFD) Want?", 05.09.2016, (erişim) <http://www.bbc.com/news/world-europe-37274201>, 05.11.2016.

²⁶⁴ İhlamur, Öner (der.), **a.g.e.**, s. 161.

²⁶⁵ Peter Harrington (ed.), **Essays On Integration and Participation**, Demos, 2008, s.30-33.

²⁶⁶ Partij Voor De Vrijheid, <http://www.geertwilders.nl/index.php/94-english/2007-preliminary-election-program-pvv-2017-2021>, 06.11.2016.

Wilders için destek gösterileri düzenlemiştir.²⁶⁷ Tüm bunların yanında parti lideri 2017 Mart seçimlerinde iktidar olamamakla birlikte ısrarla anti-mülteci yaklaşımını sürdürmektedir. İslamlaşma karşıtı bir manifesto yayınlamıştır ve ülkeden tüm İslam sembollerinin, camilerin kaldırılmasını ve Kur'an yasağının gelmesini önermiştir.²⁶⁸

PVV partisi mültecilere yardımı gereksiz bulmaktadır ve bu anlamda Hollanda üzerinde bir etki yaratmıştır. Örneğin, Hollandalılar, “*düşük eğitilmiş sığınmacıların sadece para kazanmak için Avrupa'ya geldiği*” görüşündedir. Hatta bu sebeple Hollanda'da yabancıların iş arama kurumları ile bağlantıları kesilmektedir. Örneğin, Türklerinde içerisinde olduğu “Batılı olmayan” diye tanımlanan yabancıların işsizlik oranı %13,1 iken batılı yabancılar arasındaki oran %7,1 Hollandalılar arasında ise %4,2 oranında belirlenmiştir.²⁶⁹

PVV ve aşırı sağ diğer partiler sığınma merkezlerinin açılmasına karşı durmakta ve sınırların tamamen kapatılmasını istemektedirler. Ülkeye kabul edilmesi öngörülen her mülteci grupları anlaşmaları sonrası sağ ve merkez parti başkanları ya da belediye başkanları yerli halk tarafından tehdit edilmekte, hatta arabaları bile yakılmaktadır.²⁷⁰ İslam ve mülteci karşıtlığı Hollanda'da giderek yükselmektedir ve bunun sonucunda PVV 2010 seçimlerinde 24 yer kazanmış, 2012 seçimlerinde 15, 2014 başarısı artmış ülkede üçüncü parti olmuştur. 2017 seçimlerinde de oyunu arttırmış ancak koalisyon hükümetinde yerini alamamıştır.²⁷¹ Sert popülist politikası nedeniyle oy oranını arttırarak bir gün iktidar olabileceği korkusunu yaşatmaya devam etmektedir.

2.2.3.2. Milliyetçi Hareketler

Aşırı sağ partiler halk üzerinde yasal yollar ile etki yaratabilen ya da düşüncelerini yasal

²⁶⁷ “Hollandalı İrkçı Lider Wilders Yargılanıyor”, 18.03.2016,

<https://tr.sputniknews.com/avrupa/201603181021580590-hollanda-asiri-sag-irkci-lider-geert-wilders-yargilama/>, 06.11.2016.

²⁶⁸ Caroline Mortimer, “The Netherlands’ Most Popular Party Wants to Ban All Mosques”, 28.08.2016, (erişim) <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/netherlands-pvv-leader-geert-wilders-koran-islam-mosque-ban-holland-dutch-pm-favourite-a7214356.html#gallery>, 06.11.2016.

²⁶⁹ Yılmaz Elmas, “Avrupa’da İrkçı Salgın”, **Artı90 Dergisi**, Sayı.2, Nisan, 2012, s.35.

²⁷⁰ Yusuf Özkan, “Hollanda: Mülteci Karşıtlığı Şiddete Dönüşüyor?”, 28.10.2015, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151028_yusuf_multeci, 06.11.2016.

²⁷¹ Nurlan Aliyev, “Avrupa Birliği’nde Göçmenler Sorunu ve Radikal Sağ Partiler İçin Yeni İmkanlar”, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, 20.10.2016, (erişim) <http://newtimes.az/tr/views/4866>, 6.11.2016.

yolardan geniş kitlelere iletebilme gücüne sahip olmuşlardır. BU nedenle sağ partilerin aşırıya kaçan söylemlerinin yaptırımları olabilmiş ya da devlet tarafından kontrolleri sağlanabilmiştir. Milliyetçi hareketler kontrolü daha güç olan, eylemleri genellikle şiddet içeren, yabancıları kesinlikle kabul etmeyen, kontrolleri çok daha güç olan hareketlerdir. Aşağıdaki kısımda Avrupa’da büyük etki yaratmış bu hareketlerden bazılarını ele alacağız.

2.2.3.2.1. Pegida Hareketi

Pegida (Patriotic Europeans Against the Islamisation of the West / Batı’nın İslamleştirilmesine Karşı Yurtsever Avrupalılar) grubu, küçük bir topluluk olarak başlamış ve sokak fenomeni olup binlerce insandan destek alan bir Alman siyasi hareketidir. Pegida hareketi 2014 yılında Lutz Bachmann liderliğinde 12 kurucu üye tarafından örgütlenmiştir. Pegida, göçmenlerin en az olduğu Dresden kentinde 300 kişi ile başlamış, ancak 2014’te sayısı 17.000’e, 2015’te ise sayısı 18.000’e ulaşmıştır.²⁷²

Lutz Bachmann’ın sosyal medyada Hitler’e benzer makyaj ve kılıkta çekindiği fotoğrafı paylaşarak, altına ‘O geri döndü’ ifadesini yazdı. Bu eylem PEGIDA’nın halk üzerinde Nazizm ruhunu uyandırmak istediğini somut şekilde göstermektedir. PEGIDA üzerine yapılan bir söyleşide bu benzerlik için şunlar söylenmiştir:

“PEGIDA taraftarları, İslam’ın yayılmasına ve yabancılara karşı yapılan eyleme Neo-Nazilerin katılmadığını iddia etse de eylemlerde "Biz halkız" sloganları atanların arasında çok sayıda aşırı sağcının ve Neo-Nazi'nin olduğu ifade ediliyor. Naziler tarafından kullanılan, halk (Volk) terimi, ırki bir birlik ve kolektif bir misyonu barındırıyor. Bu nedenle PEGIDA gösterileri boyunca, halk ve anavatan kavramları tekrar ön plana çıktı. Ancak bunlara -PEGIDA hareketinin faşizmle ilişkilendirilebilecek yönleri olmasına- rağmen bütünüyle bu yöne gittiğini söylemek için erken. Yeni faşizmden ziyade mevcut olan faşizmin tekrar canlanması diyebiliriz çünkü durgunluk yaşayan ırkçı hareketler zamanla hız kazanıp doğal olarak faşizme dönüşebiliyor. Bu çerçevede PEGIDA hareketi

²⁷² Elmas Topcu, “Pegida: ‘Son Alman Fenomeni’ Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey”, 12.01.2015, (erişim) <http://www.diken.com.tr/9-soruda-pegida-son-alman-fenomeni-hakkinda-bilmeniz-gereken-sey/>, 17.10.2016.

de Almanya’da aşırı sağ söylemin ırkçılığına bir kılıf bulmuş ve bunun üzerinden kitlelere ulaşıyor.”²⁷³

Pegida hareketi iltica, sığınma, mülteci ve göçmen politikaların sertleşmesini talep etmektedir. Mülteci ve sığınmacılara verilen hakların ve Avrupa’ya göçün durdurulmasını talep etmektedirler.²⁷⁴ Aşırı sağcı grup boykotlarında “İslamlaşma Avrupa Birliği’nin ötanazisidir.”, “Kuran zehirdir.” gibi pankartlar taşımaktadır.²⁷⁵ Taraftarların savunuları ise yabancıları şiddetle bir arada görmelerinden kaynaklanmaktadır. Onlara göre Müslümanlar (özellikle Türkler) her sorunda şiddet yanlısı olarak görülmektedir. Türkleri, genel olarak uyuşturucu satıcı, şiddet yanlısı kişiler olarak tanımlamaktadırlar.²⁷⁶

Pegida hareketinin ikinci yıl dönümü gösterisinde “*Durchgezaehlt*” (sayıldı) adlı araştırma grubu, eylemde yaklaşık 8.500 kişiye yakın katılımcı olduğunu belirtirken, karşı gösterilere katılımın çok düşük kaldığını belirtmiştir. Bununla beraber konuşmacılar, Le Pen ve Trump’ın galibiyetlerini beklediklerini belirtmişlerdir.²⁷⁷

2.2.3.2.2. İngiliz Savunma Ligi

İngiliz Savunma Ligi (English Defence League – EDL) 2009 yılında İslamiyete karşı Luton kentinde kurulmuştur. Birkaç yüz kişilik grupları geçmeyen, ancak giderek büyüyen EDL, özellikle Müslümanların yaşadığı bölgeleri hedef alarak ırkçı sloganlarla yürüyüşler düzenlemektedir.²⁷⁸ Grubun sözcüsü Tommy Robinson’dur, adını grubun kurulduğu Luton kentinde yaşayıp mahkûm edilmiş bir futbol holiganından almıştır. Bu

²⁷³ Alman Faşizminin Değişen Yüzü Pegida Hareketi, 10 Ocak 2016, (erişim) <http://setav.org/tr/5-soru-alman-fasizminin-degisen-yuzu-pegida-hareketi-yorum/18033>, 20 Ocak 2016.

²⁷⁴ “PEGİDA Lideri Christian Müller, Tam Bir ‘SUÇ MAKİNESİ’ Çıktı”, 20 Şubat 2016, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/pegida-lideri-christian-muller-tam-bir-suc-makinesi-cikti-40057824>, 17.10.2016.

²⁷⁵ Yusuf Özkan, “Pegida: Kebap Yemeyin, Türkiye’ye Gitmeyin, 08.10.2015, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151108_pegida_turkiye_kebap, 17.10.2016.

²⁷⁶ Yılmaz Elmas, *Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği*, 1.Baskı, Ankara, USAK, 2008, s.30.

²⁷⁷ “Bachman Suçlu Bulundu”, 03.05.2016, (erişim) <http://m.dw.com/tr/bachmann-su%C3%A7lu-bulundu/a-19232475>, 17.10.2016.

²⁷⁸ “Avrupa’daki Aşırı Sağcı Partiler ve Örgütler”, (erişim) <http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/galeridetay/52771/4369/2/avrupadaki-asiri-sagci-partiler-ve-orgutler>, 17.10.2016.

hareketin yola çıkış noktası küresel İslamlaşmaya karşı mücadeledir.²⁷⁹ Robinson ve EDL üyeleri ırkçı bir örgüt olmadıklarını savunmakta, ancak Batı dünyasının demokratik yapısının radikalci islam yüzünden tehdit altında olduğunu, bununla mücadele edilmesi gerektiğini belirtmektedirler.²⁸⁰

Müslümanların saldırganlığından, hoşgörüsüzlüğünden ve bitmeyen talepleri olduğunu ve bu nedenle artık İngiltere’den gönderilmeleri gerektiğini savunmaktadırlar. Müslümanların yoğun olduğu yerlerde cinsel istismarın varlığını, kadınların ezildiğini, sözde namus cinayetleri işlendiğini, ayrı okul talepleri ve şeriat hukuku uygulamak istediklerini iddia etmek ve bu sebeple İngiliz halkının yaşam şartlarının bu durum ile bozulma tehditinin de olduğunu savunmaktadırlar.²⁸¹

Sığınmacılar örgüt için sorun teşkil etmemektedir ancak onlara göre gelecek olanların nasıl biri olduğunun, hangi koşullar altında geldiğinin çok büyük önemi olduğunu, İngiltere’ye “uyabilecek kişiler”e vatandaşlık verilmesi gerektiğini ve tüm mültecilere “geçici sığınma” verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

2.2.3.2.3. Bloc Identitaire

Bloc Identitaire – Kimlik Blok’u Avrupa’da 2003 yılında “*kimlik savunuculuğu*” amacı ile kurulmuştur. Sokaklarda evsizlere “domuz etinden” çorba dağıtması ile kötü bir ün kazanmıştır. Logosunda İslam karşıtlığını göstermek için siyah bir yaban domuzu bulunmaktadır.²⁸² Anti-Batı, Anti-Beyaz ırkçılığa karşıt eylemler yaptıklarını öne sürmüşlerdir.

Her yıl çeşitli kimlik kampanyaları düzenlemektedirler. Örneğin, 2011 yılında helal ürünlerin çoğalmasını kınamak için kampanya başlatmışlardır. 2012 yılında ise,

²⁷⁹ Arno Lichtenberg, “İslam Karşıtı Cephe Avrupa’da Büyüyor”, çev. Başak Sezen, (erişim) <http://www.dw.com/tr/islam-kar%C5%9F%C4%B1t%C4%B1-cephe-avrupada-b%C3%BCy%C3%BCyor/a-6136050>, 17.10.2016.

²⁸⁰ Arno Lichtenberg, “İslam Karşıtı Cephe Avrupa’da Büyüyor”, çev. Başak Sezen, (erişim) <http://www.dw.com/tr/islam-kar%C5%9F%C4%B1t%C4%B1-cephe-avrupada-b%C3%BCy%C3%BCyor/a-6136050>, 17.10.2016.

²⁸¹ “The English Defence League’s Mission Summary”, (erişim) <http://www.englishdefenceleague.org.uk/mission-statement/>, 17.10.2016.

²⁸² “Avrupa’daki Aşırı Sağcı Partiler ve Örgütler”, (erişim) <http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/galeridetay/52771/4369/2/avrupadaki-asiri-sagci-partiler-ve-orgutler>, 17.10.2016.

Fransa’da yapılacak olan cami için işgal planı yapılmıştır. Bunun amacı ülkenin müslümanlaştırılmasına karşı durma, göç konusunda engelleyici referandumlar düzenlemek, cami yapımlarını azaltmaktır.²⁸³

Amaçları lobiler, dernekler, sendikalar kurarak ve sosyal medyayı kullanarak kamuoyunu bilinçlendirmek ve Fransız köklerini, kültürünü canlandırmaktır. İslamlaştırma ve Amerikanlaşma onların gördüğü iki gizli tehdittir. Avrupa’nın iki kültür unsurlarından da arındırılması gerektiğine inanmakta ve kendi kültürlerini korumaları gerektiğine belirtmektedirler. McDonalds ve Kebap arasında bir tercih yapmanın Avrupa kimliği için mantıklı olmayacağını ve çizgi roman, resim, müzik, sosyal medya, konferanslar ile kültürel eylemleri canlı tutulması ve Avrupa kültürünün korunması gerektiğini belirtmektedirler.²⁸⁴

2.2.4. Almanya Örneği: Nazizm

Nasyonal Sosyalizm (Nazizm) Birinci Dünya Savaşından sonra Almanya’nın yenilgisi, savaşın getirdiği yükümlülükler, ekonomik bunalım, yitirilen güç, artan işsizlik ve bu sebeplerle artan milliyetçilik ile Hitler liderliğinde bir yönetim sistemi ve düşünce biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, Faşizmin uluslararası bir fenomen olmasında önemli bir etkidir ancak en önemli etkisi Almanya’da Nazizm’in zafer kazanması olmuştur.²⁸⁵ Her şeyden önce, Versailles antlaşmasının alçaltmalarına ve bu durumu benimseyen politikacılara karşı bir protesto hareketi olarak başlasa da, Nasyonal-Sosyalizm, ekonomik bunalımın ve büyük bir bölümü işsizliğe bırakılmış insan yığınlarının ortasında, burjuva ya da proleter olsun, geleneksel partilerin güçsüzlüğünün yol açtığı bıkkınlık içerisinde bir siyasal temel bulmuştur.²⁸⁶ Hitler, Nazizm’e dair fikirlerini insanlara empoze etmek için bu durumu kullanmıştır. Hayal kırıklığına uğramış, milli gururu yıpranmış ve Almanya içinde Yahudilerin en iyi konumda olduğu iddialarının verdiği huzursuzluğun üzerine oynamıştır.²⁸⁷ Nazizm ideolojisini yayan Nazi Hareketi, cılız ve bölücü olarak gördüğü Weimar demokrasisini yıkmak ve ulusu tek bir kişinin, yani lider (führer) Adolf

²⁸³ “Avrupa’daki Aşırı Sağcı Partiler ve Örgütler”, (erişim)

<http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/galeridetay/52771/4369/2/avrupadaki-asiri-sagci-partiler-ve-orgutler>, 17.10.2016.

²⁸⁴ Bloc Identitaire, (erişim) <https://www.bloc-identitaire.com/actualite/3096/europe-awakes>, 18.10.2016.

Hitler'in tartışmasız önderliği altında toplamak ve yepyeni bir halk birliği (*Volksgemeinschaft*) olarak tekrar birleştirme amacını gütmüştür.²⁸⁸

Nazizm'i daha iyi anlamak için Almanya'da Nazizm'in tarihinden ve lideri Hitler'den biraz bahsetmemiz gerekir. 1919 yılının temmuz ayında Hitler hiç dikkat çekmeyen Bavyera partisinin üyesidir. 1923'de tüm aşırı sağcı örgütlerin onayıyla iktidarı ele geçirmek için -başarısız bir- darbe girişiminde²⁸⁹ bulunmuştur. Bu sebeple on aylık hapse mahkûm olmuş, ancak kısa bir süre yattıktan sonra çıkmıştır. Onun hapse girmesiyle dağılan NSDAP, 1925'de hapisten çıkmasıyla tekrar aktif hale gelmiştir. Hitler bu süreçte partisinde istediği etkin yapıyı oluşturmuştur ve 1930'daki seçimde büyük bir ilerleme kaydetmiştir. 1932 seçimlerinden sonra ise Hitler artık hükümette yer almıştır. Kampanya ve propagandalarını geniş çaplı sürdürmüştür. 1933'de savaşın ilk karşılığını almıştır ve partisi tek parti ilan edilmiştir. Dünya'ya egemen olan ekonomiyi desteklemek, gıda ve mümkün olduğunca hammadde bakımından kendi kendine yetebilmek adına Doğu Avrupa'da kendilerine yaşam alanı yaratmak, son olarak 1914 ruhunu yeniden canlandırmak için harekete geçmiştir.²⁹⁰ Fikirlerini benimsetmek için terörünü etkili kılmıştır, ancak bunu elbette gizli oluşturduğu polis gücü ile yapmıştır. Polis gücü Nazizmin güçlenmesinde kilit noktayı oluşturmaktadır. Emirleri sorgulamadan kabul eden polislerin misyonu ve hedefleri karakteristik bir yapıdan oluşmaktadır. Kişilerin (yani suçlu olarak nitelendirdikleri insanların) düşündükleri, suçlu olup olmadıkları ile ilgilenmeden onları suçlu olduklarına baskı yoluyla ikna etmeye yönelik bir zorbalık içermektedir.²⁹¹ SS'ler, SA'lar ve diğer polis güçleri Nazizmin amaçladıkları yolunda gerçekten iyi bir muhafız olmuştur, çünkü bu örgütlerdeki kişiler için şiddet yaşamlarının bir parçası haline gelmiş olan bir unsur olarak görülmektedir.²⁹²

²⁸⁵ Morgan, **a.g.e.**, s.13.

²⁸⁶ Charles Bettelheim, **Nazizm Döneminde Alman Ekonomisi**, çev. Kenan Somer, Ankara, Savaş Yayınları, 1982, s.21.

²⁸⁷ Mack Taner, "Faşist Sıfatı", **Liberal Düşünce**, çev. Atilla Yayla, Sayı 35, 2004, s.39.

²⁸⁸ Jane Caplan, **Hitler Almanyası**, çev. İdem Erman, İstanbul, İnkılap Yayınları, 2008, s.29.

²⁸⁹ Sabine, **a.g.e.**, s.14.

²⁹⁰ Caplan, **a.g.e.**, s.42.

²⁹¹ Hannah Arendt, **Formasyon, Sürgün, Totalitarizm: Anlama Denemleri 1930-1954**, çev. İbrahim Yıldız, 1.Baskı, Dipnot Yayınları, 2014, s.418.

²⁹² Henri Micheal, **Faşizmler**, çev. Füsün İstel, İletişim Yayınları, 2011, s.54-57.

Nasyonal Sosyalizmin anayasal bakımından rehberi olan Carl Schmitt siyasal eylemleri “dost-düşman” ayrılığı üzerinden açıklamaktadır. Bu ayırıda önemli olan “öteki” olarak görünenin düşman ya da kötü bir rakip olması değildir, yalnızca “öteki” ya da “yabancı” olması siyasal düşman olarak görülmesi için yeterlidir. Nitekim Hitler’in “öteki” olarak Yahudileri seçmesi, ırklararası karşıtlık oluşturması ve ırklararası savaş başlatması da buna dayanmaktadır.²⁹³ Nasyonal Sosyalist diktatörlüğüne özgü felsefe Hegel’e dayanmamıştır, Alman hareketini desteklemek için kurulan ırksal halk kuramına dayanmıştır. Bu asıl olarak iki parçadan kuruluydu: birincisi toprak, ırk ve Lebensraum (yaşam alanı) gibi ilgili kuramsal düşüncelerdir; ikincisi de bunların totaliter hükümete pratik uygulanışıyla ilgili düşüncelerdir.²⁹⁴

İstedığı gibi Almanya’yı Yahudilerden arındırmış Almanları ari ırk ilan etmiş²⁹⁵, birçok ülkeyi (Norveç’ten Yunanistan’a, Fransa’dan Sovyetler Birliği’ne kadar) işgal etmiştir. Zamanla Hitler’in yayılma ve dışlama politikası “imha politikası” na dönüşmüştür.²⁹⁶ Ancak 1944-45 li yıllarda hedeflerine o kadar odaklanmıştır ki savaşın gidişatını kontrol edemez hale gelmiştir. Britanya’yı hafife almış olması ve Rusya’nın işgali Hitler için savaşın sonunu hazırlayan nedenleri oluşturmuştur. Almanya için savaş çok daha büyük kayıplar getirmiştir.

Hitler akımını başlattığı ve ilk harekete geçtiği an itibariyle büyük etkiler yaratmıştır. Sabine’ in de belirttiği gibi, “*Hitlerizm bir doktrin değil, bir harekettir*”.²⁹⁷ İdeolojiden yalnızca propagandada kullanmak için “slogan” almıştır. Nasyonal Sosyalizm başarısının büyük bölümünü propagandasına borçludur; bu konuda bir bakanlık kuran ilk rejimdir. Nazi propagandasının yazılı olmaktan çok sözlü olarak daha fazla etki uyandırdığı fark edildiğinde, radyo yayınları, miting söylevlerinin yeniden yayınlanmasına ağırlık verilmiştir.²⁹⁸ Nazi hareketinin totaliter öncesi iklimi altında gerçekleşen Nazi topluluğu, tüm Almanların haklarının eşitliği değil, doğanın eşitliği demek olan bir mutlak eşitlik üzerinde; kendilerinin tüm öteki halklardan mutlak

²⁹³ Örsan Ö. Akbulut, “Siyaset Biliminin Siyaseti”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 44, Sayı 4, Aralık 2011, s.18-20.

²⁹⁴ Sabine, **a.g.e.**, s.315-316.

²⁹⁵ Hitler, **Kavgam**, s.34.

²⁹⁶ Caplan, **a.g.e.**, .131.

²⁹⁷ Sabine, **a.g.e.**, s.36.

²⁹⁸ Micheal, **Faşizmler**, s.65-66.

farklılıkları üzerinde temellendirilmiştir.²⁹⁹ Propaganda bir nevi halkı yönlendirmek için iyi bir araç olmuştur. Totaliter rejimlerde olan olgular isteğe göre değiştirilip kullanılabilir ve bugün doğru sayılan bir olgunun yarın yanlış olması rahatlıkla kabul edilebilir ve ettirilebilir. Hannah Arendt'e göre Nazilerin yarattığı bu değişken gerçeklik algısı, sürekli değişen olaylar ve sloganlar Nazi doktrinlerine ve bu doktrinlerin çürütülmesine yönelik iddialara az ilgi gösterilmesinin sebeplerinden biri olmuştur.³⁰⁰

Nazizm için tek değişmez nokta ırkçılık'tır. Bu ırkçılık milliyetçi politikayı, hareketin emperyalist projelerini destekleyecek niteliktedir. Hitlercilik bir nevi inanç biçimi gibidir.³⁰¹ Hitler Nasyonal Sosyalizmin temelini oluşturan fikirleri ilk olarak "Mein Kampf" da ele almıştır. Naziler kampanyalarında sürekli olarak Almanya'nın genel çıkarlarına ve birleştirici "Volksgemeinschaft" idealine vurgu yapmışlardır.³⁰² Savaş ve soykırım, her iki kelime de otomatik olarak doğrudan Hitler'i temsil eder bir nitelik kazanmıştır, çünkü bunlar onun "Weltanschauung"u, yani "dünya görüşü"nü temsil ettiği şeyin özünü oluşturmaktadır.³⁰³ Nazizm'in benzersizliği meselesinde, liderinin kişiliği ve fikirlerinin ötesinde bir şey aramaya gerek duyulmaması konusunda ısrarcı oluşunun ardında yatan açık neden budur. Nazizm'in benzersiz yanı kahraman unsurunu her yönüyle taşıyan Hitler oluşturmuştur.³⁰⁴

Hitler, dünyadaki ırkları üçe ayırmıştır. "Herrenvolk" yani "Ariiler" dünyanın hâkimi olan ırktır. Hitler Arileri "kültürün yaratıcısı" olarak tanımlamış ve sanatta, müzikte, felsefede siyasette tüm yeniliklerin Ariler tarafından gerçekleştirildiğine inanmıştır. İkinci sınıf, Almanların fikirlerinden ve icatlarından yararlanabilen ancak yaratıcılıktan yoksun "kültür taşıyıcıları"dır. En dipte Hitler'in tanımıyla asil ve yaratıcı Arilere karşı sonu gelmeyen bir savaş veren Yahudiler "kültür düşmanları" vardır. Bu yüzden Hitler'in dünya görüşü, ancak Arilerin dünya hakimiyeti ya da Yahudilerin nihai zaferiyle sona erebilecek bir çatışma, Almanlar ile Yahudiler arasındaki ırkçı bir

²⁹⁹ Arendt, **Totalitarizmin Kaynakları-3.**, s.125.

³⁰⁰ Arendt, **Formasyon, Sürgün, Totalitarizm: Anlama Denemleri 1930-1954**, s.355.

³⁰¹ Sabine, **a.g.e.**, s.36.

³⁰² Caplan, **a.g.e.**, s.57-58.

³⁰³ Iodrachi, **a.g.e.**, s.390-340.

³⁰⁴ Iodrachi, **a.g.e.**, s.390.

mücadele şeklinde karşımıza çıkan iyi ile kötü arasındaki çatışma fikrine dayanmaktadır.³⁰⁵

Nazizm, Faşizm gibi “ulus” veya “devlet” unsurlarına dayanmamaktadır. Nazizm harekete geçme gücünü “volk (ırk)” kavramına dayandırmaktadır. Özel, üstün ve kan saflığına dayanan “Volk” fikri ile bir “*Volksgemeinschaft (topluluk)*” oluşturmak istemiştir. Modernizme, Liberalizmin değerlerine, insan haklarına, en önemlisi Kapitalizme ve Komünizme karşı olan bir “Nasyonal Sosyalizm” meydana getirmeyi amaçlamıştır. -Akla, yeteneğe, hitap ve yönetim gücüne sahip kahraman- Lidere itaat edecek topluluğun, lidere ve “Nasyonal Sosyalizm”e bağımlılığını sürdürmek için oluşturulan nosyonlar ile de bu ideolojini temel unsurlarını oluşturmuştur.³⁰⁶

Ian Kershaw’a göre Nazizm, bir Faşizm ve Totalitaryanizm biçimi olarak tanımlanabilir ancak bu yalnızca genel hatları itibariyle mümkün olabilir, genel özellikleri dışında ise Nazizm özgün bir ideoloji ve hükümet biçimi olarak ortaya çıkmıştır.³⁰⁷ Nazizm’in benzersizliğinin önemli bir parçası, denizaşırı ülkelere değil de bizzat Avrupa’nın kendisine yönelen bir ırksal milliyetçilik ve emperyalizm bileşimi olmasıdır.³⁰⁸ Hannah Arendt’e göre ise onu benzersiz kılan unsur kullandığı terörün kitlesel büyüklüğü değil, ona muhalefet olacak tek bir kişi kalmayana kadar terörünü sürdürmeyi amaçlamasıdır. O bilinen totaliter rejimlerin aksine iç savaşla gelen tek parti rejimi ya da bir devrim rejimi değildir, çünkü bu sistemlerde diktatörlüğün sürdürebilirliğini engelleyecek bir muhalefet var olmaktadır. Nazi teröründe ise tutuklanacak bir muhalefet ya da öldürülecek bir düşman kalmamaktadır ve Nazizmin terörü ancak bu şekilde son bulmaktadır.³⁰⁹ Yani onu benzersiz kılan totaliter terörün toplu imha kapasitesi içerisinde tek bir kişi bırakmayacak kadar radikal bir şekilde kötü olmasıdır.³¹⁰

2.2.5. Faşizm Etkisindeki Söylemler

³⁰⁵ Sabine, **a.g.e.**, s.322.

³⁰⁶ Ian Kershaw, **Hitler**, çev. Zarife Biliz, 1.Baskı, İstanbul, İthaki Yayınları, 2007, s.152.

³⁰⁷ Iordachi, **a.g.e.**, s.384.

³⁰⁸ Iordachi, **a.g.e.**, s.397.

³⁰⁹ Arendt, **Formasyon, Sürgün, Totalitarizm: Anlama Denemleri 1930-1954**, s.412-414.

³¹⁰ Jerome Kohn, “Evil: The Crime against Humanity”, t.y., (erişim)
<http://memory.loc.gov/ammem/arendhtml/essayc5.html>, 01.04.2017.

Aşırı sağ, Faşizm ve totaliterlik bağlantılı kavramlardır, çünkü üç kavram da her şeyden önce demokrasi ile doğrudan çelişmektedir. Faşizm ve Nazizm otoriter bir devlet anlayışı, bireysel ve kolektif özgürlüklerin kısıtlanması, tek kültürlü (homojen) yapıda toplum anlayışı, üstünlük anlayışı gibi değer ve özellikleri içerirken; aşırı sağ partiler ve aşırı sağ görüşünde olanlar Faşizm ve Nazizm ile benzeştirilmeyi, anti- demokratik olduklarını zaman zaman reddetseler de söylemlerinde faşizan ve anti demokratik unsurlar sıklıkla yer almaktadır.³¹¹ Örneğin, “öteki” kavramı eski dönemde de yeni dönemde de var olan önemli bir kavramdır. Öncesinde Yahudiler için kullanılan bu kavram bugün göçmenler ve Müslümanlar için kullanılmaktadır.

Günümüzde sağ partiler, milliyetçi hareketler halkı organize etmek için klasik Faşizmde olduğu gibi sert ırkçı bir tutum gösteremeyeceğinden, daha ılımlı bir tutum içerisinde kültürel bir milliyetçilik takınmaktadırlar. Neo-faşizmin en önemli yanı, klasik Faşizmi ve ideolojisini güç kaynağı olarak görüyor olması ve bunu kendine uyarlayarak kullanmasıdır. Neo-faşizm, klasik faşizmin kullandığı eylem ve söylemleri kullanmadan, popüler medyayı kullanarak da bir etki yaratabilmektedir. Özellikle son dönemlerde Neo-faşist ve sağ popülizm de Faşizm etkileri açıkça görülmektedir. Örneğin, Norveç’te İlerleme Partisinin lideri Hagen yabancı düşmanlığını ve göçün durdurulması gerekliliğini, “çalışan halkı alt sınıf olarak gördüklerini³¹² sırtında taşımaya son” sözleri ile açıklayarak orta sınıfı ve işçi sınıfını yanına alıp büyük bir destek kazanmıştır.³¹³

Avrupa’nın göçmenler ve mülteciler karşısında çektiği sınırlar, çekilen sınırlar, halk içerisinde yabancı düşmanlığını, Faşizmi ve ırkçılığı giderek arttırmaktadır. Örneğin, Macaristan hükümeti belirlenen mülteci kotasına karşı çıkmak istemiş, bu nedenle bu konuyu referanduma sunmuş, referandum geçersiz sayılsa da ezici çoğunluk mülteci kotasına karşı çıkmıştır.³¹⁴ Bunun dışında Almanya, Fransa, Danimarka, Yunanistan gibi ülkelerde aşırı sağ partiler etkinliklerini arttırıp ülke meclisleri ya da parlamentosunda hızla yer alırken, ilk hedefledikleri mültecilerin sınır dışı edilmesi ve

³¹¹ Celep, a.g.e., s.58-59.

³¹² Alıntının orjinalinde “asalaklar” kelimesi kullanılmıştır.

³¹³ Tanıl Bora, “Neo- Faşizmin Yükselişi... Anti- Faşizmin Krizi... MHP Tartışmaları”, **Birikim Dergisi**, sayı. 138, 2000.

³¹⁴ “Macaristan Referandumu AB’yi Nasıl Etkiler?”, 03.10.2016, (erişim) <http://dw.com/p/2QpKI>, 02.12.2016.

AB'nden vazgeçilmesidir.³¹⁵ Devlet politikalarında daha belirgin görülen diğer bir söylem Alman Başbakan yardımcısının göçmen karşıtı AFD partisinin kendisine Nazi kökenli babasını hatırlattığını belirtmesidir. Bu grupların, kadınların evde olduğu, yabancıların, gey ve lezbiyenlerin görünmez olmak zorunda olduğu eski Alman Cumhuriyeti dönemini geri istediklerini, söylemiştir.³¹⁶

Faşizm benzerliğindeki olayların en önemlilerinden biri Norveç'te gerçekleşen ve kahramanı olan Anders Behring Breivik'in "yalnız kurt" olarak nitelendirildiği saldırıdır. Bu saldırıda Breivik 77 kişinin öldürüo, 242 kişinin yaralanmasını neden olmuştur.³¹⁷ Bu saldırının iki önemli unsuru bulunmaktadır. İlki bu saldırı bir Müslüman ya da göçmen tarafından gerçekleştirilmemiş aksine İslam düşmanı olan bir Avrupalı tarafından gerçekleştirilmiştir. İkinci olarak ise yargılandığı mahkemede Nazi selamı vermesi ve amacının Avrupa'yı çok kültürlülükten temizlemek olduğunu söylemesidir.³¹⁸

Örneklerde de görüldüğü gibi gerek devlet politikasında ve partilerde gerekse halk hareketlenmeleri ya da birey düzeyinde yabancı düşmanlığı ve sağ söylemlerinde faşizm etkileri görülmektedir. Klasik bir Faşizm düzeyi sertliği görülme de Avrupa'da önlenemez bir sağ yükseliş gerçekleşmektedir.

2.3. DEĞERLENDİRME: GÖÇ VE MİLLİYETÇİLİK GERİLİMİ

Göç kişilerin kendi normları, kültürü ile başka normlara ve kültüre sahip bir topluma dahil olma sürecini kapsamaktadır.³¹⁹ Bu dahil olma sürecinde kişiler kendi kültürlerini kaybedip yeni dahil oldukları toplumun kültürü karşısında asimile de olabilirler veya kendi kültürlerini koruyarak etnik bir azınlık, cemaat oluşturarak bir "ötekileşme" süreci

³¹⁵ "Avrupa'nın Aşırı Sağ Partisi", 26.04.2016, (erişim) <http://dw.com/p/1Icre>, 02.12.2016.

³¹⁶ Josh Lowe, "German Vice- Chancellor: AFD Are Like My Nazi Father", 13.06.2016, (erişim) http://europe.newsweek.com/afd-germany-sigmar-gabriel-nazis-father-469512?utm_source=email&utm_medium=newsletter&utm_campaign=newsletter&spMailingID=469791&spUserID=MTI0NzM3MTIxMjcS1&spJobID=570081915&spReportId=NTcwMDgxOTE1S0, 16.06.2016.

³¹⁷ "Norveç Katliamının Ardından", 22.07.2014, (erişim) <http://dw.com/p/1Cgdd>, 02.12.2016.

³¹⁸ Asne Seierstad, "Anders Breivik Massacre: Norway's Worst Nightmare", 22.02.2015, (erişim) <https://www.theguardian.com/world/2015/feb/22/anders-breivik-massacre-one-of-us-anne-seierstad>, 02.12.2016.

³¹⁹ William Outhwaite (ed), **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, çev. Melih Pekdemir, 2.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.314.

de yaşayabilmektedirler.³²⁰ Asimile oldukları toplumlarda göçmenler dikkat çekici bir unsur haline gelmeseler de, azınlık haline geldikleri süreçte, ülke ve ülke halkının “zaten sahip olduğu ötekiler”ine karşı “biz bilinci”³²¹ durumu içerisinde kabul edilmesi zor bir grup haline gelmektedirler. Göç ve milliyetçilik arasındaki gerilim ise bu noktada temel oluşturmaktadır.

Göçmen nüfusuna yoğun olarak sahip olan bir ülkede yaşanan sorunlardan göçmenlerin sorumlu tutulması -özellikle aşırı sağ kesimler tarafından- göçmenler ve yerel halk arasındaki ilişkiyi olumsuz olarak etkilemektedir.³²² Gerek ekonomik gerek sosyal sebeplerle ülkeler ve ülke halkları göçmenleri istememekte, göçmenler ise yaşamlarını sürdürebilmek ve kabul görmek için çaba göstermektedirler. Göçmenlerin ve mültecilerin oluşturdukları gruplar karşısında ülke halkları ekonomiyi düzeltme, kültürü koruma, refah devletini sürdürme gibi sebeplere dayanarak göçmenlere karşı olumsuz bir tavır içerisine girmektedir. Bu durum aynı zamanda kişilerin kendisini ve ülkesini koruma isteği ile birleşerek milliyetçiliği beslemektedir.³²³ Aşırı sağ ise popülist söylemleri ile özellikle medya üzerinden milliyetçilik duygusunu pekiştirmektedir. Yani söylemleri ile halk üzerinde milliyetçiliği kullanılır bir unsur haline getirmektedir.³²⁴

Milliyetçilik “öteki” kavramı sayesinde de sömürülmeye uygun bir hale getirilebilir. En küçük gruplarda dahi bir ötekileştirme durumu olabildiği için sağ partilerce sunulan “öteki” sorunu halkın çabuk benimseyeceği düşünülmektedir. Mültecilerin ötekileştirilmesi, yerel halktan ayrı tutulması, sorunlu kişiler olarak ve potansiyel suçlu olarak gösterilmesi onların “öteki”leştirilmesini kolaylaştırılmakta³²⁵ ve bu merkez sağ söylemlerinde açıkça dile getirilmektedir. Halka, oluşan sorunların sorumlusu olarak mültecilerin gösterilme ve onları toplum içerisinde “öteki” konumuna itme, sağ partilerin güçlenmesine ve oy potansiyelini arttırmasına katkı sağlamaktadır. Böylece

³²⁰ Anthony F. Long; John Williams (ed), **Hannah Arendt and International Relations: Reading Across The Lines**, 1.Baskı, New York, Palgrave Macmillan, 2005, s.103.

³²¹ Habermas, **a.g.e.**, s.37-38.

³²² BMMYK, **Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-98/ Bir İnsanlık Sorunu**, çev. Yeşim Boyacılar; Volkan Çıdam; Çağlayan Orhaner vd., Ankara, 1997, s.202.

³²³ Yılmaz Elmas, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.1-2.

³²⁴ Matthijs Rooduijn, Populist arguments Have Become More Pervasive in the UK and Other Western European Countries, **The London School of Economics and Political Science**, 26.01.2015, (erişim) http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/populist-arguments-have-become-more-pervasive-in-the-uk-and-other-western-european-countries/?utm_content=buffer92173.com, 23.01.2017.

³²⁵ Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.28.

milliyetçilik suiistimal edilerek halk sömürülürken³²⁶, mültecilik olgusu siyasi amaçlarla kullanılan bir olguya dönüştürülmektedir.

Milliyetçilik somut bir şekilde mültecilik sorununun abartılmasına neden olmaktadır. Avrupa'nın zaten tarihi itibariyle sahip olduğu öteki sorununun üzerinde (sözde) mülteci ve göçmen kaynaklı sorunları yıkmakta ve bu sebeple hareketler sağa kaymaktadır. Aşırı sağa desteğin ve sağ hareketlerin artması ise Avrupa'nın liberal temellerinde yer alan demokrasi unsurunu³²⁷ sorunlu bir alana taşımaktadır.



³²⁶ Habermas, **a.g.e.**, s.24-26.

³²⁷ F. Long; Williams (ed), **a.g.e.**, s.96.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNİN GÖÇMEN POLİTİKASI

Küreselleşen dünyada göç hareketleri de giderek artmış göçmenler, yaşa dışı göçmenler, mülteciler büyük bir değişim yaratmış ve tüm ülkeleri etkiler hale gelmiştir. Özellikle Avrupa ülkeleri İkinci Dünya Savaşı ile beraber gerek kendi istekleri gerekse kontrol edemedikleri göçmen ve mülteci akımları karşısında ortak hareket etmenin daha yararlı olacağını düşünmüş ve dolayısıyla ortak politikalar belirlemeye başlamıştır.

3.1. Avrupa Birliği'nin Ortak Göçmen Politikası

Uluslararası göç her dönem var olan bir olgu olmasına rağmen, küreselleşme ile beraber dünyadaki göç hareketleri gerek kapsam gerekse niceliksel olarak yoğunlaşmış³²⁸ ve ülkelerin politikalarında önemli bir unsur haline gelmiştir. Hem devletler hem uluslararası ilişkiler hem de uluslararası örgütlerin temel sorunu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkeleri yeniden yapılanma sürecine girmiş ve işçi göçmen alımına gitmiştir, ancak bu durum bir süre sonra kontrol edilemez bir hale gelmiştir. Dolayısıyla zaten ekonomik ve siyasi bir birleşme yolunda olan Avrupa Birliği'nin en önemli sorunu göç unsuru olmuş ve bu nedenle ortak politikalar belirleme yoluna gitmiştir.

AB bugünkü haline gelebilmek için birçok antlaşmaya imza atmıştır.³²⁹ İlk olarak 1951 yılında Paris antlaşması ile AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu) kurulmuştur. 1951 Cenevre Sözleşmesi mültecinin tanımını yaparak, haklarını ve ödevlerini belirleyen ve AB devletlerini bağlayan ilk uluslararası sözleşmedir.³³⁰ 1957 yılında ise Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Toplulukları kurulmuştur. 1969'da yapılan Lahey zirvesi ile AB'nin derinleşmesi için

³²⁸ Cansu Güleç, "Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları", **Tesam Akademi Dergisi**, Temmuz, 2015, s.82.

³²⁹ AB'nin Göçmen Politikaları doğrultusunda yaptığı anlaşmalardan Avrupa Birliğinde Göçmen- Mülteci Hukuku için Yapılmış Düzenlemelerde bahsedilecektir.

³³⁰ Desmond Dinan(ed.), **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, çev. Hale Akay, 1.Baskı, İstanbul, Kitap Yayınevi, Nisan, 2005, s.203.

ilk adım atılmıştır.³³¹ Aynı zamanda bu sayede gelecek dönemlerde sorun teşkil edecek göç ve sığınma konularında ortaklaşa karar mekanizması oluşturulmasına karar verilmiştir.

Günümüzde göçü kontrol etmeyi amaçlayan iki yaklaşım bulunmaktadır. İlk yaklaşım, kısıtlayıcı önlemlerin çok daha fazla ve katı olması gerektiğini savunur, bu yaklaşım daha çok Avrupa ülkelerini baz almaktadır. İkinci yaklaşım ise ABD'yi temel almıştır ve kitlesel göçün temel nedeni olarak gösterilen Güney- Kuzey ayrımına vurgu yapmaktadır.³³² Bizim üzerinde duracağımız ilk yaklaşım daha çok sınır kontrolleri, yasadışı göç cezalarının arttırılması gibi unsurları içermektedir.

1990'ların başından itibaren iltica edenlerin ve iltica başvurularının sayılarındaki büyümeye tepki olarak birçok Avrupa ülkesi yasadışı göç ve iltica konusunda yeni yasalar ve prosedürler uygulamaya başlamıştır.³³³ Bu doğrultuda “sıkı sınır kontrolleri, vize zorunluluğu, eksik belgeli yolcu taşıyan havayolu şirketleri için cezalar, kimlik kontrolleri, yasaları ihlal ederken yakalananlar için katı cezalar gibi önlemler yürürlüğe girmiştir,”³³⁴ göçmenlerin iş bulmaları, sosyal güvenlik ve sağlık, okul hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayacak belgeleri elde etmeleri zorlaştırılmıştır.³³⁵

1991 Sovyet Bloğu'nun çöküşü ile birlikte göç akınları yaşanmış³³⁶ ve göç politikaları daha önemli bir faktör haline gelmiştir. Aynı yıl Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konvansiyonu temel yaşam standartları ve temel insan haklarını sağlayan bir bölge yaratmayı amaçlamış, böylece bu bölgede yaşayanların sığınma başvurusu yapma hakkının³³⁷ kaybedilmesi amaçlanmıştır. 1991-1992 yıllarında birçok Doğu Avrupa ülkesi ile anlaşma yapılarak Batı Avrupa'ya gelen yasadışı transit göç önlenmeye çalışılmıştır. 1994 yılında iltica başvurularının aşırı artmış olması sebebiyle Avrupa

³³¹ Dinan(ed.), **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, s.203.

³³² Castles; Miller, a.g.e., s.167.

³³³ OECD, **Trends in International Migration; Annual Report 1996**, Paris, 1997, s.54.

³³⁴ Castles; Miller, a.g.e., s.167.

³³⁵ Castles; Miller, a.g.e., s.167.

³³⁶ Dinan, a.g.e., s.18.

³³⁷ Castles; Miller, a.g.e., s.167-168.

ülkelerinden ya da güvenli ülkelerden giriş yapan sığınmacıların sınır dışı edilmesi kabul edilmiştir.³³⁸

Tüm bu sınırlandırmaların yanında göç veren ülkelerde yaşam koşulları iyileştirilmeye çalışılmış, kalkınma yardımları yapılmıştır. Göç veren ülkelerin siyasi istikrarının sağlanması, insan haklarına aykırı durumların engellenmesi amaçlanmıştır. Son yıllarda Avrupa'ya gelen göçmen ve mülteci sayısının azaltılması için yeni anlaşmalar yapılmaktadır. Örneğin, 2015 yılında Suriyeli göçmenler için AB ve Türkiye arasında anlaşma yapılmış ve sonucunda Yunanistan'dan ret alan sığınmacıların Türkiye'ye geri gönderilmesine karar verilmiştir. Bunun karşılığında Türkiye'ye gelen her mülteciye karşılık mülteci kamplarında olan bir Suriyeli AB'ye yerleştirilecektir. Beraberinde Türkiye-AB müzakerelerinin hızlandırılması ayrıca mali yardım yapılması öngörülmüştür.³³⁹

Özellikle göç konusunda AB hem göç veren ülkelerle hem transit olarak kullanılan ülkelerle iş birliği içerisindedir. Yasal göçün düzenlenmesi, düzensiz göçün engellenmesi, kalkınma ve göçün karşılıklı yararlarının artırılması için bu iş birliğini yapmak istemektedir. Yasal göçün düzenlenmesi göçmen girişlerini ve ikamet şartlarını kapsamaktadır. Böylece gelen öğrenci, araştırmacıların girişleri ve uzun süreli ikamet edenlerde kontrol altına alınabilecektir.

Mülteci kısmında belirttiğimiz gibi, AB hukukuna göre mülteciler yaşadıkları ülkelerden zorunlu olarak ayrılan ve “uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar” olarak tanımlanırlar. Mülteciler zarar görme, kötü muamele görme veya zulme uğrama riski nedeniyle ülkelerine dönemedikleri ya da gönderilemedikleri için uluslararası koruma talep ederler.³⁴⁰ AB ülkeleri de hem bir ortak politika yürütmek adına hem de mültecilerin korunması amacıyla Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (CEAS)'ni başlatmıştır. Bu sistem üye ülkelerin standartlar çerçevesinde mültecileri eşit bir

³³⁸ Kardeşahin, a.g.e., s.50-55.

³³⁹ EU- Turkey Statement, 18 March 2016, (erişim) <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>, 12.10.2016.

³⁴⁰ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, **Sığınma Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı**, 2014, s.43.

muameleye tabi tutarak ev sahipliği yapmasını öngörmektedir.³⁴¹ Bu ilkeler konusunda, bazı ülkelerin coğrafi konumuna bağlı olarak çok daha fazla mülteci ile karşı karşıya kalması sebebiyle, tam bir uyum sağlanamamaktadır. Bununla beraber 2011 yılında bağımsız bir organ olarak Avrupa Sığınma Destek Ofisi (EASO) faaliyete geçmiştir.³⁴² Amacı mülteciler konusunda AB ülkelerine destek sağlamaktır. Örneğin, sığınma yetkililerine eğitimler vermek, mültecileri üçüncü ülkelere yerleştirerek AB ülkelerinin arasındaki iş birliğini güçlendirmek gibi yardımları bulunmaktadır.³⁴³

Avrupa Birliği'nde mülteci politikalarındaki dönüm noktalarından birini terör olayları oluşturmaktadır. 11 Eylül 2001 ile başlayan ama özellikle son dönemlerde artan terör olayları AB ülkelerini sınırların kapatılması kararının alınması gerektiğine yöneltmiştir. Mültecilerin gelişi yasal olarak engellenebilecek şekilde olsa dahi bu durum terör olaylarının durdurulabilmesi için yetersiz ve belki anlamsız olacaktır, çünkü bu durum asıl sorun teşkil eden düzensiz göçmenleri engelleyemeyecektir. Bunun yanında öğrenciler, turistik veya iş seyahatinde olanlar da gelmeyi sürdürecektir.³⁴⁴ Bugün milliyetçi akımların ve sağ partilerin giderek artmasının sebebi özellikle göçmenler ve mültecilerdir. Avrupa'da artan mülteci ve göçmen sayıları ekonomik olarak ülkeleri etkilemesinden ayrıca Avrupa kimliğinin yok olduğunun savunulmasından dolayı özellikle sağ partiler halkın desteğini almaktadır. Avrupa halkı milli kimliklerinin bozulmasından korkmakta ve bu nedenle milliyetçi bir tutum sergileyebilmektedir.

3.1.1. Avrupa Siyasetinde Milliyetçilik ve Göç Unsuru

Milliyetçilik unsuru Avrupa'da ilk yıkıcı etkisini İkinci Dünya Savaşı sırasında göstermiştir. O dönem Yahudilere karşı ırkçı bir milliyetçilik takınılmıştır. Bugün ise Avrupa'da artan göçmen sayısı ve gelen göçmenlerinin çoğunluğunun Müslümanlardan oluşuyor olması yeni bir milliyetçilik ortaya çıkarmıştır.

³⁴¹ Cyprus Presidecny Of The Council Of The European Union, "Avrupa Ortak Sığınma Sistemi", 2012, (erişim) <http://www.cy2012.eu/tr/page/common-european-asylum-system>, 07.04.2017.

³⁴² European Asylum Support Office, "EASO History", (erişim) <https://www.easo.europa.eu/easo-history>, 07.04.2017.

³⁴³ Delegation of the European Union to Turkey, "Göç ve Sığınma" (erişim) <http://avrupa.info.tr/tr/vize-hareketlilik-ve-goec/goec-ve-siginma.html>, 2.06.2016.

³⁴⁴ Christopher Heath Wellman, "Immigration", **Stanford Encyclopedia of Philosophy**, (erişim) <http://plato.stanford.edu/entries/immigration/>, 11.03.2016.

Yeni milliyetçilik, popülaritesini tam olarak Soğuk Savaş sonrasında kazanmıştır. Yeni dünya düzeni içerisinde Avrupalıların yaşadıkları gelecek korkusu, yeni düzene girmiş olan ülkelerin refahındaki ekonomik yük, aynı zamanda din, kültür ve yaşam açısından uyumsuz ve asimile edilemeyen Müslüman nüfus “öteki” olarak kabul edilmiş, bu durum milliyetçi sağ partilere oy kazandırmıştır.³⁴⁵ Özellikle FN ya da AFD gibi aşırı milliyetçi partilerin her konuda (terör, ekonomik kriz vb. sebeplerle) göçmenleri hedef göstermesi Avrupa’da milliyetçiliği daha da yükseltmiştir. Diğer taraftan AB’nin derinleşmesi, ekonomik ve parasal birlik kurulması³⁴⁶, AB üye devletlerinin sınır kontrolleri yetkilerini devretmelerine sebep olmuştur. Bu durum sağ partilerin karşısında olduğu bir politikadır. Böylece onlara göre sınırlar daha aşılabilir, milli kimlikler daha kolay kaybolabilir bir hal almıştır. “*Ulusal mitler ve kişisel refah ulusal korumadan ziyade, ulus ötesi faktörlere bağımlı hale gelmiştir.*”³⁴⁷

Aşırı sağ partiler özellikle AB’nin yaşadığı ekonomik kriz ve işsizliğin sebebini göçmenlere yüklemektedir. Bu durumun refah devletinin düzenini bozduğunu ve devamlılığına engellediğini savunmaktadırlar. Dolayısıyla Avrupa halkı göçmenlerden tedirgin olmakta, ülkeleri için korku duymakta ve bu da (yeni) milliyetçiliği tetiklemektedir. “*Yeni milliyetçilik, olarak adlandırılmasının en önemli nedeni Müslüman göçmenler üzerine yoğunlaşılması bununla beraber küreselleşme ve AB karşıtlığı gibi boyutlarının da olmasıdır.*”³⁴⁸

Siyasi alanda da hem göçmen yanlıları hem karşıtları bulunmaktadır. Göçmen karşıtlığı giderek bu alanda da artmaktadır. Örneğin, Hollanda Parlamentosu’nda uzun zamandır yer alan Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi (PVV) ana söylemini ve ana politikasını “İslam karşıtlığı” üzerine kurmuştur.³⁴⁹ Aslında aşırı sağın artıyor olması çok beklenmedik bir durum değildir, ama asıl sorun teşkil edecek olan, merkez

³⁴⁵ Aylin Ünver Noi, **Avrupa’da Yükselen Milliyetçilik**, 1.Baskı, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s.15.

³⁴⁶ Türkiye Cumhuriyeti AB Bakanlığı, **AB’ye Genel Bakış No:2**, s.21-34.

³⁴⁷ Ünver Noi, **a.g.e.**, s.17.

³⁴⁸ Ünver Noi, **a.g.e.**, s.19.

³⁴⁹ “Avrupa’nın Aşırı Sağ Haritası, 26.04.2016, (erişim) <http://www.dw.com/tr/avrupan%C4%B1n-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9F-haritas%C4%B1/a-19215638>, 11.10.2016.

partilerin de oy kazanabilmek için söylemlerini sağ partilerin söylemlerine kaydırıyor olmasıdır. Yani merkez sağ popülist bir dil kullanmaya başlamıştır.³⁵⁰

Daha öncede belirttiğimiz gibi, Avrupa’da göçmen karşıtlığı ekonomik kriz, işsizlik gibi birçok sebep ile temellendirilmektedir, ama bunun da ötesinde artık bunlar aşırı sağ partilerden, geleneksel medya ve sosyal medyadan, yazarlardan ya da göz önündeki insanlardan destek görmektedir. Tüm bu kesim Avrupa kültürünün korunmadığı, Avrupa halkı için sosyal yardımların eskisi gibi olmayacağı, refah devletinin korunamayacağı, Avrupa halkının eskisi gibi güvende olmayacağı iddiasıyla göçmenlere sınırların kapatılmasını savunmakta, aşırı sağ ve milliyetçi bir tutum içerisine girmektedir.³⁵¹

3.1.1.1. Avrupa Birliği’nde Göç Karşıtlığının Tarihsel Temelleri

Göçmen karşıtlığı aslında bir anlamda sömürgecilik hareketler ile başlamıştır. Coğrafi keşiflerin sonucu olarak sömürülen birçok ülkeden hayatta kalan köle, işçi, mülteci, göçmen vb. şekillerde bireylerin çeşitli yerlere yaşam mücadelesi için göç ve iltica etmesine paralel olarak göç karşıtlığı da gelişim göstermiştir. Başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine işçi göçü yaşanmış, aradaki kültürel çeşitlilik, dini farklılığın zaman zaman önyargı ve nefreti arttırdığı da savunulmuştur. Bu durum halk arasında ırkçı akımların oluşmasına ve dolayısıyla yeni gelecek olan göçmenlere karşı bir göç karşıtlığına sebep verdiği gözlemlenmiştir.³⁵²

Asıl olarak göçmenler 1960’ler itibariyle dikkat çekmeye başlamıştır. Avrupa ülkelerinin yeniden yapılanma sürecinde aldığı (Müslüman ağırlıklı) işçilerin daha sonrasında geri gönderilememesi, aile birleşmeleri, kaçak göçmenler ve yabancı olarak görülenlerin sayılarının artması aynı zamanda Avrupa’da yeni bir ekonomik krizin baş göstermesi, göçmenleri ülkede “öteki” olarak istenmeyen konumuna düşürmüştür. 1960’lı ve 2000’li yıllar arasında göçmenler özellikle kültürel bozulmanın temel sebebi

³⁵⁰ Yılmaz Elmas, “Avrupa’yı Bekleyen Tehlike Aşırı Sağın Yükselişi”, s.4.

³⁵¹ Christopher Heath Wellman, "Immigration", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 22.03.2016.

³⁵² Gökhan Alptekin, “Batı’da Yükselen İslamofobi’nin Kökenleri ve Yansımaları”, **Yeni Ufuk Dergisi**, 20.03.2015, (erişim) <http://www.yeniufukdergisi.com/batida-yukselen-islamofobinin-kokenleri-ve-yansimalari/>, 06.11.2016.

olarak görülmüş ve genel anlamda göçmenler dışlayıcılığın hedefi haline gelmiştir.³⁵³ “‘Göçmenleri suçlamak’ (yabancıları, yeni gelenleri ve özellikle yabancılar arasında yeni gelenleri) toplumsal rahatsızlıkların hepsi için küresel bir alışkanlık olma yolunda hızla”³⁵⁴ ilerlemiştir.

Küreselleşen dünyada uluslararası politikaların değişmesinde ve asıl olarak göç karşıtlığının gelişmesinde 11 Eylül / 2001 terör saldırıları ise bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Bu saldırıların ardında Müslümanların olması, dünyada Müslümanlara karşı bir önyargı ve korku oluşturmuştur. Göçmenler arasında en çok korku ve tedirginlik yaratan Müslümanlar olmaya başlamıştır.³⁵⁵ 2004 Madrid, 2005 Londra terör saldırıları ise Avrupalıları terörizm gerçeği karşılaştırmış, yabancı grupları ise terör ve korku yaratan hedefler haline getirmiştir.³⁵⁶ Yaşanan terör olayları sonrası özellikle Avrupa’da yabancılar ama büyük oranda Müslümanlar “güvenlik sorunu” olarak görülmeye başlamıştır.³⁵⁷

3.1.1.2. Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığının Kökenleri

İrkçilik Avrupa medeniyeti ile ortaya çıkan bir olgudur. Köle ticareti, etnik temizlik, ayrımcılık ve ırkçılık gibi unsurlar genel olarak Batı medeniyetine ait olgulardır.³⁵⁸ İrkçilik, teorik olarak 19.yy. da köklerini bulmuştur. O dönem daha çok bilimsel olarak ırk kavramı üzerinde durulmuş, yani fiziksel özelliklerin yanı sıra, zihinsel ve ahlaki olarak aşağı ırk ve üstün ırk olguları belirlenmiştir. Bunun sonucunda kendine “ari ırk” diyen Almanlar diğer ırklardan üstün olduklarını savunurken, “kültür düşmanı” Yahudiler³⁵⁹ en aşağı ırk olarak tanımlanmıştır.

³⁵³ Sezgin Mercan, “Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişini Anlamak”, **Avrupa Birliği Araştırmalar Merkezi**, 21.01.2012, (erişim) <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/avrupa-birliigi-arastirmalari-merkezi/2012/01/24/6465/avrupada-asiri-sagin-yukselisini-anlamak>, 06.01.2017.

³⁵⁴ Zygmunt Bauman, **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Eşitsizlik**, çev. F. Doruk Ergun, I. Baskı, İstanbul, Say Yayınları, 2011, s.75.

³⁵⁵ Yılmaz Elmas, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.76-96.

³⁵⁶ Katie Friesen, “The Effects of the Madrid and London Subway Bombings On Europe’s View of Terrorism”, **Human Right & Human Welfare**, 2007, s.10-12.

³⁵⁷ Yılmaz Elmas, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.80-100.

³⁵⁸ Deniz Altınbaş Akgül; Semra Rana Sezal, “Almanya’nın Asimilasyonist Politikaları ve Entegrasyon Anlayışı”, **Stratejik Analiz**, Cilt 3, Sayı 28, Ağustos 2002, s.6.

³⁵⁹ Heywood, **a.g.e.**, s.239.

Yabancı düşmanlığı, ırkçı, etnik, dini, kültürel ya da ulusal önyargıları içermektedir. Yani kişilerin ya da yabancıların ulusal kimliğine ve topluluğuna göre ön yargılı davranmak, dışlamak ve reddetmek unsurunu içermektedir. Yabancı düşmanlığı ten, saç rengi, fiziksel özelliklere dayalı ayrımcılığı içermekle beraber asıl olarak ulus dışından olanlara, “yabancı” kişilere ya da topluluklara karşı olma fikrine dayanmaktadır.³⁶⁰ Zaten yabancı kavramı bir bilinmezlik taşımaktadır. Ne niyetli olduğu, nasıl olduğu, nasıl hareket edeceği tahmin edilemeyeceğinden (iyi olsalar dahi) korkutucu görülen varlıklar olarak nitelendirilirler. Bu sebeple onlara düşmanca yaklaşmak çok daha kolay olabilmektedir.³⁶¹

Yabancı düşmanlığı göçmen karşıtlığının aksine her zaman var olabilen bir durumdur. Göçmen karşıtlığı belirli dönemlerde gelen topluluklara ya da sığınmacılara karşı ekonomik koşulların da etkisi ile oluşabilmektedir. Ancak yabancı düşmanlığı bazen yerlilere, bazen sonradan yerleşmiş olan küçük gruplara sebepsiz olarak duyulan nefret, korku ve ön yargılarda zemin bulmaktadır. Örneğin, İngiltere’de 1850’li yıllarda İrlandalılara karşı (ekonomik sebeplerle) yabancı düşmanlığı sergilenirken, 1900’lü yıllarda (din ve aşağı olarak görülmeleri sebebiyle) Yahudilere karşı ve daha sonra ise (dini sebeplerle) Bangladeş kökenlilere farklı farklı gerekçelerle aynı tutum sergilenmiştir.³⁶² Yani tamamen istenmeyen kişi ve topluluklara karşı yapılan bir davranış olarak gözlemlenir.

Toplumda genel olarak sonradan gelenlere karşı bir ön yargı bulunmaktadır. Özellikle günümüzde yabancılar konusu genellikle medya yoluyla tehlikeli olarak aktarıldığı için kişilerin ön yargısını değiştirebilme imkanı bulunmamaktadır. Gizli ve saklı olan korkutucudur ve medyada gösterilen bir olaya tam anlamıyla tanık olamamak, içeriğini öğrenememek bireyler için olayı daha sorunlu hale getirmektedir. Bu durum insanları yabancılara karşı her an tetikte olma hali içerisine sokmaktadır.³⁶³ Örneğin, İslami okulların terörist yuvası olduğunu söylemek, arka sokakların alt sınıflardan oluştuğunu, serbest dolaşan cinsel tacizcilerin olduğunu belirtmek vb. bir çok medya malzemesi

³⁶⁰ “Xenophobia”, (erişim) <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/>, 18.11.2016.

³⁶¹ Bauman, **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Eşitsizlik**, s.81-82.

³⁶² Castles; Miller, **a.g.e.**, s.82-83.

³⁶³ Bauman, **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Eşitsizlik**, s.81-82

kişileri korku ile doldurmaktadır.³⁶⁴ Yabancılar varken bireyler kendilerini güvende hissetmemekte ve yalnızca hisler ile yabancıların kötü işlerle ilgili olduklarından kuşku duymaktadırlar.³⁶⁵ Dolayısıyla her birey bilinmez olarak kabul ettiği her olayı ve yabancı gördüğü her kişiyi bu örneklerle özdeşleştirerek -diğerlerini istememekte ve onlara karşı- düşmanlık geliştirmektedir.³⁶⁶

İkinci Dünya Savaşı dönemi ve Soğuk Savaş sonrası dönemi ırkçılık ve yabancı düşmanlığı için iki önemli dönemi oluşturmaktadır. Savaş öncesi de ırkçılık ve yabancı düşmanlığı çok popüler bir olgudur. Savaş öncesi dönem “sömürgeci ırkçılık” olarak nitelendirilmekte ve sömürge altındaki ırkları, aşağılanan - dışlanan ırkları ve yabancılara duyulan nefreti oluşturmaktadır.³⁶⁷ Bu şekilde bazı toplumların kendilerini diğer toplumlar karşısında üstün görmesi ve diğer taraftan milliyetçiliğin artması, ırkçılığın da gelişmesine sebep olmuştur.

Üstün ırk fikri ve bu fikrin yayılması amacı³⁶⁸, en teorik biçimde Almanya’da “Nasyonal Sosyalizm”de görülmüştür. Yahudilere yönelik olarak gösterilen her türlü aşağılama, ekonomik, sosyal, kültürel ayrımcılığı, şiddeti içeren ve milyonlarca insanın ölümü anlamına gelen anti-semitizm ile ırkçılık ve yabancı düşmanlığı konusunda bir dönüm noktası yaşanmıştır. Irkçılık Hitler politikasının değişmez bir unsuru olmuştur. Irkçılık o dönem Alman hareketinin projelerini desteklemiş ve haklı çıkaracak bir neden oluşturmuştur.³⁶⁹ Anti-semitizm ve nefret suçları Almanya, İngiltere, Fransa başta olmak üzere tüm Avrupa’da her an yeniden oluşabilecek bir unsur ve bir endişe kaynağı olarak kalmıştır.³⁷⁰ İkinci Dünya Savaşı’nın yarattığı felaketler sonucunda uzun süre Avrupa halkı ırkçılık konusunda sessiz kalmıştır. 1960’lı yıllarda UNESCO bilimsel çalışmalar yapılmasını istemiş ve uzun süreli çalışmalar sonucunda ırklar arasında bir

³⁶⁴ Bauman, **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Eşitsizlik**, s.82

³⁶⁵ Zygmunt Bauman, **Sosyolojik Düşünmek**, çev. Abdullah Yılmaz, 7. Baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010, s.71.

³⁶⁶ Bauman, **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Eşitsizlik**, s.82.

³⁶⁷ Yılmaz Elmas, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.10-20.

³⁶⁸ Hitler, **a.g.e.**, s.218-219.

³⁶⁹ Sabine, **a.g.e.**, s.3.

³⁷⁰ “European Union Events of 2016, 03.01.2016, (erişim) <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/european-union>, 12.01.2016.

fark olmadığı kanıtlanmıştır. Bu sayede biyolojik ayırım olarak gösterilen ırk ve ırkçılığa bilimsel son verilmiştir.³⁷¹

Soğuk Savaş sonrası tüm dünya sistemi değişmiştir. AB'nin yeniden yapılanması ve beraberinde küreselleşme ile ülkeler arası dolaşım başlamıştır. Özellikle 1980'lere doğru artan göçmen sayıları ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına yeni bir boyut getirmiştir. Göçmenlerin gelişi ile kültürlerini korumaya çalışan Avrupa halkı milliyetçilik olgusuna daha sıkı tutunmuş ve "kültürel ırkçılık"³⁷² sergilemeye başlamıştır. Kültürel ırkçılığın en önemli sebebi gelen göçmenlerin Avrupa topluluğunun kültürüne uyum sağlayamaması ve bir nevi asimile olmamasından ileri gelmektedir.³⁷³

Küreselleşme ile paralel ilerleyen terör olayları ise yabancı düşmanlığını ırkçılık ile aynı oranda yükseltmiştir. Halkın korku yaşaması yabancılara karşı duyulan korkuyu arttırırken, yaşanan terör olayları tahammülsüzlüğü, öfkeyi, örgütlenmeyi arttırmıştır. Avrupa'da yaşanan ekonomik sorunlar, işsizlik, refah devletinin sürdürülemez hale gelmesi, kamu borçlarının artması³⁷⁴, sosyal yardımların eskisi gibi olmaması, Avrupa halkının tahammül sınırını zorlarken, tüm bu sorunların sorumlusu olarak popülist aşırı sağın iddiaları nedeniyle yabancılara görülmesi halkın nefretini arttırmış ve ırkçı tepkilerin daha da artmasına sebep vermiştir. Göçmenlerin artması ile devletler kendi nüfuslarını yabancılara karşı korumak istemesi, halkın akın akın gelen grupları tehdit ve korku unsuru olarak görmesi ve karşıt ve şiddet içerikli olarak tepki vermesi göçmen karşıtlığı, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı kavramlarının eş değer olarak alınmasına neden oluşturmuştur. Sonuçta neredeyse tüm göçmenler, yabancılar, mülteciler tehdit olarak algılanan unsurlar olmuştur.³⁷⁵ Fransa'da Müslümanlara karşı nefret suçlarının ve saldırılarının artma oranının 2015 yılında bir önceki yıla göre üç katına çıkmış

³⁷¹ Yılmaz Elmas, *Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği*, s.18-25.

³⁷² Yılmaz Elmas, *Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği*, s.18-25.

³⁷³ Yılmaz Elmas, *Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği*, s.18-25.

³⁷⁴ Doğu Ergil, "Avrupa'da Yaygınlaşan Yabancı Düşmanlığı Üzerine Düşünceler", *Ulakbilim Dergi Park*, t.y., s.154-156.

³⁷⁵ "Xenophobia", (erişim) <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/>, 18.11.2016.

olması³⁷⁶, Almanya’da ise mülteci sığınağı haline gelecek olan bir okul spor salonunun yakılması³⁷⁷ bu nefrete ve saldırganlığa somut örnekler olarak gösterilebilir.

3.1.1.3. Göç ve Mülteci Akımlarının AB üzerindeki Ekonomik ve Sosyal Etkisi

Avrupa Ülkeleri’nin savaş sonrası ekonomik kalkınma adına işçi göçmen alımı yaptığını belirtmiştik, ancak 1990’lardan itibaren göçmen politikalarını belirlerken daha dikkatli hareket edilmiştir. Yaşanan krizler, endüstrileşme sürecinin yavaşlaması, işsizlik ile yoksulluğun doğru orantıda artması Avrupa Birliği ülkelerini ekonomik istikrarsızlığa sürüklemiştir. Kriz nedeniyle işsizlik ve sosyal yardımların azalması³⁷⁸ vatandaşları zor ve negatif bir duruma sürüklemiştir. Avrupa Birliği vatandaşları bu gibi sorunların yaşanmasını AB’ye gelen niteliksiz ve eğitimsiz göçmenlere bağlamıştır.³⁷⁹ Daha küçük yerlerde etnik gruplar oluşturarak yaşayan göçmenler ve azınlıklar, din, kültür, yaşam tarzları veya renkleri gibi sebeplerle ayrımcılığa uğramaktadır. Özellikle göçmenlerin genelde uyuşturucu ticareti, töre cinayeti, terörizm, şiddet ve saldırılarla anılması bu kişilerin refah devletine yük olarak görülmesine sebep olmaktadır.³⁸⁰ Refah devletinin çekici özellikleri sebebiyle gelen göçmenler yaşanan krizler nedeniyle emek piyasasında Avrupa vatandaşları ile karşı karşıya kalmıştır.

İş gücü açıklarının niteliksiz ve ucuz göçmen iş gücü ile karşılanması Avrupa’da işverenler ve ülke ekonomileri için bir avantaj sağlarken Avrupa vatandaşlarının işsiz kalmasına ya da ücret düşüklüğü yaşamasına sebep olmaktadır.³⁸¹ Ancak bunun yanında *“kapitalist sistemin yapısı gereği, ekonomik istikrarın sağlandığı dönemlerde iş gücü*

³⁷⁶ David Chazan; Lexi Finnigan, “Fears of Anti-Muslim Backlash as Police Investigate Possible Arson Attack on French Mosque”, 27 July 2016, (erişim), <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/07/27/fears-of-anti-muslim-backlash-as-police-investigate-possible-ars>, 14.10.2016.

³⁷⁷ Ruth Bender, “Germany Arrests Five Suspected Of Anti-Immigration Attacks”, 19 April 2016, (erişim) <http://www.wsj.com/articles/germany-arrests-five-suspected-of-anti-immigrant-attacks-1461072108>, 14.10.2016.

³⁷⁸ Christopher Heath Wellman, "Immigration", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 22.03.2016.

³⁷⁹ Ultan, a.g.e., s.72-73.

³⁸⁰ Ergün Özgür, “Genişleyen Avrupa Birliği’nin Göçmen İnkilemi Yaşlanan İşgücü”, *Öneri*, Cilt. 10, Sayı. 38, Temmuz, 2012, s.73-74.

³⁸¹ Christopher Heath Wellman, "Immigration", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 22.03.2016.

açıkları göçmenler ile kapatılırken, ekonomik kriz döneminde işten ilk çıkarılanlar yine göçmenlerden olmaktadır.”³⁸²

Göçmenler AB içinde artık eskisi gibi korumaya muhtaç görülmemektedir, bunun tersine toplumun düzenini, kültürel ve sosyal yapısını tehdit eder olarak görülmektedir. Yasadışı göçmenlerin Avrupa Birliği ülkelerinde sağlık, eğitim, barınma, sosyal haklar ve hizmetler açısından sorun teşkil ettikleri düşünülmektedir. Bunun yanında yasadışı göçmenlerin entegrasyonu ya da geri gönderilmeleri Avrupa Birliği ülkelerine finansal yük getirmektedir.³⁸³ Ancak tüm bu olumsuzlukların içerisinde göçmenlerin gelmesinin olumlu yanı yaşanan ve gittikçe azalan Avrupa nüfusunun geleceğini koruyacak olmasıdır. AB nüfusunun 2050 yılında 290.000.000 gerileceği düşünülmektedir. 2050’ye kadar çalışan nüfusun 50.000.000’den 33.000.000 gerileceği düşünülmektedir, bu sebeple emekli maaşlarının ödenmesinde büyük sorunlar çıkarılacağı öngörülmektedir.³⁸⁴ Avrupa halkının çoğunluğunun karşıt tavırlarına rağmen, göçmen alımları “gelecek sorunu” kurtarmaya yetecek şekilde değildir. Bunun yanında Avrupa ekonomisi kapsamlı bir yapılanma ve sosyal reformlara ihtiyaç duymaktadır, fakat hem ekonomik kriz hem ihtiyaçlar durumu zorlamaktadır, çünkü göçmenler ve genç nüfus etkilenen ilk gruplardır ve devletler bütçeyi dengelemekte, gençlere iş imkânı sağlamakta, göçmenlere yardım etmekte sıkıntılar yaşamaktadır.³⁸⁵

3.1.1.4. Yükselen Aşırı Sağ ve Neo-Nazi Hareketi

İtalyan Faşizmi ve Alman Nazizm’i bir ideoloji, bir hareket olarak 20. Yüzyılın ilk yarısında hızla yükselmiş ve bir savaş ile son bulmuştur, ancak Faşizmin ve Nazizm’in temelini oluşturan otoriter zihniyet günümüze kadar varlığını korumuştur.³⁸⁶ Neo- nazi hareketi, Dünya Savaşı sonrası küçük çaplı oluşan faşist hareketleri tanımlamak için kullanılmış bir terimdir. Başlangıçta çok dikkate alınmamış bu hareketler zamanla Batı Avrupa çapında yükselirken, içerik ve tarz olarak kendilerine ait özellikler ve

³⁸² Ultan, **a.g.e.**, s.74.

³⁸³ Ultan, **a.g.e.**, s.99-100.

³⁸⁴ Cem Dalaman, “Avrupa’da Nüfusun Hızla Yaşlanması Ciddi Bir Sorun”, 26 Aralık 2010, (erişim) <http://www.amerikaninseesi.com/a/avrupa-almanya-nufus-yaslaniyor-112478419/890825.html>, 14.10.2016.

³⁸⁵ Yılmaz Elmas, “Yaşlı Avrupa’nın Yaşlanan Nüfusu”, **Analist Dergisi**, sayı 12, Eylül 2012.

³⁸⁶ Birol Akgün, “Faşizm, Bilim ve Çatışmacı Zihniyet: Huntington, Lewis ve Batının Bitmeyen Düşmanları”, **Liberal Düşünce**, cilt 9, sayı 35, 2004, s.110.

dinamikler geliştirmiştir. Bylece modern anlamda gelişen Neo-nazizm ve Neo-faşizm gibi siyasi hareketler olarak siyasal kültüre ve sosyal kültüre etki etme imkn bulmuşlardır.³⁸⁷

1945 yılında Hitler ve partisi yenilgiye uğradıktan sonra, eski Nazi partisinin yeleri yeni kurulmuş olan demokratik partilere ye olmaya başlamıştır. Özellikle Batı Almanya’da, ama kısmen Doğu Almanya’da eski Nazi kadrolarından yararlanılmıştır. Almanya’da Neo-nazi hareketi 1960’lara kadar eski nazi kadrolarına dayalı partilerde, örgütlerde yer edinmişlerdir.³⁸⁸

60’lı yıllarda birçok gençlik örgütlenmesi olmuştur. Bu örgütlenmelerin en önemlilerinden biri ‘‘Savaş Spor Grupları’’ olmuştur. Bu gruplardaki nazi gençleri ormanlarda toplanarak saldırı denemeleri yapmışlardır. Bu gruplar uzun süre varlıklarını sürdürmüşlerdir. Spiegel televizyonu en son bu gruplardan birini ele almıştır.³⁸⁹

‘‘Eski Doğu Almanya topraklarında toplanan bazı gençler kamera karşısında yaptıkları hazırlıkları anlatmıştır. İlginç olan bu grubun çatışmalarının artık eskiden olduğu gibi ‘‘Askercilik oyunları’’ değil, doğrudan doğruya örneklerini yaşadığımız ev kundaklama ve sokakta adam dövme ve öldürme teknikleri üzerinde olmasdır.’’³⁹⁰

Klasik Neo-nazi akımının ikinci önemli odağı, 1971’de kurulmuş olan Alman Halk Birliği (DVU) partisidir. DVU parti nderi Gerhard Frey, orta ölçekli sağ popülist basın-yayın grubu sahibidir. Frey, DVU’ya Neo-Nazi grupları, lobi örgütleri, milliyetçi grupları merkez sağ ile birleştirerek ‘‘partiler üstü hareket’’ kişiliği vermeye çalışmıştır.³⁹¹ Bunun için 80’lerin başında yabancı düşmanlığını kullanmıştır, ancak tüm çabalara rağmen DVU büyük bir başarı elde edememiştir. O dönem ideolojik esnekliğe sahip, yeni sağ hareketlerle iletişimi daha güçlü sağ partiler ortaya çıkmıştır.³⁹² Cumhuriyeti Parti (REP) ve Alman Halk Birliği (CVU) partileri, parlamenter düzen içinde kalarak

³⁸⁷ Bora ‘‘Avrupa zerinde Neofaşizm Hayaleti’’, s.29.

³⁸⁸ Cem Sey, ‘‘Almanya’da Yabancı Düşmanlığı Nazizm’den Daha Köklü Bir Miras’’, **Birikim Dergisi**, Sayı 45-46, 1993, s.27.

³⁸⁹ Sey, **a.g.e.**, s.27-28.

³⁹⁰ Sey, **a.g.m.**, s.27.

³⁹¹ Bora, ‘‘Avrupa zerinde Neofaşizm Hayaleti’’, s.40.

³⁹² Bora, ‘‘Avrupa zerinde Neofaşizm Hayaleti’’, s.40.

yabancıların büyük kısmını Almanya'dan bir an önce göndermeyi planlamıştır.³⁹³ Alman aşırı sağına bakıldığında, o dönem için birçok önemli unsurun gelişmesinde etkili olduğu görülmektedir. Örneğin, psikoloji, genetik teori, AIDS, cinsellik, ötenazi hakkındaki öne sürdüğü fikirlerle akademik dünyada tartışmalara yol açmıştır. Özellikle ötenazi oldukça tartışılan bir konu olmuştur. Onlarca yaşamı değersiz (özellikle sakat çocuklar için kullanılmıştır) görülen kişiler için olan fikirleri, devlete uzun vadede pahalıya mal olacağı sebebiyle, bu kişilerin yaşamlarına izin verilip verilmeyeceğine ilişkin uzun tartışmalara neden olmuştur.³⁹⁴ REP'in kampanyalarının arka plandaki en önemli gücü, Almanya'daki göçmenlerin, konuk işçilerin ve sığınmacıların geri gönderilmesini talep etmesi ve Almanya'nın Nazi dönemindeki sınırlarına geri dönmesini istemesi olmuştur.³⁹⁵

Neo-nazi ve Neo-faşist hareketlerin tekrar ortaya çıkmasının asıl sebepleri arasında ekonomik, kültürel ve sosyal sorunlar bulunmaktadır. O dönem Doğu Almanya halkı, maddi güvencesini yitirmiş durumda ya da yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Batı Almanya ise Faşist geçmiş ve yaptığı soykırım ve katliamlarla, kimi ailelerde ebeveyn ile çocuklar arasındaki ilişkilerin kopmasına dahi yol açacak denli derin bir hesaplaşma yaşamıştır. Yaşanılan bu hesaplaşma, tarihinde soykırım ve katliam işlemiş diğer uluslara örnek olabilecek niteliktedir. Böylesi bir dönemde, dünyadaki kriz ve savaşlar nedeniyle kapıya dayanan ve geri çevrilmeleri imkân dışı görünen mülteciler, Batı'da kurulu ve Doğu'da özlenen refah düzeni için bir tehlike olarak algılanmıştır. Mülteciler ekonomik krizin sorumlusu olarak gösterilmiştir.³⁹⁶ Bu bağlamda sığınma yasalarının değiştirilmesi tartışmaları, milliyetçi Neo-faşist düşüncelere meşruluk kazandırmıştır. *“Hastalıklı bir milliyetçilik ise, üstünlük duygularını gütmeye, üstün ırk yaratma hürsına, zulüm uygulamalarına, başka bir ulusu hor görmeye, Faşizme ve - insanlığı reddederek- Nazizm'e yol açmaktadır.”*³⁹⁷

³⁹³ Sey, **a.g.m.**, s.127.

³⁹⁴ Glyn Ford: “Avrupa’da Yabancı Düşmanlığı ve Faşizm”, çev. Cumhur Güçer, **İktisat Dergisi**, 1996, s.40.

³⁹⁵ Ford, **a.g.m.**, s.39-41.

³⁹⁶ Ayşe Öktem, “Almanya, Türkiye ve Türkler Üzerine Dağınık Notlar”, **Birikim Dergisi**, Sayı. 46, 1993, s.142.

³⁹⁷ Öktem, **a.g.m.**, s.142.

Ama tüm bunlardan önce Neo-nazizm'e yol açan durum Almanya'da Nazizm'in sıradan Alman milliyetçiliğini imkansızlaştırmış olmasıdır. Şöyle ki, Hitler'den sonra hiçbir Alman kendi halkı ve kültürü ile gurur duyamamıştır, daha da önemlisi milli marşın "her şeyden önce Almanya" sözlerini söyleyecek cesareti kendisinde bulamamıştır. Bu bağlamda, milliyetçi neo-Nazi düşüncelerin özellikle bazı gençler arasında yaygınlaşmasının, ulusal bilincin tabulaştırılmasının bir geri tepmesi olarak görmek de mümkün olmuştur.³⁹⁸

Neo-Nazi hareketini yeni kılan unsur, eski Nazi hareketine göre daha gevşek ve daha kendiliğinden oluşmuş olması, düzenli bir örgütsel yapı ve önderlik edecek etkin bir lidere (Führer gibi) sahip olmamasından ileri gelmektedir. Bununla beraber Neo-nazi hareketlerinde ideolojik söylemler daha çok değişmektedir.³⁹⁹ Bu topluluk içerisinde Faşist bir ideolojiden çok insan düşmanı, "Dazlak" diye tabir edilen faşizan gruplar, problemli olarak nitelendirilen gençler, ABD ve Arjantin'de örgütlenen NSDAP'ın illegal şubeleri ve onun Almanya'da yasaklanmış olan FAP (Özgürlük İşçi Partisi) adlı legal kolu, Yahudi soykırımını reddeden aşırı sağcı aydınlar gibi gruplar yer almaktadır.⁴⁰⁰ Savundukları görüşler arasında Kanada'daki gibi kontrollü, puanlı göç politikası, sıkı sınır dışı uygulaması, sıkı denetlenen bir seyahat politikası, suç işlemiş göçmenlere karşı sert bir tutum ve Hristiyan Batı kültürünün ya da Alman kimliğinin korunması gibi görüşler bulunmaktadır.⁴⁰¹ Aktif Neo-nazi kitlesinin eylemleri, şiddeti ve örgütlenişinde rastgele bir yapılaşma görülürken, yaşama tarzı itibariyle kitlesel, kimi zaman yalnız kurt olarak nitelendirilen eylemci karakterine sahip oldukları gözlenmiştir..⁴⁰²

Avrupa için yalnızca göçmenler, mülteciler ya da İslam değil, aynı zamanda aşırı sağ yani Neo-naziler de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Yalnızca Almanya'da 2016 yılında Neo-naziler için 403 tutuklama emri çıkarılmıştır, çünkü bu yapıların şiddet eğilimlerinin giderek arttığı görülmektedir. Ayrıca artık Neo-nazilerin radikal terörist

³⁹⁸ Öktem, **a.g.m.**, s.141-142.

³⁹⁹ Tanıl Bora, "Almanya'da Dazlaklar Türkiye'de Yobazlar! Neo-Faşizan Potansiyel ve İlgilileri", **Birikim Dergisi**, sayı 51, 1993, s.21-22.

⁴⁰⁰ Öktem, **a.g.m.**, s.141.

⁴⁰¹ Ahmet Yıldırım, Pegida Hareketi Parti Oluyor, 15 Eylül 2015, (erişim)

<http://www.hurriyet.com.tr/pegida-hareketi-parti-oluyor-30080259>, 28 Eylül 2015.

⁴⁰² Bora, "Almanya'da Dazlaklar Türkiye'de Yobazlar! Neo-Faşizan Potansiyel ve İlgilileri", s.21-22.

yapılar oluşturma riskinin arttığı açıkça gözlenmektedir ve bu sebeple yapıların büyümesi engellenmeye çalışılmaktadır.⁴⁰³

3.1.1.4.1. Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü

Son yıllarda çıkan Nasyonal Sosyalist Yeraltı (National Socialist Underground / NSU) örgütü Avrupa’da yayılan ırkçılığa ve Neo-Nazi hareketleri için önemli bir örnek oluşturmaktadır. NSU’nun üyeleri olduğu öne sürülen Uwe Mundlos ve Uwe Böhnhardt’ın 4 Kasım 2011’de başarısızlığa uğrayan bir banka soygunu ardından intihar etmeleri ile ortaya çıkmıştır. Bu soygun ile incelenmeye başlanan, 1945’den bu yana en büyük Nazi bağlantılı dava olarak görülen NSU davası,1998 yılından 2011’e kadar olan süreçte 10 cinayet (8 Türk, 1 Alman, 1 Yunan) işlemiş, 3 bombalı saldırıda bulunmuş ve 14 banka soygunu yapmıştır. Yaptıkları banka soygununun hemen ardından örgüte üye olduğu öne sürülen üçüncü kişi Beate Zschäpe, arkadaşlarıyla paylaştığı evi ateşe vermesi ile patlamada binada yaşayan üç kişinin hayatlarını da tehlikeye atmıştır. Örgütte suçlanan kişilerin vücutlarında bulunan örgütün amaçlarını, yapılarını, Nazizm’e olan bağlıklarını ve ırkçılıklarını gösteren “*Die Jew Die*”⁴⁰⁴ gibi sözler ya da bir Nazi kahramanı ve Alman askerinin yüzü gibi dövmeler bulunmaktadır.⁴⁰⁵ NSU’nun işlediği suçlar, önyargı ile işlenen, karşı gruba en önemlisi ait olduğu topluluğa, yaşadığı topluma dahil olma hakkına yönelik gönderdiği “*Burada sana yer yok, istenmiyorsun!*” söylemi, kişinin kimliğini hedef alan mesaj suçları olarak anılmakta, hem de adi suçlardan farklı ve özel bir nitelik taşımaktadır.⁴⁰⁶

90’lı yıllarda bir araya gelmiş olan üç kişi kendilerini aşırı sağ gruplara hep yakın hissetmişlerdir. İlk olarak sekiz kişilik “Jena Grubu” içerisinde yer almışlardır. Bu üç Neo-nazi Thüringen’de aşırı sağ dünyasında hızla ilerleyerek, radikalleşerek kendilerini

⁴⁰³ Matthias Von Hein, “Hundreds of Neo-Nazis in Germany Have Gone Underground”, 09.01.2017, (erişim) <http://dw.com/p/2VXWi>, 22.01.2017.

⁴⁰⁴ “Öl Yahudi öl” gibi bir nefret belirten söylem.

⁴⁰⁵ Tom Paterson, Neo-Nazi Nuremberg: Germany Forced To Confront Its Dark Side, May 3, 2013, (erişim)

<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/neo-nazi-nuremberg-germany-forced-to-confront-its-dark-side-8602738.html> , 17 Şubat 2015.

⁴⁰⁶ Yasemin İnceoğlu, Derin Devlet Kışkıncında Yüzyılın Davası NSU, 12.07.2015, (erişim)

<http://m.t24.com.tr/yazarlar/yasemin-inceoglu/derin-devlet-kiskacinda-yuzyilin-davasi-nsu-nasyonal-sosyalist-yeralti-orgutu.12302> , 13.07.2015.

farklı bir konuma yerleştirmişlerdir. Yabancılara, solculara ve Yahudilere olan düşmanlıkları üç Neo-nazi'yi ayrıca birleştirmiştir.⁴⁰⁷

1996 yılında Böhnhardt kurdukları grup için “söz yerine icraat” diye slogan belirlemiştir. İşsiz ve silah düşkünü olan Böhnhardt otoyol köprüsüne Yahudi yıldızlı başsız bir oyuncak bebek gövdesi ve gövdesine de “Dikkat, Bomba” yazılı bir kart asmıştır. 1997 yılında tiyatro önüne gamalı haç çizili bavulun içine bomba yerleştirmişlerdir, ancak bombanın ateşleyicisi olmadığı için bomba patlamamıştır.⁴⁰⁸ Bu olayların ardından Böhnhardt 2 yıl cezaya çarptırılmış, fakat cezası ertelenmiş ve serbest bırakılmıştır. 2000 yılında çiçekçi Enver Şimşek'i öldürerek bir cinayetler serisi başlatmışlardır. 2001 'de bir markette patlamaya neden olmuş ve market sahibinin kızı (Alman-İran asıllı) ağır yaralanmıştır. Örgüt üyeleri tarafından dokuz ay sonra terzi Abdürrahim Özudoğru vurulmuş, iki hafta sonra manavlık yapan Süleyman Taşköprü, 2004 yılında dönerci Mehmet Turgut, 2005 yılında ise İsmail Yaşar öldürülmüştür. 2005 yılında Münih'te anahtarcı Theodoros Boulgaridis, 2006'da büfe sahibi Mehmet Kubaşık öldürülmüştür.⁴⁰⁹ Bu süreçte örgüt birçok yerde bomba patlatmış ve birçok banka soygununa karışmıştır.

2011 yılında Mundlos ve Böhnhardt'ın ölü bulunmasından sonra, örgüt üyelerinden Zschäpe eylemlerden haberi olmadığını belirtse de bu 10 cinayete katılmış olduğu şüphesiyle yargılanmıştır.⁴¹⁰ Tüm eylemlerinin yanında, ABD'de kurulmuş olan siyahi karşıtı Ku Klux Klan⁴¹¹ grubunun Almanya'da faaliyet gösteren bağlantılarının da toplantılarına katıldığını bildirmiştir.⁴¹²

⁴⁰⁷ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **2000-2006 Yıllarında Almanya'da Neo-Nazilerce İşlenen Cinayetler Hakkında İnceleme Raporu**, 13.06.2012, s.47-50.

⁴⁰⁸ Paul Jackson and Anton Shekhovtsov (ed), **The Post-War Anglo-American Far Right- A Special Relationship of Hate**, Palgrave Macmillan, 1. Ppublished, 2014, s.122-141.

⁴⁰⁹ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **2000-2006 Yıllarında Almanya'da Neo-Nazilerce İşlenen Cinayetler Hakkında İnceleme Raporu**, s.51.

⁴¹⁰ “Zschäpe Suskunluğunu Bozdu”, 29.09.2016, (erişim) <http://www.dw.com/tr/zsch%C3%A4pe-suskunlu%C4%9Funu-bozdu/a-35922164>, 21.10.2016.

⁴¹¹ Ku Klux Klan 1920'lerden itibaren Almanya'da aktif bir örgüttür ve göçmenler ve diğer azınlıklara şiddetli saldırılarıyla ön plana çıkmıştır, 2001 yılından bu yana 68 suç gerçekleştirildikleri belgelenmiştir. Bknz. (erişim) <http://dw.com/p/2RezD>, 23.01.2017.

⁴¹² “Report: Four Active Ku Klux Klan Groups in Germany”, 25.10.2016, (erişim) <http://dw.com/p/2RezD>, 23.01.2017.

3.1.2. Ortak Göçmen Politikasına İlişkin Tartışmalar

Avrupa Birliği ülkelerinin tarihlerine, göçmenlerin ve mültecilerin bu ülkelerdeki dağılım oranlarına göre siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar değişiklik göstermektedir. Ülkeden ülkeye değişik gösteren bu unsurlardan dolayı göçmenler konusunda ortak bir strateji yürütmek zorlu olabilmektedir.⁴¹³ Ortak belirlenmiş politikalar ve antlaşmalar rağmen bu çalışmalar Avrupa ülkelerinde yetersiz görülmektedir. Özellikle 2008 ekonomik krizinin derinleşmesi, Yunanistan ve İspanya gibi iki önemli ülkenin finansal olarak yaşadığı krizler Birlik ülkelerinde panik yaratmaktadır.⁴¹⁴ Böyle bir sorun içerisinde ise yabancılar “günah keçisi” olarak görülmektedir. Göçmenler bir anlamda işçi gücü olarak ve gelecek nesillerin devamlılığı olarak gereklilik arz ederken diğer yandan kültürel uyumsuzluk, güvenlik kaygısı ve Avrupa halkının işgücü ücretini düşürmesi açısından istenmemektedir. Bu karşıtlık ise hem göçmenler hem halk hem de siyasi açıdan bir çelişki yaratmaktadır.

3.1.2.1. AB’nde Göç Karşıtlığına Temel Oluşturan Unsurlar

İç güvenliğin sağlanması, kültürel kimliğin korunması ve refah devletinin sürdürülmesi isteği, ekonomik istikrarsızlık ve işsizlik gibi unsurlar göç karşıtlığına temel oluşturan unsurlar arasındadır. Göç karşıtlığına karşı devletlerin sunduğu en popüler argüman milletin kendine özgü kültürünün korunmasını içermektedir.⁴¹⁵ Asimile olamayan ve Avrupa halkının homojen kültürünü bozan göçmenler karşısında kültürel geleneğin taşınması isteği⁴¹⁶ ve sürekliliğinin sağlanması için göçmenlere karşı sınırların kapatılması öne sürülmektedir. Birçok Avrupa ülkesi çok kültürlülük politikasının eskisi gibi yürümediğini ifade etmektedir. Örneğin, Fransız Cumhurbaşkanı Sarkozy, çok kültürlülük projesini bir başarısızlık olarak görmüş ve bunu “*Çok kültürlülük bir başarısızlık... Müslüman yurttaşlarımız herkes gibi ibadet edebilmelidir. Ama bu*

⁴¹³ İnanç; Çetin, **a.g.e.**, 19.

⁴¹⁴ İnanç; Çetin, **a.g.e.**, s.20.

⁴¹⁵ Cihan Uzunçayır, “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s.121.

⁴¹⁶ Uzunçayır, **a.g.m.**, s.121.

*Fransız İslam'ıyla olabilir. Fransa'daki İslam'la mümkün değil.”*⁴¹⁷ diyerek ifade etmiştir.

Şüpheli gruplar genelde kültürün korunması gerekliliğini biraz abartılı bulmaktadırlar. Sonuçta kültürün zaten zamanla doğru orantılı olarak değişikliğe uğradığını ve her gelen yabancıyla kültür bozucu bir etki yaratamayacağını savunmaktadırlar. Dolayısıyla onlara göre kültürlerin korunması göçmen karşıtlığı için yeterli bir unsur değildir.⁴¹⁸

Refah devletinin ve ekonomik istikrarın sağlanması ülkelerin ve aşırı sağ partilerin kullandıkları ikinci popüler söylemdir. Sağ partiler özellikle ‘emekliliğiniz mi göçmenler mi’ diyerek halkı bir ikileme bırakmaya çalışmaktadır. Bununla beraber göçün ücretlerde düşüşe sebep olduğunu ve vatandaşların sosyal haklarının ellerinden alınıp, devlet yardımlarının azaltıldığını öne sürmektedirler.⁴¹⁹ Ancak bazı teorisyenler göçmenlerin ucuz iş gücü sağladığını bu sebeple maliyetin daha ucuza getirilebildiğini dolayısıyla piyasaya daha ucuza verilebildiğini ve genel olarak bakıldığında ise ülke ekonomisine büyük katkı sağladığını iddia etmektedir.⁴²⁰

Avrupa halkının ve bazı Avrupa ülkelerinin bugün en büyük korkusu göçmen ve mülteci sayısının artması sonucu kendi ülkelerinde de terör hareketlerinin, şiddetin, insan hakları sorunlarının artacak olması ve bir şekilde dünyada yaşanan bu felaketlerin ya da bu iç karışıkların kendilerine de ulaşacağıdır. Bu korkuyu Avrupa'nın yakın tarihte büyük bir savaş yaşamış ve bu savaşın tüm dünyaya nasıl yayıldığını görmüş olması ile açıklamak kolayca kaçmaktır. Halbuki dünyanın diğer bölgelerinde var olan savaş ve iç savaşların yangını Avrupa ülkelerinin kendi duvarlarını yükseltmesi ile söndürülemez. Bu bağlamda tüm Avrupa ülkelerinin göçmen politikası konusunda

⁴¹⁷ Ruadhan Maccormaic, “Sarkozy Denounces Multiculturalism as ‘a Failure’”, 12.02.2011, (erişim) <http://www.irishtimes.com/news/sarkozy-denounces-multiculturalism-as-a-failure-1.570051>, 24.10.2016.

⁴¹⁸ Christopher Heath Wellman, "Immigration", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 22.03.2016.

⁴¹⁹ Nazif Mandacı; Gökay Özerim, “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 10, Sayı 39, 2013, s.116.

⁴²⁰ Christopher Heath Wellman, "Immigration", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (ed.), (erişim) <http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/>, 22.03.2016.

paralel düşünmediğini gözlemliyoruz. AB'nin başat ve geri kalan ülkelerinde göçmen sorununa bakış ayrı ayrı incelenerek değerlendirilebilir.

3.1.2.2. Başat Ülkeler

IOM'a göre en çok göç alan ülkeler arasında başta İngiltere, Almanya, Polonya, İtalya olmak üzere Fransa, Hollanda, İspanya gibi ülkeler yer almaktadır. İngiltere'de 2014-2015 yılında, şimdiye kadar yaşanmamış bir göç akımı görülmüş ve ülkeye 330.000 göçmen giriş yapmıştır.⁴²¹ İngiltere'nin AB kota sistemi içerisinde mülteci almasının yanı sıra, İngiltere'yi göç ülkelerinden biri olarak gösteren ve göç konusunda Avrupa ülkelerinden ayıran -kota sistemi kapsamı dışında-⁴²² gelen göçmenlerin daha çok Polonya, Romanya, Bulgaristan gibi Avrupa kaynaklı olmasıdır.⁴²³

İngiltere'de 2010'da İçişleri Bakanı olan Theresa May, İngiltere'ye gelen göçmen sayısının azaltılmasını savunmuş ve göçmen sayısının 100.000 altına düşürmeyi vaat etmiştir. 2015'te bu rakama ulaşamadığı gibi göçmen sayısı eskisinin çok çok üzerinde olmuştur. May görev yaptığı süre boyunca İngiltere'ye özgü yeni uygulamalar getirmiştir. Örneğin, ailelerini yanına almak isteyen İngiliz vatandaşı olmuş göçmenlere yaklaşık 19.000 sterlin gelire sahip olma zorunluluğu getirmiştir. May, İngiltere'nin AİHM'in (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) yargı yetkisinden çıkması gerektiğini böylece kendi kanunlarını uygularken daha rahat olabileceğini ifade etmiştir.⁴²⁴ Bu gibi uygulamalar yanında İngiltere 2016 yılında mültecileri (ve göçmenleri) durdurmak için Fransa ile ayrılma noktasına bir kilometre duvar inşa etmeye başlamıştır.⁴²⁵ Ayrıca

⁴²¹ "Migration Watch UK", (erişim) <https://www.migrationwatchuk.org/statistics-net-migration-statistics>, 08.11.2016.

⁴²² Özellikle Suriye iç savaş sonrası gelişen AB'ye yönelik göç hareketleri nedeniyle AB Konseyi üye ülkelere nüfuslarına oranla mülteci kabul etmelerini zorunlu kılan bir karar almıştır. "European Council Conclusions on migration 18 Feb 2016, (erişim) <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/02/18-euco-conclusions-migration/>

⁴²³ Alan Travis, "Net Migration to UK Hits Record High of 330,000", 27.08.2015, (erişim), <https://www.theguardian.com/uk-news/2015/aug/27/net-migration-predicted-to-hit-record-level>, 08.11.2016.

⁴²⁴ "İngiltere'nin Yeni Lideri Theresa May Hangi Politikaları Savunuyor?", 13 Temmuz 2016, (Erişim) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-36776815>, 26.10.2016.

⁴²⁵ Stephen Dinan, "UK to build wall to stop illegal immigration from France", 07.09.2016, (Erişim) <http://www.washingtontimes.com/news/2016/sep/7/uk-build-wall-stop-illegal-immigration-france/>, 26.10.2016.

İngiltere Parlamentosu, Avrupa mülteci kamplarında yer alan 3.000 çocuğu kabulüne ilişkin öneriyi reddetmiştir.⁴²⁶

İngiltere’de çok büyük bir çoğunluk göçmen sayısının fazlalığı sebebiyle İngiltere’nin Avrupa’dan ayrılmasını istemektedir. Bu sebeple İngiltere’nin AB’de kalması ya da ayrılması yönünde referanduma gidilmiştir ve Avrupa Siyasi Birliği’nin ilk krizi burada yaşanmıştır. Brexit (*Britanya (İngiltere) ve exit* (çıkış) kelimeleri ile oluşturulmuştur) taraftarı kişiler, göçler ve mülteciler engellendiği ve kontrol altına alındığı sürece İngiltere’nin hem ekonomik hem sosyal olarak çok daha iyi olacağını görüşünderken, Brexit karşıları göçmenlerin ekonomiyi canlandırdığını savunmaktadır.⁴²⁷ Referandum sonucunda Brexit taraftarlarının % 46’ya karşı, %53’lük üstünlüğü ile İngiltere Avrupa Birliği’nden ayrılma yoluna girmiştir.⁴²⁸ Bu durum İngiltere için karmaşa yaratan bir durum olurken, Avrupa Birliği’ni siyasi dağılma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Brexit sonucu İngiltere göçmen ve mülteci politikaları konusunda istediği gibi bağımsız olabilecektir.

Almanya diğer ülkelere oranla hükümet politikası olarak göçmenleri daha iyi karşılamaktadır. Alman halkının, aşırı sağ parti ve hareketlerin aksine hükümet göçmen ve mültecilere kapılarını açık tutmaktadır.⁴²⁹ Alman hükümeti 2016 yılında kabul edilecek mülteci sayısını 300.000 olarak belirlemiş ve buna göre eyalet hükümetlerine bütçe ayırmıştır. Hatta Merkel, Macaristan’a kabul edilmeyen sığınmacıları dahi kabul etmiştir, ancak bunun sonucunda mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak mümkün olmamıştır. Sığınma başvurusunun 800.000 aşması üzerine Almanya “doğal afet statüsü” ne geçmiştir.⁴³⁰

⁴²⁶ Hilary Clarke, “Refugee Children From Calais Camp Arrive in UK”, 17.11.2016, (erişim) <http://edition.cnn.com/2016/10/17/europe/calais-france-migrants-children/>, 26.10.2016.

Damon Embling, “Brexit ve Göç Krizi: İngiltere’deki Polonyalı Göçmenlerle Özel Röportaj”, 16.06.2016, (erişim) <http://tr.euronews.com/2016/06/16/ingiltere-de-gocmen-sorunu-brexit-referandumunun-sonucunu-belirleyecek>, 22.01.2017.

⁴²⁸ Alex Hunt; Brian Wheeler, “Brexit: All You Need to Know About The UK Leaving The EU”, 17.01.2017, (erişim) <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>, 22.01.2017.

⁴²⁹ Robert Verkaik, “How Angela Merkel’s Open Door Immigration policy protects Germany From Terrorism in The Long – Run”, 26 Eylül, 2016, (erişim) <http://www.independent.co.uk/voices/how-angela-merkel-s-open-door-immigration-policy-protects-germany-from-terrorism-in-the-long-run-a7156756.html>, 07.04.2017.

⁴³⁰ Cem Sey, “Almanya: Mülteciler için Her Şey Güllük Güllüklük Değil”, 07.09.2015, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150907_almanya_multeci_cemsey, 26.10.2016.

Dublin Sözleşmeleri gereği mültecilerin giriş yaptıkları ülkeye geri gönderilmemesi unsuru uygulamada başarılı olamamıştır. Takiben, Berlin 120.000 mültecinin AB ülkelerine kota sistemi ile dağıtılmasını önermiştir.⁴³¹ Toplumdan ve sağ partilerden gelen, göçün kontrollü şekilde sınırlandırılmasına dönük talebi Angela Merkel AB bünyesinde çözmeye çalışmaktadır. Almanya’da ikinci sığınma yasası paketi doğrultusunda, sınırlı sayıda statü verilmiş mültecilerin aile birleşimi için iki sene bekleme süresi getirilmiştir.⁴³² Tüm bu mülteci alımları karşısında, Almanya içerisinde mülteciler ciddi sorun yaşamaktadır.⁴³³

Almanya’da mültecileri önleyebilmek adına iltica politikalarında birçok değişiklik yapılmıştır. Mülteci statüsüne sahip olmayanlar için aile birleşimi hakkında kısıtlamalar getirilmiştir. Uzun süreli ikamet statüsü kazanılabilmesi için dil entegrasyonu yani dil şartı gibi birçok şart belirlenmiştir.⁴³⁴

Fransa, 2000’li yılların başında göçmen alımına daha olumlu yaklaşmış, ancak 2010 yılında Roman toplumunun yarattığı birtakım olaylar sonucu, yasadışı kampların toplatılması gibi başlangıçtaki yaklaşımına ters olan bir tutum sergilemeye başlamıştır. Ardından Göç, Entegrasyon ve Milliyet Yasası’nı uygulamaya çalışmıştır. Bu yasaya göre, Fransa’nın temel çıkarlarına aykırı suç işleyen ve AB vatandaşları da dahil olmak üzere tekrarlanan hırsızlık, dilencilik, saldırganlık gibi suçlar işleyenlerin sınır dışı edilmesi öngörülmüştür.⁴³⁵ Fransa, Suriye iç savaşı ve Paris terör olayından sonra göçmen ve mülteciler konusunda daha sert tutumlar izleme kararı almıştır. Ülke genelinde “Olağanüstü hal” ilan edilmiştir. Böylece İslami terörün Fransa’ya sarkan uçları ile daha kolay mücadele etmek amaçlanmıştır. Önce sınıra tel örgüler çekilmiş ardından kameralar ve ilave korumalar eklemiştir. İngiltere sınırına geçiş imkânı sağlayan Calais sınırına ise İngiltere’nin yardımıyla bir duvar inşa etmeye

⁴³¹ “AB’den 120 Bin Yeni Mülteci Kotası”, 09.09.2015, (erişim)

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150909_ab_gocmen_plani, 07.04.2017.

⁴³² “Zorunlu Bir sorun Olarak Mülteci Krizi”, 06.05.2016, (erişim)

<https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanya-avrupa/zorlu-bir-sorun-olarak-multeci-krizi>, 26.10.2016.

⁴³³ Kazım Keskin, “Almanya’nın Mülteci Politikası Nasıl Şekilleniyor?”, **SETA Perspektif**, sayı: 145, Eylül 2016, s.1.

⁴³⁴ “European Union Events of 2016, 03.01.2016, (erişim) <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/european-union>, 12.01.2016.

⁴³⁵ Karaşahin, **a.g.e.**, s.16-21.

başlanmıştır.⁴³⁶ Fransa için devlet tarafından polis gücünün genişletilmesini gerekli kılan ve yabancı düşmanlığını arttıran diğer bir olay ise Nice saldırısı olmuştur. Bu saldırıda 86 kişi ölmüş ve birçok kişi yaralanmıştır. Bu olay Fransa'daki güvenliği üst seviyeye çıkarttırmıştır. "Olağanüstü hal" durumunun da katkısıyla, kişi haklarına aykırı birçok karar alınmıştır ve bu kararlar Fransa'nın özgürlükleri kısıtladığı yönünde eleştirilere maruz kalmasına sebep olmuştur.⁴³⁷

İtalya'nın diğer ülkelerden farkı yasadışı göçmenlerin daha çok yasal olarak gelmiş, vize süresini doldurmuş ancak ülkesine geri dönmemiş göçmenlerden oluşmuş olmasıdır.⁴³⁸ Düzensiz göçmenlerin yanında 2000'li yıllar itibariyle sığınma talepleri de hızla artmıştır. İtalya'ya gelen göçmen ve sığınmacıların çoğunluğunu Nijeryalı, Eritralı, Sudanlılar oluşturmaktadır. IOM'a göre tıpkı Yunanistan'da olduğu gibi İtalya'daki mültecilerin de durumu çok iyi sayılmamaktadır. Örneğin, Nijerya'dan gelen kadınların yüzde sekseninin kaçırıldığını ve kadın ticaretinde kullanıldığı belirtilmektedir.⁴³⁹

İtalya'ya gelen göçmenlerin yalnızca %13'ünü deniz yolu oluştururken, %64'ünü düzensiz göçmenler oluşturmaktadır. Dolayısıyla sınır operasyonlarından olan FRONTEX yalnızca %13'lük kısımda etkili olabilmektedir.⁴⁴⁰ 2014 yılından sonra ise İtalya'ya yaklaşık günde 750'yi aşkın mülteci ve göçmen gelmeye başlamış ve en çok göç alan ülkeler arasına taşınmıştır.⁴⁴¹ İtalya'yı bu akımlarda en çok tedirgin eden -çok kültürlü yapısına rağmen- dini bütünlüğün sarsılacak olmasıdır. Vatikan gibi bir dini kurum ağırlığının olması Müslüman göçmenlere karşı daha tepkili yaklaşılmasına sebep olmaktadır.⁴⁴² Ancak bu unsura rağmen yaşlı nüfusun fazlalığı ve gelecek genç nüfusun yetersizliği göç alımını zorunlu kılmaktadır. Hatta ülke içerisinde karşıt görüşler

⁴³⁶ James McAuley, "Britain and France to Construct 'Great Wall of Calais' to Keep Migrants From Port", 07.09.16, (erişim) https://www.washingtonpost.com/world/europe/britain-and-france-to-construct-great-wall-of-calais-to-keep-migrants-from-port/2016/09/07/b921b2c4-7500-11e6-9781-49e591781754_story.html?utm_term=.e62845c3979b, 26.10.2016.

⁴³⁷ "European Union Events of 2016, 03.01.2016, (erişim) <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/european-union>, 12.01.2016.

⁴³⁸ Ultan, **a.g.e.**, s..210.

⁴³⁹ "European Union Events of 2016, 03.01.2016, (erişim) <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/european-union>, 12.01.2016.

⁴⁴⁰ Ultan, **a.g.e.**, s..210.

⁴⁴¹ Cynthia Kroet, "Italy The New Greece on Migration Frontline: Frontex", 13.07.2016, (erişim) <http://www.politico.eu/article/italy-the-new-greece-on-migration-frontline-frontex-fabrice-leggeri/>, 15.11.2016.

⁴⁴² Ultan, **a.g.e.**, s.206-207.

tarafından “utanç kaynağı” olarak görülse de hem ekonomik (iş gücü) hem nüfus gibi sebeplerle göçmen çocuklarına belirli şartlar sağlandığında vatandaşlık verileceğini öngören yasa telifini kabul etmiştir.⁴⁴³

İtalya yasadışı göç sorununun artması sebebiyle Frontex kapsamında Nautilus, Poseidon, Hermes, EPN Hermes, Aeneas, EPN Aeneas, EPN Triton gibi birçok operasyon düzenlemiştir. Örneğin, EPN Triton 2014 yılında faaliyet göstermeye başlamış, Orta Akdeniz Bölgesi’nde sınır ötesi suçlarla mücadeleyi, diğer ülkelerle koordineli hareket etmeyi ve bir yandan yaşam güvenliğini de korumayı amaçlamıştır.⁴⁴⁴

3.1.2.3. Geri Kalan Ülkeler

1981’de AB’ne dahil olan Yunanistan yasa dışı göçmen ve sığınmacıların en çok girdiği ülke olarak öne çıkmaktadır. Bu durum Yunanistan için zor karşılanan ve ülke içinde huzursuzluk yaratan bir durum olsa da ülke olarak konumları itibariyle göçmen ve mülteci gelişlerini engelleyebilmeleri mümkün olamamaktadır.⁴⁴⁵

Yunanistan yasadışı göçü engellemek için Sırbistan, Bosna-Hersek, Karadağ, Makedonya ve Arnavutluk için vize serbestliği getirmiştir. Bu durum Türkiye-Yunanistan sınırında yasadışı göçü arttırmıştır, çünkü göçmenler Türkiye’den Yunanistan’a gelmekte, -Yunanistan’ı transit ülke olarak görmekte-, oradan diğer Avrupa ülkelerine geçmeyi hedeflemektedir.⁴⁴⁶ Yunanistan mülteci ve yasadışı göçmenler konusunda çok istikrarlı politikalar sürdürememiştir. Ege adalarında bekleyen sığınmacı ve göçmenler sağlıksız, hijyenik olmayan koşullarda tutulmaktadır ve bu sebeple Yunan yetkilileri AB tarafından çok fazla eleştiriyeye maruz kalmıştır.⁴⁴⁷

Yunanistan yaşadığı ekonomik kriz ile göçmenleri, düzensiz göçmenleri ve mültecileri yük olarak görmeye başlamıştır. 2012 yılı itibariyle Meriç Nehri sınırı AB’ye en çok

⁴⁴³ “İtalya’dan Göçmen Çocuklarına Vatandaşlık Hakkı”, 15.10.2015, (erişim) <http://sptnkne.ws/cGWg>, 16.11.2016.

⁴⁴⁴ FRONTEX, “EPN Triton”, (erişim) <http://frontex.europa.eu/operations/archive-of-operations/NkKUdU>, 16.11.2016.

⁴⁴⁵ Noi, a.g.e., s.228-235.

⁴⁴⁶ Noi, a.g.e., s.228-235.

⁴⁴⁷ “European Union Events of 2016, 03.01.2016, (erişim) <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/european-union>, 12.01.2016.

yasadışı göçün gerçekleştiği yer olmuştur. Diğer sınırlara tel örgü çekilmesi sonucu Afgan ve Suriyeli olan çoğu grup deniz yolundan ulaşım sağlamaya çalışmıştır. Bunun üzerine Türkiye sınırına yaklaşık 3.000.000 Avro harcayarak 12,5 km uzunluğunda 4 metre yüksekliğinde tel örgü yaptırmıştır.⁴⁴⁸ 2002 yılından ise Yunanistan ve Türkiye geri kabul anlaşmasını imzalanmıştır. Anlaşmaya göre, Türkiye kendi topraklarından Yunan adalarına geçen her düzensiz göçmeni geri almayı kabul etmiş sayılmaktadır. Yunanistan'dan Türkiye'ye geri gönderilecek her Suriye vatandaşı karşılığında ise AB ülkelerine Türkiye'den bir Suriye vatandaşı gönderilecektir.⁴⁴⁹

İspanya göç veren bir ülke iken göç alma durumuna 1975'de Franco rejiminin son bulması ile geçiş yapmıştır.⁴⁵⁰ Bu dönüş sonrası İspanya diğer ülkelere kıyasla düzenli göç konusunda kontrollü davranabilmiş ve daha kapsamlı programlar oluşturabilmiştir. 1990'lara kadar daha çok transit ülke olarak kullanılmış ve daha sonrasında yoğun göç alan ülkeler arasına girmiştir.⁴⁵¹ İspanya özellikle Kolombiya, Irak, Rusya, Küba ve Latin ülkeleri tarafından sığınma talebi almakta ancak bunun çok az bir kesimini kabul etmektedir.⁴⁵²

İspanya düzensiz göç ve mülteci akımları sonrası güney sınırında daha kontrollü olabilmek, uyuşturucu ve yasadışı göçü önlemek için güney sahillerinde bir denetim ve gözetim alanı oluşturmuştur.⁴⁵³ 11 Eylül saldırıları sonrası İspanya'da insanlar ABD için terör karşıtı sloganlar atmıştır ve ABD'nin Afganistan'a karşı harekâtı İspanya'da hem devlet hem halk tarafından büyük bir destek görmüştür.⁴⁵⁴ 2004 Madrid metrosunda yaşanan terör olaylarından sonrasında ise göçmen karşıtlığı ülkede üst seviyelere taşınmıştır. Bu karşıtlığın diğer bir sebebi ülkenin hem kendi vatandaşlarına hem göçmenlere uyguladığı sosyal devlet politikalarının 2008 ekonomik krizini daha

⁴⁴⁸ Noi, a.g.e., s.231-260.

⁴⁴⁹ Mehmet Uğur Ekinci, **Türkiye- AB Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyalogu**, 1.Baskı, İstanbul, Seta Yayınları, 2016, s.20.

⁴⁵⁰ Özgür Güneş Öztürk, "İspanya Göç Politikaları ve Göçmen Hayatlar: İspanya Örneği Türkiye için Bir Model Olabilir mi?", **Nüfus Bilim Dergisi/ Turkish Journal of Population Studies**, Sayı 36, 2014, s.111-112.

⁴⁵¹ Ultan, a.g.e., s.267.

⁴⁵² T. Gülin Kardeş, "İspanya: Göç Problemi", 14.05.2014, (erişim) <http://akademikperspektif.com/2014/04/14/ispanya-goc-problemi/>, 08.11.2016.

⁴⁵³ T. Gülin Kardeş, "İspanya: Göç Problemi", 14.05.2014, (erişim) <http://akademikperspektif.com/2014/04/14/ispanya-goc-problemi/>, 08.11.2016.

⁴⁵⁴ İhsan Bal (ed), **a.g.e.**,131.

etkili hale getirmesi ve İspanya'yı bu krizden (Yunanistan'dan sonra) en çok etkilenen ülke konumuna düşürmesidir.⁴⁵⁵

İspanya'da mültecileri ve yasadışı göçmenleri engellemek ve ülkede yasa dışı yollarla kalmış olanları bulmak için 12 operasyon gerçekleştirmiştir: Agios, Gate of Africa, Hera I, Hera II, Hera III, Hera, EPN (European Patrols Network- Avrupa Devriye Ağı) Hera, Hermes, Minevra, EPN Minerva, Indalo, EPN Indalo. Örneğin, EPN Minerva 2013 yılında Fas'tan gelen göçmenler üzerine yoğunlaşmış bir operasyonken, Indalo 2007 yılında faaliyete girmiş, Akdeniz'deki yasadışı göç miktarını tespit etmek ve deniz sınır kontrollerini sağlamak amacı gütmüş bir operasyondur.⁴⁵⁶

İspanya için önemli sınır kontrollerinden biri de 2002 yılında yürürlüğe giren Boğaz ve Denizlerde Entegre İzleme Sistemi (SIVE- *The Integrated System of External Vigilance*) programıdır.⁴⁵⁷ İspanya'nın Afrika'ya açık olan Andalucia (Endülüs) kıyıları ve Kanarya adaları büyük bir göç baskısı altındadır. Dolayısıyla bu kıyılar için SIVE kurtarıcı bir operasyon niteliği taşımaktadır. SIVE, İspanya'nın güney kıyılarının izlenmesi için sabit ve kızılötesi kameralarla oluşturulmuş bir sistemdir ve bu sisteme göre belirlenen sınırı geçen bir tekne olduğunda kameralar teknedeki kişi sayısını belirlemek için yakın çekime geçmekte, böylece önlem almayı kolaylaştırmaktadır. SIVE sistemi İspanya'ya yaklaşık 300.000.000 Avro'ya mal olmuş olsa da sınırı koruma da yeterli gelmediğinden alanı genişletilmiştir.⁴⁵⁸

Tüm operasyonlar ve ortak faaliyetlerin yanında İspanya artık daha fazla göçmen ve mülteci akımına karşı durmaktadır. Örneğin, 2015 yılında Brüksel, AB üyelerinden mülteciler konusunda dayanışma istemiş ancak, İspanya bunu reddetmiştir. Komisyon her ülkenin büyüklüğüne, ekonomisine, nüfus oranına göre sığınmacı kabul etmesi gerektiğine dair bir plan belirlemişken, İspanya işsizlik oranlarını da belirterek bu

⁴⁵⁵ Emine Akçadağ Alagöz, "Ekonomik Krizin Vurduğu Son Avrupa Ülkesi: İspanya", 03.07.2012, (erişim) <http://www.bilgesam.org/incele/59/-ekonomik-krizin-vurdugu-son-avrupa-ulkesi--ispanya/#.WOfSINLyg2w>, 15.11.2016.

⁴⁵⁶ Ultan, **a.g.e.**, s.282-289.

⁴⁵⁷ Jurgan Carling, "The Merits and Limitations of Spain's High-Tech Border Control", 07.05.2007, (erişim) <http://www.migrationpolicy.org/article/merits-and-limitations-spains-high-tech-border-control>, 15.11.2016.

⁴⁵⁸ Af Örgütü, **Korku ve Tel Örgütler: Avrupa'nın Mültecileri Dışarıda Tutma Yaklaşımı**, Amnesty International, 1.Baskı, 2015, s.15.

öneriyi reddetmiştir.⁴⁵⁹ 2015 yılının Ekim ayında ise İspanya sığınmacılarda belirli profillere odaklanmak istemiş ve buna göre çalışmalar başlatmıştır. Örneğin, İspanya’da kalmak isteyenler, geçici yaşamak isteyenler, ya da Avrupa’da yolculuğuna devam etmek isteyenler olarak gruplamakta ve buna göre profiller çıkartmaktadır.⁴⁶⁰ Mülteci oranlarına paralel olarak artan göçmen karşıtlığına örnek olarak ise, Martin Noriega Campillo’nun tüm mültecilerin başından vurulması önerisini gösterebiliriz, politikacı görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır.⁴⁶¹

Son olarak İspanya 2007 ve 2010 yılları arasında sınır koruma operasyonlarına 120.000.000 Avro’dan fazla kullanarak, Avrupa Birliği Dış Sınırlar Fonu’ndan en fazla harcama yapan ülke olmuştur.⁴⁶²

Macaristan ise son zamanlarda milliyetçiliğin ve göçmen karşıtlığının hızla arttığı ülkelerden biridir. AB’ye üye olmadan önce dahi kendisinin tarihi hakkı olarak Avrupalı gören Macaristan, 2000’li yıllar öncesinde çok fazla göç almış bir ülke olmamasına rağmen milliyetçiliği ve yabancı düşmanlığı seviyesi yüksek olan bir ülkedir.⁴⁶³ Suriye krizi ve AB ekonomik krizi sonrası ise Macaristan, göçmenler tarafından hem en çok tercih edilen ülkelerden biri hem de transit olarak kullanılan ülkelerden biri haline gelmiştir. Bu durum milliyetçiliğin zaten yüksek olduğu Macaristan’da sağ partilerin hızla popülerlik kazanmasını ve aynı zamanda 2015 yazında Macaristan’ın diğer AB ülkelerine geçiş yapmak isteyen Ortadoğu, Asya ve Afrika’dan gelen sığınmacılara karşı sınırlarını kapatmasına sebep olmuştur.⁴⁶⁴

Macaristan’da göçmen karşıtlığı o kadar ilerlemiştir ki, 2016 yılında mültecileri engellemek için Sırbistan ile sınırını dört metre yüksekliğinde bir tel örgü ile

⁴⁵⁹ Fernando Heller, “Spain at Odds With Commission Over Immigration”, 05.06.2015, (erişim) <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/spain-at-odds-with-commission-over-immigration/>, 08.11.2016.

⁴⁶⁰ Fernando Heller, “Spain Test New Refugee Reception Plan”, 28.10.2015, (erişim) <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/spain-tests-new-refugee-reception-plan/>, 08.11.2016.

⁴⁶¹ “İspanyol Politikacıdan Öneri: Tüm Mültecileri Başlarından Vuralım”, 18.11.2015, (erişim) <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201511181019108103-ispunya-multeci/>, 08.11.2016.

⁴⁶² Af Örgütü, **a.g.e.**, s.15.

⁴⁶³ Petsinis, **a.g.m.**, s.278.

⁴⁶⁴ “Hungary’s Migration Policy Protects ‘European Freedom,’ Says Orban”, 18.10.2016, (erişim) <http://www.dw.com/en/hungarys-migration-policy-protects-european-freedom-says-orban/a-36072756>, 12.11.2016.

kapatmıştır.⁴⁶⁵ Birçok Avrupa ülkesi bu sınırın Soğuk Savaş'ın bir sahnesini anımsattığını, söylemiştir. Dahası Macaristan “*sınır avcıları*” diye bir program başlatmıştır. Bu plan çerçevesinde üç bin kuvvet eğitilecek ve altı aylık eğitimin sonunda siviller silah, biber gazı ve coplarla sınırda görevlendirilecektir.⁴⁶⁶ Orban için bu ekipler yüzyıllardır olduğu gibi Avrupa’yı korumaktadır.⁴⁶⁷ Aslında Macaristan Başkanı bu karşıtlığı ve sebeplerini- göçmen karşıtlığı sebeplerinde belirttiğimiz unsurlar ile- açıkça ortaya koymuştur. Orban’a göre 2016 yılında yaşanan terör olaylarının hiçbirinin Macaristan’da gerçekleşmemiş olması hiç olmayacağı anlamına gelmemektedir, Macaristan Avrupa Birliği içerisinde güvenli yaşam sürdürülebilecek ilk ülkeler arasındadır, bu sebeple mültecilerin, yasa dışı göçmenlerin gelişlerinin engellenmesi gerekmektedir. Ona göre engellenemez mülteci ve göç akımı ekonomiyi, Avrupa kültürünü olumsuz yönde etkilemektedir.⁴⁶⁸

AB’nin mülteci kota uygulamasına göre yani mültecilerin üye ülkeler ile paylaşılması politikasına göre, 160.000 mülteci 2.300’ünü Macaristan’ın alması öngörülmüştür, ancak Macaristan tek bir sığınmacıyı dahi ülkeye kabul etmemiştir ve Başbakan Victor Orban sığınmacı kota uygulamasını kesin bir dille reddetmiştir.⁴⁶⁹ Ülkesinde bir referandum düzenlemiş ve halka “Avrupa Birliği’nin, Macaristan vatandaşı olmayan kişileri Macaristan’a yerleştirmesine karar vermesini istiyor musunuz?” sorusu sorulmuştur,⁴⁷⁰ oy kullananların çoğunluğu “mültecilere hayır” demiş olsa dahi, oylamaya katılım yüzde 50 oranının altında kaldığından referandum geçersiz sayılmıştır.⁴⁷¹

⁴⁶⁵ Szilard Istvan Pap, “The Hungarian Government is Wagging a War Against Refugees”, 03.09.2015, (erişim) <http://politicalcritique.org/cee/hungary/2015/hungarian-war-against-refugees/>, 17.11.2016.

⁴⁶⁶ Dan Nolan, “One Year On, Orban Plans Another Fence Along Hungary’s Border With Serbia”, 14.09.2016, (erişim) <http://www.dw.com/en/one-year-on-orban-plans-another-fence-along-hungarys-border-with-serbia/a-19549924>, 12.11.2016.

⁴⁶⁷ “Macaristan Başkanı Orban: Sığınmacıların Avrupa’ya Girişine İzin Veremeyiz”, 12.01.2017, (erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/659397/Macaristan_Basbakani_Orban_Siginmacilarin_Avrupa_ya_girisine_izin_veremeyiz.html, 13.01.2017.

⁴⁶⁸ “Macaristan Başkanı Orban: Sığınmacıların Avrupa’ya Girişine İzin Veremeyiz”, 12.01.2017, (erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/659397/Macaristan_Basbakani_Orban_Siginmacilarin_Avrupa_ya_girisine_izin_veremeyiz.html, 13.01.2017.

⁴⁶⁹ “Macaristan AB Mülteci Politikası İçin Sandık Başında”, 02.10.2016, (erişim) <http://www.dw.com/tr/macaristan-ab-m%C3%BClteci-politikas%C4%B1-i%C3%A7in-sand%C4%B1k-ba%C5%9F%C4%B1nda/a-35942029>, 12.11.2016.

⁴⁷⁰ “Macaristan Başbakanı Orban’dan Mülteci Referandumu Sonrası Zafer İlanı”, 03.10.2016, (erişim) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37533504>, 12.11.16.

⁴⁷¹ Tarık Demirkan, “Macaristan’da Mülteci Referandumu Yapıldı, Tartışması Bitmedi”, 03.10.2016, (erişim) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37543830>, 12.11.2016.

3.2. Avrupa Birliğinde Göçmen-Mülteci Hukuku için Yapılmış Düzenlemeler

Avrupa Birliği İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma sürecinde, ekonomik olarak toparlanmak amacıyla yoğun şekilde göçmen işçi alımına gitmiştir, ancak göç akımlarının baş edilemez bir hal alması ve ulaşılmış refah düzeyinin bu göç akımlarını karşılayamaması sonucu ortak hareket etme ve ortak politikalar belirleneme kararını vermiştir. Bu doğrultuda Avrupa Birliği ülkeleri birçok anlaşmaya imza atmış ve hem ekonomik hem siyasal birliğini güçlendirmiştir.⁴⁷²

3.2.1. Anlaşmalar

Bu kısımda kısaca Avrupa Birliği'nin göçmenler ve sığınmacılar için aldığı kararlar ve anlaşmalardan bahsedilecektir.

3.2.1.1. Roma Anlaşması

Roma Antlaşması göç ile ilgili sürecin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bu süreç daha çok üye devletlerce yürütülmüştür. 1974 yılında AB'nin ilk Sosyal Eylem Planı komisyon tarafından konseye sunulmuş ancak reddedilmiştir.⁴⁷³ Reddedilmesine rağmen, bu dönem, iç güvenlik alanında iş birliği üzerinde çalışan Trevi Grubu⁴⁷⁴ (1975) ve iç sınırların karşılıklı kaldırılmasını öngören Schengen Antlaşması (1995) gibi iki olayı barındırmıştır.⁴⁷⁵ Trevi Grubu, AB'nin sığınma politikasına zemin hazırlayacak, ülkelerin Adalet ve İçişleri bakanlarından toplanmış, terörizm, güvenlik, nükleer güvenlik gibi konuları içermektedir.⁴⁷⁶

1986 yılında Avrupa Tek Senedi (ATS) 'nin imzalanmasıyla AB için ortak tek pazar entegrasyonu süreci başlamıştır. Üye devletler, böylece üçüncü ülkelerin vatandaşlarını kabul etmiş, ancak ülkeler kendi göç politikalarını belirleme konusunda kendilerinin tam yetkili olacağını⁴⁷⁷ ve bunu kontrol edecek üst bir yapı tanımayacaklarını ilan etmişlerdir. Schengen Antlaşması ile de kişilere serbest dolaşım ve çalışma özgürlüğü verilmesi hedeflenmiştir. Bunun asıl amacı AB ülkeleri arasında bir içsel emek

⁴⁷²“İngiltere’de Göçmen Rekoru Kırıldı”, 28.08.2015, (erişim) <http://www.dw.com/tr/ingilterede-g%C3%B6%C3%A7men-rekoru-k%C4%B1r%C4%B1ld%C4%B1/a-18679444>, 26.10.2016.

hareketliliği sağlamaktır, ancak bu AB'nin istediği göç oranını karşılayamamıştır⁴⁷⁸ ve dolayısıyla diğer ülkelerden işçi alma yoluna gidilmiştir.

AB entegrasyon sürecinde daha mükemmel olabilmek, dış etkenlerden fazla etkilenmemek, sosyal, kültürel ve iktisadi unsurları bozulmadan kontrol edebilmek adına ortak politikalara daha çok gereksinimin duymaktadır ve bu sebeple AB Siyasi Birliği'nin temellerini atma yönünde çalışmalar yapmışlardır.⁴⁷⁹ Bu anlamda Avrupa Tek Senedi Antlaşması ve Schengen vizesi AB için kendi içerisinde serbest dolaşım sağlarken, dış sınırların kapatılması ve kontrol edilmesi yolunda büyük bir ilerleme sağlamıştır.

3.2.1.2. Maastricht Antlaşması

1992 yılında imzalanan 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile göç politikaları daha da önemli hale gelmiştir. Maastricht Antlaşması ile kurucu antlaşmalarda önemli değişiklikler yapılmıştır. AB üç sütunlu bir yapıya dönüşmüştür: Avrupa Toplulukları ilk sütunu (AKÇT/AET/AAET), Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ikinci sütunu, Adalet ve İçişleri üçüncü sütunu oluşturmaktadır.⁴⁸⁰

Maastricht Antlaşmasının üçüncü sütunu göç unsuru için önem taşımaktadır. 1986'da göçmen ve sığınmacıları denetlemek için oluşturulan Göç Grubu Maastricht Antlaşması ile ele alınmıştır. Adalet ve İçişleri Politikası kapsamında ele alınan konular, mülteci politikası, göç politikaları, uyuşturucu ile mücadele, gümrük ve polisiye alanlarında iş birliği şeklindedir. Aynı zamanda yasa dışı göç ve ikamet konuları giderek arttığı için Avrupa Birliği'nin ortak yararına ilişkin İltica politikası, Avrupa Birliği'nin dış

⁴⁷³ Kardeşahin, **a.g.e.**, s.64-67.

⁴⁷⁴ Trevi Grubu,1976 yılında terörizmle mücadele çerçevesinde kurulmuş bir gruptur. Bknz. İhlamur; Öner, **a.g.e.**, s.543.

⁴⁷⁵ Kardeşahin, **a.g.e.**, s.64-67.

⁴⁷⁶ ORSAM, **a.g.m.**, s.12.

⁴⁷⁷ Kardeşahin, **a.g.e.**, s.67.

⁴⁷⁸ Güleç, **a.g.m.**, s.84.

⁴⁷⁹ Ayhan Gençler, "Avrupa Birliği'nin Göç Politikası", **Sosyal Siyaset Konferans Dergisi**, Sayı 49, 2005, s.186.

⁴⁸⁰ Mehlika Özlem Ultan, **Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve Ülke Uygulamaları**, 1.Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, Şubat 2016, s.49.

sınırlarından geçişi ve bu geçişlerin denetlenmesini düzenleyen kurallar, göç politikası ve üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin politikalar da kapsama dahil edilmiştir.⁴⁸¹

1990 yılında İrlanda'nın itirazı ile geciken⁴⁸², 1997 yılında sığınma iltica konusunda etkili olabilecek Dublin Sözleşmesi yürürlüğe girmiştir. Dublin Sözleşmesinin uygulamadaki en önemli unsuru sığınma başvurusunda bulunan kişilerden başvurdukları ülkeyi (AB'ye giriş yaptığı ülkeyi) sorumlu tutmasıdır.⁴⁸³ Bu sözleşme Avrupa ülkeleri arasında iltica unsuru ile ilgili bir temel oluşturmuştur.

3.2.1.3. Amsterdam Anlaşması

1997'de imzalanan 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile Birliğin "bir özgürlük, güvenlik ve adalet" alanı olduğunu belirtilerek⁴⁸⁴, üye ülkeler arasında ortak bir göç, sığınma ve mültecilik konusunda çalışılmaya başlandığı görülmektedir. Bununla beraber göç konusu üçüncü sütundan ilk sütuna taşınmış ancak geçiş süreci nedeniyle bu alanda uluslararası karar alınması için 2004 yılına kadar bekleneceği kararlaştırılmıştır.⁴⁸⁵

1997 Amsterdam Anlaşması sonucunda Avrupa ülkeleri göç hususunda ulusüstü politikalar belirlemiş, vize, sığınma ve göç konusunda köklü değişiklikler yapılmıştır. Ancak yapılan değişiklikler Akdeniz'den gelen düzensiz göçmenler konusunda yeterli olmamış ve bu da ülkeleri rahatsız etmiştir. Bu sebeple 1998 yılında "Göç ve Sığınma Savunma Grubu" nu kurmuştur.⁴⁸⁶

Amsterdam Antlaşması ile gelen ilk faaliyet 1999-2004 yıllarını kapsayacak olan Tampere zirvesinde kabul edilen "Tampere Programı" olmuştur. Bu program ile göç ve üçüncü ülkelerle ilgili konularda daha fazla ortak hareket gerekliliği konusunda uzlaşmıştır. Tampere zirvesinde Avrupa ülkelerinde yaşayan yabancıların Avrupa

⁴⁸¹ Ultan, **a.g.e.**, s.52.

⁴⁸² Dinan, **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, s.33-34.

⁴⁸³ Dinan, **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, s.34.

⁴⁸⁴ ORSAM, **a.g.m.**, s.12.

⁴⁸⁵ Kardeş, **a.g.e.**, s.76.

⁴⁸⁶ Gökay Özerim, "Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi Ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?", **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı.1, 2014, s.33.

halkı ile aynı haklardan yararlanmasını sağlamak, ortak iltica politikası oluşturmak gibi kararlar alınmıştır.⁴⁸⁷

3.2.1.4. Nice Antlaşması ve AB Göçe Yönelik Global Yaklaşımı

2003 yılında Nice Antlaşması yürürlüğe girmiş ve AB için daha hızlı özgürlük, adalet, güvenlik alanı oluşturulmuştur. 2004 yılında Brüksel Zirvesi'nde "Lahey programı" kabul edilmiştir.⁴⁸⁸ Bu program ile AB'nin sığınma, güvenlik ve adalet alanlarının nasıl şekilleneceği belirlenmiştir. Yasadışı göç ile mücadele, kayıt dışı göçmenlerin geldikleri ülkelere iadesi için politika belirlenmesi, sınır güvenliği gibi alanlar programlarında onaylanan prensiplerdir.⁴⁸⁹

2005 yılında Avrupa Birliği "Göçe Yönelik Global Yaklaşım" benimsemiştir. Burada hedeflenen göçün temel sebeplerini bulmak ve ele almaktır. Örneğin, ekonomik büyümeyi sağlayabilmek, kaynak ülkelerdeki yoksulluğun sebeplerini bulmak ve ortadan kaldırmak⁴⁹⁰, bu ülkelerde demokratikleşmeyi arttırmak gibi politikalar izlenmesi planlanmıştır.

3.2.1.5. Lizbon Antlaşması

2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon antlaşması ile AB'nin üç sütunlu yapısı birleştirilerek AB tek bir yapı haline dönüştürülmüştür.⁴⁹¹ Ayrıca ortak bir Avrupa iltica sistemine ilişkin tedbirleri kabul edilmiş ve kitlesel göç akımı durumunda ortak geçici bir koruma sistemi oluşturulmuştur. Bunu anlatan madde 78 / 3 göre⁴⁹²,

"Bir veya daha çok üye devletin üçüncü ülke vatandaşlarının ani kitlesel akımı şeklinde tanımlanabilecek acil bir durumla karşılaşması halinde, Konsey, Komisyonun önerisi üzerine üye devletin yararına geçici düzenlemeler kabul

⁴⁸⁷ Gençler, **a.g.m.**, s.189.

⁴⁸⁸ Güleç, **a.g.m.**, s.87.

⁴⁸⁹ Güleç, **a.g.m.**, s.87.

⁴⁹⁰ Hakan Samur, "Avrupa Birliği'nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2008, (erişim) 5:2: <http://www.insanbilimleri.com>, 10.10.2016.

⁴⁹¹ Bahadır Yakut, "Lizbon Sonrası AB'nin Yeni Kurumsal Yapısı ve Karar Alma Süreçlerinin Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanındaki Yansımaları", **TAAD**, Temmuz, sayı 2, yıl 1, 2010, s.56.

⁴⁹² "In the event of one or more Member States being confronted with an emergency situation characterised by a sudden inflow of nationals of third countries, the Council, on a proposal from the Commission, may adopt provisional measures for the benefit of the member State(s) concerned. It shall act after consulting the European Parliament."

edebilir. Bu düzenleme Avrupa Parlamentosuna danıştıktan sonra yürürlüğe girer.”⁴⁹³

Aynı zamanda 2009 yılında diğer iki programın devamı olan “Stockholm Programı” kabul edilmiş ve göç çalışmalarına bu program ile yön verilmesi amaçlanmıştır.⁴⁹⁴

3.2.2. Direktifler

Direktifler üye ülkelere yönelik olarak Avrupa Parlamentosu ile birlikte Konsey veya sadece Avrupa Komisyonu tarafından çıkarılır. Avrupa Birliğinin direktiflerinin amacı ülkeler için bir çerçeve belirlemek ve ülkelerin mevzuatlarını aynı düzeye getirmektir. Üye ülkeler direktiflerde öngörülen hedefleri gerçekleştirmek zorundadır, ancak bunların yaparken seçtiği yöntem ve uygulama biçimini seçmekte serbesttir.⁴⁹⁵

3.2.2.1. Irk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Eşitlik Direktifi

Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinin ardından 1999 yılında Komisyon ayrımcılık konusunda yasal düzenleme yetkisine dayanarak Konseye, “Irk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulamaya Konmasına İlişkin Direktif”⁴⁹⁶ önerisi sunmuştur.

Irk ve Etnik Kökene Bakılmaksızın Eşitlik Direktifi, ırkçılık alanında ilk bağlayıcı düzenleme olması ve sosyal yaşamı kapsamı bakımından önem taşımaktadır. Bu direktif, yeterli derecede yasal korumaların, kişiler açısından sosyal ve hukuki anlamda minimum standartların oluşturulmasını amaçlanmıştır.⁴⁹⁷ Irk Eşitliği Direktifine öncelik verilmesinin ve hızlandırılmasının en önemli sebebi 1999 yılında Özgürlük Partisi'nin

⁴⁹³ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma**, Ankara, 2011. s.27.

⁴⁹⁴ Güleç, **a.g.e.**, s.88.

⁴⁹⁵ Ömer Faruk Altınbaş, **Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları**, TC Adalet Bakanlığı, Ankara, Nisan, 2007, s.4.

⁴⁹⁶ Yılmaz Elmas, **Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.157-163.

⁴⁹⁷ Yılmaz Elmas, **Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.158-163.

(FPÖ) koalisyon ortağı olarak hükümette yer almasıdır, buradaki amaç yabancı düşmanlığı içeren partilere karşı yasal düzenlemenin oluşturulabilmesidir.⁴⁹⁸

Bu direktif hem doğrudan hem de dolaylı ayrımcılığı yasaklamaktadır. Doğrudan ayrımcılık, bir kişiye, -yasaklanmış ayrımcılık nedenleri ile- herhangi başka biri ile karşılaştırıldığında daha az elverişli davranmayı kastetmektedir. Bunun sebebi doğrudan ayrımcılığın ortaya konulduğu anların ve durumların her zaman kolaylıkla belirlenememesidir. Örneğin, eğer bir işveren cinsiyet farklılığı (kadın-erkek) nedeniyle bir çalışanına ücret artışı vermiyorsa bu ayrımcılık olarak tanımlanırken, yaş nedeniyle bunu yapıyorsa kabul edilebilir bir durum olarak görülecektir. Direktifler doğrudan ayrımcılığı da yasaklamaktadır.⁴⁹⁹ Dolaylı ayrımcılık, “görünürde tarafsız olan bir hükmün, uygulamanın ya da ölçütün korunan gruba ait kişileri diğer kişilerle karşılaştırıldığında dezavantajlı bir durumda bırakmasıdır.”⁵⁰⁰ Örneğin, tam ve yarı zamanlı çalışanların arasında ciddi bir ücret farkı vardır ve yarı zamanlı çalıştırılanların çoğunluğu kadın olmaktadır. Bu direktifin amacı da hem ırk hem etnik hem de cinsiyet olarak ayırım yapılmasının engellenmesi ve herkese asgari sınırdaki aynı şartların sağlanmasıdır.⁵⁰¹

Direktife göre, ırk ve etnik kökene dayalı ayrımcılığa karşı her üye devlette sorunların çözülmesi, bu sorunların çözümleri üzerinde çalışılması, ayrımcılığa maruz kalanlara yardım yapılması gibi yetkilere sahip kurum ve kurumlar güçlendirilmelidir.⁵⁰² Bu şekilde ayrımcılık mümkün olduğunca azaltılabilecek ve koruma düzeyi herkes için asgari seviyeye ulaştırılabilecektir.

3.2.2.2. Geçici Koruma Direktifi

Konsey, yurdundan ayrılmaya zorunlu kalmış kişiler için geçici koruma önerisi sunmuştur. Geçici koruma, üçüncü ülkelerden gelmiş, yurdundan zorunlu koşullarla ayrılmış, geri dönemeyen kimselerin kitlesel sığınma tehlikesi halinde, sığınma

⁴⁹⁸ Yılmaz Elmas, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.158-163.

⁴⁹⁹ Avrupa Komisyonu (İstihdam, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Genel Müdürlüğü), **Ayrımcılıkla Mücadele Bir Eğitim El Kitabı**, Eylül 2005, s.14-16.

⁵⁰⁰ Avrupa Komisyonu, **a.g.e.**, s.14-16.

⁵⁰¹ Avrupa Komisyonu, **a.g.e.**, s.14-16.

⁵⁰² Hülya Tekin, **Avrupa Birliği ve Türkiye Örneğinde Ayrımcılıkla Mücadele**, Ankara, TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Şubat, 2008, s.12-13.

sisteminin baş edemeyeceği bir durum ortaya çıkarsa sığınma talep eden kişiler için acil ve geçici koruma sağlanmasına anlamına gelmektedir.⁵⁰³ Bu doğrultuda, kitlesel ve koruma alan kişilerin durumunda ülkeye kabul edilmeleri, ikamet etmeleri ve geçici koruma asgari standartlarının belirlenmesi konusunda Üye Devletlere yükümlülükler belirlenmiştir:

“Yurdundan ayrılmaya zorlanmış kimselerin kitlesel sığınması durumunda bu kişilerin ülkeye kabulü ve kabulün sonuçlarına katlanmak konusunda Üye Devletler arasında sarf edilecek çabada denge sağlanmasına katkıda bulunmayı amaç edinen dayanışma mekanizması için kurallar getirilmelidir. Bu mekanizma iki ögeden oluşmalıdır. Bunlardan birincisi malidir ve ikincisi Üye Devletlerde sığınan insanların fiziken ülkeye kabulü ile ilgilidir.”⁵⁰⁴

AB sığınma gündeminin, geçici koruma sağlanmasına yönelik asgari standartlar belirleyen ilk önemli belgesi 2001’de kabul edilmiştir. Bir kitlesel akın durumunda ve acil durumlarda olabilecek geçici düzenlemeleri içermektedir. Geçici koruma süresi sona erdiğinde ise devletler, kişileri geri dönmeye zorlayabilirler. Geri dönmeye zorlanma unsuru AB için ilk kez oluşan bir durumdur.⁵⁰⁵

3.2.2.3. AB Mavi Kart Direktifi

AB Mavi kart direktifi ile amaçlanan yüksek öğretimli göçmenlerin AB’ye kabulü için bir çerçeve oluşturmaktır. Mavi Kart direktifi 2009 yılında Avrupa Konseyi tarafından kullanılmıştır.⁵⁰⁶ Buna ek olarak bir de başvuruları tek bir prosedür içerisinde toplayacak, basitleştirecek bir direktif olarak “tek izin direktifi” 2011 yılında kabul edilmiştir. Bu iki direktif, AB Mavi kart programını yani “talebe dayalı bir ikamet” ve “çalışma izni” oluşturmaktadır.⁵⁰⁷

⁵⁰³ BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, çev. Sinem Baykal, Şubat 2005, Ankara, s.133.

⁵⁰⁴ BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, s.135.

⁵⁰⁵ BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, s.146-148.

⁵⁰⁶ BlueCard Live& Work in Europe, “EU Blue Card”, (erişim) <http://www.eu-bluecard.com/>, 16.11.2016.

⁵⁰⁷ EU Blue Card Network, “AB Mavi Kart”, (erişim) <https://www.apply.eu/tr/Mavi-Kart/>, 16.11.2016.

İngiltere, İrlanda ve Danimarka dışında tüm AB devletleri bu programa katılmaktadır. Bu programa AB vatandaşı olmayan, yüksek eğitimi bulunan, bağlayıcı ve geçerli iş teklifi olanlar uygun buldukları sürece kabul edilmektedir.⁵⁰⁸ Green Card'ın başka bir şekli olan Blue Card (Mavi Kart) eğitilmiş ve nitelikli kişilerin özellikle Almanya'ya ve AB ülkelerine gelmesini kolaylaştırmıştır. Bu düzenleme Avrupa'nın nüfus yapısındaki değişimler ve gelecekteki finansal sorunlar için önem arz etmektedir, çünkü sayısı azalan genç nüfusun, emekli nüfusu finanse olarak karşılaması mümkün görünmemektedir.⁵⁰⁹

Mavi Kart uygulamasından önce, yabancılar yıllık gelirleri 66.000 Avro'yu geçtiğinde oturma izni alabiliyorken, bu uygulama ile çalışma sözleşmesine sahip kişilere üç yıldan sonra Almanya'da süresiz oturma izni verilmektedir.⁵¹⁰ Ancak mavi kart uygulaması beklenen başarıyı henüz elde edememiştir. Özellikle nitelikli işçilere verilmesi planlanan düşük ücretler, iyi eğitilmiş elemanlar için yetersiz kalmakta ve mavi kartın çekiciliğini azaltmaktadır.⁵¹¹

3.2.2.4. Geri Kabul Anlaşmaları

Avrupa Birliği mültecileri kontrol altına alabilmek, yasadışı göçü önleyebilmek adına transit ülkeler ve kaynak ülkelerle ortak politikalar yürütebilmek adına “Geri Kabul Anlaşmaları” gibi anlaşmalar yapmaktadır.⁵¹² Geri kabul anlaşması, “*Düzensiz durumdaki yabancıların anavatanlarına veya onları geri göndermek isteyen Devlete ulaşmak için transit geçtikleri Devlete geri gönderilmeleri amacıyla Devletlerin izlemeleri gereken usulleri öngören anlaşma*”⁵¹³ olarak tanımlanmaktadır. Yani böylece düzensiz göçmenler ulaşmak istedikleri ülkeler tarafından transit ülkelere veya vatandaşı oldukları ülkelere geri gönderilebilecektir. Bu anlaşma gereği, yasadışı göçlerden kaynak ülkeler ve geçiş ülkeleri (transit ülkeler) sorumlu tutulmaktadır.

⁵⁰⁸ EU Blue Card Network, “AB Mavi Kart”, (erişim) <https://www.apply.eu/tr/Mavi-Kart/>, 16.11.2016.

⁵⁰⁹ “Mavi Kart, ile Almanya'da çalışmak”, 15.10.2012, (erişim) <http://dw.com/p/163FH>, 16.11.2016.

⁵¹⁰ “Mavi Kart, ile Almanya'da çalışmak”, 15.10.2012, (erişim) <http://dw.com/p/163FH>, 16.11.2016.

⁵¹¹ “Mavi Kart Uygulaması”, 01.08.2012, (erişim) <http://dw.com/p/15hTw>, 16.11.2016.

⁵¹² Ultan, **a.g.e.**, s.143.

⁵¹³ Bülent Çiçekli (ed), **Göç Terimleri Sözlüğü (No:18)**, Cenevre, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2009, s.21.

Türkiye ve AB arasında da Geri Kabul Anlaşması bulunmaktadır. Anlaşma doğrultusunda yasadışı yollarla AB'ye giden Türk vatandaşları veya Türkiye üzerinden geçiş yapan üçüncü ülke vatandaşları Türkiye'ye geri alınacaktır.⁵¹⁴

3.2.2.5. Dublin Sözleşmesi

“Dublin Sözleşmesi” 1990 tarihinde Dublin’de imzalanmış olan 1997’ de yürürlüğe girmiş olan ve Avrupa Topluluğu üye devletleri arasında yapılan ve sığınma başvurularını incelemekten sorumlu olacak Devleti belirlemeye yönelik Sözleşme’dir.⁵¹⁵ Dublin Sözleşmesi’nin en önemli unsuru, sığınma başvurusu yapan kişinin değerlendirilmesinde giriş yaptığı ülkenin sorumlu tutulmasıdır.⁵¹⁶ Dublin II Yönetmeliği ise sığınma başvurusu yapan üçüncü ülke vatandaşının başvurusunun incelenmesinden sorumlu tutulacağı üye Devlet’in belirlenmesi, kriter ve mekanizmaların belirlenmesi hakkındadır. Sığınma konusunda Avrupa ülkeleri arasında ortak bir sığınma sistemi politikası belirlenmesi öngörülmüştür.⁵¹⁷ Bu doğrultuda sığınma talep eden kişilere özgürlük, güvenlik, adalet alanları aşamalı olarak oluşturulacaktır.

Dublin II yönetmeliğindeki her maddenin etkin uygulanabilmesi için parmak izi karşılaştırılmasının yapılabilmesi amacıyla Eurodac’ın kurulması konusunda bir tutarlılık sağlanması kararlaştırılmıştır.⁵¹⁸ Dublin sözleşmesine göre, iltica başvurusu yapan bir sığınmacı başka bir AB ülkesine yasa dışı yollarla geçtiği takdirde ülke tarafından sığınma başvurusu yaptığı ülkeye geri gönderilecektir.⁵¹⁹

Dublin sözleşmesi sığınmacılar için koruyucu niteliğinden ötürü önemli bir sözleşmedir.⁵²⁰ Özellikle son yıllarda yaşanan sığınmacı krizleri Dublin Sözleşmesi’ni uygulanabilirliğini sorgulatmıştır. Avrupa ülkeleri yaşanan sığınmacı krizinin altından

⁵¹⁴ TC Avrupa Birliği Bakanlığı, **Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları**, 2013, Ankara, s.1.

⁵¹⁵ BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, Kadir Ay vd. (ed.), Ankara, 2005, s.272.

⁵¹⁶ Dinan (ed), **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, s.34.

⁵¹⁷ BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, s.290.

⁵¹⁸ “AB Dublin II Yönetmeliği”, Şubat 2003 (erişim)

http://www.madde14.org/index.php?title=AB_Dublin_II_Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi, 16.10.2016.

⁵¹⁹ “Göçmen Krizi AB Gündemini Belirlemeye Devam Ediyor”, (erişim)

http://www.abgm.adalet.gov.tr/gundemanaliz/07-11eylul2015/gocmen_krizi.html, 16.10.2016.

⁵²⁰ BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, s.107.

kalkamamakta ve Dublin sözleşmesinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Yılın ilk döneminde 60.000 yabancıнын sığınması sonucu mülteci krizi yaşayan Macaristan, AB'den büyük tepkiler alsa da Dublin Sözleşmesi'ni askıya almıştır.⁵²¹ Almanya ise Macaristan'nın kabul etmediği binlerce mülteciyi, herhangi bir denetleme ve sığınma yasası uygulamadan kabul ederek Dublin II sözleşmesini uygulamada yürürlükten kaldırmış sayılmıştır.⁵²²

3.2.3. Ortak Güvenlik Sınırları

AB ortak sınır politikaları konusunda biraz tedbirli davranmıştır. Öncelikli olarak ülkelerin kendi egemenliklerini koruma isteğine saygılı olunmuştur, çünkü başlangıçta birçok Avrupa ülkesi böyle bir egemenliği bir üst güce devretmekten yana olmamıştır. Zaman içerisinde düzensiz göçle ve mültecilerle mücadele sürecinde ülkelerin zorlanması sebebiyle sınır kontrollerinde ortak politikalar belirlenmesi ve ortak bir sınır yönetimi belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

Devletler hem vatandaşlarının güvenliğini sağlamalı hem de ticaretlerinin iyi işleyişlerini sürdürmek zorundadır. Güvenlik ve ticaretin birlikteliğinin temsili “Entegre sınır yöntemi” olarak adlandırılmaktadır.⁵²³ 11 Eylül 2001 terör saldırıları Amerika dışında Avrupa'da da bir korku başlatmış ve sınırların güvenliği meselesini ön plana çıkarmıştır. Hem terör hareketleri hem yasa dışı göç hareketleri dış sınırların yönetimini önemli bir hale getirmiştir. Bu sebeple Avrupa Birliği 2000 yılında EURODAC (Avrupa Parmak İzi Veri Bankası) sözleşmesi ile iltica talebinde bulunanların ve yasa dışı yakalanan göçmenlerin parmak izlerini almaya başlamıştır.⁵²⁴ 2001 yılında ise Komisyon kararı ile “Yolcu İsim Kayıt Sistemi” (Passenger Name Records / PNR) programı ile AB topraklarına giren herkes kayıt altına alınmaya başlamıştır. Böylece

⁵²¹ “Macaristan Dublin Kararnamesini Bozdu”, 24.05.2015, (erişim) <http://www.dw.com/tr/macaristan-dublin-kararnamesini-bozdu/a-18537940>, 16.10.2016.

⁵²² Hans Peter Trötscher, “Germany's political response to the refugee crisis”, 30 December 2015, (erişim) <https://www.deutschland.de/en/topic/politics/germany-europe/germanys-political-response-to-the-refugee-crisis>, 16.10.2016.

⁵²³ Adem Akman; İsmail Kılınç, “AB’de Entegre Sınır Yönetiminin Gelişimi Ve AB Sürecinde Türkiye’nin Entegre Sınır Yönetime Geçiş Çalışmaları”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 467, 2010, 9-14.

⁵²⁴ Ömer Ersoy, “AB’nin Göç ve İltica Politikasındaki Yeni Aracı EURODAC”, **Çağın Polisi Dergisi**, Cilt. 2, Sayı. 20, 2002 (erişim) <http://www.caginpolisi.com.tr/abnin-goc-ve-iltica-politikasindaki-yeni-aracieuodac/>, 16.10.2016.

kişilerin iletişim, seyahat, ödeme bilgileri kayıt altına alınabilmektedir.⁵²⁵ Bu şekilde güvenlik anlamında mücadelelerde herkes aynı şekilde değerlendirilebilmektedir.

3.2.3.1. FRONTEX

Düzensiz göç ve mültecilerin kontrolleri ve AB ülkelerinin ortak dış sınırlarının yönetiminin sağlanması amacıyla 26 Ekim 2004 yılında FRONTEX (*European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders / Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı*) kurumu oluşturulmuştur.⁵²⁶ ABD’de 11 Eylül’de gerçekleştirilen saldırılar AB’nin göçmenler için daha güvenilir ve önemli hale gelmesini sağlamış, dolayısıyla yasadışı göçmenler, düzensiz göçmenler ve sığınmacılar için Avrupa Birliği odak noktası olmuştur.⁵²⁷ Bu durum AB için sınırları, sınır politikasını ve bu anlamda sınır operasyonları yönetebilecek olan Frontex’i daha önemli bir hale gelmiştir.

Ekim 2016 yılında *European Border and Coast Guard* (EBCG / Frontex / Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı) ile ortak bir iş başlatıp AB için iç ve dış güvenliğin artırılması amaçlanmıştır. Bu yeni Ajans Avrupa’nın dış sınırlarının göç ve güvenlik sorunlarını çözmek üzere donatılmıştır. Böylece güvenlik açıkları tespit edilerek, kriz öncesi önlem alınmış olacaktır.⁵²⁸ Frontex bazı üye devletlerde merkezler kurarak faaliyetlerini yürütmektedir. Örneğin, Almanya’da kara, Yunanistan, İtalya ve İspanya’da deniz sınırlarını incelemekte, Avusturya’da eğitim, İngiltere’de kontrol ve gözlem teknolojileri merkezi şeklinde faaliyetlerini yürütmektedir.⁵²⁹

3.2.4. Avrupa Birliğinin Yabancı Düşmanlığı ile Mücadelesi

Avrupa Birliği’nin ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelesi ve buna karşı politikalar belirlemesi çok kültürlülük unsuru ile başlayan AB’nin bütünlüğünün

⁵²⁵ Ultan, a.g.e., s.134.

⁵²⁶ Frontex European Border And Coast Guard Agency, “About Frontex / Origin” (erişim) <http://frontex.europa.eu/>, 13.10.2016.

⁵²⁷ Pelin Sönmez, **Avrupa Birliği’nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler Ve Göç Politikaları Diyalogu**, 2015, Ankara, s.288.

⁵²⁸ “European Border And Coast Guard Agency Launches Today”, 2016-10-06, (erişim) <http://frontex.europa.eu/news/european-border-and-coast-guard-agency-launches-today-CHIYAp>, 13.10.2016.

⁵²⁹ Ultan, a.g.e., s.146-147.

sürdürülebilirliği için büyük önem taşımaktadır. Bundan da önemlisi yabancı düşmanlığı ve ırkçılık bireylerdeki milliyetçilik duygusunu arttırmakta ve AB ülkeleri arasında dahi bir ayrışma yaşanmasına sebep olmakta dolayısıyla AB'nin çok kültürlü yapısına zarar vermektedir. 1980'li yıllardan itibaren temel hak ve özgürlüklere verilen önemin artması ırkçılık ve yabancı düşmanlığı düzenleme ve direktiflerinde kendini göstermiştir. Bu sorunları önlemek adına AB politikalar belirleme kararı almıştır.

1986 tarihinde Konsey ve üye devletler ırkçılığa ve yabancı düşmanlığına karşı bir deklarasyon yayınlamıştır. Bu deklarasyon ile göçmenler ve sığınmacıların maruz kaldığı yabancı düşmanlığına dikkat çekmek istenmiş, ayrıca her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması yönünde çalışıldığı ve kararlı olduğu gösterilmek istenmiştir.⁵³⁰ 1990'larda Avrupa Birliği Antlaşması (ABA), mevzuatlarına insan hakları ve özgürlüklerine saygı ilkelerini dahil etmiştir, 1994 Korfu Zirvesinde ise ırkçılık ve yabancı düşmanlığı konusunda siyasi alanda politikalar belirlemeye başlamış ve Danışma Komisyon'u kurulması kararlaştırılmıştır.⁵³¹ Danışman Konseyi'nin önerileri doğrultusunda da üye ülkelerin ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı ortak hedefler geliştirmesine çağrı yapılmıştır.⁵³² Yapılan çalışmalara rağmen yabancı düşmanlığının artması ve toplum huzurunun giderek bozulması sebebiyle Komisyon 13 Aralık 1995 tarihinde ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizme ilişkin bildirme yayınlamıştır. Buna göre ırkçılık ile mücadele konusunda iş birliğini ve yabancı düşmanlığı ile mücadele politikalarında tarafların ortak kararlar belirlenmesini, yasaların uyumlu hale getirilmesini gerekli kılmıştır.⁵³³

Ayrımcılıkla ilgili mücadele hukuki olarak Amsterdam Antlaşmasında gösterilmiştir. Örneğin, 2. maddeye göre;

“Birlik, insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara mensup kişilerin hakları da dahil olmak üzere insan haklarına saygı değerleri üzerine kuruludur. Bu değerler, çoğulculuk, ayrımcılık yapmama,

⁵³⁰ Efe Haydar, “Avrupa Birliği’nde İnsan Haklarının Gelişimi”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı 5, 2010, s.56.

⁵³¹ Yılmaz, **Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB politikalarının Etkin(siz)liği**, s.130-136.

⁵³² Yılmaz, **a.g.e.**, s.136-146.

⁵³³ Commission of the European Communities, **Communication From The Commission On Racism, Xenophobia And Anti-Semitism And Proposal For Council Decision Designating 1997 As European Year Against Racism**, Brussels, 1995, s.6-11.

hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın-erkek eşitliğinin hakim olduğu bir toplumda üye devletler için ortaktır.”

Madde 3'e göre ise,

“Birlik, sosyal dışlanma ve ayrımcılık ile mücadele eder ve sosyal adaleti, sosyal korumayı, kadın-erkek eşitliğini, nesiller arası dayanışmayı ve çocuk haklarının korunmasını destekler.”⁵³⁴

Bu iki madde ile AB ayrımcılık konusunda engelleyici politikalar yönünde mevzuatına eklemeler yapmıştır.

Amsterdam Anlaşması'yla gelen önemli maddelerden biri de 13. madde olmuştur. Buna göre ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele Topluluk Sütununda (I. Sütun) yasal bir zemin oluşturmuştur. 13. Madde'ye göre, Konsey, Komisyonun önerisi ile Avrupa Parlamentosuna danışarak oy birliği ile hareket ederek her türlü cinsiyet, ırk, etnik köken, din veya inanç, yaş gibi unsurlara dayanan ayrımcılıkla mücadele girişiminde bulunabilecektir. Bunun yanında Konsey, bu konularda topluluk önlemleri aldığı anda üye devletler kendi kanun ve düzenlemelerini uyumlu hale getirecektir.⁵³⁵

1997 yılı ırkçılığa karşı “Avrupa yılı” ilan edilmiştir. Bu yıl boyunca ırkçılık karşıtı mücadele adına farkındalığın artması yönünde çalışmalar yapılmış⁵³⁶ ve bu sebeple 1997 yılında “İrkçilik ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi” (European Monitoring Center on Racism and Xenophobia / EUMC) kurulmuştur.⁵³⁷ (2007 yılında adı Temel Haklar Ajansı olmuştur.) Ajansın temel görevi, AB ülkelerine ve kurumlara insan hakları politikasında danışmanlık yapmak ve ırkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizmle mücadele etmektir.⁵³⁸

⁵³⁴ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma**, Ankara, 2011, s.3.

⁵³⁵ Yılmaz, **Avrupa'da İrkçilik ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, s.151-153.

⁵³⁶ Arzu Kihir, “Temel Haklar ve İrkçilikle Mücadele Konusunda AB Politikasının Gelişimi”, **İletişim Fakültesi Dergisi**, sayı 17, 2003, s.392, (erişim) <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/viewFile/1019014546/1019013761>, 21.10.2016.

⁵³⁷ “AB Temel Haklar Ajansı Faaliyette”, 01.03.2007, (erişim) <http://www.dw.com/tr/ab-temel-haklar-ajans%C4%B1-faaliyette/a-2519681>, 24.10.2016.

⁵³⁸ “AB Temel Haklar Ajansı Faaliyette”, 01.03.2007, (erişim) <http://www.dw.com/tr/ab-temel-haklar-ajans%C4%B1-faaliyette/a-2519681>, 24.10.2016.

1998 yılında Avrupa’da ırkçılık ve ayrımcılığa son vermek için bir Avrupa ağı (ENAR) kurulmuştur. ENAR’ın amacı Avrupa’da sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek renk, etnik köken, ulusal köken, milliyet, din, dil gibi sebeplerle olan ırkçılık ve ayrımcılığa bir son vermek, etnik azınlıkların yaşamlarında bir fark yaratmaktır. ENAR’a göre ırkçılıktan en çok Siyahi Avrupalılar, Romenler (çingeneler), Müslümanlar, Yahudiler, genel olarak mülteci ve göçmenler etkilenmektedir. Bu gruplara karşı gösterilen ırkçılık biçimleri şu şekilde tanımlanmaktadır: Anti-Gypsyism (çingene karşıtlığı), Afrophobia (Afrikalı fobisi), İslamophobia (İslam Korkusu), anti-Semitism (Yahudi Düşmanlığı), Xenophobia (Yabancı Düşmanlığı).⁵³⁹ Bunların yanında ENAR’a göre yaşanan ekonomik krizlerin tek sorumlusu olarak da yabancılar tutulmaktadır. Örneğin, 2010-2011 raporunda ekonomik kriz arttıkça yabancı kökenlilere ırkçılık artış göstermiştir.⁵⁴⁰

Daha öncede belirttiğimiz gibi 2000 yılında “ırk ve etnik kökene bakılmaksızın eşitlik” direktifi ile büyük bir siyasal ve sosyal girişimde bulunulmuştur. Irk eşitliği direktifi doğrudan bağlayıcı bir direktiftir, dolayısıyla ırk ve etnik kökene dayalı ayrımcılıkla mücadele için genel bir çerçeve getirirken devletler açısından bağlayıcı bir nitelik taşımaktadır. 7 Nisan 2000 yılında topluluğa ve üye devletlerine yetkileri dahilinde birtakım önlemler almalarına yardımcı olabilmek üzere ırkçılık, yabancı düşmanlığı, anti-semitizm konularında tarafsız ve güvenilir bilgi akışı sağlayacak Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı İzleme Merkezi (ABİM) kurulmuştur.⁵⁴¹

Konsey’in 2000 tarihli kararı ile ayrımcılığa karşı savaşmak için “Ayrımcılığa Karşı Topluluk Eylem Programı” benimsenmiştir. Her türlü ayrımcılığa karşı mücadele için programın 2001-2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu programa göre ayrımcılığın hiçbir türüsü kabul edilmeyecektir, bunun yanında ayrı insan ırklarına dair teorilerin reddedildiği belirtilmiştir.⁵⁴²

2007 yılı “Herkes için Eşit Fırsatlar Avrupa Yılı” ilan edilmiştir. Eşitlik yılı ilan edilmesinin amacı mağdur grupların kamu ve sosyal alanda farkındalığını arttırmak,

⁵³⁹ ENAR, (erişim) <http://enar-eu.org/>, 24.10.2016.

⁵⁴⁰ Sümeyye Soku, “Ayrımcılığa Dair Genel Bakış”, *Artı90 Dergisi*, Nisan, 2012, s.39.

⁵⁴¹ Noi, *a.g.e.*, s.182.

⁵⁴² Yılmaz, *Avrupa’da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği*, s. 169-173.

toplum içerisinde hoşgörü seviyesini yükseltmektir. 2007 yılında tüm nüfusun cinsiyet, ırk ve etnik köken, din ve inanç, engellilik, yaşlılık, cinsel yönelim gözetmeden eşit muamele hakkına sahip olduğu mesajını iletmek amaçlanmıştır.⁵⁴³

Genel önlemler dışında ülkelere karşıda zaman zaman özel önlemler alınmıştır. Örneğin, Avusturya’da aşırı sağ partisi FPÖ’nün koalisyon ile hükümette yer alması Avrupa’da memnuniyetsizlik yaratmış ve parti başkanı Haider istifa edene kadar 14 Avrupa devleti, Avusturya ile ilişkilerini en asgari düzeye indirmiştir.⁵⁴⁴

3.3.TÜRKİYE’NİN SURİYELİ MÜLTECİ POLİTİKASI

3.3.1. Suriye’den Önce

Türkiye jeopolitik konumu gereği göç akımları ve göç geçişleri için önem taşımaktadır, ancak konumunun öneminin yanında Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesi coğrafi sınırlama ilkesini kabul etmiş olması -hala aynı ilkeyi devam ettirmesi- Türkiye’yi toplu göçlerden uzun zaman uzak tutmuştur.⁵⁴⁵ Bu sözleşmeye göre Türkiye yalnızca Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle Avrupa vatandaşlarına mülteci statüsü tanımaktadır, Avrupa dışında kalan halklar için bu statüyü tanımamaktadır. Bu coğrafi kısıtlama ilkesi ilk başta Avrupa ülkeleri tarafından da kabul edilen bir ilke olmuştur, ancak daha sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir, bu sebeple Türkiye’nin de bu kısıtlamayı kaldırmasını talep etmektedirler.⁵⁴⁶

Coğrafi kısıtlama politikası uygulayan Türkiye’nin, Asya ve Avrupa arasında bir bağlantı noktasında olması ve mülteci akınlarının yoğun olduğu bölgelere yakın olması

⁵⁴³ European Year of Equal Opportunities for All (2007) Towards a Just Society, 04.12.2009, (erişim) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ac10314>, 24.10.2016.

⁵⁴⁴ Noi, a.g.e., s.181-183.

⁵⁴⁵ “Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni Sınırlama Olmadan Uygulamalı”, <https://www.amnesty.org.tr/icerik/37/1122/turkiye-1951-cenevre-sozlesmesi>, 28.05.2011.

⁵⁴⁶ İbrahim Kaya, Esra Yılmaz Eren, **Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri**, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Yayınları, 2015, s.20-21.

sebebiyle sıklıkla mülteciler tarafından transit ülke olarak kullanılmaktadır.⁵⁴⁷ Türkiye'nin uyguladığı coğrafi kısıtlamaya rağmen yakınlarında ya da sınırlarında yaşanan sorunlara ve kitlesel akınlara kayıtsız kalamamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye'nin yaşadığı birkaç kitlesel akın bulunmaktadır. İlk kitlesel göçü 1979 yılında İran-İslam devrimi sırasında İran'dan almıştır. Yaklaşık 1.000.000 yakın Azeri, Fars ve Kürt kökenli göç almıştır.⁵⁴⁸ Ardından 1988 yılında Irak'ta yaşanan Halepçe katliamı sonrası gerçekleşmiş ve yaklaşık 52.000 göç akını yaşanmıştır.⁵⁴⁹ Daha önce ufak göçler aldığımız Bulgaristan'dan ise 1989 yılında vizesiz olarak 311.862 vize uygulaması ile 34.098 kişi ülkeye giriş yapmıştır.⁵⁵⁰ 1991 yılında Körfez Krizi ile ise 467.489 Iraklı Türkiye'ye gelmiştir.⁵⁵¹ Daha sonra 1992-98 yılları arasında Bosna'dan 20.000, 1999 yılında Kosova'dan yaklaşık 18.000 göçmen almıştır. 2001 yılında ise Makedonya'dan 10.500 göç eden kişi olmuştur.⁵⁵²

Türkiye için en önemli göç akımı 2001 Arap Baharı ile başlayan süreç ile gelişmiştir. Suriye'de Arap Baharı etkisi ile iç savaş yani demokratikleşme savaşı başlamıştır. Suriye, Arap Baharını en ağır şekliyle yaşayan ülkelerden biri olduğu için milyonlarca Suriyeli göçmen başta Avrupa olmak üzere birçok bölgeye kaçarak sığınma talebinde bulunmuştur.⁵⁵³ Coğrafi sınırlama ilkesini uygulaması sebebiyle Suriyeli mültecileri doğrudan kabul edemeyecek ama aynı zaman da kayıtsız kalamayacak olan Türkiye, bu sığınmacılara “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunda” yer alan “şartlı mülteci” statüsü tanıma kararı almıştır. Bu statü ırk, din ya da siyasi sebeplerle şiddete uğrayan diğer ülkelere sığınma talep eden ve korktukları için ülkelerine geri dönmek istemeyen vatansız kişilere verilmektedir.⁵⁵⁴ Üçüncü bir güvenli ülkeye geçinceye kadar

⁵⁴⁷ Nihal Aslan, “Mülteci Sorunu ve Türkiye Ekonomisine Etkisi (1990-2015)”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015, s.32-34.

⁵⁴⁸ T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Kitlesel Akınlar”, http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559, 06.02.2017.

⁵⁴⁹ Yücel Atıla Şehirli, “Türkiye’ye Cumhuriyet Döneminde Yapılan Göçler”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015, s.358.

⁵⁵⁰ Emin Atasoy, “Siyasi Coğrafya Işığında Bulgaristan Türklerinin 1989 Yılındaki Zorunlu Göçü”, **Coğrafya Dergisi**, sayı 21, 2010, s.10.

⁵⁵¹ Aslan, “Mülteci Sorunu ve Türkiye Ekonomisine Etkisi (1990-2015)”, s.29-40.

⁵⁵² Şehirli, **a.g.m.**, s.355-358.

⁵⁵³ Arslan, “Mülteci Sorunu ve Türkiye Ekonomisine Etkisi (1990-2015)” s.36-38.

⁵⁵⁴ Barış Öztuna, “Mülteciler, Sığınmacılar ve Vatansızlar İçin Genel Sağlık Sigortası”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015, s.43-44.

Türkiye bu şekilde gelen sığınmacıların şartlı statüde kalmasına izin vermektedir. Suriye Savaşı'nın beklenenden uzun sürmesi bu geçici statü için sorun teşkil etmiş, mülteciler Türkiye'nin bir iç meselesi haline gelmiş ve Türkiye bu doğrultuda yeni politikalar belirleme yoluna girmiştir.

3.3.2. Suriye'den Sonra

Suriye'deki iç savaşın beklenenden uzun sürmesi gerek mülteciler için gerekse sığınılan ülkeler için yıpratıcı bir süreç yaratmaktadır.⁵⁵⁵ Suriyeli mülteciler, sığındıkları ülkeler için ekonomik, siyasal ve sosyal sorunları beraberinde getirmektedir. Bu anlamda ülkeler Suriyelilerin iyi iş, güvenlik, beslenme, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamakta sorun yaşamaktadırlar.⁵⁵⁶ Özellikle Türkiye için sığınmacılar ekonomik olarak beklenenden çok daha fazla yük oluşturmuştur. Kısa bir süre sonra geri döneceği düşünülen sığınmacıların hesaplandığı gibi geri gönderilememesi ve bu sırada bir uyum süreci başlatılmaması Türkiye için durumu oldukça zorlaştırmıştır.⁵⁵⁷

Tüm Avrupa ülkelerinde görüldüğü gibi Türkiye'de de Suriyeli mülteciler sonucu ücretlerde düşüş yaşanmıştır. Özellikle Türkiye'de yerel halk, çalışma izinleri olmadığı halde sığınmacıların buldukları bölgelerde olan işsizlikten ve düşen ücretlerden şikâyet etmektedirler.⁵⁵⁸ Türkiye'de yapılan araştırmaya göre⁵⁵⁹ yerli halk, Suriyelilerin suç oranını, işsizliği arttırdığını ve toplum düzenini bozduğunu iddia etmektedir. Başlangıçta aynı dine ve benzer kültürlere sahip olmanın getirdiği kardeşlik duygusu ile kabul edilen Suriyeli vatandaşların, kalma sürelerinin uzaması ile birlikte Suriyelilerin toplumun huzurunu bozduğunu düşünenlerde artış görülmeye başlanmıştır. Daha da önemlisi Suriyelilere vatandaşlık verilmesine yaklaşık yüzde 85'lik bir oran ile karşı

⁵⁵⁵ Sabri Aydın, "Suriyeli Mülteciler Meselesi: AB- Türkiye Mülteci Anlaşmasının Analizi", **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, Kibatek Yayınları, Ankara, 2016, s.165.

⁵⁵⁶ Şebnem Arslan v.d., "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Suriyeli Göçmenlere Karşı Bakış Açılarını İncelemeye Yönelik Bir Araştırma", **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015, s.101-103.

⁵⁵⁷ "Suriyelilere Tepki Büyüyor", 25.05.2015, (erişim) <http://p.dw.com/p/1FWCN>, 04.05.2017.

⁵⁵⁸ Arslan, "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Suriyeli Göçmenlere Karşı Bakış Açılarını İncelemeye Yönelik Bir Araştırma", s.103.

⁵⁵⁹ Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırması Merkezi (HUGO) tarafından gerçekleştirilen, "Türkiye'deki Suriyeliler. Toplumsal Kabul ve Uyum" araştırması. Bknz. (Erişim) <http://p.dw.com/p/1FWCN>

çıkılmıştır.⁵⁶⁰ Sebep olarak ise Suriyelilerin yalnızca misafir olabileceğini ancak vatandaşlık konusuna gelince yaşam tarzları, çocuk yetiştirme tarzları, örf ve adetlerinin bizden çok farklı olduğunu öne sürmektedirler.⁵⁶¹ Yüzde 30,6'lık bir kesim ise savaşın sürmesine rağmen ülkelerine geri gönderilmelerinin gerekliliğini savunmuştur.⁵⁶²

Suriyeli mültecilerin Avrupa'ya yönelik akınları ve transit ülke olarak özellikle Türkiye'yi kullanması, Türkiye ile AB'yi Suriyeli mültecilere yönelik olarak bir antlaşma yapmayı gerekli kılmıştır. Bu sebeple 18 Mart'ta 2016'da bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Ege'de sığınmacı ölümlerinin, insan kaçakçılığının ve yasa dışı göçün engellenmesi hedeflenmiştir, böylece Türkiye'de transit ülke konumu ortadan kalkacak⁵⁶³ ve Yunan adalarına geçiş bu şekilde engellenecektir. Düzensiz göçün engellenmesi ile AB'ye yasal yollardan göç sağlanabilecektir. Türkiye'den yasadışı yollarla Yunanistan adalarına geçen mülteciler Türkiye'ye iade edilecek, Türkiye'ye iade edilmiş olan her mülteci için, Türkiye'de hali hazırda yaşamakta olan bir mülteci AB ülkeleri tarafından kabul edilecektir.⁵⁶⁴ AB bu yerleştirme ve değişme için 72.000 sınırını belirlemiştir⁵⁶⁵, ancak bu sınır aşıldığı takdirde nasıl bir politika izleneceği belirlenmemiştir.

Anlaşmaya ek olarak Türkiye'ye vize serbestisi verilecek, mali destek sağlanacak ve AB üyelik süreci hızlandırılacaktır. Vize serbestisi için Türkiye'nin 72 şart yerine getirmesi gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Ek mali destek için ise Türkiye 6.000.000.000 Avro talep etmiştir, bunun 3.000.000.000 Avrosu mülteciler için olan projelere kullanılması için verilecektir. Projenin başarılı olması durumunda geri kalan 3.000.000.000 Avroluk fonun da verileceği konusunda anlaşmaya varılmıştır.⁵⁶⁶

⁵⁶⁰ "Suriyelilere Tepki Büyüyor", 25.05.2015, (erişim) <http://p.dw.com/p/1FWCN>, 04.05.2017.

⁵⁶¹ Arslan, "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Suriyeli Göçmenlere Karşı Bakış Açılarını İncelemeye Yönelik Bir Araştırma", s.108.

⁵⁶² "Suriyelilere Tepki Büyüyor", 25.05.2015, (erişim) <http://p.dw.com/p/1FWCN>, 04.05.2017.

⁵⁶³ "Türkiye- AB Arasında 18 Mart'ta Varılan Mutabakata İlişkin Soru- Cevaplar", (erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-arasinda-18-mart-ta-varilan-mutabakata-iliskin-soru-cevaplar.tr.mfa>, 07.03.2017.

⁵⁶⁴ Aydın, "Suriyeli Mülteciler Meselesi: AB- Türkiye Mülteci Anlaşmasının Analizi", s.166.

⁵⁶⁵ "Türkiye- AB Arasında 18 Mart'ta Varılan Mutabakata İlişkin Soru- Cevaplar", (erişim) <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-arasinda-18-mart-ta-varilan-mutabakata-iliskin-soru-cevaplar.tr.mfa>, 07.03.2017.

⁵⁶⁶ "AB Mülteci Zirvesi: Türkiye – Ab Anlaşmaya Vardı", 18.03.2017, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc, 08.03.2017.

Bu anlaşma Türkiye için zorlayıcı olsa da mali yardımlar ve vize serbestisi ile ilgili olarak Türkiye lehine hareket edildiği düşünüldüğü için Avrupa Birliği, Avrupa kamuoyu tarafından çok fazla eleştiriye uğramıştır. Bu anlaşma ile asıl amaçlanan Türkiye'yi transit ülke olmaktan kurtarmak, AB'nin mülteci sorumluluğunu paylaşmasını sağlamaktır, ancak anlaşmanın uygulanabilmesi de ekonomik yük yaratmaktadır. Gelen mültecilerin kayıtları, iadeleri için alt yapı ve ekonomi gerekmektedir. Özellikle bu konu ile ilgili olarak Yunanistan çok fazla zorluk yaşamaktadır. AB maddi olarak bu konu üzerinde destek sağlasa da tam anlamıyla söz verdiği desteği sağlamamaktadır.⁵⁶⁷ Türkiye'nin hem mali anlaşması hem transit ülke olarak kullanılması hem de Suriyeliler için kalıcı çözümler belirleyememesi kendi halkı, ekonomisi ve Suriyeli mülteciler için olumsuz sonuçlar oluşturmaktadır. Öztürk'ün belirttiği gibi, Türkiye mültecilerin uyumunu sağlamakta ve durumu yönetmekte tecrübe sahibi değildir. Geçici koruma, Suriyeli mültecilere entegrasyon imkanını sağlayamamış ve gelecek için bir çözüm sunamamıştır. Entegrasyon aşaması tamamlanmadan vatandaşlık verilmesi ise Türkiye için yeni sorunlar oluşturacağı yönündedir, çünkü vatandaşlık “yerel entegrasyonun son basamağıdır.”⁵⁶⁸

3.4. KISA VADELİ SİYASETLE BELİRLENEN VİZYON

Uluslararası göç ve mülteci akımları 21.yy itibariyle Avrupa'yı şekillendiren sosyal, politik, ekonomi olarak etkileyen önemli olgular haline gelmişlerdir. Bu sebeple göç değerlendirilirken bir güvenlik meselesi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Avrupa'da siyasi kesimler ve yönetimler tarafından göçmenler şiddet, terör, işsizlik gibi sorunların temel nedenleri olarak gösterilmekte ve bu sebepler aşırı sağ partiler tarafından Avrupa halkında göç karşıtı algı oluşturmak için kullanılmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği'nin yaşanan göç ve mülteci akımlar karşısında belirlediği politikalarının sonucu olarak sağ partilerin söylemleri yabancı ve göçmen karşıtlığı üzerine dönerken, Avrupa halkının ise göçmen karşıtlığını arttırmakta ve milliyetçiliği desteklemektedir. Bu doğrultuda yaşanan bu akımların sonucu olarak belirlenen politikaların hangi açıdan değerlendirildiği ve Avrupa halkında oluşan sosyal tutumlar kısaca ele alınacaktır.

⁵⁶⁷ Aydın, “Suriyeli Mülteciler Meselesi: AB- Türkiye Mülteci Anlaşmasının Analizi”, s.166-169.

⁵⁶⁸ “TEPAV'da “Mülteci Hukukuna Yönelik Güncel Gelişmeler ve Sorunlar” Toplantısı, 06.05.2016, (erişim) <http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/4057>, 04.05.2017.

3.4.1. Kitlesele Göç ve Mülteci Akımı Sonrası Avrupa’da Artan Yabancı Düşmanlığı, Yabancılara Karşı Oluşan Sosyal Tutumlar

Sığınmacıların ve göçmenlerin süreç içerisinde çıkarlar doğrultusunda politikacılar ve basın tarafından devamlı olarak olumsuz tutumlarla anılması ve her sorundan göçmenler ve sığınmacıların sorumlu tutulması yabancı düşmanlığını etkilemektedir. Toplum korku dolu bir şekilde mülteci karşıtı olarak yönlendirilirken, sığınma arayan kişilerin yasadışı ve düzensiz göç yollarını kullanmak zorunda kalması sonucu yerleşmeyi istediği ülkenin toplumu tarafından kuşku ve düşmanlıkla karşılanmaları çok normal bir durum haline dönüşmektedir.⁵⁶⁹

Avrupa’da mültecilere karşıt takınılan olumsuz tavırların Paris Saldırıları sonrası daha da arttığı söylenebilir. Saldırının Suriye’den planlandığının öğrenilmesi güvenlik endişesini arttırmış ve toplum içerisinde Suriye’den gelen mülteci karşıt düşmana tutumlar gösterilirken, halkın mülteci akımlarının durdurulması talepleri de artmıştır. Bununla beraber toplumda mülteci ve göçmenlere yönelik (ama özellikle Müslümanlara yönelik) saldırılar yapılmıştır. Bir mülteci kampı ateşe verilmiş, bir cami basılmış, bir cami duvarına haç çizilmiştir.⁵⁷⁰ Almanya’da vatandaşların yarısından çoğu göçmenleri “Ötekileştirerek” ülkeye faydadan ziyade zarar verdiğini düşünmektedir.⁵⁷¹

Öteki kavramı bu noktada ayrıca önem kazanmaktadır. Bir ulusun milliyetçilik çerçevesinde kendini şekillendirebilmesi için yabancı olan her şeyden ve herkesten korunması gerekmektedir. Habermas’ın bahsettiği “biz bilinci” bu durumunun nasıl oluştuğunu bize açıkça anlatmaktadır. Bir ulusta “biz bilinci” oluşturarak istenmeyen grupların ötekileşmesini sağlamakta, halk tarafından kabul görmemesini legalleştirmekte ve ulusun kendini diğerlerine karşı korunma isteğini oluşturmaktadır.⁵⁷² Nazizm döneminde diğer ulusların değerinin düşürülmesi, azınlıkların dışlanması için bir araç olmuştur ve Avrupa milliyetçiliği bir şekilde Yahudi düşmanlığı ile

⁵⁶⁹ BMMYK, a.g.m., s.202.

⁵⁷⁰ Nigar Tuğsuz, Avrupa’nın Açık Hedefi Mülteciler, SETAV, 02.02.2016, (erişim) <http://setav.org/tr/avrupanın-acik-hedefi-multeciler/yorum/36714>, 07.11.2016.

⁵⁷¹ Nurlan Aliyev, “Avrupa Birliği’nde Göçmenler Sorunu ve Radikal Sağ Partiler İçin Yeni İmkanlar”, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, 20.10.2016, (erişim) <http://newtimes.az/tr/views/4866>, 6.11.2016.

⁵⁷² Habermas, a.g.e., s.37-38.

özdeşleşmiştir.⁵⁷³ Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı'nda Yahudiler “öteki” konumuna düşürülmüşken, 1970’ler sonrası -özellikle- Müslümanlar “öteki” konumuna yerleştirilmiştir. Savaştan önce yabancılar ve Yahudiler sıradan bir göçmen olduklarını göstermek için iyimser bir tavır içerisinde eski hayatlarını unutmuşlardır. Hannah Arendt’e göre bu süreçte Yahudiler evlerini yani günlük hayatlarını, dillerini, olaylar karşısında verdikleri tepkilerin doğallığını, duyguların ifadesini ve jestleri kaybetmişlerdir. Kısa zamanda herkes yeni vatanına bir anlamda yeni evine adapte olmuş, yeni dili kendi ana dillerinden daha iyi konuşabilir bir aşamaya gelmiştir. Dolayısıyla Amerika’da Amerikalı, Fransa’da Fransız gibi davranabilecek bir hale gelmişlerdir.⁵⁷⁴

Almanya’da “öteki” olarak görülen Yahudiler olarak ayrıştırılmışken, toplama kamplarına gönderilmeyerek zorla Fransız sınırına sürülmüş olan Yahudiler ise Fransa’da Alman olarak nitelendirilip “öteki”leştirilmişlerdir. Seçtiği yiyecekler, dilleri, yaşam biçimleri dahil her şeyi değiştirerek Fransa’nın siyasal düzeni eleştiremeyecek kadar Fransız olmuşlardır. Bu şekilde tarihin ilk “gönüllü mahkumları”⁵⁷⁵ halinde gelmişlerdir. Yine de ötekileştirmeden kurtulamamışlardır.⁵⁷⁶

Savaş sonrası herkes bir daha toplama kamplarından ve bu kampların Avrupa ülkelerine yakın yerlerde olduğu gerçeğini duymaktan hatta hatırlamaktan bile kaçınmıştır. Düşmanları tarafından toplama kamplarına konmuş, terk edilmiş, ihraç edilmiş bu “öteki” grupları kimse istememiştir.⁵⁷⁷ Bu gruplar Yahudi veya mülteci olarak anılmak istememişlerdir. Tüm uyum çabalarına rağmen kabul görmemişlerdir. Mültecilerin suçları olmadıkları halde ya da bir şey yapmadıkları halde cezalandırılması yalnızca ırkçılık, küreselleşme, emperyalizm, ekonomik krizler, aşırı milliyetçilik gibi tek bir sebebe indirgenemez, bu cezalandırma ya da dışlama tüm bunların bir takım halinde var olmasından kaynaklanmaktadır.⁵⁷⁸ Arendt’e göre mülteciler ve vatansız kişiler arasında hiçbir fark bulunmamaktadır, çünkü mülteciler hukuken vatansız görünmezken fiilen

⁵⁷³ Habermas, **a.g.e.**, s.19.

⁵⁷⁴ Arendt; Robinson (ed), **a.g.e.**, s.110-117.

⁵⁷⁵ Arendt; Robinson (ed), **a.g.e.**, s.110.

⁵⁷⁶ Arendt; Robinson (ed), **a.g.e.**, s.110.

⁵⁷⁷ Lyndsey Stonebridge, “Hannah Arendt’s Refugee History”, 30.01.2017, (erişim) <https://refugeehistory.org/blog/2017/1/30/hannah-arendts-refugee-history>, 01.04.2017.

⁵⁷⁸ Lyndsey Stonebridge, “Hannah Arendt’s Refugee History”, 30.01.2017, (erişim) <https://refugeehistory.org/blog/2017/1/30/hannah-arendts-refugee-history>, 01.04.2017.

temel haklardan yoksun birer vatansız olarak yansıtılmakta ya da vatansız bırakılmaktadırlar.⁵⁷⁹

Mülteci krizi bir şekilde ülkeleri vatandaşlarının kim olduğunu netleştirmeye yönelen politik ve ahlaki bir kriz haline gelmektedir. Bu krizler insan hakları konusunda hem ülkelere hem halka dair olumsuz olacak bir gerçeği ortaya çıkarmıştır. Mültecilerin buldukları ulus eğer milliyetçi ırkçılığın olduğu bir yer ise durumlarının çokta iyi olmayacağı açıkça görünmektedir.⁵⁸⁰ Bu yapıya sahip olan uluslarda dışarıdan gelen gruplar gerek ekonomik etkileri gerek sosyal düzende yarattığı etkiler ve bağımsız olarak oluşan ekonomik krizler sebebiyle ötekileştirilmekte ve yok sayılmaktadırlar. Sahip olmaları gereken haklardan yoksun bırakılmaktadırlar.⁵⁸¹ Ötekileştirilen kişiler ise ayrı bir grup ve azınlık oluşturmaktadır. Dolayısıyla yerli halk ve bu gruplar arası sorunlar giderek büyümektedir.

Avrupa'nın yaşadığı ekonomik krizler, Suriye krizi ve Avrupa'da yaşanan terör olayları sonrası Avrupa halkının göçmen ve mültecilere karşı tahammül seviyesi giderek azalmıştır. 2015 yılı kayıtlarına göre yıl içerisinde mültecilerin kaldıkları binalara 126 kundaklama, mülteci yurtlarına 582 saldırı olayı gerçekleşmiştir.⁵⁸² Yaşam korkusu arttıkça, ama daha önemlisi kişi başı düşen ekonomik gelir azaldıkça yani refah düzeyi azaldıkça uluslar kendilerine en yakın olan ulusları (Birlik içerisinde olsalar dahi) "öteki" olarak nitelendirmektedir.⁵⁸³ Bunun yanında, mülteci kitlelerinin giderek çoğalmasının siyasi bir etkisi de bulunmaktadır. Polis ve askeri gücüne olan bağımlılık giderek artmış ve göçmen ve mülteci kitlelerinin büyüklüğü bu bağımlılığı haklı bir hale getirmiştir.

Mültecilere çalışma ve oturma izni verilmediği için bu kişiler yasaları çiğnemek durumunda kalabilmektedirler. Bu durum ulus devletlerde otoriteyi cazip hale getirmekte ve kullanımını kolaylaştırmaktadır. Gelen mültecilere ayrılan yerler, yaşam şartları ve biçimleri günümüz şartların uyarlanmış olsa da savaş döneminde ki

⁵⁷⁹ F. Long; Williams (ed), **a.g.m.**, s.103.

⁵⁸⁰ Lyndsey Stonebridge, "Hannah Arendt's Refugee History", 30.01.2017, (erişim) <https://refugeehistory.org/blog/2017/1/30/hannah-arendts-refugee-history>, 01.04.2017.

⁵⁸¹ F.Long; Williams, a.g.e., s.103-104.

⁵⁸² "Avrupa Mültecilere Karşı Birbiriyle Yarışıyor", 19.01.2016, (erişim) <https://www.evrensel.net/haber/270426/avrupa-multecilere-karsi-birbiriyle-yarisiyor>, 07.11.2016.

⁵⁸³ Yılmaz Elmas, "Avrupa'da Irkçılık Salgını", s.32.

Yahudilerin durumuna benzetilmektedir. O dönem var olan toplama kamplarının yerini bugün mültecilerin kontrol edilebileceği alanlar devralmıştır.⁵⁸⁴ Bu bölgeler üzerinde mülteciler kontrol edilmekte ve Avrupa halkı kötü yaşam şartları içerisindeki mültecileri görmezden gelmektedir.

3.4.2. Avrupa Toplumunda Artan Irkçılık ve Yabancı Söylemlerinin Göç Sorunsalına Devlet Politikası Düzeyinde Realist ve Özgürlükçü Bakış

İrkçılık, yabancı düşmanlığı ve genel anlamda Neo-faşizmin Avrupa dışı bakışındaki evrensel noktası sosyal yükleri kabullenmek istemeyen ve refahından vazgeçemeyen yeni ve modern orta sınıflara odaklanmış olmasıdır. Bu orta sınıf Neo-liberal bir bakış açısı içerisinde, fayda söylemini benimseyen ve rekabet gücüne önem veren bir tutum içerisindedir. Böylece bir üstün kimlik modeli ve karşısında düşman (yabancı / göçmen) kimliği oluşturulmaktadır.⁵⁸⁵ Neo-liberal politikalar insanları çalışma şartları uygun olmayan, sosyal güvencesi olmadan düşük ücretle çalışmaya zorlamaktadır. Bu durum, ülkeler arasında ve insanlar arasındaki eşitsizliği arttırmakta ve dolayısıyla fakir ülkelerin insanlarını zengin ülkelere -özellikle Avrupa ülkelerine- göç etmeye zorlamaktadır.⁵⁸⁶

Realist bakış açısına göre devletler mülteci ve göç konusu üzerinde yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir, yani devletlerarası iş birlikleri azami düzeyde ve Birliğin çıkarları değil devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda gerçekleşmektedir. Küreselleşme yaklaşımına göre ise, egemenliğin artık tek bir devlete tabii olmadığı bir dünyada sınırlar daha geçirgen bir hale gelmiş ve dolayısıyla uluslararası engellenemeyen göçler devletlerarası iş birliğini zorunlu kılmıştır. Yani küreselleşme devletlerarası iş birliğini zorunlu kılmaktadır.⁵⁸⁷ Ancak bugün uyuşturucu kaçakçılığı, terör gibi dış tehditler iki bakış açısının da tam karşılamadığı sorunlar

⁵⁸⁴ Robert Berkowitz, "Turning Ourselves Into Outlaws", 29.01.2016, (erişim) <https://medium.com/amer-mundi/turning-ourselves-into-outlaws-37c4e735405b#9unimn4bj>, 10.02.2017.

⁵⁸⁵ Bora, "Faşizmin Halleri", **Birikim Dergisi**, sayı 133., 2000, s 21-34.

⁵⁸⁶ Güllüpinar, **a.g.m.**, s.55.

⁵⁸⁷ Özerim, **a.g.m.**, s.37-38.

çıkarmıştır. Özellikle Avrupa ülkeleri güvenlik unsurları karşısında ne kendi çıkarları doğrultusunda ne de zorunlu olarak bir anlaşmaya ve sonuca ulaşamamışlardır.

Arendt'e göre, mültecilerin varlığı, Avrupa liberal demokratik ulus devletinin çelişkilerini ve çatışmalarını ortaya koymaktadır. Avrupa Devletleri evrensel bireysel haklara, liberal demokrasiye bağlılığını ortaya koyarken diğer yandan liberal demokrasi de "ulusal egemenlik" iddiasındadır. Ulusal egemenlik insan hakları için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır⁵⁸⁸ ve mültecilerin durumu bunu açıkça göstermektedir.⁵⁸⁹

Liberal demokrasiye sahip olan Avrupa ülkelerinin bireysel ve kolektif haklarını koruyan ulusal mahkemeler göç konusunda yapılmak istenen düzenlemeler ve kısıtlamalar konusunda büyük bir engel teşkil etse de⁵⁹⁰, Avrupa ülkelerinin kültür ve millet çeşitliliği adı altına kurdukları Avrupa kalesini ve hayat standartlarını korumak adına, gelen göç ve mülteci akınları karşısında kapılarını kapatmaktadırlar. Bu şekilde Avrupa Birliği amacından sapmakta ve bütünlüğünü bozmaktadır, çünkü kendilerini korumak adına neredeyse önemli bir unsur olan serbest dolaşımın engellenmesi ile karşı karşıya kalmışlardır. Kendi vatandaşları istedikleri gibi hareket etmesini sağlarken, diğerlerinin – "öteki"lerinin - hareketlerini hem engellenmekte hem de sınır dışına itmektirler. Liberalizmin fırsat eşitliğini savunan Avrupa ülkelerinin böyle bir ayrımcılık yapması kendileri ile çeliştiğini göstermektedir.⁵⁹¹ Dahası, realist ve küreselleşme bakış açısının belirttiğinin tersine, göç unsuru Avrupa ülkelerinin refahları için öyle bir tehdit ve güvenlik unsuru haline gelmiştir ki, üye devletlerin kendi aralarında bile sınırlandırılma yapması söz konusu haline gelmeye başlamıştır. Bu şekilde Avrupa'nın liberal ekonomisinin en önemli unsur olan mal ve emeğin serbest dolaşımını güvenlik sebebiyle sınırlandırılma aşamasına gelmiştir. Sonuç olarak, -ülkeler liberal bir yapıda olsalar dahi- devlet egemenliği ilkesine sahip olmaları sebebiyle mülteci sorunları mevcut uluslararası sistem tarafından daha da kötüleştirilmektedir.⁵⁹²

⁵⁸⁸ F. Long; Williams (ed), **a.g.e.**, s.96.

⁵⁸⁹ Yunanistan'da Mültecilerin Durumu İçin bkn. Rachel Banning Lover, (erişim) <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/feb/10/greek-refugee-camps-dangerous-inadequate-aid-workers>, 03.04.2017.

⁵⁹⁰ Kardeşin, **a.g.e.**, s.56.

⁵⁹¹ Ali Arslan, Liberal Demokrasinin Krizi, 20.11.2016, (erişim) <https://www.setav.org/liberal-demokrasinin-krizi/>, 08.04.2017.

⁵⁹² F. Long; Williams (ed), **a.g.e.**, s.103.

3.5. DEĞERLENDİRME: AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TATMİN ETMEYEN GÖÇ POLİTİKASI

2010 yılında Tunus'ta başlamış olan, ardından Kıyı Afrika ve Ortadoğu'ya yayılan "Arap Baharı" hareketi en son Suriye'de etkisini göstermiştir. Özellikle Suriye'de bu hareket büyük bir iç savaş başlatmıştır, yaşanan iç savaş milyonlarca Suriyeli için uluslararası göç hareketine zorunlu kılmış ve 21.yy da görülen en büyük göç hareketine neden olmuştur.⁵⁹³ Avrupa Birliği başlangıçta bu göç akınlarına sessiz kalsa da, akınların çığırından çıkması, refah düzeyini koruma isteği, sağ hareketlerin artışı ve sağ partilerin yükselişi politikaları zorunlu kılmıştır. Elektronik sınır denetimleri, mültecilerin kayda geçilmesi, FRONTEX gibi kuruluşlar ile mülteci ve düzensiz göçmenlere bir sınırlama ve düzenleme getirilmek istenmiş ancak bu yeterli olmamıştır.⁵⁹⁴ Türkiye'ye mülteciler için mali destek sağlanmış, yasa dışı yollardan AB'ye giren ve sınıra dayanan mültecilerin Türkiye'ye iadesini sağlayacak bir çerçeve belirlemiştir.⁵⁹⁵ Bunun dışında Macaristan, İspanya, Yunanistan, Bulgaristan gibi ülkeler sınırlara tel örgüler çekmiştir. Her giren mülteci ve turist sınırda parmak izi ile kaydı oluşturulmaya başlanmış, böylece tüm bilgiler toplanabilir bir hale gelmiştir. Bu şekilde terör zanlıları ve suçlular karşılaştırılabilmekte, sahte pasaportlar ayırt edilebilmektedir. Ancak bu önlemler alınmışta olsa Yunanistan, İtalya, Macaristan gibi ülkelerde kaçak göçmenlerin ve mültecilerin kaydı tam olarak oluşturulamamaktadır, bu grupların Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkelere geçiş yapması Avrupa Birliği ülkeleri arasında sorun yaratma ve politikalarda yetersiz kalındığını göstermektedir.⁵⁹⁶

AB, mülteci krizleri kapsamında birçok ülkenin Dublin sözleşmesi gereğini yapmaması sonucu askıya alınmış olan sözleşmenin 2017 yılında tekrar yürürlüğe girmesini istemektedir.⁵⁹⁷ AB Komisyonu içişlerinden sorumlu üyesi Dimitri Avramopoulos, sistemin aktif hale getirilmesinin gerekliliğini belirterek, iltica talebinde bulunanların

⁵⁹³ Musa Karademir, "Mülteci Krizi ve Avrupa Birliği", 16.03.2016, (erişim) http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/26781/multeci_krizi_ve_avrupa_birligi , TASAM, 18.12.2016.

⁵⁹⁴ Bernd Riegert, "Avrupa Kalesi: Göç politikası krizde", 27.08.2015, (erişim) <http://dw.com/p/1GMmS> , 18.12.2016.

⁵⁹⁵ Bernd Riegert, "Avrupa Kalesi: Göç politikası Krizde", 27.08.2015, (erişim) <http://dw.com/p/1GMmS> , 18.12.2016.

⁵⁹⁶ Bernd Riegert, "Avrupa Kalesi: Göç politikası Krizde", 27.08.2015, (erişim) <http://dw.com/p/1GMmS> , 18.12.2016.

⁵⁹⁷ "Dublin Anlaşması Yeniden Uygulanacak", 08.12.2016, (erişim) <http://tr.euronews.com/2016/12/08/dublin-anlasmasi-yeniden-uygulanacak> , 18.12.2016.

nerede yaşayacaklarını kendilerinin belirleyemeyecekleri, bunu yapmaya çalışanların ülkelerine geri gönderileceğini ve bu sistemin yalnızca “güvende olma” anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda Mart itibariyle sözleşme gereği Yunanistan’a yeniden sığınmacı gönderilmesi öngörülmektedir.⁵⁹⁸

Avrupa Birliği göç politikası -tel örgüler, gözetleme sistemleri, sınır kontrolleri- için milyarca Avro harcamaktadır. 2007-2013 arasında 2.000.000 Avro harcarken, aynı dönem sığınmacı ve mültecileri iyileştirmek adına 700.000.000 Avro harcamıştır. Avrupa ülkeleri sınırların korunması için bir yandan komşu ülkelere para öderken, diğer yandan -kendi ülkeleri dışında- arada sıkışıp kalmış göçmen ve mültecilerin haklarını ve durumlarını önemsememektedir,⁵⁹⁹ çünkü her şeyden önce bir devlet, bir grup insanı istemediğinde, başka devletlerde onları korumaya uğraşmayacaktır. Mültecilerin hak sahibi insanlar olarak görülmemesi onların umutsuz, vatansız, zararlı insanlar olarak görülmesi ve sayılarının gittikçe artması onları sınırlarda çaresiz bırakan hükümetlerin yaptıklarını da daha az göze çarpar hale getirmiştir.⁶⁰⁰ Suriyelilerin durumu bunu açıkça göstermektedir, yerleşim planı oluşturulmadan, ülkeler arası bir sınır bölgesinde mülteci kamplarında kötü koşullar altında -tutsak gibi- bir yaşam sunulmaktadır.⁶⁰¹

Devletlerin gelen mültecilerin durumun “göçmen krizi” olarak adlandırması, ülkelerin bu durumla başa çıkamadığını ve mültecilerin talihsiz durumunu açıkça göstermektedir. Mülteciler ne bekledikleri şekilde korunaklı barınaklarda yeterli yiyecek ve içeceklerle kalabilmekte, ne de ülkelerine dönebilmektedirler. Mültecilerin tarafından güvenli bölgeler olarak daha çok Avrupa’nın görülmesi ve tercih edilmesi aslında göçmen krizi olarak adlandırılan durumun daha çok Avrupa bölgesi için geçerli olduğunu göstermektedir.⁶⁰²

⁵⁹⁸ Gülsüm Alan, “AB’de Dublin Anlaşması Yeniden Yürürlüğe Konulacak”, 08.12.2016, (erişim) <http://tr.euronews.com/2016/12/08/ab-de-dublin-anlasmasi-yeniden-yururluge-konulacak>, 18.12.2016.

⁵⁹⁹ Uluslararası Af Örgütü, “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları İnsanların Haklarını ve Hayatlarını Riske Atıyor”, 09.07.2014, (erişim) <http://amnesty.org.tr/icerik/2/1389/avrupa-birligi>, 18.12.2016.

⁶⁰⁰ Thomas Coombes, “Why We All Need To Read ‘The Origins of Totalitarianism’”, 12.02.2017, (erişim) https://medium.com/@T_Coombes/6-vital-lessons-for-our-time-people-are-missing-from-hannah-arendt-482fb3081c4d, 03.04.2017.

⁶⁰¹ Natasha Saunders, “Notes From 1951 on the Refugee Crisis”, 28.03.2016, (erişim) <http://www.e-ir.info/2016/03/28/notes-from-1951-on-the-refugee-crisis/>, 03.04.2017.

⁶⁰² Neva O. Öztürk; Cavidan Soykan, “Yenilenmiş bir Mülteci Sözleşmesi Çözüm Sağlar Mı?” 12.04.2016, (erişim) <https://www.opendemocracy.net/openglobalrights/neva-o-zt-rk-cavidan-soykan/yenilenmi-bir-m-lteci-s-zle-mesi-z-m-sa-lar-m>, 24.01.2017.

1951 mültecilerin statüsüne ilişkin sözleşme ise bu dönemin gelişme koşulları ve son durumu karşısında yetersiz kalmaktadır, çünkü 1951 sözleşmesi farklı bir çağda farklı bir durum için tasarlanmıştır. Kitleler halinde akınlar karşısında uzun süredir yerinden edilmiş nüfuslar hesaplanmamıştır,⁶⁰³ ayrıca devletlerarası yük paylaşımını, ihtiyaç anında hızlı yardım sağlanmasını, mültecilerin geri dönüşlerinin güvenli şekilde olmasını ve devletlerin mültecileri kabul etme kapasitesini içermemektedir.⁶⁰⁴ Sözleşme, Avrupa ülkelerini Soğuk Savaşın sonuna kadar korumuş olsa da günümüzde yaşanan kitlesel mülteci akınları karşısında devletlere kapsamlı bir çözüm sunamamaktadır.⁶⁰⁵ BMMYK içinde sözleşme bu gün için uygun niteliklerde değildir, çünkü bu antlaşma yaklaşık 66 yıl öncesinde imzalanmıştır ve bu yıllar içerisinde mülteci hareketlerinin sebeplerinin değişmiştir. Mülteci hareketlerinin artık iç savaşlar, etnik ya da dinsel şiddete dayanan sebepler olduğu düşünüldüğünde sözleşmenin çağdaş durumları kapsamaması yetersizlik değil ancak çağdaş duruma uygun olmadığını göstermektedir. Yine de BMMYK için 1951 Cenevre sözleşmesi mültecileri koruyan tek evrensel antlaşmasıdır.⁶⁰⁶

Mülteci akışını yaratan ve akınlar halinde gelmiş kişilerin haklarının korunmasına yönelik en büyük engel ulus devletin egemenlik mantığıdır.⁶⁰⁷ Ulus devlet sınırları içerisinde halkını bir ortaklık altında toplayarak, o toprak parçası üzerinde tekeli elinde bulundurma amacındadır. Egemenlik sınırı ile de başka bir devletin egemenlik kaynağını kabul etmemektedir.⁶⁰⁸ Bu egemenlik unsuru, mültecilerin kabulü meselesini zorlaştırmakta ve ülkelerin egemenliklerini aşındırmaktadır. Mülteci krizi Avrupa'nın liberal ve modern yansımasında bir değişim yaratmıştır. Mülteci krizinin karmaşıklığı, birçok mülteciyi karşılayan düşmanca tepkileri ve yabancılara yapılan müdahaleleri haklı çıkarmak için, değerlerinden, merhamet duygusundan, liberal bakış açısından,

⁶⁰³ Natalia Banulescu Boğdan; Susan Fratzke, "Europe's Migration Crisis in Context: Why Now and What Next?", 24.09.2015, (erişim) <http://www.migrationpolicy.org/article/europe-migration-crisis-context-why-now-and-what-next>, 24.01.2017.

⁶⁰⁴ Adrenne Millbank, "The Problem with the 1951 Refugee Convention", No.5, **Commonwealth of Australia-Department of the Parliamentary Library**, 2000, s.7-23.

⁶⁰⁵ Neva O. Öztürk; Cavidan Soykan, "Yenilenmiş bir Mülteci Sözleşmesi Çözüm Sağlar Mı?" 12.04.2016, (erişim) <https://www.opendemocracy.net/openglobalrights/neva-o-zt-rk-cavidan-soykan/yenilenmi-bir-m-lteci-s-zle-mesi-z-m-sa-lar-m>, 24.01.2017.

⁶⁰⁶ Millbank, **a.g.m.**, s.7-23.

⁶⁰⁷ Natasha Saunders, "Notes from 1951 on the Refugee Crisis", 28.03.2016, (erişim) <http://www.e-ir.info/2016/03/28/notes-from-1951-on-the-refugee-crisis/>, 03.04.2017.

⁶⁰⁸ Bülent Şener, "Küreselleşme Sürecinde Ulus- Devlet ve Egemenlik Olguları", **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, yıl 7, sayı 18, Haziran, 2014, s. 59.

evrensel insan haklarından, uluslararası koruma politikasından ve demokrasiden yoksun bir Avrupa'yı ortaya çıkarmıştır.⁶⁰⁹

Sonuç olarak AB'nin tüm çabalarına rağmen göç politikaları yetersiz kalmakta ve bu durum Avrupa ülkeleri arasında sorunlara sebep olmakta, Siyasi Birliği tehlikeye itmektedir. Bununla beraber Avrupa Birliği'nin ortak göç ve sığınma politikasının ne şekilde ilerlediğini görebilmek için Lizbon Antlaşması ile oluşturulmuş karar mekanizmasının bu süreçler sonucun da işlediğini, Avrupa Parlamentosu ile Adalet Divanı rollerinin güçlendirilmesi gibi düzenlemelerin tam anlamıyla işlerlik kazanıp kazanmadığını gözlemlemek gerekecektir ve bunun içinde 2017 yılı sonrasını beklemek ve değerlendirmek daha doğru olacaktır.⁶¹⁰

⁶⁰⁹ Aydan Greatrick, "Externalising the 'Refugee Crisis' : A Consequence of Historical Denial?", 18.01.2017, (erişim) <http://refugeehistory.org/blog/externalising-the-refugee-crisis>, 01.04.2017.

⁶¹⁰ Ihlamur Öner; Öner (der.), **a.g.e.**, s.577-601.

4. SONUÇ

Göç, insanların yer değiştirmesi sonucu yüzyıllardır var olan, ancak devamlı yeni anlamlar yüklenen ve bazen pozitif bazen negatif olarak görölen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç ve göçmenlik unsurları İkinci Dünya Savaşı ile dikkat çekmeye başlamış ve ölkelerin politikalarında önemli bir yere ulaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda göçmen statüsünde görölmeleri gerekenler, sığınmacı ve istenmeyen gruplar olarak nitelendirilirken, savaş sonrasında ekonomiyi düzelten ve istenen işçiler olarak değerlendirilmiştir. İstenen gruplar ve istenmeyen gruplar olmaları zaman içerisinde devamlı olarak değişim göstermiştir. Arap Baharı sonrası özellikle Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar ile milyonlarca göçmenin Avrupa'ya akın etmesi sonucu hem mülteciler hem göçmenler Avrupa'da sosyal ve siyasi olarak rahatsızlık uyandırmıştır. Avrupa'nın köklerinde var olan milliyetçi ve faşizan duyguları harekete geçirmiştir. Özellikle Avrupa halkı göçmen ve mülteci karşıtı bir tavır takınmış ve göçmenler "öteki" konumuna itilmiştir.

Aşırı sağ hareketler ise Avrupa'da başlayan bu hareketliliği kullanmanın ölkelerin refah dolu geleceği ve Avrupa'nın "öteki" gruplardan arındırılarak devam edebilmesi için iyi bir temel olacağını düşünmüştür. Dolayısıyla bunun üzerine kurulu bir politika izlemeyi seçmiştir. Aşırı sağın dayandığı göçmen karşıtlığı, göçmene ekonomiye zarar veren, toplum düzenini bozan, tehlikeli olarak tanımlanan yeni nitelikler yüklenmesine sebep olmuştur. Bu şekilde aşırı sağ Avrupa'da sağ ve milliyetçi hareketlerin yükselerek gelecekte ölkelerinin refah düzeyinin korunabilmesini hedeflemiştir. Aşırı sağ Avrupa halkının milliyetçiliğini sömürerek var olmaya çalışmaktadır. Göç politikaları ve göç söylemleri içerisinde halka korku aşılayarak milli ve ulusal duyguları ön plana çıkarmaktadırlar. Milliyetçiliğin öne çıktığı bir toplumda "ötekileştirme" olağan bir durum haline gelmektedir. Bu sebeple milliyetçilik ile göç unsurlarının bir toplum içerisinde beraber kabul görmesi mümkün değildir. Aşırı sağ bu konuda günümüz Avrupa'sında artık sağlam bir zemin üzerine yerleşmiş durumdadır.

Avrupa'da aşırı sağ ve merkez sağ ağırlığı kendini göstermiş ve kullandıkları popölist dil her şeye hâkim olmuştur. Sağ partiler siyasetin seçkin dilini bırakarak göçmenleri

lkelerdeki tüm saldırı ve terör olaylarından, ekonominin kötüye gitmesinden sorumlu göstererek ktleyeme başlamıştır. Bu popülist söylemler içerisinde kültür, din, tarih ortaklığını kullanıp kendi uluslarını ne çıkararak diğer grupları “teki”leştirmektedirler. Sol partilerin başarısızlığını ve devletin dönüşmesi gerektiğini vurgulamakta ayrıca göçmen düşmanlığını işlemeye çalışmaktadırlar. Popülizm göçmenler üzerinden kullanılarak güçlendiği için göçmen kavramı ile barışması ya da göçmen kavramını olumlu olarak kullanması mümkün değildir, çünkü tüm sorunların sorumlusu olarak bir grubu göstermek halk üzerinde çok daha etkili olacak ve sağ partilerin yükselişini hızlandırabilecektir.

Avrupa Birliği’nin gç politikaları henüz mülteci krizini aşabilecek durumda değilken, yükselen aşırı sağın hızını kesmeye yetecek durumda da değildir. Aşırı sağ tam bir başarıya ulaşmamış gibi görünse de neredeyse her Avrupa ülkesinde halkın büyük bir desteğini kazanmıştır ve kazanmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği artan bu desteğin, Birliğin çok kültürlü ve özgürlükçü siyasal yapısına zarar vereceğini düşünmektedir. Göçmen karşıtlığı ile giderek büyüyen faşist gruplar ve Neo-nazi grupları karşısında Birliğin bütünlüğünü bozacağı, ortak ve sorunsuz gç politikası geliştirilemeyeceği ve Faşizm felaketi ile tekrar yüzleşmek durumunda kalabilecekleri endişesini duymaktadırlar. Bu gruplar önlenemez bir şekilde destek bulmakta, Birlik ve ülke politikaları ise mülteci ve göçmen krizini önlemekte yeteriz kalmaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Abadan Unat, Nermin: **Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim, 2002.

Af Örgütü, **Korku ve Tel Örgüler: Avrupa'nın Mültecileri Dışarıda Tutma Yaklaşımı**, Amnesty International, 1.Baskı, 2015.

Altınbaş, Ömer Faruk: **Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları**, TC Adalet Bakanlığı, Ankara, Nisan, 2007.

Arendt, Hannah: **Formasyon, Sürgün, Totalitarizm: Anlama Denemleri 1930-1954**, çev. İbrahim Yıldız, 1.Baskı, Dipnot Yayınları, 2014.

Arendt, Hannah: **Totalitarizmin Kaynakları-3**, çev. İsmail Serin, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.

Arendt, Hannah; Robinson, Marc (ed): **Altogether Elsewhere**, Faber and Faber, London, 1996.

Atikkan, Zeynep: **Avrupa Benim Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi**, 1.Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, Eylül, 2014.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, **Sığınma Sınırlar Ve Göç İle İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı**, 2014

Avrupa Komisyonu (İstihdam, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Genel Müdürlüğü), **Ayrımcılıkla Mücadele Bir Eğitim El Kitabı**, Eylül 2005, s.14-16.

Bal, İhsan (der.): **Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, 1. Baskı, Ankara, USAK, 2006.

Balibar, Etienne; Wallerstein, Immanuel: **İrk-Ulus-Sınıf ‘Belirsiz Kimlikler’**, çev.Nazlı Ökten, 3.Baskı, İstanbul, Metis Yayınları, Eylül, 2000.

Bauman, Zygmunt: **Sosyolojik Düşünmek**, çev.Abdullah Yılmaz, 7. Baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010.

Bauman, Zygmunt: **Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Eşitsizlik**, çev. F. Doruk Ergun, 1. Baskı, İstanbul, Say Yayınları, 2011.

Bettelheim, Charles: **Nazizm Döneminde Alman Ekonomisi**, çev. Kenan Somer, Ankara, Savaş Yayınları, 1982.

Bidet, Jacques: **Foucault’yu Marx’la Okumak**, çev. Zehra Cunillera, 1.Baskı, Metis Yayınları, 2016.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, **Dünya Mültecilerinin Durumu – Bir İnsanlık Sorunu**, çev. Yeşim Boyacılar; Volkan Çıdam vd., Ankara, Oxford University Press, 1997.

BMMYK, **İltica ve Göç Mevzuatı**, Kadir AY vd (ed), Sinem Baykal (çev), Ankara, Şubat, 2005.

Örn B. Bodvarsson; Hendrik Van den Berg, **The Economics of İmmigration: Theory and Policy**, 2nd ed., Springer, London, (e-boook s.1-35.) 2013.

Castles, Stephen; Miller Mark J.: **Göçler Çağı- Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, çev. Bülent Uğur Bal; İbrahim Akbulut, 1.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Şubat, 2008.

Caplan, Jane: **Hitler Almanyası**, çev. İdem Erman, 1. Baskı, İnkılap Yayınları, 2008.

Celep, Ödül: **Aşırı Sağ ve Demokrasi**, 1. Baskı, İstanbul, Tasam Yayınları, 2009.

Commission of the European Communities, **Communication from the commission on racism, xenophobia and anti-semitism and proposal for Council Decision designating 1997 as European Year against Racism**, Brussels, 1995

Çiçekli, Bülent (ed): **Göç Terimleri Sözlüğü (No:18)**, Cenevre, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2009.

Dinan, Desmond (ed.): **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, çev. Hale Akay, 1. Baskı, İstanbul, Kitap yayınevi, Nisan, 2005.

Ekinci, Mehmet Uğur: **Türkiye- AB Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyaloğu**, 1. Baskı, İstanbul, Seta Yayınları, 2016.

Foucault, Michel: **Biyopolitikanın Doğuşu**, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim, 2004.

Gellner, Ernest: **Uluslar ve Ulusçuluk**, çev. Büşra Ersanlı, Günay Göksu Özdoğan, 2. Baskı, İstanbul, Hil Yayın, Mayıs, 2008.

Güzel, M. Şehmus: **Fransa'da Aşırı Sağ ve Irkçılık**, İstanbul, Belgeler Yayınları, 1995.

Habermas, Jürgen: **“Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak**, çev. İlknur Aka, 6. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2012.

Haddad, Emma: **The refugee in International Society- Between Sovereigns**, Cambridge University Press, 2008.

Harrington, Peter (ed.): **Essays On Integration and Participation**, Demos, 2008.

Heywood, Andrew: **Siyasi İdeolojiler**, 3.Baskı, Ankara, Adres Yayınları, 2011.

Hitler, Adolf: **Kavgam**, çev. Ö. Kenan Yalıntaş, Emre Yayınları, 2005.

Hobsbawn, Eric J.: **Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı**, çev. Yavuz Alogan, 6.Baskı, İstanbul, Everest Yayınları, 2006.

Ihlamur Öner, S. Gülfer; Şirin Öner, N. Aslı (der.): **Küreselleşme Çağında Göç**, 2.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2015.

Iordachi, Constantin(ed.): **Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları**, (çev. İsmail Ilgar, İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.

Jackson, Paul; Shekhovtsov, Anton (ed): **The Post-War Anglo-American Far Right- A Special Relationship of Hate**, Palgrave Macmillan, 1. Ppublished, 2014.

Karşahin, Murat: **Avrupa Birliği'nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları ve Ulusal Farklılıklar Sorunu**, 1.Baskı, Ankara, ÇSGB, 2012.

Kastoryano, Riva: **Kimlik Pazarlığı- Fransa ve Almanya'da Devlet ve Göçmen ilişkileri**, çev.Ali Berktaş, 1.Baskı, İstanbul, , İletişim Yayınları, 2000.

Kaya, İbrahim; Yılmaz Eren, Esra: **Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri**, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Yayınları, 2015.

Kershaw, Ian: **Hitler**,çev. Zarife Biliz, 1.Baskı, İstanbul, İthaki Yayınları, 2007.

Kahraman, Nazan; Dürüst, Çiğdem; Yılmaz, Timur (ed.): **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, Kibatek Yayınları, Ankara, 2016.

Lemm, Vanessa; Vatter, Miguel (eds.): “The Government of Life: Faoucault, Biyopolitics and Neoliberalism, **Fordham University Press**, 2014.

Lemke, Thomas: **Biyopolitika**, çev. Utku Özkamas, 3.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2013.

F. Long, Anthony; Williams, John: (ed), **Hannah Arendt and International Relations: Reading Across The Lines**, 1.Baskı, New York, Palgrave Macmillan, 2005.

Micheal, Henri: **Faşizmler**, çev. Füsun İstel, İletişim Yayınları, 2011.

OECD, **Trends in International Migration; Annual Report 1996**, Paris, 1997.

Outhwaite, William (ed.): **Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü**, çev. Melih Pekdemir, 2.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

Özcan, Mehmet: **Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı**, Ankara, USAK, 2005.

Özben, Mustafa Ersin: (çev.): **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler**, 1. Baskı, İstanbul Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2006.

Özkırımlı, Umut: **Milliyetçilik Kuramları ‘eleştirel bir bakış’**, 5.Baskı, Ankara, Doğu Batı Yayınları, 2015.

Öztürk, Neva: **Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi**, 1.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim, 2015.

Ritzer, George: **Modern Sosyoloji Kuramları**, çev. Himmet Hülür, 2. Baskı, Ankara, De Ki Basım Yayınları, 2013.

Rousseau, Jean Jacques: **İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı**, çev. Hakan Zengin, 1.Baskı, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, 2003.

Sabine, George Holland: **Yakınçağ Siyasal Düşünceler Tarihi**, çev. Özer Ozankaya, İstanbul, Cem yayınevi, 2000.

Sander, Oral: **Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918'e**, 12.Baskı, İstanbul, İmge Kitapevi Yayınları, 2013.

Smith, Anthony D: **Milli Kimlik**, çev. Bahadır Sina Şener, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1994.

Smith, Anthony D: **Küreselleşme Çağında Milliyetçilik**, çev. Derya Kömürcü, 1. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul, 2002.

Smith, Anthony D: **Milliyetçilik: Kuram- İdeoloji- Tarih**, 1. Baskı, Atıf Yayınları, Ankara, 2013.

Sönmez, Pelin: **Avrupa Birliği'nde Yeni Dönem Postkolonyal İlişkiler Ve Göç Politikaları Diyalogu**, Ankara, 2015.

Şenel, Alaeddin: **İrk ve İrkçilik Düşüncesi**, 2.Baskı, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1984.

Taş, Mehmet: **Avrupa'da İrkçilik- Göçmenler ve Aşırı Sağ Partiler**, İmge Kitapevi Yayınları, 1999.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **2000-2006 Yıllarında Almanya'da Neo-Nazilerce İşlenen Cinayetler Hakkında İnceleme Raporu**, 13.06.2012.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, **Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları**, Ankara, 2013.

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma**, Ankara, 2011.

Tekin, Hülya: **Avrupa Birliği ve Türkiye Örneğinde Ayrımcılıkla Mücadele**, Ankara, TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Şubat, 2008.

Türkiye Cumhuriyeti AB Bakanlığı, **AB'ye Genel Bakış No:2**, Ankara.

Ultan, Mehlika Özlem: **Avrupa Birliği'nde Yasa Dışı Göçün Önlenmesi ve ülke uygulamaları**, 1.Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, Şubat 2016.

Ünver Noi, Aylin: **Avrupa'da Yükselen Miliyetçilik**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul, 2007.

Yazan, Yeliz: **Avrupa Birliği'nin Yasa Dışı Göç Politikası**, 2.Baskı, İstanbul, Milenyum Yayınları, 2016.

Yılmaz Elmas, Fatma: **Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı: AB Politikalarının Etkin(siz)liği**, 1.Baskı, Ankara, USAK, 2008.

Yılmaz Elmas, Fatma: **Avrupa 'Kapı Duvar': Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı**, 1.Baskı, Ankara, USAK Yayınları, 2016.

Yılmaz Elmas, Fatma; Kutlay, Mustafa: **Avrupa'yı Bekleyen Tehlike: Aşırı Sağın Yükselişi**, USAK analiz, Analiz No.11, Temmuz, 2011.

MAKALELER

Akıncı, Buket; Nergiz, Ahmet; Gedik, Ercan: "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul", **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt.1, Sayı.2, 2015.

Altınbaş Akgül, Deniz: “Eşitlik Özgürlük Irkçılık: Avrupa’da Yükselen Aşırı Sağ”, **Stratejik Analiz**, Cilt 3, Sayı 27, Temmuz 2002.

Altınbaş Akgül, Deniz; Sezal, Semra Rana: “Almanya’nın Asimilasyonist Politikaları ve Entegrasyon Anlayışı”, **Stratejik Analiz Dergisi**, cilt 3, sayı 28, 2002.

Akbulut, Örsan Ö.: “Siyaset Biliminin Siyaseti”, **Amme İdaresi Dergisi**, cilt 44, Sayı4, Aralık 2011.

Akgün, Birol: “Faşizm, Bilim ve Çatışmacı Zihniyet: Huntington, Lewis ve Batının Bitmeyen Düşmanları”, **Liberal Düşünce**, cilt 9, sayı 35, 2004.

Akman, Adem; Kılınç, İsmail: “AB’de Entegre Sınır Yönetiminin Gelişimi Ve AB Sürecinde Türkiye’nin Entegre Sınır Yönetime Geçiş Çalışmaları”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 467, 2010.

Akıncı, Buket; Nergiz, Ahmet; Gedik, Ercan: “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt.1, Sayı.2, 2015.

Aktoprak, Elçin: “Immanuel Wallerstein: Sosyal Bilimlere Yeniden Bakmak”, **Uluslararası ilişkiler Akademik Dergi**, cilt 1, sayı 4, 2004.

Arısoy, Alper: “İtalya’da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi”, **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**, cilt.1, sayı.1,

Arpacı, Murat: “Foucault, Biyopolitika ve Biyotarih: Tarihsel Çalışma Alanları Olarak Tıp, Beden ve Nüfus”, **ViraVerita E-Dergi**, Sayı 3, 2016.

Arslan, Emre: “Uluslararası Göç ve Yeni Irksallaştırma Biçimleri: Etnisite, Çokkültürcülük, Diaspora”, **Praksis Dergisi**, 2001.

Aslan, Nihal “Mülteci Sorunu ve Türkiye Ekonomisine Etkisi (1990-2015)”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015.

Arslan, Şebnem v.d.: “Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Suriyeli Göçmenlere Karşı Bakış Açılarını İncelemeye Yönelik Bir Araştırma”), **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015.

Atasoy, Emin: “Siyasi Coğrafya Işığında Bulgaristan Türklerinin 1989 Yılındaki Zorunlu Göçü”, **Coğrafya Dergisi**, sayı 21, 2010.

Aydın, Hasan: “Fransız Devrimine Uzanan Yolda Jean Jacques Rousseau”, **Muhafazakar Düşünce Dergisi**, sayı 11, t.y.

Aydın, Sabri: “Suriyeli Mülteciler Meselesi: AB- Türkiye Mülteci Anlaşmasının Analizi”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015.

Bodur, M.Zeki “Ege’de Denizden Yapılan Yasa Dışı Göç ve Göçmen Profilleri, Göçmenlerin Geleceğe Yönelik Beklentileri ve Öngörülleri, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 12, t.y.

Bora, Tanıl: “Almanya’da Dazlaklar Türkiye’de Yobazlar! Neo-Faşizan Potansiyel ve İlgilileri”, **Birikim Dergisi**, Sayı 51, 1993.

Bora, Tanıl: “Avrupa Üzerinde Neofaşizm Hayaleti”, **Birikim Dergisi**, sayı. 66, 1994.

Bora, Tanıl: “Neo- Faşizmin Yükselişi... Anti- Faşizmin Krizi... MHP Tartışmaları”, **Birikim Dergisi**, Sayı. 138, 2000.

Bora, Tanıl: “Faşizmin Halleri”, **Birikim Dergisi**, Sayı 133., 2000.

Boran, Behice: “Sağdaki Manevralar”, **Haftalık Siyasi Haber ve Yorum Dergisi**, Sayı 186-31, Ekim 1978.

Çağlayan, Savaş: “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)**, sayı 17, 2006.

Çelik, Fatih: “İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı Analizi”, **Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi**, Sayı 27, 2006.

Çevik, M. Hanefi: “Mülteci”, **Hukuki Araştırmalar Dergisi**, Cilt 10, Sayı 18, Ekim, 2011.

Çiçekli, Bülent: “Avrupa Birliği Vatandaşlığı: Türk Göçmenlerinin Bu Kavram Karşısındaki Durumu”, **Amme İdaresi Dergisi**, cilt 34, Sayı 3, 2001.

Deniz, Taşkın: “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, **TSA**, Sayı 1, Nisan, 2014.

Dolunay, Ayhan: “Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **TBB Dergisi**, Sayı 122, 2016.

Chamsy El-Ojeili, “Reflections on Wallerstein: The Modern World System, Four Decades on”, **Critical Sociology**, New Zeland, 2014.

Ergil, Doğu: “Avrupa’da Yaygınlaşan Yabancı Düşmanlığı Üzerine Düşünceler”, **Ulakbilim Dergi Park**, t.y.

Ford, Glyn: “Avrupa’da Yabancı Düşmanlığı ve Faşizm”, **İktisat Dergisi**, 1966.

Friesen, Katie: “The Effects of the Madrid and London Subway Bombings On Europe’s View of Terrorism”, **Human Right & Human Welfare**, 2007.

Gençler, Ayhan: “Avrupa Birliğinin Göç Politikası”, **Sosyal Siyaset Konferans Dergisi**, sayı 49, 2005.

Grigg, D. B.: “E. G. Ravenstein and The “Laws of Migration”, **Journal of Historical Geography**, vol. 1, 1977.

Güleç, Cansu: “Avrupa Birliğinin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları”, **Tesam Akademi Dergisi**, Sayı.2, 2015.

Güllüpinar, Fuat: “Göç Olgusunun Ekonomi- Politik ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 4, 2012.

Gürses, Hakan: “Avusturya Nazi Ülkesi mi?”, **Birikim Dergisi**, Sayı 127, Kasım 1999.

Haydar, Efe: “Avrupa Birliği’nde İnsan Haklarının Gelişimi”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 5, 2010.

Keskin, Kazım: “Alanya’nın Mülteci Politikası Nasıl Şekilleniyor?”, **SETA Perspektif**, Sayı: 145, Eylül 2016.

Livanelioğlu, Ömer Asım: “Millet ve Milliyetçilik Kavramları Üzerine”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı3, 1998.

Mandacı, Nazif; Özerim, Gökay: “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi”, **Uluslararası ilişkiler Dergisi**, Cilt 10, Sayı 39, 2013.

Martin, Philip L.: “Görüş: Amerikan gözüyle Avrupa’nın göç krizi”, **Göç Dergisi**, cilt 3, Sayı 1, 2016.

Massey, Douglas S.; Arango, Jaquin; Hugo, Graeme vd.: “Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirilmesi”, **Göç Dergisi**, Cilt: 1, Sayı 1, Ekim, 2014.

Millbank, Adrenne: “The Problem with the 1951 Refugee Convention”, No.5, **Commonwealth of Australia-Department of the Parliamentary**, 2000.

CDAM (Rapor no: 123), “Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye’nin Göç Politikalarının Gelişimi”, **The Black Sea International Rapor No:22**, Haziran 2012.

Ortaylı, İlber: “Genel Olarak Göç Olgusu”, Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler, 1.Baskı, İstanbul, İstanbul Organizasyon Yayınları, 2006.

Öztürk, Özgür Güneş: “İspanya Göç Politikaları ve Göçmen Hayatlar: İspanya Örneği Türkiye için Bir Model Olabilir mi?”, **Nüfus Bilim Dergisi/ Turkish Journal of Population Studies**, Sayı 36, 2014.

Öktem, Ayşe: “Almanya, Türkiye ve Türkler üzerine dağılık notlar”, **Birikim Dergisi**, Sayı. 46, 1993.

Özerim, Gökay: “Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi Ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?”, **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı.1, 2014.

Özgür, Ergün: “Genişleyen Avrupa Birliği’nin Göçmen İkilemi Yaşlanan İşgücü”, **Öneri**, Cilt. 10, Sayı. 38, Temmuz, 2012.

Öztuna, Barış: “Mülteciler, Sığınmacılar ve Vatansızlar İçin Genel Sağlık Sigortası”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015.

Petsinis, Vassilis: “The ‘New’ Far Right in Hungary: A Political Psychologist’s Perspective”, **Journal of Contemporary European Studies**, Cilt (vol.) 23, No. 2, 2015.

Sey, Cem: “Almanya’da Yabancı Düşmanlığı Nazizmden Daha Köklü Bir Miras”, **Birikim Dergisi**, Sayı 45-46, 1993.

Soku, Sümeyye: “Ayrımcılığa Dair Genel Bakış”, **Artı90 Dergisi**, Nisan, 2012.

Songülen İnanç, Zeynep; Çetin, Selvet: “Avrupa’nın Kendine Dönen Silahı: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık”, **SDE Analiz**, Aralık, 2011.

Yücel Atıla Şehirli, “Türkiye’ye Cumhuriyet Döneminde Yapılan Göçler”, **Göç ve Kültür Sempozyum Bildiri Kitabı**, 2.Cilt, (ed) Nazan Kahraman; Çiğdem Dürüst; Timur Yılmaz, Ankara, Kibatek Yayınları, 2015.

Şener, Bülent: “Küreselleşme Sürecinde Ulus- Devlet ve Egemenlik Olguları”, **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, Yıl 7, Sayı 18, Haziran, 2014.

Taner, Mack: “Faşist Sıfatı”, **Liberal Düşünce**, çev. Atilla Yayla, Sayı 35, 2004.

Temelat, Neslihan: “Ülke Anayasalarında Vatandaşlık Tanımları”, **TBMM Araştırma Merkezi**, Ekim, 2011.

Uzunçayır, Cihan: “Uluslararası Göçlerin bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2014.

Üstün, Tayfun: “Faşizm ve Çağımızın Toplum Tasarımı”, **Birikim Dergisi**, Sayı :29, 1991.

Yakut, Bahadır: “Lizbon Sonrası AB’nin Yeni Kurumsal Yapısı ve Karar Alma Süreçlerinin Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanındaki Yansımaları, **TAAD** , Temmuz, Sayı 2, Yıl 1, 2010.

Yalçiner, Ruhten: “Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 69, 2014.

Yanık, Celalettin: “Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi”, **Araştırma Makalesi**, Sayı 20, 2013.

Türkiye Cumhuriyeti AB Bakanlığı, **AB’ye Genel Bakış No:2**, Ankara.

Yılmaz, Abdurrahman: “Uluslararası Göç: çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”, **Turkish Studies**, 2014.

Yılmaz Elmas, Fatma: “Avrupa’da Irkçı Salgın”, **Artı90 Dergisi**, Sayı.2, Nisan, 2012.

Yılmaz Elmas, Fatma: “Yaşlı Avrupa’nın Yaşlanan Nüfusu”, **Analist Dergisi**, Sayı 12, Eylül, 2012.

İNTERNET KAYNAKLARI

Adler, Katya: “Avrupa’da aşırı sağ gerçekten yükseliyor mu?”, 23.05.2016, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160523_avrupa_asiri_sag, 13.11.2016.

Akçadağ Alagöz, Emine: “Ekonomik Krizin Vurduğu Son Avrupa Ülkesi: İspanya”, 03.07.2012, (erişim) <http://www.bilgesam.org/incele/59/-ekonomik-krizin-vurdugu-son-avrupa-ulkesi--ispanya/#.WofSINLyg2w>, 15.11.2016.

Alan, Gülsüm: “AB’de Dublin Anlaşması Yeniden Yürürlüğe Konulacak”, 08.12.2016, (erişim) <http://tr.euronews.com/2016/12/08/ab-de-dublin-anlasmasi-yeniden-yururluge-konulacak>, 18.12.2016.

Aliyev, Nurlan: “Avrupa Birliği’nde Gmenler Sorunu ve Radikal Sağ Partiler İçin Yeni İmkanlar”, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, 20.10.2016, (erişim) <http://newtimes.az/tr/views/4866>, 6.11.2016.

Alptekin, Gökhan: “Batı’da Yükselen İşlamofobi’nin Kökenleri ve Yansımaları”, **Yeni Ufuk Dergisi**, 20.03.2015, (erişim) <http://www.yeniufukdergisi.com/batida-yukselen-islamofobinin-kokenleri-ve-yansimalari/>, 06.11.2016.

Arslan, Ali: Liberal Demokrasinin Krizi, 20.11.2016, (erişim) <https://www.setav.org/liberal-demokrasinin-krizi/>, 08.04.2017.

Baele, Stephane J.: “Live and Let Die: Did Michel Foucault predict Europe’s refugee crisis?” 25 şubat 2016, (erişim) <https://theconversation.com/live-and-let-die-did-michel-foucault-predict-europes-refugee-crisis-55286>, 01.03.2016.

Banning Lover, Rachel: (erişim) <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/feb/10/greek-refugee-camps-dangerous-inadequate-aid-workers>, 03.04.2017.

Banulescu Boğdan, Natalia; Fratzke, Susan: “Europe’s Migraiton Crisis in Context: Why Now and What Next?”, 24.09.2015, (erişim) <http://www.migrationpolicy.org/article/europe-migration-crisis-context-why-now-and-what-next>, 24.01.2017.

Bender, Ruth: “Germany Arrests Five Suspected Of Anti-Immigration Attacks”, 19 April 2016, (erişim) <http://www.wsj.com/articles/germany-arrests-five-suspected-of-anti-immigrant-attacks-1461072108>, 14.10.2016.

Berkowitz, Robert: “Turning Ourselves Into Outlaws”, 29.01.2016, (erişim) <https://medium.com/amor-mundi/turning-ourselves-into-outlaws-37c4e735405b#.9unimn4bj>, 10.02.2017.

BlueCard Live& Work in Europe, “EU Blue Card”, (erişim) <http://www.eu-bluecard.com/>, 16.11.2016.

Carling, Jurgen: “The Merits and Limitations of Spain’s High-Tech Border Control”, 07.05.2007, (erişim) <http://www.migrationpolicy.org/article/merits-and-limitations-spains-high-tech-border-control>, 15.11.2016.

Chazan, David; Finnigan, Lexi: “Fears of Anti-Muslim Backlash as Police Investigate Possible Arson Attack on French Mosque”, 27 July 2016, (erişim), <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/07/27/fears-of-anti-muslim-backlash-as-police-investigate-possible-ars>, 14.10.2016.

Clarke, Hilary: “Refugee Children From Calais Camp Arrive in UK”, 17.11.2016, (erişim) <http://edition.cnn.com/2016/10/17/europe/calais-france-migrants-children/>, 26.10.2016.

Coombes, Thomas: “Why We All Need to Read ‘ The Origins of Totalitarianism’”, 12.02.2017, (erişim) https://medium.com/@T_Coombes/6-vital-lessons-for-our-time-people-are-missing-from-hannah-arendt-482fb3081c4d, 03.04.2017.

Cyprus Presidecny Of The Council Of The European Union, “Avrupa Ortak Sığınma Sistemi”, 2012, (erişim) <http://www.cy2012.eu/tr/page/common-european-asylum-system>, 07.04.2017.

Dalaman, Cem: “Almanya’da islam Karşıtı AFD’ye Destek Artıyor”, 08 Mayıs 2016, (erişim) http://www.amerikaninsesi.com/a/almanyada-islam-karsiti-afdye-destek-artiyor/3320692.html?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter, 09.05.2016.

Dalaman, Cem: “Avrupa’da Nüfusun Hızla Yaşlanması Ciddi Bir Sorun”, 26 Aralık 2010, (erişim) <http://www.amerikaninsesi.com/a/avrupa-almanya-nufus-yaslaniyor-112478419/890825.html> , 14.10.2016.

Delegation of the European Union to Turkey, “Göç ve Sığınma”, (erişim) <http://avrupa.info.tr/tr/vize-hareketlilik-ve-goec/goec-ve-siginma.html>, 31.05.2016.

Demirkan, Tarık: “Macaristan’da mülteci referandumu yapıldı, tartışması bitmedi”, 03.10.2016, (erişim) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37543830>, 12.11.2016.

Dinan, Stephen: “UK to Build Wall to Stop Illegal Immigration From France”, 07.09.2016, (Erişim) <http://www.washingtontimes.com/news/2016/sep/7/uk-build-wall-stop-illegal-immigration-france/>, 26.10.2016.

Embling, Damon: “Brexit ve Göç Krizi: İngiltere’deki Polonyalı göçmenler özel röportaj”, 16.06.2016, (erişim) <http://tr.euronews.com/2016/06/16/ingiltere-de-gocmen-sorunu-brexit-referandumunun-sonucunu-belirleyecek>, 22.01.2017.

ENAR, (erişim) <http://enar-eu.org/>, 24.10.2016.

Ersoy, Ömer: “AB’nin Göç ve İltica Politikasındaki Yeni Aracı EUODAC”, **Çağın Polisi Dergisi**, Cilt. 2, Sayı. 20, 2002 (erişim) <http://www.caginpulisi.com.tr/abnin-goc-ve-iltica-politikasindaki-yeni-aracieurodac/>, 16.10.2016.

EU Blue Card Network, “AB Mavi Kart”, (erişim) <https://www.apply.eu/tr/Mavi-Kart/>, 16.11.2016.

European Asylum Support Office, “EASO History”, (erişim) <https://www.easo.europa.eu/easo-history>, 07.04.2017.

EU- Turkey Statement, 18 March 2016, (erişim) <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>, 12.10.2016.

Fausset, Richard; Blinder, Alan: “Man is shot in Charlotte as Unrest Stretches to Second Night”, 21 Sept 2016, (erişim) http://www.nytimes.com/2016/09/22/us/keith-scott-charlotte-police-shooting.html?_r=0 , 26.09.2016.

Frontex European Border And Coast Guard Agency, “About Frontex/ Origin” (erişim) <http://frontex.europa.eu/>, 13.10.2016.

FRONTEX, “EPN Triton”, (erişim) <http://frontex.europa.eu/operations/archive-of-operations/NkKUdU>, 16.11.2016.

Greatrick, Aydan: “Externalising the ‘Refugee Crisis’ : A Consequence of Historical Denial?”, 18.01.2017, (erişim) <http://refugeehistory.org/blog/externalising-the-refugee-crisis>, 01.04.2017.

Hannas, Chris: “BM’den Avrupa’ya Mülteci Krizi Uyarısı”, 01.03.2016, (erişim) http://www.amerikaninsesi.com/a/bm-den-avrupa-ya-uyari/3214718.html?utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter, 01.03.2016.

Hein, Matthias Von: “Hundreds of neo-Nazis in Germany have gone underground”, 09.01.2017, (erişim) <http://dw.com/p/2VXWi>, 22.01.2017.

Heller, Fernando: “Spain at odds with Commission over immigration”, 05.06.2015, (erişim) <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/spain-at-odds-with-commission-over-immigration/>, 08.11.2016.

Heller, Fernando: “Spain test new refugee reception plan”, 28.10.2015, (erişim) <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/spain-tests-new-refugee-reception-plan/> , 08.11.2016.

Hunt, Alex; Wheeler, Brian: “Brexit: All You Need to Know About the UK Leaving the EU”, 17.01.2017, (erişim) <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>, 22.01.2017.

International Organization for Migration (IOM), Glossary on Migration, International Law Series No. 25,2011, (Erişim) <http://www.iom.int/key-migration-terms>, 06 Nisan 2016.

İnceoğlu, Yasemin: Derin Devlet Kıskaçında Yüzyılın Davası NSU, 12.07.2015, (erişim) <http://m.t24.com.tr/yazarlar/yasemin-inceoglu/derin-devlet-kiskacinda-yuzyilin-davasi-nsu-nasyonal-sosyalist-yeralti-orgutu,12302>, 13.07.2015.

Lee, S. Everett: “A Theory of Migration”, Demography, Vol. 3, No. 1, (1996), pp. 47-57, (erişim)<https://www.researchgate.net/file.PostFileLoader.html?id=5746cbc4cbd5c24d56051382&assetKey=AS%3A365936533098498%401464257476217>.

Karademir, Musa: “Mülteci Krizi ve Avrupa Birliği”, 16.03.2016, (erişim) http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/26781/multeci_krizi_ve_avrupa_birligi, TASAM, 18.12.2016

Kardeş, T. Gülin: “İspanya: Göç Problemi”, 14.05.2014, (erişim) <http://akademikperspektif.com/2014/04/14/ispanya-goc-problemi/>, 08.11.2016.

Kihtir, Arzu: “Temel haklar ve İrkçilikla Mücadele Konusunda AB Politikasının Gelişimi”, **İletişim Fakültesi Dergisi**, sayı 17, 2003, s.392, (erişim) <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/viewFile/1019014546/1019013761>, 21.10.2016.

Kohn, Jerome: “Evil: The Crime Against Humanity”, t.y., (erişim) <http://memory.loc.gov/ammem/arendhtml/essayc5.html>, 01.04.2017.

Kroet, Cynthia: “Italy the New Greece on Migration Frontline: Frontex”, 13.07.2016, (erişim) <http://www.politico.eu/article/italy-the-new-greece-on-migration-frontline-frontex-fabrice-leggeri/>, 15.11.2016.

Kulaksızızoğlu, Beklan: “İrkçılık Yerleşiyor”, 19.05.2015, (erişim) <http://dw.com/p/1FSgT> , 16.07.2016.

Lichtenberg, Arno: “İslam Karşıtı Cephe Avrupa’da Büyüyor”, çev. Başak Sezen, (erişim) <http://www.dw.com/tr/islam-kar%C5%9F%C4%B1t%C4%B1-cephe-avrupada-b%C3%BCy%C3%BCyor/a-6136050>, 17.10.2016.

Lowe, Josh: “German Vice- Chancellor: AFD are Like My Nazi Father”, 13.06.2016, (erişim) <http://www.newsweek.com/afd-germany-sigmar-gabriel-nazis-father-469512> , 16.06.2016.

Maccormaic, Ruadhan: “Sarkozy Denounces Multiculturalism as ‘a Failure’”, 12.02.2011, (erişim) <http://www.irishtimes.com/news/sarkozy-denounces-multiculturalism-as-a-failure-1.570051>, 24.10.2016.

Carlos A. Martinez Vela, “World Systems Theory”, 2001, (erişim) <http://web.mit.edu/esd.83/www/notebook/WorldSystem.pdf>.

Mercan, Sezgin: “Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişini Anlamak”, **Avrupa Birliği Araştırmalar Merkezi**, 21.01.2012, (erişim) <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/avrupa-birligi-arastirmalari-merkezi/2012/01/24/6465/avrupada-asiri-sagin-yukselisini-anlamak>, 06.01.2017.

McAuley, James: “Britain Anf France To Construct ‘Great Wall of Calais’ to keep migrants from port”, 07.09.16, (erişim) https://www.washingtonpost.com/world/europe/britain-and-france-to-construct-great-wall-of-calais-to-keep-migrants-from-port/2016/09/07/b921b2c4-7500-11e6-9781-49e591781754_story.html?utm_term=.e62845c3979b, 26.10.2016.

McCulloch, Andrew: “George Ravenstein’s Laws Laws of Migrations”, 01.21.2013, (erişim) <https://www.statslife.org.uk/social-sciences/474-george-ravenstein-s-laws-of-migration>, 06.05.2017.

Miglierini, Julian: “Migrants Tell Migrants: Don’t Come To Italy”, 10.05.2014, (erişim) <http://www.bbc.com/news/blogs-eu-27352480>, 15.11.2016.

Mortimer, Caroline: “The Netherlands’ Most Popular Party Wants to Ban All Mosques”, 28.08.2016, (erişim) <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/netherlands-pvv-leader-geert-wilders-koran-islam-mosque-ban-holland-dutch-pm-favourite-a7214356.html#gallery>, 06.11.2016.

Nolan, Dan: “One Year on, Orban Plans Another Fence Along Hungary’s Border With Serbia”, 14.09.2016, (erişim) <http://www.dw.com/en/one-year-on-orban-plans-another-fence-along-hungarys-border-with-serbia/a-19549924>, 12.11.2016.

Ö. Öztürk, Neva; Soykan, Cavidan: “Yenilenmiş Bir Mülteci Sözleşmesi Çözüm Sağlar Mı?” 12.04.2016, (erişim) <https://www.opendemocracy.net/openglobalrights/neva-ozturk-cavidan-soykan/yenilenmi-bir-m-lteci-s-zle-mesi-z-m-sa-lar-m>, 24.01.2017.

Özkan, Yusuf: “Pegida: Kebap Yemeyin, Türkiye’ye Gitmeyin, 08.10.2015, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151108_pegida_turkiye_kebap, 17.10.2016.

Özkan, Yusuf: “Hollanda: Mülteci Karşıtlığı Şiddete Dönüşüyor?”, 28.10.2015, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151028_yusuf_multeci, 06.11.2016.

Pap, Szilard Istvan: “The Hungarian Government Is Wagging A War Against Refugees”, 03.09.2015, (erişim) <http://politicalcritique.org/cee/hungary/2015/hungarian-war-against-refugees/>, 17.11.2016.

Paterson, Tom: Neo-Nazi Nuremberg: Germany Forced To Confront Its Dark Side, May 3, 2013, (erişim) <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/neo-nazi-nuremberg-germany-forced-to-confront-its-dark-side-8602738.html> , 17 Şubat 2015.

Riegert, Bernd: “Avrupa Kalesi: Göç Politikası Krizde”, 27.08.2015, (Erişim)

[Http://Dw.Com/P/1gmms](http://Dw.Com/P/1gmms) , 18.12.2016.

Rooduijn, Matthijs: Populist Arguments Have Become More Pervasive In The UK And Other Western European Countries, **The London School Of Economics And Political Science**, 26.01.2015, (erişim) http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/populist-arguments-have-become-more-pervasive-in-the-uk-and-other-western-european-countries/?utm_content=buffer92173.com, 23.01.2017.

Samur, Hakan: “Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 2008, (erişim) 5:2: <http://www.insanbilimleri.com>, 10.10.2016.

Saunders, Natasha: “Notes From 1951 On The Refugee Crisis”, 28.03.2016, (Erişim) [Http://Www.E-İr.İnfo/2016/03/28/Notes-From-1951-On-The-Refugee-Crisis/](http://Www.E-İr.İnfo/2016/03/28/Notes-From-1951-On-The-Refugee-Crisis/), 03.04.2017.

Seierstad, Asne: “Anders Breivik Massacre: Norway’s Worst Nightmare”, 22.02.2015, (Erişim) [Https://Www.Theguardian.Com/World/2015/Feb/22/Anders-Breivik-Massacre-One-Of-Us-Anne-Seierstad](https://Www.Theguardian.Com/World/2015/Feb/22/Anders-Breivik-Massacre-One-Of-Us-Anne-Seierstad), 02.12.2016.

Sey, Cem: “Almanya: Mülteciler İçin Her Şey Güllük Gülistanlık Değil”, 07.09.2015, (Erişim) [Http://Www.Bbc.Com/Turkce/Haberler/2015/09/150907_Almanya_Multeci_Cemsey](http://Www.Bbc.Com/Turkce/Haberler/2015/09/150907_Almanya_Multeci_Cemsey), 26.10.2016.

Staff, Spiegel: “Germany’s New Islamophobia Boom, 05 March 2014, (Erişim) [Http://Www.Spiegel.De/İnternational/Germany/İslamophobic-Hate-Groups-Become-More-Prominent-İn-Germany-A-956801.Html](http://Www.Spiegel.De/İnternational/Germany/İslamophobic-Hate-Groups-Become-More-Prominent-İn-Germany-A-956801.Html), 26.09.2016.

Stonebridge, Lyndsey: “Hannah Arendt’s Refugee History”, 30.01.2017, (erişim) <http://refugeehistory.org/blog/2017/1/30/hannah-arendts-refugee-history>, 01.04.2017.

TEPAV, TEPAV’da “Mülteci Hukukuna Yönelik Güncel Gelişmeler ve Sorunlar Toplantısı, 06.05.2016, (erişim) <http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/4057>, 04.05.2017.

T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Kitlesel Akınlar”, (erişim) http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559, 06.02.2017.

Topcu, Elmas: “Pegida: ‘Son Alman Fenomeni’ Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey”, 12.01.2015, (Erişim) <Http://Www.Diken.Com.Tr/9-Soruda-Pegida-Son-Alman-Fenomeni-Hakkinda-Bilmeniz-Gereken-Sey/>, 17.10.2016.

Topcu, Hülya: “Almanya’daki Mültecilere Yönelik Saldırıları Ne Anlama Geliyor?”, 24 Şubat 2016, (Erişim) Http://Www.Bbc.Com/Turkce/Haberler/2016/02/160224_Almanya_Asiri_Sag_Tartisma?Ocid=Socialflow_Twitter, 24.02.2016.

Travis, Alan: “Net Migration To Uk Hits Record High Of 330,000”, 27.08.2015, (Erişim), <Https://Www.Theguardian.Com/Uk-News/2015/Aug/27/Net-Migration-Predicted-To-Hit-Record-Level> 08.11.2016.

Trötscher, Hans Peter: “Germany’s Political Response To The Refugee Crisis”, 30 December 2015, (Erişim) <Https://Www.Deutschland.De/En/Topic/Politics/Germany-Europe/Germanys-Political-Response-To-The-Refugee-Crisis>, 16.10.2016.

Tuğsuz, Nigar: Avrupa’nın Açık Hedefi Mülteciler, Setav, 02.02.2016, (Erişim) <Http://Setav.Org/Tr/Avrupanin-Acik-Hedefi-Multeciler/Yorum/36714>, 07.11.2016.

Uluslararası Af Örgütü, “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları İnsanların Haklarını ve Hayatlarını Riske Atıyor”, 09.07.2014, (Erişim) <Http://Amnesty.Org.Tr/İcerik/2/1389/Avrupa-Birligi>, 18.12.2016.

UNHCR, “Asylum Trends 2013”, 26 Mart 2015, (erişim) www.unhcr.org, 15 Nisan 2016.

UNHCR, “Asylum Trends 2014”, 26 Mart 2015, (erişim) www.unhcr.org, 15 Nisan 2016.

UNHCR, “New Mediterranean Boat Tragedy May Be Biggest Ever, Urgent Action Is Needed Now”, 19 Nisan 2015, (Erişim) [Http://Www.Unhcr.Org/5533c2406.Html](http://www.unhcr.org/5533c2406.html), 06.05.2016.

UNHCR, “Projected Global Resettlement Needs 2016”, Haziran-Temmuz 2015, (Erişim)[Http://Unhcr.Org/558019729.Html](http://www.unhcr.org/558019729.html), 5 Mayıs 2016.

United Nations Population Fund (UNFPA), 23 Aralık 2015, [Http://Www.Unfpa.Org/Migration](http://www.unfpa.org/migration), 29.04.2016

Usmonov, Faridun: “Avrupa’nın Mülteci Korkusu”, 05.10.2015, (Erişim) [Http://Sptnkne.Ws/Cwnw](http://sptnkne.ws/cwnw), 10.12.2016.

Verkaik, Robert: “How Angela Merkel’s Open Door Immigration Policy Protects Germany From Terrorism In The Long – Run”, 26 Eylül, 2016, (Erişim) [Http://Www.Independent.Co.Uk/Voices/How-Angela-Merkels-Open-Door-Immigration-Policy-Protects-Germany-From-Terrorism-In-The-Long-Run-A7156756.Html](http://www.independent.co.uk/voices/how-angela-merkels-open-door-immigration-policy-protects-germany-from-terrorism-in-the-long-run-A7156756.html), 07.04.2017.

Yıldırım, Ahmet: Pegida Hareketi Parti Oluyor, 15 Eylül 2015, (Erişim) [Http://Www.Hurriyet.Com.Tr/Pegida-Hareketi-Parti-Oluyor-30080259](http://www.hurriyet.com.tr/pegida-hareketi-parti-oluyor-30080259), 28 Eylül 2015.

Wellman, Christopher Heath: "Immigration", *The Stanford Encyclopedia Of Philosophy*, Summer 2015 Edition, Edward N. Zalta (Ed.), (Erişim) [Http://Plato.Stanford.Edu/Archives/Sum2015/Entries/Immigration/>](http://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/immigration/), 22.03.2016.

ANONİM İNTERNET KAYNAKLARI

AB Mülteci Zirvesi: Türkiye – AB Anlaşmaya Vardı”, 18.03.2017, (erişim)
http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160318_ab_turkiye_anlasma_sonuc,
08.03.2017.

AB Dublin II Yönetmeliği”, Şubat 2003 (erişim)
http://www.madde14.org/index.php?title=AB_Dublin_II_Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi,
16.10.2016.

AB Temel Haklar Ajansı Faaliyette”, 01.03.2007, (erişim) <http://www.dw.com/tr/ab-temel-haklar-ajans%C4%B1-faaliyette/a-2519681>, 24.10.2016.

AB’den 120 Bin Yeni Mülteci Kotası”, 09.09.2015, (erişim)
http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150909_ab_gocmen_plani, 07.04.2017.

Alman Faşizminin Değişen Yüzü Pegida Hareketi, 10 Ocak 2016, (erişim)
<http://setav.org/tr/5-soru-alman-fasizminin-degisen-yuzu-pegida-hareketi/yorum/18033>,
20 Ocak 2016.

Alternative für Deutschland (AfD), 01.11.2016, (erişim)
<http://www.dw.com/en/alternative-f%C3%BCr-deutschland-afd/t-17455253>,
05.11.2016.

Aşırı Sağ Viyana’da Toplandı, 18.06.2016, (erişim)
[http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/553671/Asiri_sag_Viyana_da_toplandi.htm](http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/553671/Asiri_sag_Viyana_da_toplandi.html)
l, 19.06.2016.

Avrupa’nın Aşırı Sağ Haritası, 26.04.2016, (erişim)
<http://www.dw.com/tr/avrupan%C4%B1n-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9F-haritas%C4%B1/a-19215638>, 11.10.2016.

Avrupa'nın Aşırı Sağ Partisi, 26.04.2016, (erişim) <http://dw.com/p/1Icre> ,02.12.2016.

Avrupa'daki aşırı sağcı partiler ve örgütler, (erişim)

<http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/galeridetay/52771/4369/2/avrupadaki-asiri-sagci-partiler-ve-orgutler>, 17.10.2016.

Avusturya'da Aşırı Sağ FPÖ'den 16 Puanlık Büyük Çıkış, 01.06.2015, <http://tr.euronews.com/2015/06/01/avusturya-da-asiri-sag-fpo-den-16-puanlik-buyuk-cikis>, 06.10.2016.

Avustrian Freedom Party Leader Strache Calls for 'Islamization Ban, 14.01.2017, (erişim) <http://dw.com/p/2Vofh>, 22.01.2017.

Avrupa Mültecilere Karşı Birbiriyle Yarışıyor", 19.01.2016, (erişim) <https://www.evrensel.net/haber/270426/avrupa-multecilere-karsi-birbiriyle-yarisiyor>, 07.11.2016.

Bachman Suçlu Bulundu, 03.05.2016, (erişim) <http://m.dw.com/tr/bachmann-su%C3%A7lu-bulundu/a-19232475>, 17.10.2016.

Bloc Identitaire, (erişim) <https://www.bloc-identitaire.com/actualite/3096/europe-awakes> , 18.10.2016.

Dublin Anlaşması Yeniden Uygulanacak", 08.12.2016, (erişim) <http://tr.euronews.com/2016/12/08/dublin-anlasmasi-yeniden-uygulanacak> , 18.12.2016.

European Border And Coast Guard Agency Launches Today", 206-10-06, (erişim) <http://frontex.europa.eu/news/european-border-and-coast-guard-agency-launches-today-CHIYA>, 13.10.2016.

European Union Events of 2016, 03.01.2016, (erişim) <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/european-union>, 12.01.2016.

European Year of Equal Opportunities for All (2007) Towards a Just Society, 04.12.2009, (erişim) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ac10314>, 24.10.2016.

Forming An Orderly Queue, 06.02.2016, <http://www.economist.com/news/briefing/21690066-europe-desperately-needs-control-wave-migrants-breaking-over-its-borders-how?fsrc=scn/tw/te/pe/ed/forminganorderlyqueue>, 10.12.2016.

Fransa'da Aşırı Sağın Önleneleyen Yükselişi, 29.09.2014, (erişim) http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140928_fransa_senato, 12.12.2015

Fransa'da Aşırı Sağın Önleneleyen Yükselişi, 03.03.2015, (erişim) <http://www.amerikaninsesi.com/content/fransa-da-asiri-sagin-onlenemeyen-yukselisi/2665535.html>, 12.12.2015.

Fransa'da Front National şoku, Eylül 2015, (erişim) <http://m.amerikaninsesi.com/a/fransada-front-national-soku-/3092258.html>, 12.12.2015.

Göçmen Krizi AB Gündemini Belirlemeye Devam Ediyor, (erişim) http://www.abgm.adalet.gov.tr/gundemanaliz/07-11eylul2015/gocmen_krizi.html, 16.10.2016.

HC Strache'den ilginç Dava, 11.11.2015, (Erişim) http://www.havadis.at/haber/hc-stracheden-hukumete-iliginc-dava_h2809.html, 06.10.2016.

Hollandalı ırkçı lider Wilders yargılanıyor, 18.03.2016, <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201603181021580590-hollanda-asiri-sag-irkci-lider-geert-wilders-yargilama/>, 06.11.2016.

Hungary's Migration Policy Protects 'European Freedom,' Says Orban, 18.10.2016, (Erişim) [Http://Www.Dw.Com/En/Hungarys-Migration-Policy-Protects-European-Freedom-Says-Orban/A-36072756](http://www.dw.com/en/hungarys-migration-policy-protects-european-freedom-says-orban/a-36072756), 12.11.2016.

Italy's Anti-Immigration Movement Brings Protest Rally to Roma, 28.02.2016, (erişim) <http://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-2973389/Italys-anti-immigrant-movement-brings-protest-rally-Rome.html>, 15.11.2016.

İngiltere'de Göçmen Rekoru Kırıldı, 28.08.2015, (erişim) <http://www.dw.com/tr/ingilterede-g%C3%B6%C3%A7men-rekoru-k%C4%B1r%C4%B1ld%C4%B1/a-18679444>, 26.10.2016.

İngiltere'nin Yeni Lideri Theresa May Hangi Politikaları Savunuyor?, 13 Temmuz 2016, (Erişim) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-36776815>, 26.10.2016.

İspanyol Politikacıdan Öneri: Tüm Mültecileri Başlarından Vuralım, 18.11.2015, (erişim) <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201511181019108103-ispanya-multeci/>, 08.11.2016.

İtalya'dan Göçmen Çocuklarına Vatandaşlık Hakkı", 15.10.2015, (erişim) <http://sptnkne.ws/cGWg>, 16.11.2016.

Macaristan AB Mülteci Politikası İçin Sandık Başında, 02.10.2016, (erişim) <http://www.dw.com/tr/macaristan-ab-m%C3%BClteci-politikas%C4%B1-i%C3%A7in-sand%C4%B1k-ba%C5%9F%C4%B1nda/a-35942029>, 12.11.2016.

Macaristan Başbakanı Orban'dan Mülteci Referandumu Sonrası Zafer İlanı", 03.10.2016, (erişim) <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37533504>, 12.11.16

Macaristan Başkanı Orban: Sığınmacıların Avrupa'ya Girişine İzin Veremeyiz", 12.01.2017, (Erişim)

[Http://Www.Cumhuriyet.Com.Tr/Haber/Dunya/659397/Macaristan Basbakani Orban Siginmacilarin Avrupa Ya Girisine İzin Veremeyiz.Html](http://Www.Cumhuriyet.Com.Tr/Haber/Dunya/659397/Macaristan_Basbakani_Orban_Siginmacilarin_Avrupa_Ya_Girisine_Izin_Veremeyiz.Html), 13.01.2017.

Macaristan Dublin Kararnamesini Bozdu”, 24.05.2015, (Erişim) [Http://Www.Dw.Com/Tr/Macaristan-Dublin-Kararnamesini-Bozdu/A-18537940](http://Www.Dw.Com/Tr/Macaristan-Dublin-Kararnamesini-Bozdu/A-18537940), 16.10.2016.

Macaristan Referandumu AB’yi Nasıl Etkiler?, 03.10.2016, (Erişim) [Http://Dw.Com/P/2qpk1](http://Dw.Com/P/2qpk1), 02.12.2016.

Mavi Kart İle Almanya’da Çalışmak”, 15.10.2012, (Erişim) [Http://Dw.Com/P/163FH](http://Dw.Com/P/163FH), 16.11.2016.

Mavi Kart Uygulaması, 01.08.2012, (Erişim) [Http://Dw.Com/P/15htw](http://Dw.Com/P/15htw), 16.11.2016.

Migration Watch UK, (Erişim) [Https://Www.Migrationwatchuk.Org/Statistics-Net-Migration-Statistics](https://Www.Migrationwatchuk.Org/Statistics-Net-Migration-Statistics), 08.11.2016.

Norveç Katliamının Ardından, 22.07.2014, (Erişim) [Http://Dw.Com/P/1Cgdd](http://Dw.Com/P/1Cgdd), 02.12.2016.

Nürnberg Irk Yasaları, (Erişim) [Https://Www.Ushmm.Org/Outreach/Tr/Article.Php?ModuleId=10007695](https://Www.Ushmm.Org/Outreach/Tr/Article.Php?ModuleId=10007695), 22.03.2016.

Partij Voor De Vrijheid, [Http://Www.Geertwilders.Nl/Index.Php/94-English/2007-Preliminary-Election-Program-Pvv-2017-2021](http://Www.Geertwilders.Nl/Index.Php/94-English/2007-Preliminary-Election-Program-Pvv-2017-2021) , 06.11.2016.

PEGİDA Lideri Christian Müller Tam Bir ‘SUÇ MAKİNESİ’ Çıktı, 20 Şubat 2016, (Erişim) [Http://Www.Hurriyet.Com.Tr/Pegida-Lideri-Christian-Muller-Tam-Bir-Suc-Makinesi-Cikti-40057824](http://Www.Hurriyet.Com.Tr/Pegida-Lideri-Christian-Muller-Tam-Bir-Suc-Makinesi-Cikti-40057824) , 17.10.2016.

Report: Four Active Ku Klux Klan Groups In Germany, 25.10.2016, (Erişim)
[Http://Dw.Com/P/2rezd](http://Dw.Com/P/2rezd), 23.01.2017.

Suriyelilere Tepki Büyüyor”, 25.05.2015, (Erişim) [Http://P.Dw.Com/P/1FWCN](http://P.Dw.Com/P/1FWCN),
04.05.2017.

The English Defence League’s Mission Summary, (Erişim)
[Http://Www.Englishdefenceleague.Org.Uk/Mission-Statement/](http://Www.Englishdefenceleague.Org.Uk/Mission-Statement/), 17.10.2016.

Türkiye- AB Arasında 18 Mart’ta Varılan Mutabakata İlişkin Soru- Cevaplar”, (Erişim)
[Http://Www.Mfa.Gov.Tr/Turkiye-Ab-Arasinda-18-Mart_Ta-Varilan-Mutabakata-Iliskin-Soru-Cevaplar.Tr.Mfa](http://Www.Mfa.Gov.Tr/Turkiye-Ab-Arasinda-18-Mart_Ta-Varilan-Mutabakata-Iliskin-Soru-Cevaplar.Tr.Mfa), 07.03.2017.

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni Sınırlama Olmadan Uygulamalı”,
[Https://Www.Amnesty.Org.Tr/İcerik/37/1122/Turkiye-1951-Cenevre-Sozlesmesi](https://Www.Amnesty.Org.Tr/İcerik/37/1122/Turkiye-1951-Cenevre-Sozlesmesi),
28.05.2011.

Zorunlu Bir Sorun Olarak Mülteci Krizi, 06.05.2016, (Erişim)
[Https://Www.Deutschland.De/Tr/Topic/Politika/Almanya-Avrupa/Zorlu-Bir-Sorun-Olarak-Multeci-Krizi](https://Www.Deutschland.De/Tr/Topic/Politika/Almanya-Avrupa/Zorlu-Bir-Sorun-Olarak-Multeci-Krizi), 26.10.2016.

Zschäpe Suskunluğunu Bozdu”, 29.09.2016, (Erişim)
[Http://Www.Dw.Com/Tr/Zsch%C3%A4pe-Suskunlu%C4%9Funu-Bozdu/A-35922164](http://Www.Dw.Com/Tr/Zsch%C3%A4pe-Suskunlu%C4%9Funu-Bozdu/A-35922164),
21.10.2016

Xenophobia, (Erişim) [Http://Www.Unesco.Org/New/En/Social-And-Human-Sciences/Themes/International-Migration/Glossary/Xenophobia/](http://Www.Unesco.Org/New/En/Social-And-Human-Sciences/Themes/International-Migration/Glossary/Xenophobia/) , 18.11.2916.

What Does Alternative For Germany (AFD) Want?, 05.09.2016, (Erişim)
[Http://Www.Bbc.Com/News/World-Europe-37274201](http://Www.Bbc.Com/News/World-Europe-37274201), 05.11.2016.